

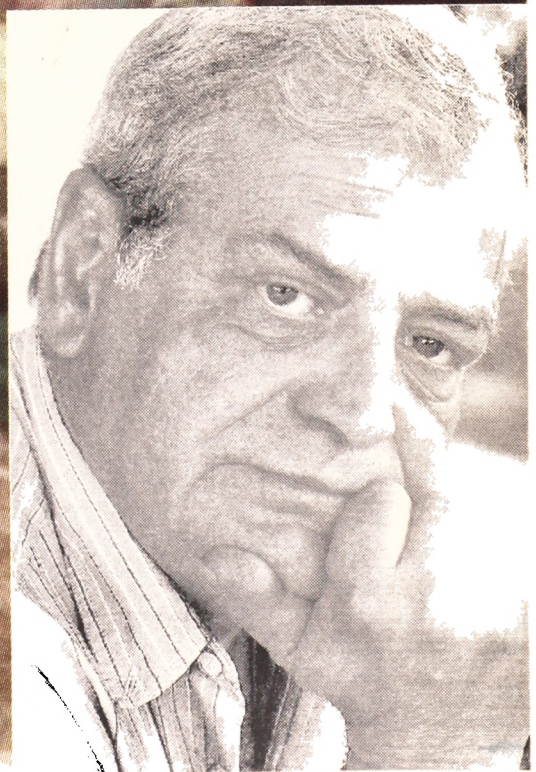
ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

ΑΝΤΙ

Περίοδος Β'
Τεύχος 624
Παρασκευή
20 Δεκεμβρίου 1996
Δρχ. 500

Πίσω από το αγροτικό, το πολιτικό πρόβλημα

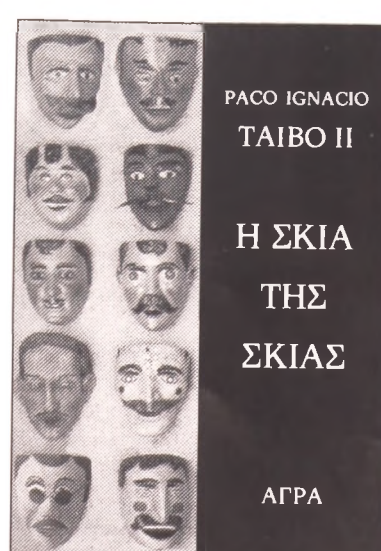
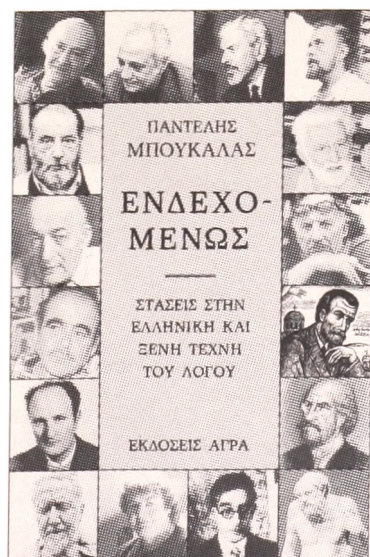
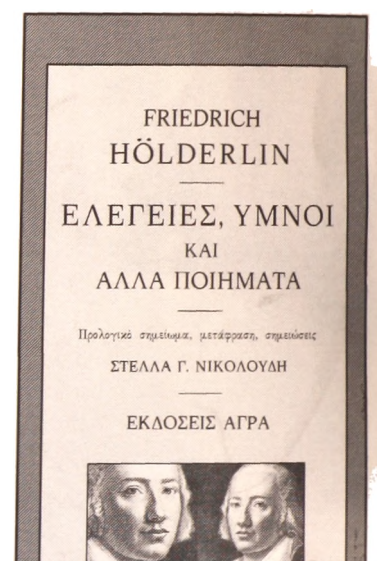
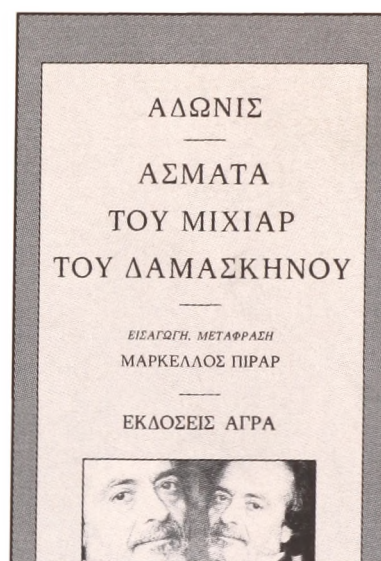
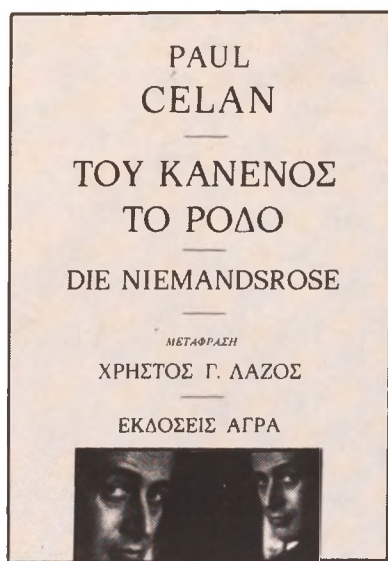
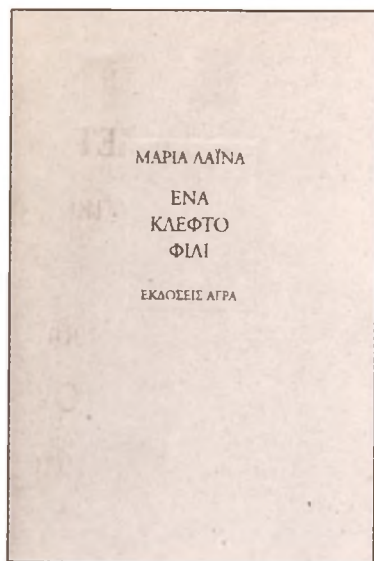
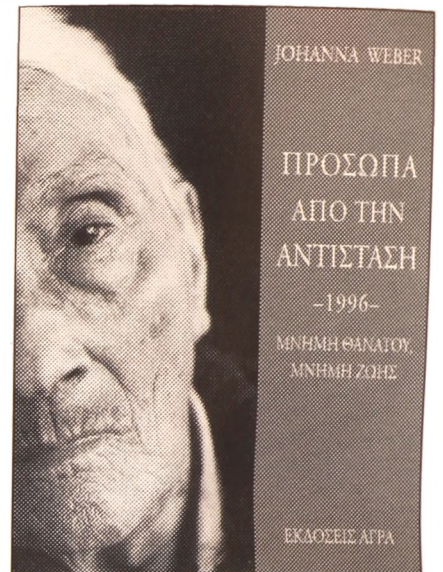
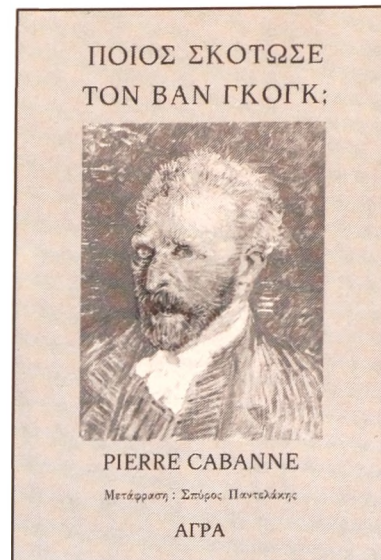
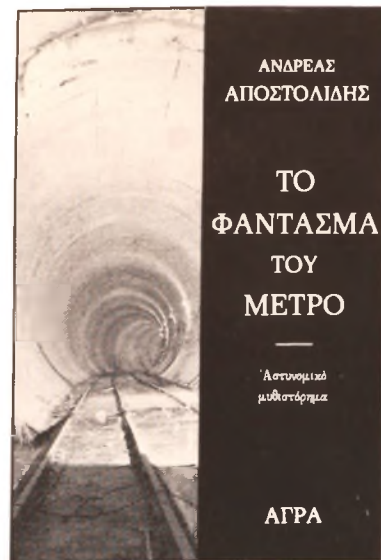
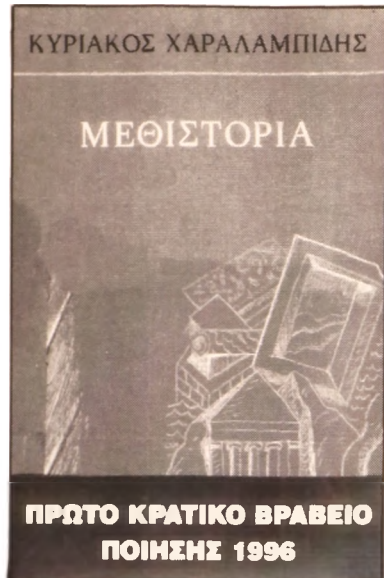

ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ

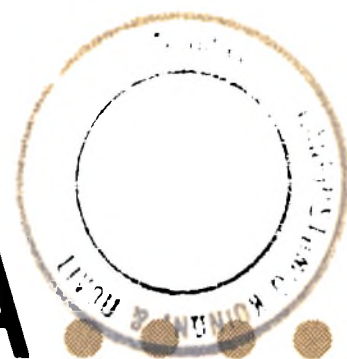
• Η ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΝΑΤΟ
• ΠΑΡΑΕΓΓΝΑΤΙΑ: ΤΟ ΚΡΥΦΟ ΕΘΝΙΚΟ ΘΕΜΑ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ

ΟΙ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΓΡΑ ΣΤΗ ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ

624

αντι

Περίοδος Β' · Έτος 23ο · Τεύχος 624
Παρασκευή 20 Δεκεμβρίου 1996 · Δρχ. 500

**ANTI - ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ
ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΙΣΤΙΚΗ ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ**

Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα
Τηλ. 72.32.713-72.32.819 FAX: 72.26.107
ANTI ON-LINE: <http://www.compulink.gr/anti>
E mail: anti@compulink.gr

ΕΚΔΟΤΗΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
ΔΙΑΦΗΜΙΣΕΙΣ-ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: Τασία Ρούμπου
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: Δημήτρης Γκέκας
ΜΟΝΤΑΖ: Τασία Λεβόν
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: ΛΙΘΟΤΥΠ Α.Ε. Ιασίου 5, Περιστερί
Τηλ. 57.22.201

ΣΥΝΔΡΟΜΕΣ:

Ετήσια συνδρομή: 26 τεύχη., Εξάμηνη: 13 τεύχη
ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΥ: Εξαμ. 5.000 δρχ., Ετήσια 10.000 δρχ.,
Ετήσια Οργανισμών, Τραπεζών, κ.λπ.: 40.000 δρχ.
Φοιτητική ετήσια: 8.000 δρχ.

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ: ΕΥΡΩΠΗ - ΜΕΣΟΓ. ΧΩΡΕΣ:

Εξαμ.: 38 δολ., Ετήσια: 75 δολ.,
ΗΠΑ - ΚΑΝΑΔΑΣ - ΑΣΙΑ - ΑΥΣΤΡΑΛΙΑ:

Εξαμ. 44 δολ., ετήσια 88 δολ.

ΕΜΒΑΣΜΑΤΑ - ΕΠΙΤΑΓΕΣ: Χρήστος Παπουτσάκης
Δημοχάρους 60, 115 21 Αθήνα

ΤΙΜΗ ΤΕΥΧΟΥΣ: ΔΡΧ. 500,

ΠΑΛΙΑ ΤΕΥΧΗ: ΔΡΧ. 1.000

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΔΙΑΘΕΣΗ: Για τα βιβλιοπωλεία
της Αθήνας: Περιοδικό ANTI,
για τα βιβλιοπωλεία της β. Ελλάδας:

Κέντρο του βιβλίου - Α Πουλουκτσά και Σία Ε.Ε.
Λασσάνη 3, Θεσσαλονίκη, τηλ. (031) 285.857

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΕΛ. 12 ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ, ΤΟ ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Πολιτικά κόμματα και κοινωνικές ομάδες πολιτεύονται με άξονα τα στενά συντεχνιακά τους συμφέροντα – υπονομεύοντας την πορεία προς την Ευρώπη αλλά και τα μακροπρόθεσμα συμφέροντά τους. Ο Κ. Τσαλόγλου, ο Τ. Παππάς και ο Μ. Στεφανίδης αναλύουν τις παραμέτρους που ανέδειξαν τα αγροτικά οδοφράγματα στις εθνικές οδούς. Η Άννα Χαράλαμψη-Φωκά αναλύει το πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας στους διεθνείς συσχετισμούς. Και ο Γ. Γερόπουλος εξηγεί τις τάσεις στο εσωτερικό του ΣΥΝ, που αν μεταφρασθούν σε πολιτική δυναμική είναι πιθανόν να θέσουν επί τάπητος ακόμα και τη φυσιογνωμία του κόμματος.

ΣΕΛ. 20 «ΕΜΕΙΣ ΦΤΑΙΜΕ Ή ΕΣΕΙΣ ΠΟΥ ΜΑΣ ΨΗΦΙΖΕΤΕ;» Οι ευθύνες του πρωθυπουργού Κ. Σημίτη στο νέο πολιτικό σκηνικό. - του Δ. Ζώνιου

ΣΕΛ. 25 ΚΥΠΡΟΣ ΚΑΙ ΝΑΤΟ Το Κυπριακό – και γιατί δεν ευθύνεται ο Μακάριος επειδή η Κύπρος δεν έγινε μέλος του ΝΑΤΟ - του πρώτου κυβερνητικού εκπροσώπου του κυπριακού κράτους, Μιλτιάδη Χριστοδούλου

ΣΕΛ. 28 ΠΑΡΑΕΓΓΝΑΤΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΗ: ΕΝΑ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΑΓΚΑΘΙ
Για την κατασκευή της Εγνατίας οδού; - του Σακ. Σκουμπουρδή

ΣΕΛ. 50 ΓΙΑΝΝΗΣ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗΣ
Ο Μ. Βασιλάκης για το φίλο που έφυγε. Και ανέκδοτα κείμενα του αξέχαστου Γιάννη.

ΜΟΝΙΜΕΣ ΣΤΗΛΕΣ

ΚΥΡΙΟ ΑΡΘΡΟ

Ένα χρόνο από τότε, σελ. 4

ΛΟΓΙΚΗ ΚΑΙ ΕΥΑΙΣΘΗΣΙΑ

Γιώργος Φιλδισάκος, σελ. 5

ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

Αντήνωρ, σελ. 6

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

Σχόλια, σελ. 8

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ

Τύπος, σελ. 11

ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΚΗΝΗ

Κόσμος, σελ. 31

ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Επιστολές, σελ. 44

ΕΠΙΣΗΜΑΙΝΟΥΜΕ

Πολιτισμός, σελ. 48

ΑΓΡΙΑ-ΗΜΕΡΑ

Παν. Ιωαννίδης, σελ. 62

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

σελ. 63

ΚΑΙ ΤΑ ΛΟΙΠΑ

Δημήτρης Φιλιππίδης, σελ. 66

Εξώφυλλο:
ΦΩΤ.: ΑΠΕ

ΜΟΛΙΣ ΕΝΑΣ ΧΡΟΝΟΣ (ΠΕΡΙΠΟΥ) ΑΠΟ ΤΟΤΕ

ΠΙΣΩ ΑΠΟ ΤΑ ΦΩΤΑ που φώτιζαν καθημερινά την αίθουσα των ανακοινώσεων του καρδιοχειρουργικού κέντρου στη λεωφόρο που εκβολή της είχε (και έχει) την πιο ιστορική θάλασσα του κόσμου, ένας άνθρωπος, στο κέντρο ενός ακαθόριστου και επικίνδυνα (για τον τόπο) συγκεχυμένου «περιβάλλοντος», έμοιαζε να περιμένει τη βίωση μιας όλως ιδιαίτερης, ίσως μοναδικής, στιγμής του πολυκύμαντου βίου του: την στιγμή της *έμπρακτης διάψευσης*, δηλ. της αυτοδηλούμενης πράξης άρνησης του γεγονότος ότι η αυλαία κάποτε πέπτει, ότι τα ψεύδη μπορεί κάποτε να αποκαλυφθούν ως ψεύδη, όμως εγώ, ο με τόσα και τόσα ψεύδη αναρριχηθείς στο αξίωμα του πρωθυπουργού της χώρας, είναι δυνατόν, έστω και για μία μόνο στιγμή, να υπάρξω ως *αληθινός* άνθρωπος.

ΑΥΤΑ ΠΕΡΙΜΕΝΕ ΑΥΤΟΣ. Ωστόσο, στη «Ρώμη», όπως (περίπου) θα έλεγε και ο αλεξανδρινός γέροντας, «είχε δοθεί ο χρησμός, είχε γίνει εκεί η μοιρασιά». Που πάει να πει, στα όρια της «καθ' ημάς» γλωσσικής έκφρασης: Άλλο το πώς εμείς σχεδιάζουμε, άλλο το πώς εμείς προχωρούμε. Όταν ο δρόμος έχει από εμάς τους ίδιους στρωθεί, όταν αυτός ο δρόμος έχει σχεδόν μέχρι το τέλος από εμάς τους ίδιους διανυθεί, είναι αδύνατο μέσα σε μιαν *άλλη* κατάληξη να προσορμισθούμε... – Έτσι, αυτά που περίμενε αυτός, χωρίς τις σκέψεις τις ύστερες να σταθμίσει, σε άλλα αντ' άλλων, μα πάντα γνώριμα για τον λαό τον ελληνικό, οδηγήθηκαν: *στο θέατρο*.

ΧΕΙΜΑΖΟΤΑΝ ΠΑΛΙ ΤΟΤΕ η χώρα από προβλήματα δυσεπίλυτα. Ταλανιζόταν πάλι τότε η χώρα μέσα στην αδυναμία της να έχει μια πολιτική που να εμπνέει για το αύριο, μέσα στην τεχνητή απομάκρυνσή της από τους πνευματικούς εκείνους άξονες γύρω από τους οποίους όλες οι πτυχές της ζωής λάβαιναν κάποιο βαθύτερο νόημα, μέσα στην οδύνη (συνήθως την ανεπίγνωστη) του θανάτου του ονείρου...

ΣΑΝ ΣΕ ΘΕΑΤΡΟ, ΕΤΣΙ, τα πάντα συνεχίστηκαν. Αποχωρώντας πίσω από τα φώτα που φώτιζαν καθημερινά την αίθουσα των ανακοινώσεων του καρδιοχειρουργικού κέντρου, αυτός ο άνθρωπος, ο *περί ου ο λόγος*, όπως θα έλεγαν σε εποχές παλαιότερες, δεν άργησε από τον μάταιο τούτο κόσμο οριστικά να αποχωρήσει. Το γεγονός ήταν αναμενόμενο. Για αυτό και οι «σκηνοθέτες» των δρώμενων που προηγήθηκαν αποδείχτηκαν σαν «από καιρό» έτοιμοι: Στη θέση του «περί ου ο λόγος», ένας άλλος, με προδιατεταγμένες κινήσεις, ενθρονίστηκε. Πέρασε και αυτός αμέσως στο κέντρο ενός ακαθόριστου και επικίνδυνα (για τον τόπο) συγκεχυμένου «περιβάλλοντος», χωρίς όμως η παρουσία του εκεί να φανερώνει, έστω και σαν μακρυνή υποψία, την θέληση για την βίωση της οποιασδήποτε ιδιαίτερης στιγμής στον οπωσδήποτε όχι πολυκύμαντο (μέχρι τώρα τουλάχιστον) βίο του...

ΧΕΙΜΑΖΕΤΑΙ ΠΑΛΙ ΣΗΜΕΡΑ η χώρα από προβλήματα δυσεπίλυτα. Ταλανίζεται πάλι σήμερα η χώρα μέσα στην αδυναμία της να έχει μια πολιτική που να εμπνέει για το αύριο, μέσα στην τεχνητή απομάκρυνσή της από τους πνευματικούς εκείνους άξονες γύρω από τους οποίους όλες οι πτυχές της ζωής λάβαιναν κάποιο βαθύτερο νόημα, *μέσα στην οδύνη* (συνήθως την ανεπίγνωστη) του θανάτου του ονείρου...

αντί

ΛΟΓΙΚΗ Κ ΕΥΑΣΘΗΣΙΑ

ΔΕΚΑΠΕΝΘΗΜΕΡΟ

ΠΟΛΙΤΙΚΟ

Μπλόκα και γκάλοπ...

ΤΑ «ΜΠΛΟΚΑ»—την ώρα που γράφονται οι γραμμές αυτές—συνεχίζονταν, οι αγρότες ετοιμάζονταν να κατέβουν στην Αθήνα, τα πλοία παρέμεναν δεμένα στα λιμάνια, ΓΣΕΕ και ΑΔΕΔΥ προγραμματίζουν νέες απεργίες, η χώρα έδινε την εικόνα μιας ακυβέρνητης πολιτείας... Και, όμως, στη Βουλή, άρχισε (από την Τρίτη) η συζήτηση του Προϋπολογισμού, με την κυβέρνηση να πιστεύει ότι όλα βαίνουν καλώς και ότι, με την επιψήφισή του, θα κοπιάσουν, σχεδόν αυτομάτως, η κοινωνική αναταραχή και οι εργατικές (ή αγροτικές) κινητοποιήσεις.

Ο ΠΡΟΥΠΟΛΟΓΙΣΜΟΣ που κατατέθηκε είναι ο υπ' αριθμ. 14 προϋπολογισμός λιτότητας. Και παρά την επιψήφισή του (σήμερα Παρασκευή) από την κυβερνητική πλειοψηφία, δεν πρόκειται να λύσει τα οξυμένα κοινωνικά προβλήματα, αφού δεν εντάσσεται στο πλαίσιο ενός μακροπρόθεσμου σχεδίου βαθύρριζων αλλαγών. Η κυβέρνηση πιστεύει ότι μοναδική πηγή των δεινών της είναι η πάσχουσα επικοινωνιακή της πολιτική. Και ότι αν είχε θεσμοθετήσει «ένα πλαίσιο ουσιαστικού κοινωνικού και κοινοβουλευτικού διαλόγου» πριν από την κατάρτιση του προϋπολογισμού, οι βασικές, τουλάχιστον, επιλογές της θα είχαν γίνει αποδεκτές. Ο προϋπολογισμός, δήλωσε ο υπουργός Εθνικής Οικονομίας, Γ. Παπαντωνίου, είναι μεν ανστηρός, αλλά δίκαιος και, φυσικά, αναγκαίος! Και, όμως, ο νέος Προϋπολογισμός ακολουθεί και αυτός τις συντεταγμένες της πολιτικής που εφαρμόστηκε στο παρελθόν, ανακυκλώνει τα προβλήματα του χθες και δεν προνοεί για την επίλυση των προβλημάτων του αύριο.

δημοτικότητα των οποίων παρουσιάζει αισθητή κάμψη: 37,9 έναντι 49,7 για τον Κ. Σημίτη και 21,5 έναντι 27,4 για τον Μ. Έβερτ. Τα ποσοστά για τους άλλους ηγέτες είναι: Α. Παπαρήγα 23,3 έναντι 20,6 τον Ιούνιο του '96, Δ. Τσοβόλας 45,2 έναντι 45,3 και Α. Σαμαράς 22,8 έναντι 28,9 τον Ιούνιο του '96.

«ΘΑ ΓΙΝΩ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΣ»...

ΚΑΙ ΕΝΩ στο κυβερνών κόμμα η εσωκομματική αντιπολίτευση εξακολουθεί να κινείται σε χαμηλούς τόνους, στη Νέα Δημοκρατία ο πυρετός ολοένα αυξάνει. Ο αρχηγός Μ. Έβερτ επιμένει ότι όχι μόνο θα διατηρήσει την αρχηγία του κόμματος, αλλά και «θα γίνω πρωθυπουργός!»—όπως διαβεβαίωσε ένα ενθουσιώδες ακροατήριο 2.000 γυναικών της Ν.Δ., που τον υποδέχθηκε, στο Ιντερκοντινένταλ, με την κραυγή «Έβερτ - Έβερτ». Πλην, και στην περίπτωση Έβερτ, ισχύει πάντοτε το: *άλλαι αι βουλαί των ανθρώπων, και άλλαι αι βουλαί των πραγμάτων...* Το κλειδί, βέβαια, για το ξεπέρασμα της κρίσης (ταυτότητας και ηγεσίας) που αντιμετωπίζει το κόμμα της αξιωματικής αντιπολίτευσης βρίσκεται στο ανοιχτό δημοκρατικό συνέδριο, όπως παραδέχονται όλα τα μέλη και όλοι οι οπαδοί της Νέας Δημοκρατίας. Για τον αρχηγό, όμως, προέχει—αυτό δηλώνει—η άσκηση αντιπολίτευσης στην παραπαίουσα και κλονιζόμενη κυβέρνηση! *Για το συνέδριο θα συζητάμε, όταν πρέπει να συζητήσουμε το θέμα του προϋπολογισμού; Για το συνέδριο θα συζητάμε όταν έχουμε να αντιμετωπίσουμε επείγοντα εθνικά θέματα;...* Λόγω, λοιπόν, Προϋπολογισμού, Κυπριακού, Μακεδονικού,

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ, παρά τις επαγγελίες τ' ότι, στο τέλος του 1997, ο πληθωρισμός θα πέσει κατά τέσσερις περίπου ποσοστιαίες μονάδες και ότι στόχος του νέου προϋπολογισμού είναι να καταστήσει την ελληνική οικονομία ανταγωνιστική με παράλληλη αποκατάσταση των ισόκοινωνικής προστασίας κ.λπ., δεν φαίνεται να πείθει. Και αυτό επιβεβαιώνεται (και) από το τελευταίο γκάλοπ της MR σύμφωνα με το οποίο το κυβερνών κόμμα φαίνεται να συγκεντρώνει μόλις 26,6% των προτιμήσεων του εκλογικού σώματος, να χάνει, δηλαδή, ένα 15% το εκλογέων που στις 22 Σεπτεμβρίου είχε ψηφίσει ΠΑΣΟΚ!

ΤΟ ΠΛΕΟΝ ενδιαφέρον στοιχείο της σφυγμομέτρησης αυτής, όμως, είναι γεγονός ότι τα δύο λεγόμενα κόμματα εξουσίας (ΠΑΣΟΚ και Ν.Δ.) συγκεντρώνουν, αθροιστικά, το 55% περίπου το εκλογικού σώματος, έναντι του 79,6% που είχαν συγκεντρώσει στις εκλογές της 22ας Σεπτεμβρίου. Και τα δύο αυτά κόμματα, δηλαδή, έχουν μια απώλεια της τάξεως του 25% (15% οι απώλειες το ΠΑΣΟΚ + 10% οι απώλειες της Ν.Δ.) πράγμα που επαναφέρει, εκ των πραγμάτων, (όπως επισημαίνει ο Τάκης Καφτζής του Εθνικού Κέντρου Κοινωνικών Ερευνών) το ζήτημα του κλονισμού το δικομματικού διπολικού συστήματος.

ΑΛΛΑ ΕΞΙΣΟΥ ενδιαφέρουσα είναι και δημοτικότητα των πολιτικών αρχηγών όπως προκύπτει από την ίδια σφυγμομέτρηση, με τον πρόεδρο του Συνασπισμού Νίκο Κωνσταντόπουλο, πρώτο, με ποσοστό 53,5 (έναντι 50,5 τον Ιούνιο του '96), σε αντίθεση με τον πρωθυπουργό Κ. Σημίτη και τον αρχηγό της Ν.Δ. Μ. Έβερτ, 1

όγω της στάσεως της Τουρκίας, της βρετανίας, της Γερμανίας, της Γαλλίας, της Τσετσενίας, κ.λπ., το συνέδριο, η σύγκλησή του, η αντιπροσωπευτικότητά του, μπορούν να περιμένουν...

ΕΧΟΥΜΕ, όμως, και τις δηλώσεις Μητσοτάκη, ότι δεν θα παραστεί στο συνέδριο, αν και εφόσον δεν εξασφαλισθεί η δημοκρατικότητα και αντιπροσωπευτικότητά του, «διανθισμένες» με στοιχεία αυτοκρατορικής για δύο λάθη του: Το πρώτο, η αποστασία του 1965, το δεύτερο, η απόρριψή του να παραιτηθεί από την ηγεσία του κόμματος. Οι δηλώσεις του επίτιμου δημοσιεύονται στο περιοδικό Κρας, στο οποίο, κατά σύμπτωση, δημοσιεύονται και «ιδιωτικές συνομιλίες» του τέως προέδρου της Δημοκρατίας Κ. Καραμανλή. Σε μια από αυτές, ο Κ. Καραμανλής φέρεται να δηλώνει για τον επίτιμο πρόεδρο της Νέας Δημοκρατίας: «Ο Μητσοτάκης πρώτα πυροβολεί και μετά σκοπεύει!»

ΡΑΤΣΙΣΤΕΣ ΚΑΙ «ΤΟΥΡΚΟΦΑΓΟΙ»

ΣΤΟ Δεκαπενθήμερο που επισκοπούμε, κάποιοι επώνυμοι ρατσιστές, τουρκοφάγοι ή μακεδονομάχοι, ξαναχτύπησαν... Ο βουλευτής της Ν.Δ. Γ. Καρατζαφέρης ανακάλυψε ότι ο υφυπουργός Εξωτερικών Χρ. Ροζάκης είναι θεοκτόνος [ο πατέρας του σημερινού υφυπουργού είχε βαπτισθεί χριστιανός ορθόδοξος πριν από 50 χρόνια] και, έμπλεως εθνικής ανησυχίας, κατέθεσε ερώτηση στη Βουλή, για το πώς είναι δυνατόν τρισχιλιετείς Έλληνες να εμπιστεύονται τις τύχες του έθνους σε έναν πολιτικό που ο πατέρας του είχε το επώνυμο Ρόζενστάιν... Από την πλευρά τους οι εθνικόφρονες Κ. Μπαντουβάς και Στ. Παπαθεμελής (νεομακεδονομάχοι, αμφότεροι) απεφάνθησαν ότι τα πολλά πάρε-δώσε με τούρκους επιχειρηματίες ή διανοούμενους ή δημάρχους ή σκηνοθέτες είναι Δούρειος Ίππος εντός των ελληνικών τειχών! Συνεπώς, όσοι ενθαρρύνουν τις ανταλλαγές αυτές, είναι είτε εθνικώς ύποπτοι (διότι «ναρκώνουν τον ελληνικό λαό», κ.λπ.), είτε «απύθμενα εύπιστοι», αφού δεν κατανοούν ότι πίσω από τις επικρίσεις αυτές βρίσκονται οι ίδιοι οι... Αμερικανοί, οι οποίοι στέλνουν στην Ελλάδα τούρκους εμπόρους ή βιομηχάνους ή φοροτεχνικούς ή ποιητές, για να προωθήσουν το «αμερικανικό σχέδιο επίλυσης των ελληνοτουρκικών διαφορών». Και ως προς τις σορτίτες Μπαντουβά ή Παπαθεμελή, καμία έκπληξη, αφού διευθυντές του ελληνικού υπουργείου Εξωτερικών έφθασαν να θεωρούν «ύποπτη»

ακόμη και την αδελφοποίηση ελληνικών και τουρκικών δήμων! Το οδυνηρό είναι ότι ο Μ. Έβερτ δεν αισθάνθηκε την ανάγκη να καταδικάσει τον ρατσισμό του Γ. Καρατζαφέρη και την ίδια ανάγκη δεν αισθάνθηκαν ούτε το προεδρείο της Βουλής ούτε ο υπουργός Εξωτερικών Θ. Πάγκαλος, προς τον οποίο απευθύνεται η ερώτηση του χιτλερίζοντος αυτού βουλευτή.

ΣΧΕΔΙΑ, ΑΣΦΑΛΩΣ, ΥΠΑΡΧΟΥΝ

ΣΧΕΔΙΑ αμερικανικά, για την επίλυση του Κυπριακού, αλλά και για τη ρύθμιση των ελληνοτουρκικών διαφορών στο Αιγαίο, ασφαλώς υπάρχουν. Όπως υπάρχουν οι θέσεις Τσιλέρ, λόγου χάρη, με τα casus belli, κ.λπ., με τα οποία, κατά σύμπτωση, διαφωνούν οι τούρκοι επιχειρηματίες που επισκέφθηκαν πρόσφατα τη χώρα μας. Αν πιστέψουμε τους Νιου Γιορκ Τάιμς, η εκδήλωση της αμερικανικής πρωτοβουλίας στο Κυπριακό επίκειται. Και επίκειται αφού ακόμα και ο βρετανός υπουργός Εξωτερικών Μάλκολμ Ρίφκιντ έσπευσε να επισκεφθεί, την περασμένη εβδομάδα, τη Λευκωσία, για να καταθέσει το βρετανικό σχέδιο λύσεως του Κυπριακού, από 10 σημεία. [Είναι η πρώτη επίσκεψη βρετανού υπουργού Εξωτερικών στο νησί, τα τελευταία τριάντα χρόνια!]

Το βρετανικό σχέδιο δεν θεωρείται, κατά μια εκδοχή, αντιπερισπασμός στο αμερικανικό. Απλώς οι Βρετανοί θέλησαν να υπομνήσουν στους Αμερικανούς ότι παραμένουν «εγγυήτρια δύναμη της

Κύπρου», ότι διαθέτουν «κυρίαρχες» βρετανικές βάσεις στο νησί και, συνεπώς, «καλό θα ήταν» αν οι Αμερικανοί συμβουλευόνταν και τους βρετανούς συμμάχους τους για τα περαιτέρω. Κατά τα άλλα, η μεν ελληνική κυβέρνηση εκτιμά ότι στο βρετανικό σχέδιο «υπάρχουν και θετικά σημεία» (χωρίς να τα προσδιορίσει), ενώ, την ίδια στιγμή, η στάση της κυπριακής πολιτικής ηγεσίας παραμένει επιφυλακτική, με την κυπριακή κυβέρνηση να μη λέει ούτε ναι, ούτε όχι.

ΚΑΙ ΕΝΩ Αμερικανοί και Βρετανοί παθαίνουν για το ποιος θα λύσει καλύτερα το Κυπριακό και μεις όλοι, αμήχανοι, περιμένουμε τη λύση «έξωθεν», η κυβέρνηση εξακολουθεί να μελετά την τελευταία δήλωση του Κλίντον, με την οποία καλούσε την Ελλάδα και την Τουρκία να επανεξετάσουν τις θέσεις τους και να επιχειρήσουν να προσεγγίσουν η μια την άλλη. Τι ακριβώς υπαινίσσεται ο Μπιλ Κλίντον; Και γιατί να «επανεξετάσουμε» τη θέση μας, αφού η ελληνική θέση είναι σύμφωνη με το διεθνές δίκαιο και τις διεθνείς συνθήκες; That is the question!

ΜΕΣΑ Σ' ΑΥΤΗ τη θολούρα, υπήρξε, ωστόσο, και μια ευχάριστη είδηση: Η νίκη της κυπριακής κεντροαριστεράς (ΑΚΕΛ - ΕΔΕΚ - Βασιλείου), στις τελευταίες δημοτικές εκλογές, με έπαθλο 15 δημάρχους, από τους 26. Ξημερώνει η αυγή δροσάτη, τραγουδούν στη Λεμεσό, στη Λάρνακα, στο Στρόβολο, στον Αγ. Δομέτιο...

ΑΝΤΗΝΩΡ

Γνωρίστε τον Ελληνικό Πολιτισμό
με τις Εκδόσεις Ποιότητας

ΠΑΠΑΔΗΜΑ

που τιμούν τα ελληνικά γράμματα
και συμβάλλουν στην ανάπτυξη
των κλασικών σπουδών και της παιδείας
στην πατρίδα μας

Κάθε βιβλίο μας είναι το πολυτιμότερο
και χρησιμότερο δώρο

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΔΗΜΑ. Ιπποκράτους 8, Αθήνα, τηλ. 36.27.318

ΖΑΓΑΝΙ, ΕΙΠΑΤΕ;

Οι εμπειρογνώμονες της Χόχιφ ζητούν να εξαφανιστεί από προσώπου Σπάτων ο παρακείμενος στο εργοτάξιο του αεροδρομίου μοναδικός στη χώρα μας οικισμός 5.000 χρόνων. Δεν είναι κρίμα να εξαφανιστεί ένας λοφίσκος πάνω στον οποίο κείνται τα καλοδιατηρημένα ερείπια του πανάρχαιου οικισμού, όταν μάλιστα δεν φαίνεται να δημιουργεί προβλήματα στη λειτουργία του αεροδρομίου; Δεκάδες επιστημονικοί φορείς (πάλι ματαιώς;) φωνάζουν ότι κάτι τέτοιο δεν είναι αναγκαίο για το έργο...

Ο κ. **Βενιζέλος** κάνει τον Γερμανό, ενώ για το διάτρητο Κεντρικό Αρχαιολογικό Συμβούλιο ούτε λόγος να γίνεται (πού να το πρωτοψέξεις μετά τη Δωδώνη και το Ολυμπείο;). Οι αντιδρώντες πληθαίνουν, θα προλάβουν όμως να σταματήσουν μια ακόμα εγκληματική βλακεία; Και τον κύριο **Λαλιώτη** δεν τον ακούσαμε να λέει κάτι. **Σ.Σ.**

ΝΑ ΦΕΡΕΙ ΕΛΠΙΔΕΣ Ο ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ

Η φωτογραφία είναι από το χωριό Πλάτανος της Αρκαδίας. Μαζί με δυο συγκινητικά λόγια τη βρήκαμε σε ένα αναπάντεχο δώρο-δέμα από τον φίλο Γ. Λ. Να σας πούμε τι περιείχε το δέμα; Ε, λοιπόν είχε μέσα κάστανα, καρύδια, μέλι, τυρί, ελιές, μαλοτύρα, ρίγανη...

Θυμηθήκαμε τη θεία μας που πάει τώρα χρόνια έφυγε.

Αλλά δεν ήταν μόνον αυτό το γιορταστικό «χαίρε». Φίλος από την Έδεσσα μας έστειλε στιχάκια και λόγια όπως αυτά:

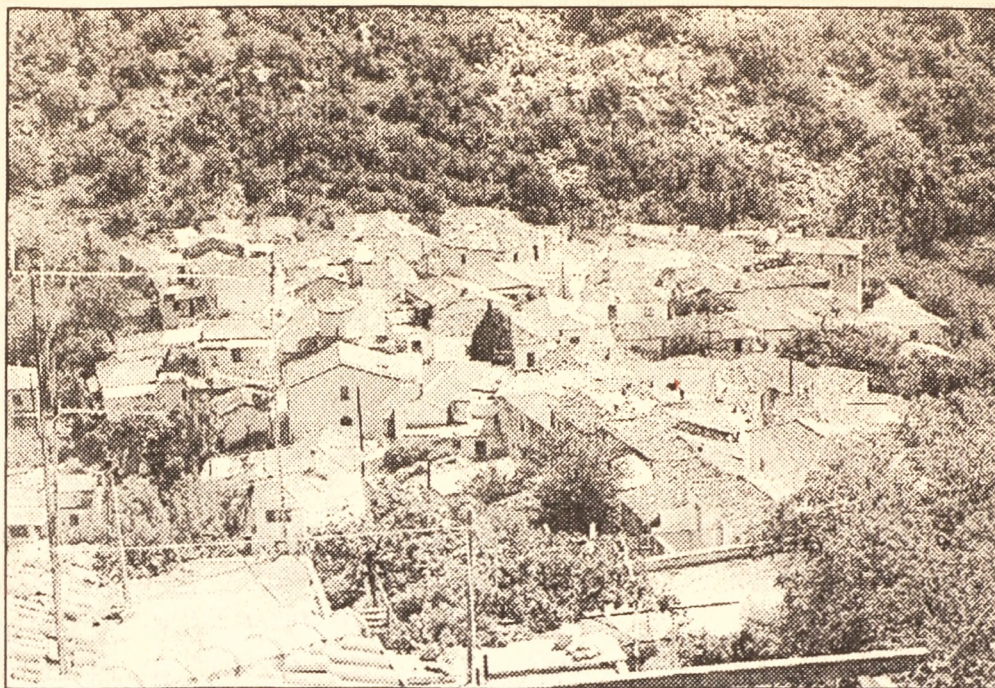
*Τον χειμώνα τον βαρύ
με στηρίζει το «Αντί»
Χρόνια τώρα στα ψηλά
ακονίζει τα μυαλά.*

Και μας προσκάλεσε, αν οι «σειρήνες της Αθήνας», μας το επιτρέψουν. Ποιες σειρήνες; Μια φορά ακόμα να μας το μηνύσει και πάει φύγαμε...

Ήρθαν με τα ταχυδρομεία πολλές κάρτες. Και εκείνες που στέλνουν κάθε χρόνο οι πολίτες και οι δημόσιες σχέσεις εταιρειών και υπηρεσιών. Αλλά και πολλές κάρτες από φίλους. Του ευχαριστούμε όλους.

Και εμείς ευχόμαστε σε όλους τους φίλους, σε όλους τους αναγνώστες, από την καρδιά μας τις πιο θερμές ευχές για τις γιορτές. Και ο καινούργιος χρόνος να φέρει περισσότερες ελπίδες για όλους μας.

αντ.

ΑΘΡΟΙΖΟΝΤΑΙ ΣΤΑ 2,5 ΔΙΣ. ΟΙ ΕΤΗΣΙΕΣ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΣΤΟΝ ΟΜΜΑ

ΟΙ ΕΠΙΔΟΤΗΣΕΙΣ ΤΟΥ ΟΜΜΑ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΣΥΜΒΑΣΗ

Στο τεύχος 622 της 6.12.96 ο δαίμων του υπολογιστή παρενέβη και θόλωσε εντελώς τα λογιστικά του κ. Λαμπράκη. Οι επιδοτήσεις είναι όπως φαίνονται στον πίνακα που δημοσιεύεται δίπλα. Δηλαδή, 2,5 δισ. ετησίως...

	1993	1994	1995	1996
ΠΑΕ 9314015	500 εκ.	1.000 εκ.	1.700 εκ.	500 εκ.
Τακτικός	700 εκ.	1.300 εκ.	800 εκ.	800 εκ. (1)
ΛΟΤΤΟ	455 εκ.	200 εκ.	—	—
ΣΥΝΟΛΟ	1.655 εκ.	2.500 εκ.	2.500 εκ.	1.300 εκ. (2)

1. Έχουν δοθεί, μέχρι 27.11., 560 εκατ.
2. Σύμφωνα με τη Σύμβαση πρέπει να δοθούν συνολικά 2,5 δισ. το 1996 (υπόλοιπο 1,2 δισ.)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΔΕΛΦΙΝΙ

ΣΑΚΕΛΛΑΡΗΣ ΣΚΟΥΜΠΟΥΡΔΗΣ

«Makedonissimo η στρατηγική της πλάκας»

ΠΡΟΛΟΓΙΖΕΙ Ο ΝΙΚΟΣ ΜΟΥΖΕΛΗΣ

Με αφορμή το Μακεδονικό μία πολιτική ανάλυση του Παπανδρεϊσμού και της παρακμής

ΒΑΓΓΕΛΗ ΣΑΚΚΑΤΟΥ

«ΧΩΡΙΣ ΔΙΑΒΑΤΗΡΙΟ»

Συναξάρι ζωής. 11 αφηγήματα από τη ζωή και τα δρώμενα της μετανάστευσης στη διάρκεια 32 χρόνων (1960-92).

Οι διωγμοί των Ελλήνων μεταναστών προδικτατορικά και στη διάρκεια της δικτατορίας

Σελίδες 208. Τιμή: 2.500 δραχ.

Κεντρική διάθεση:

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ «ΕΣΤΙΑΣ»

ΑΝΤΙ ΘΕΣΕΙΣ

Ο ΕΥΡΩΣ – ΤΟΥ ΕΥΡΩ

Προ μηνών η Ελλάδα κατήγαγε ασυνήθιστη νίκη στην Ευρώπη, επιβιάζοντας και την ελληνική γραφή στο μελλούμενο ευρωνόμισμα. Βεβαίως είχε κυκλοφορήσει μια ιστορία ότι αυτός ο θρίαμβος δεν ήταν ανεξάρτητος από την εφεκτική στάση της χώρας στο θέμα των ατομικών δοκιμών της Γαλλίας, αλλά επιτέλους ένα τέτοιο τίμημα είναι απειροελάχιστο μπροστά στα ρίγη εθνικής υπερηφάνειας που θα προκαλεί η ψηλάφηση του γιούρο (πληθ. όχι γιούρια) ακόμα και στις παραμικρές εμπορικές πράξεις.

Τα δοκίμια των χαρτονομισμάτων παρουσιάστηκαν πανηγυρικά κατά την συνδιάσκεψη του Δουβλίνου ως ένα αναγκαίο βήμα προς την περίφημη σύγκλιση και πράγματι αναγράφουν τα ελληνικά ψηφία ΕΥΡΩ. Αλλά τώρα αρχίζουν τα δύσκολα εθνικά θέματα. Η καταθλιπτική πλειοψηφία του Τύπου τα αναφέρει ως ουδέτερα, προφέροντάς τα «ευρώ» ή «εύρω» και τα χρησιμοποιεί άκλιτα, σαν να πρόκειται για ξένη λέξη. Όσες εφημερίδες μάλιστα βαριούνται να σκεφτούν καν το ζήτημα, το γράφουν

με κεφαλαία, όπως ακριβώς φαίνονται στα δοκίμια. Το *Βήμα* εξακολουθεί να χρησιμοποιεί το «εύρο», κλινόμενο, προφανώς ακολουθώντας την πρόταση του συνεργάτη του καθηγητή Μπαμπινιώτη. Υπάρχει ακόμα και φύλλο που τα αναγράφει ως «ευτο», αλλά συγχωρείται καθότι γιάπικο.

Το θέμα είναι ασφαλώς ασήμαντο, ωστόσο περιέχει πυκνό συμβολισμό της μοίρας μας να φαλκιδεύουμε και την παραμικρή επιτυχία μας. Χάθηκε μια ελληνική λέξη, φυσικά νεολογική (η ευρώ - της ευρώς ή της ευρώς, πληθυντικός οι ευρές λ.χ.) ή ακόμα και το κατασκευάσμα Μπαμπινιώτη; Δυστυχώς όμως με όλη την ισχύ της παγκόσμιας γλωσσικής κληρονομιάς που διαχειριζόμαστε, τελικά απλώς διασώσαμε δύο ελληνικά ψηφία, το ύψιλον (υ-γκρεκ άλλωστε) και το ωμέγα που κανένα Ευρωπαίος δεν μπορεί να αγνοήσει ούτως ή άλλως.

(ευρώς = υγρασία μετά σήψεως, μούχλα)

Σ. Καφαντάρης

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ

από τις εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

το βιβλίο του

ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΥ ΦΙΛΛΙΝΗ

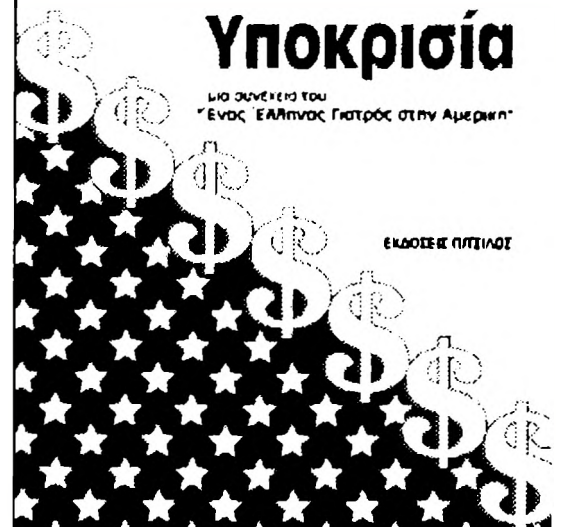
Αγάπη,
Μίσος,
Φόβος
και
Υποκρισία

ΣΕΒΑΣΤΙΑΝΟΣ ΦΙΛΛΙΝΗΣ

Αγάπη,
Μίσος,
Φόβος
και
Υποκρισία

Η συνέχεια του
"Ένας Έλληνας Γιατρός στην Αμερική"

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΙΤΣΙΛΟΣ

Η συνέχεια του έπους Best seller,
"Ένας Έλληνας γιατρός στην Αμερική".
Από τον mister writer Σεβαστιανό Φιλλίνη.
Διδακτικό, επιστημονικό, συναρπαστικό.

Μην το χάσετε

Εκδόσεις
ΠΙΤΣΙΛΟΣ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ 4 - ΑΘΗΝΑ
Τηλ. 3211237

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Η ιρλανδή Φελίσια,
αναζητώντας
τον αγαπημένο της
γνωρίζεται
με τον «ευγενικό»
άγγλο Χίλντις,
έναν δολοφόνο
μοναχικών γυναικών.
Μια πορεία από την
αθωότητα στη γνώση.

Ονίλιαμ Τρέβορ

ΜΑΤΑΙΗ
ΑΝΑΖΗΤΗΣΗ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΛΥΣΣΕΑΣ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΟΥ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

ΑΝΤΙΘΕΣΕΙΣ

ΔΗΜΟΣΚΟΠΗΣΕΙΣ...

Τη δουλειά τους κάνουν οι δημοσκόποι, αλλά οι δημοσκοπούμενοι δεν φαίνεται να αν-
βαίνουν στο ύψος των περιστάσεων, παρά τη σχετική προθυμία τους να απαντούν ε-
ρωτήματα εφ' όλης της εξεταστέας ύλης. Μάλλον ωφελεί η σύγκλιση, αλλά και μάλλον
χάνουμε (οπότε;) έβγαλε η πρόσφατη έρευνα της MRB. Άλλη μέτρηση λέει για τον προϋπ-
λογισμό: άδικος (70%), λαθεμένος (70%), αλλά αναγκαίος (70%). Αν δεν ήταν δραματική
οικονομική κατάσταση της εξαθλιωμένης πλειοψηφίας, θα μπορούσε κανείς να κάν-
μπλακ χιούμορ με την αντιφατικότητά της. Χύμα και αδαής από τη λαϊκισμένη υπερ-παρ-
πληροφόρησή της, η κοινή γνώμη άγεται και φέρεται και ψηφίζει έτσι στις εκλογές και α-
λιώς στις δημοσκοπήσεις μετά από τρεις μήνες. Μια ακόμα ένδειξη για όσους ενοχλούνται
από τις αναφορές περί παρακμής.

Σ.Σ.

ΣΥΜΦΩΝΟ ΠΕΡΙΟΡΙΣΜΟΥ ΕΞΟΠΛΙΣΜΩΝ

Καλά τα πήγε ο πρωθυπουργός στο Δουβλίνο κατά γενική παραδοχή. Κέρδισε τη
αναφορά στο τελικό κείμενο της διευρυμένης έννοιας των «ασυνήθων περιστάσεων»
που δικαιολογούν κακές επιδόσεις στα ελλείμματα., δηλαδή κάποια περιθώρια για α-
τιολογημένη απόκλιση. Από δω και πέρα όμως, ενόσω μάλιστα η κ. **Τσιλλέρ** παραληρ-
αδιακόπως τονίζοντας ότι δικαίως η Ελλάδα φοβάται στρατιωτικά την Τουρκία, πρέπ-
κάποτε επιτέλους να δούμε και το ενδεχόμενο διεθνών πιέσεων προς ένα Σύμφωνο
Περιορισμού των Εξοπλισμών στην περιοχή. Ας μας βοηθήσει σχετικώς και η Γερμανία
που πρόσφατα εκδήλωσε δυσφορία για τους ελληνικούς εξοπλισμούς που μας απομα-
κρύνουν από τη σύγκλιση. Θα το ψάξει το θέμα του συμφώνου η κυβέρνηση, τώρα μάλ-
στα που έχουμε και σημαντικούς συμμάχους μέσα από την απέναντι πλευρά (**Ραχ**
Κοτς: «Βλακεία οι εξοπλισμοί, λύση με μπίζνες»).

Σ.Σ.

ΕΛΛΗΝΕΣ ΚΑΙ ΤΟΥΡΚΟΙ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ

Αμήχανα η πολιτική μας ηγεσία απέστη της θερμής στήριξης απέναντι στις κοινές επιχε-
ρηματικές πρωτοβουλίες. Μπορεί να τρομάζει και δικαίως η συζήτηση για συνεκμετά-
λευση του Αιγαίου, όπως και να φαίνεται παράταιρη με τις υστερικές δηλώσεις της
Τσιλλέρ, αλλά δεν θα έπρεπε να περάσει απαρατήρητο το γεγονός ότι π.χ. ο κ. **Κοτς** πο-
κατέχει μια στις δώδεκα τουρκικές επιχειρήσεις (!) έχει συμφέρον να μη γίνει πόλεμος
ανάμεσα στις δύο χώρες. Δεν ασχολείται με τη βιομηχανία και εμπορία όπλων και επιθυμ-
σφοδρά να κάνει μαζί μας δουλειές, οι οποίες θα ανέστελλαν δραστικά κάθε ενδεχόμε-
αστάθειας στην περιοχή. Από κει και πέρα, αν η χώρα μας είχε εθνική στρατηγική, δύσκα-
λα θα μπορούσε να μην ερευνήσει προσεκτικά τις εξαιρετικές δυνατότητες που ανοίγονται
τέτοιες επιχειρηματικές συνεργασίες. Γιατί πάνω από τους «πατριώτες» και τα παιγνίδια
τους υπάρχουν και τα εθνικά μας συμφέροντα.

Σ.Σ.

ΠΙΚΡΟ ΤΕΡΜΑ ΣΤΟ ΓΛΕΝΤΙ

Από σχόλιο του **Κ.Ι. Αγγελόπουλου** (Καθημερινή, 15/12): «Υπήρχε μια Ελλάδα σε κα-
κά χάλια, αγουροξυπνημένη το 1990-92 από ένα μακρύ ύπνο, που ακολούθησε το
“γλέντι” πολλών χρόνων. Το Μάαστριχτ βρήκε τη χώρα μας καταχρεωμένη, πνιγμένη σε
σχάνδαλα, με μια κοινωνία χωρίς δυναμισμό, παραδομένη στους αετονύχηδες και στους
ταλαντούχους της αρπαχτής. Αυτή η Ελλάδα συναντήθηκε με το Μάαστριχτ. Και από κει
και πέρα το κακό πήρε ακόμα μεγαλύτερες διαστάσεις. Οι πολιτικές ηγεσίες των αποτι-
χιών ανέλαβαν χωρίς δισταγμούς, ανέμελα θα έλεγε κανείς, τη διαχείριση ενός προβλή-
ματος που μοιάζει με την προσπάθεια τετραγωνισμού του κύκλου». Γι' αυτό τώρα μιλά-
με για ατέρμονα διαχείριση αδιεξόδων, που η βασική αρχή και μέση της έχει όνομα, πο-
δεν πρέπει να ξεχνάμε: το όνομα του μεγάλου μακαρίτη. Ζητείται το όνομα του τέλου-
της.

Σ.Σ.

ΕΜΕΣΑ ΣΤΗΝ Ενημέρωση

• Το ρεπορτάζ της στήλης στο τχ. 622 με τίτλο «Ο πόλεμος του χαρτιού σήμερα... και ο πόλεμος της διανομής αύριο» σχολιάστηκε αρκετά – αλλά όχι μέσα από τον Τύπο. Όλοι αποφεύγουν έτσι κι αλλιώς τα θέματα που κάνουν... τζιζ.

Το ρεπορτάζ επιβεβαιώθηκε σε όλα τα στοιχεία του. Αυτό πάντως που έχει ενδιαφέρον είναι ότι στο «χώρο του χαρτιού και της διανομής» όλα, αυτή τη στιγμή, είναι εύθραστα και συνεχώς μεταβαλλόμενα.

Οι πληροφορίες μας αναφέρουν ότι στην οδό Κολοτρώνη –όπου τα γραφεία του «Πρακτορείου Εφημερίδων Αθηναϊκού Τύπου» και του «Οργανισμού Χάρτου»– τα πνεύματα ηρεμούν και «οι δυνάμεις ανασυντάσσονται». Ο κ. Παν. Κουστένης, ο οποίος είχε παραιτηθεί, επανήλθε και ανέλαβε πάλι υπηρεσία. Δεύτερες, ψυχραιμότερες σκέψεις, προσανατολίζουν προς την ανασύνταξη και του Οργανισμού Χάρτου ο οποίος είχε προγραμματιστεί να τεθεί υπό εκκαθάριση.

Από το άλλο στρατόπεδο –που εκφράζεται από τα συμφέροντα Λαμπράκη και του Δημοσιογραφικού του Οργανισμού– οι προετοιμασίες για ανάπτυξη στο χώρο του χαρτιού και της διανομής, συνεχίζονται: Ο κ. Π. Ζερίτης, ενεργών για την εταιρεία «Εκδοτική Βορείου Ελλάδος», προχωρεί στην αγορά ακινήτων στο Κιλκίς όπου θα εγκατασταθούν οι εκτυπωτικές της εγκαταστάσεις, ενώ παράλληλα προχωρεί το συγκρότημα των Λαμπράκη - Μπακατσέλου και Ζερίτη στις προσπάθειες για την αγορά της Softex ώστε να μετατραπεί σε μονάδα παραγωγής και εμπορίας δημοσιογραφικού χάρτου με προσανα-

τολισμό τις γειτονικές βαλκανικές χώρες. Ο εκ των εταίρων Π. Λαϊνόπουλος απεχώρησε ήδη από την «Εκδοτική Βορείου Ελλάδος».

Στο «Μικρό» Πρακτορείο, σύμφωνα με τις πληροφορίες μας, έχει μπει ο γνωστός χαρτέμπορος κ. Μιχ. Ταφανίδης. Η τακτική που προδιαγράφεται είναι να γίνει ένα άλλο, νέο μονοπώλιο.

Όπως σε κάθε πόλεμο, όμως, έτσι κι εδώ, οι «μάχες» δίδονται σε πολλά μέτωπα. Οι πληροφορίες μας αναφέρουν ότι το αντίπαλο του Πρακτορείου Τύπου στρατόπεδο θα προσπαθήσει με «νομικά μέσα» να αξιοποιήσει το γεγονός ότι ο Οργανισμός Χάρτου έχει κυρήξει σε εκκαθάριση την επιχείρηση.

Το «περίεργο» στην υπόθεση είναι ότι ενώ αρμόδιοι κυβερνητικοί παράγοντες γνωρίζουν όσες αρεθιμίες υπάρχουν αυτή τη στιγμή στο θέμα «χαρτί και διανομή» δεν κινούν ούτε το μικρό τους δακτυλάκι. Η επίσημη αιτιολογία είναι ότι αυτά είναι «προβλήματα της αγοράς». Είναι βεβαίως προβλήματα της αγοράς – αλλά και κυρίως είναι προβλήματα όπου έχει απλώσει το χέρι του ο ΔΟΛ και ο κ. Λαμπράκης. Η αδράνεια –που έτσι κι αλλιώς χαρακτηρίζει τις κυβερνητικές λειτουργίες– δεν είναι αρκετή δικαιολογία για να εγκαταλειφθούν τα προβλήματα στην τύχη ή τις βουλές του κ. Λαμπράκη ο οποίος έχει βάλει μπροστά να χτίσει ένα νέο μονοπώλιο: αυτό της διανομής του Τύπου. Αν τελικά το κατορθώσει –αυτή τη στιγμή συνεργάζεται με τον Μπόμπολα για την οργάνωση και την ανασύνταξη του Κεντρικού Πρακτορείου, που είναι γνωστό ως «Μικρό Πρακτορείο»– τότε όλος ο χώρος του Τύπου θα περιέλθει

στον αποκλειστικό έλεγχο του κ. Λαμπράκη. Και τότε, ε τότε, θα αρχίσει ένας πραγματικός πόλεμος!

• Στο μεταξύ έφτασε στα γραφεία μας μια επιστολή του κ. Αρ. Μπουτόπουλου που διευκρινίζει κάποιες λεπτομέρειες και μας πληροφορεί ότι απεχώρησε ήδη από τον ΔΟΛ. Γράφει ο κ. Μπουτόπουλος:

Αγαπητέ κ. Παπουτσάκη

Στο τεύχος του περιοδικού σας της 6.12.96 υπάρχει ένα άρθρο για τον πόλεμο στο δημοσιογραφικό χαρτί.

Στο άρθρο αυτό παρουσιάζεται μεταξύ των άλλων ότι εγώ αποχώρησα από τον Οργανισμό Δημοσιογραφικού Χάρτου Α.Ε. και εντάχθηκα στη συνέχεια στον Δημοσιογραφικό Οργανισμό Λαμπράκη.

Επειδή αυτό δεν είναι αλήθεια, θέλω να διευκρινίσω ότι δεν αποχώρησα από τον Οργανισμό αλλά απολύθηκα ανεξήγητα στις 16 Σεπτεμβρίου, κατόπιν εντολής της κας Χριστοδουλοπούλου μετά από 27 χρόνια δουλειάς.

Μετά την απόλυσή μου, μου έγιναν αρκετές προτάσεις για απασχόληση από πολλούς εμπόρους και αντιπροσώπους χαρτιού, καθώς και από το συγκρότημα Λαμπράκη. Κατέληξα στο συγκρότημα Λαμπράκη στις 14.10.96, αλλά στη συνέχεια παραιτήθηκα στις 27 Νοεμβρίου και σήμερα εργάζομαι στην ΤΥΠΟΧΑΡΤΙΚΗ Α.Ε.Ε.

Η όλη κατάσταση στο χώρο του χαρτιού στην Ελλάδα είναι ανεξήγητη. Είναι επίσης ανεξήγητη και η απόφαση να τεθεί σε εκκαθάριση ο Οργανισμός Δημοσιογραφικού Χάρτου Α.Ε. (μία από τις μεγαλύτερες εμπορικές επιχειρήσεις στην Ελλάδα) μετά από 40 χρόνια συνεχούς επιτυχημένης πορείας, για την οποία δούλεψαν σκληρά

πολλά στελέχη και το προσωπικό υπό τις οδηγίες του αείμνηστου Παρασκευά Χριστοδουλόπουλου. Δυστυχώς, 40 χρόνια δουλειάς καταστρέφονται μέσα σε 2 μήνες χωρίς αιτία και χωρίς καμία εξήγηση, δημιουργώντας χριστουγεννιάτικα τεράστια προβλήματα σε περισσότερες από 150 οικογένειες εργαζομένων αλλά και προβλήματα στον ομαλό εφοδιασμό πολλών εφημερίδων και περιοδικών με χαρτί.

Ίσως για το θέμα αυτό θα χρειαζόταν μια έρευνα από το περιοδικό σας, το οποίο ομολογουμένως είναι το μόνο που ασχολήθηκε κάπως με το σοβαρό αυτό θέμα από όλο τον ελληνικό Τύπο.

Φιλικά,

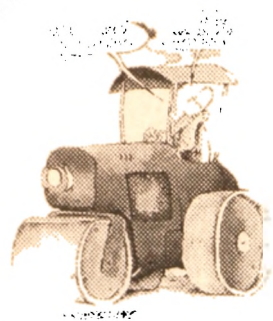
Αρ. Μπουτόπουλος

• Στο μεταξύ φθάνουν στα γραφεία μας επιστολές που σχετίζονται με τα θέματα του Πρακτορείου – αλλά είναι ανυπόγραφες. Κατανοούμε τους λόγους που επικαλούνται οι επιστολογράφοι.

Ένα σημείο που προβληματίζει στο περιεχόμενο μιας απ' αυτές τις επιστολές είναι η κολακευτική αναφορά για τις συνθήκες στο «Μικρό» Πρακτορείο. Είναι γνωστό ότι αν στο Πρακτορείο Αθηναϊκού Τύπου της Κολοκοτρώνη υπάρχουν δέκα προβλήματα αυτή τη στιγμή, στο «Μικρό» Πρακτορείο τα αντίστοιχα προβλήματα είκοσι. Έτσι διατυπώσεις του στυλ «το άλλο Πρακτορείο είναι σωστό με τους συνεργάτες του, χωρίς τα ανωτέρω προβλήματα, ακόμη και στις προσφορές των εντύπων του, βγάζει προμήθεια στους υποπράκτορες» δεν είναι τόσο πειστικές.

Ίσως βέβαια, ο κ. Λαμπράκης να άρχισε την «υπόγεια δουλειά»... Ίδωμεν.

Πίσω από το αγροτικό το πολιτικό πρόβλημα

του Κ. Τσαλόγλου

Εντελώς άδικη και ατελέσφορη, ως προς το διεκδικητικό μέρος της, η ταλαιπωρία των αγροτών και, μαζί με αυτούς, ολόκληρης της οικονομίας. Εξίσου ατελέσφορη και η προσπάθεια των ευρωπαϊκών κομμάτων της αντιπολίτευσης να επωφεληθούν από την κυβερνητική συμπεριφορά για να διευρύνουν την επιρροή τους μεταξύ του αγροτικού κόσμου. Οι εισοδηματικές διεκδικήσεις πέφτουν στο κενό όταν στρέφονται κατά της εθνικής εξουσίας. Εκείνος ο οποίος, τώρα πλέον, ενοχοποιείται για την συνεχή επιδείνωση του εισοδήματος όλων των εργαζομένων είναι το... Μάαστριχτ, η Ευρωπαϊκή Ένωση. Εκείνος, άρα, ο οποίος προσδοκά να επωφεληθεί των αντιδράσεων των «θυμάτων», στο πολιτικό πεδίο, είναι ο ευρωαντίπαλος. Το ΚΚΕ πιστεύει πως ήρθε η ώρα του!

Η ταν αναπόφευκτο, η πολιτική, κοινωνική και οικονομική ζωή της χώρας να φτάσει στο κομβικό σημείο της σύγχρονης ιστορικής της διαδρομής, με την αναντιστοιχία των εθνικών της λειτουργιών και δυνατοτήτων προς τις λειτουργίες και τα καθήκοντα που επιβάλλει η επιθυμία της να αποτελεί οργανικό τμήμα μιας προπορευόμενης διακρατικής Κοινότητας. Η πλήρως αρνητική (ΠΑΣΟΚ) ή η, συνθηματολογικά μόνο, «θετική» (Ν.Δ.) κυβερνητική πρακτική των τελευταίων τριάντα πέντε χρόνων απέναντι στις υποχρεώσεις πολυεπίπεδης προσαρμογής προς την «Ευρώπη», ευθύνεται, αποκλειστικά και μόνο, για τη σημερινή αδυναμία συνεργασίας εθνικής κυβέρνησης και πολιτών για να επιτευχθεί εθνική, οικονομική και κοινωνική πρόοδος, παράλληλα με την πρόοδο που φιλοδοξεί η Κοινότητα.

Όταν η κυβέρνηση επικαλείται τις αξιώσεις περί δημοσιονομικής πειθαρχίας του Μάαστριχτ για να αφαιρέσει πραγματικό εισόδημα από μισθωτούς, συνταξιούχους

και αγρότες, ενώ, ταυτόχρονα, με την φορολογική της πολιτική συνθλίβει το παραδοσιακό παραγωγικό δυναμικό του τόπου, ομολογεί στην πραγματικότητα την ολοκληρωτική αδυναμία της ελληνικής κοινωνίας να δρα ως μέλος της «ευρωπαϊκής» κοινωνίας. Ομολογεί, επίσης, τη δική της αδυναμία να αναβαθμίσει την οικονομία ως το επίπεδο διεθνούς ανταγωνιστικότητας στο οποίο στοχεύει η «Ένωση», αφού το δημοσιονομικό μας... ερείπιο είναι συνέπεια της αδικαιολόγητα μεγάλης καθυστέρησης στον εκσυγχρονισμό. Στο βαθμό, επομένως, που δεν θα αναπτύσσεται η παραγωγική δραστηριότητα, ώστε να είναι αυτή – και όχι η περικοπή της καταναλωτικής ικανότητας του πληθυσμού – που θα συμβάλει στη δημοσιονομική εξυγίανση, οι αποσυνθετικές συγκρούσεις μεταξύ κοινωνίας και εθνικής εξουσίας θα μας απομακρύνουν από την Ε.Ε. αντί να μας συνδέουν στενότερα με αυτήν.

Οι αγρότες απέκλεισαν τις μεγάλες οδικές αρτηρίες εμποδίζοντας την ελεύθερη διακί-

νηση ανθρώπων και εμπορευμάτων για πίστευαν ότι ασκούν, έτσι, αποφασιστική πίεση προς την ορθή κατεύθυνση, προκειμένου να επιδοτηθεί το εισόδημά τους ως επιδιωκόμενο, από αυτούς, ύψος. Έσφαιαν. Αν είχαν θυμηθεί, όταν σχεδίαζαν την κινητοποιήσεώς τους, ότι οι κεντρικοί δρόμοι που αποκλείστηκαν έχουν κατασκευαστεί με κύρια χρηματοδότηση από τα Ταμεία της Κοινότητας για να διακινούνται γρήγορα και άνετα, με το μικρότερο δυνατό, δηλαδή, κόστος, οι άνθρωποι και εμπορεύματα ολόκληρης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, και όχι μόνο της Ελλάδας, θα αναζητούσαν άλλης μορφής αγωνιστική εκδήλωση. Η δημιουργία προβλημάτων, καλώς, στην πρωταρχική επιδίωξη των «15» να βελτιώσουν την ανταγωνιστικότητα των προϊόντων και υπηρεσιών που προσφέρουν συμπίεζοντας το κόστος παραγωγής του αντί να διευρύνει τις τάξεις αυτών που σιμπαρυστέκονται στον αγώνα τους, προκαλεί ανεπιθύμητες, μακροχρόνιες και πολύμορφες μάλιστα, αντιδράσεις.

ANTI-ΜΑΑΣΤΡΙΧΤ Ή ANTIEΥΡΩΠΑΪΣΜΟΣ;

Από την άλλη πλευρά, η εντύπωση πως υποχρεώνεται η εθνική κυβέρνηση, με παρόμοιες, πολυδάπανες για την εθνική οικονομία, κινητοποιήσεις, να υποχωρήσει, ώστε να ικανοποιηθούν τα αιτήματα, είναι εξίσου λαθεμένη. Η «σθεναρή», δήθεν, στάση του πρωθυπουργού κ. Κ. Σημίτη, με την οποία αρνείται τον διάλογο αν δεν αποσυρθούν τα τρακτέρ από τους δρόμους, κάθε άλλο παρά από τον σεβασμό στις αρχές της κοινωνικής αλληλεγγύης, που δεν τηρήθηκαν από τους αγρότες, υπαγορεύεται. Ο οποιοσδήποτε διάλογος μεταξύ κυβέρνησης και αγροτών ήταν αδύνατο να οδηγήσει σε ικανοποίηση των εξεγεργμένων, γιατί η κυβέρνηση είναι σε πλήρη αδυναμία ανάληψης χρηματοδοτικών υποχρεώσεων που θα διασφαλίζουν, για μακρό χρονικό διάστημα, ικανοποιητική, εισοδηματικά, λειτουργία της ελληνικής γεωργικής οικονομίας. Το απαγορεύουν αυτό όχι μόνον η άθλια κατάσταση των δημόσιων οικονομικών και όσα προβλέπονται από την κοινή αγροτική πολιτική (ΚΑΠ), αλλά και το ότι η ελληνική αγροτική παραγωγή, αν δεν απαλλαγεί από τα αρνητικότερα χαρακτηριστικά της παραδοσιακής λειτουργίας της, και αν το ανθρώπινο δυναμικό της δεν εμπλουτιστεί με την επιχειρηματική-παραγωγική ευελιξία που απαιτεί η απελευθέρωση των παγκόσμιων αγορών αγροτικών προϊόντων, καμιά κρατική επιδότηση δεν θα λύνει προβλήματα.

Αντί, συνεπώς, η μορφή της «πιεστικής διεκδίκησης», που επελέγη, να αποφέρει καρπούς στους αγρότες, το μόνο που πέτυχε ήταν να μεγαλώσει η κοινή περιφρόνηση προς την εθνική κυβέρνηση, ως παράγοντα ικανού να αντιμετωπίζει τα προβλήματα των Ελλήνων εργαζομένων, και να διογκωθεί η αμφισβήτηση της «Ένωσης» ως παράγοντα πρόσφορου για την προώθηση των εθνικο-οικονομικών, τουλάχιστον, συμφερόντων μας. Η κουραστική και χωρίς ελπίστικότητα επωδός του κ. πρωθυπουργού περί του ενδεχομένου πλήρους αποτυχίας να «συγκλίνουμε» με όσα απαιτεί το Μάαστριχτ, και να μείνουμε έξω από την οικονομική και νομισματική ενοποίηση της Ευρώπης», μετέτρεψε σε εσωτερικό κοινωνικό πρόβλημα την σκοπιμότητα συμμετοχής μας στην Ε.Ε. Αναπόφευκτη ασφαλώς, επικίνδυνη, όμως, εξέλιξη.

Είναι πολύ αργά, πια, για να κληθεί ο ελληνικός λαός να επιλέξει αν θέλει να παραμείνει η χώρα του μέλος οργανικό της ενοποιημένης Ευρώπης ή αν προτιμά να αναπλωθούμε στην «υπερήφανη» εθνική μας

μοναξιά. Όσο και αν δεν αντιλαμβάνονται τα πολιτικά μας κόμματα ότι βρισκόμαστε «κολλημένοι με την μύτη στον τοίχο» –εξαιτίας των σωρευμένων λαθών του παρελθόντος– και σε αδυναμία αποτελεσματικής σύνδεσης των μηχανισμών επιλογής λύσεων στα σημαντικά εθνικά προβλήματα με τις λύσεις που εξυπηρετούν *ολόκληρη* την Κοινότητα, αυτά η πραγματικότητα δεν μπορεί, ωστόσο, να μας οδηγήσει σε αντιδράσεις που επιδεινώνουν τη θέση μας. Δεν υπάρχουν, δυστυχώς, εναλλακτικές λύσεις όπως αυτές στις οποίες πίστευε πριν από μερικά χρόνια μεγάλη μερίδα του λαού. Η αποσύνδεσή μας, δηλαδή, από την «ιμπεριαλιστική Δύση» για να συνδεθούμε με την «σοσιαλιστική Ανατολή», στην οποία δεν ίσχυε η «εκμετάλλευση ανθρώπου από άνθρωπο». Αν φύγουμε από την Ευρωπαϊκή Ένωση, σημαίνει πως θα εναποθέσουμε, όχι στην εθνική προσπάθεια, αλλά στην εθνική *απομόνωση*, τις καλύτερες προϋποθέσεις για να αναβαθμίσουμε τον πολιτικό, πολιτιστικό και οικονομικό μας ρόλο στον διεθνή περίγυρο, «επιβάλλοντας» απόσταση ασφαλείας σε όσους αμφισβητούν τις φιλοδοξίες μας!

Ο ΕΘΝΙΚΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΚΚΕ!

Η σπουδή του ΚΚΕ να συμπαρασταθεί στη συγκεκριμένη μορφή κινητοποιήσεων των αγροτών, είναι αποκαλυπτική του κλίματος που άρχισε να διαμορφώνεται σχετικά με τις συνέπειες της ένταξής μας στην Ε.Ε. Το ΚΚΕ, μετά το ναυάγιο του «προλεταριακού διεθνισμού» και την επικράτηση του διεθνισμού του «χρηματιστικού κεφαλαίου», υιοθέτησε τον *εθνικισμό* ως το ανθεκτικότερο ιδεολογικό έδαφος για να προωθήσει την αντι-ευρωπαϊκή του πολιτική. Προς την ίδια εθνικιστική εκτροπή σπρώχνει και η τακτική των κομμάτων της αντιπολίτευσης. Η οποία θέλει –για λόγους καθαρής ψηφοθηρικής σκοπιμότητας, βέβαια– την κυβέρνηση ως τον αποκλειστικό υπεύθυνο για το ανικανοποίητο των αιτημάτων των εξεγεργμένων αγροτών.

Είναι συνυπεύθυνοι, εντούτοις, η αντιπολίτευση και το ΠΑΣΟΚ, στην καλλιέργεια, όλα αυτά τα χρόνια, της εντύπωσης ότι οι άνθρωποι που ζούν από την πρωτογενή παραγωγή μπορούν να δίνουν διεξόδους επικερδούς παραγωγής με κριτήρια παραδοσιακά, ότι τα Ταμεία της Κοινότητας είναι αστείρευτη πηγή εισοδήματος και ότι η παραγωγική τους επίδοση θα επιζούσε του παγκόσμιου, και όχι μόνο του ευρωπαϊκού, ανταγωνισμού χωρίς ριζική αναμόρφωση της «επιχειρηματικής» τους νοοτροπίας και πρακτικής.

Η ευρω-φιλική, συνεπώς, μερίδα του πολιτικού κόσμου, αν θέλει να προσφέρει ουσιαστική βοήθεια στον αγώνα –δίκαιο κοινωνικά– των αγροτών να αναβαθμίσουν σε στέρεες βάσεις το επίπεδο της ζωής τους, πρέπει να εργαστεί για την αποκατάσταση στενής συνεργασίας μεταξύ κράτους και αγροτών. Στη βάση, βέβαια, μιας εθνικής πολιτικής, η οποία θα επιτρέψει την αναγωγή σε αναντικατάστατο παραγωγικό εταίρο της Ε.Ε. τον Έλληνα αγρότη. Ούτε σε αιτία κοινωνικής αντιπαράθεσης επιτρέπεται να εξελιχθεί η σχέση μας με την Ε.Ε., ούτε σε πρόσθετο επιχείρημα διάσπασης κράτους και κοινωνίας.

Η αναψηλάφηση της εργασιακής συμπεριφοράς όσων ασχολούνται με αστικά επαγγέλματα και, κατά πρώτο λόγο, η αναψηλάφηση της εργασιακής συμπεριφοράς του προσωπικού του Δημοσίου, είναι εξίσου αναγκαίες ώστε να δικαιωθεί ιστορικά η συμμετοχή μας στην «Ευρώπη». Τα αιτήματα αυτών των κατηγοριών εργαζομένων υποβάλλονται, δικαιολογημένα, στην εθνική εξουσία, για να ικανοποιηθούν. Η δυνατότητα, ωστόσο, εκπλήρωσης αυτού του καθήκοντος από τις εκάστοτε κυβερνήσεις έχει ως μοναδική της προϋπόθεση την ανάπτυξη των πλουτοπαραγωγικών πηγών του έθνους, από τις οποίες αντλεί τα έσοδά του το κράτος. Αν η ίδια η κοινωνία νομίζει πως μπορεί να λύσει τα προβλήματά της με καιροσκοπικούς και κερδοσκοπικούς αυτοσχεδιασμούς, και όχι με αλληλεγγύη και συνεργασία, ώστε να ανακοπεί η συνεχής απώλεια εδάφους που σημειώνεται στους περισσότερους τομείς του εθνικού οικοδομήματος, άρα και σε εκείνους της οικονομικής ανάπτυξης, τότε... το χάσαμε το παιχνίδι. Αυτή, άλλωστε, η ανάκτηση του εδάφους, που εγκληματικά αφήσαμε να χαθεί, είναι και ο μοναδικός δρόμος, ο *μονόδρομος* στον οποίον οφείλει να κινηθεί η επίσημη οικονομική πολιτική. Όχι η συμμόρφωση με δημοσιονομικές και νομισματικές επιδόσεις, που αδιαφορεί για την καθυστέρηση της οικονομίας και την υπονόμευση της κοινωνικής συνοχής.

Το μπλοκάρισμα των εθνικών τμημάτων του «διασυννοριακού οδικού δικτύου» της «Ένωσης», φέρνοντας στην επιφάνεια την κρίσιμη δυσαρμονία εθνικο-οικονομικής εξέλιξης και ενδο-ευρωπαϊκής συμπόρευσης, θα είναι πολύ χρήσιμο να λειτουργήσει ως ερέθισμα «αναψηλάφησης» του ρόλου των πολιτικών δυνάμεων του τόπου. Αν δεν θέλουν να είναι οι υπεύθυνοι δαπανηρότερων αναταράξεων στο εσωτερικό του Έθνους – αναταράξεων που θέτουν σε αμφισβήτηση αυτό τούτο το μέλλον του.

Παγκόσμιο και όχι ελληνικό πρόβλημα

της Άννας Χαραλάμπη-Φωκά

Το πρόβλημα της ελληνικής γεωργίας, ουσιαστικά βασισμένης στην οικογενειακή επιχείρηση, δεν αποσοβείται από τις επιδοτήσεις και τις φοροαπαλλαγές. Η κατάσταση εμφανίζεται πολύ πιο πολύπλοκη: διεθνείς συνθήκες, η προοπτική της ευρωπαϊκής ενοποίησης και η πρακτική των πολιτικών κομμάτων είναι σημαντικοί παράγοντες που θα επηρεάσουν το μέλλον της.

Με αφορμή τις τελευταίες κινητοποιήσεις των αγροτών, τα μπλόκα στους αυτοκινητόδρομους, τους σχετικούς διακομματικούς και ενδοκομματικούς καυγάδες, πολλά γράφτηκαν και πιο πολλά ειπώθηκαν για τις επιδοτήσεις, την αποδυνάμωση του αγροτικού νοικοκυριού, τα προβλήματα της γεωργίας γενικά, στην Ελλάδα και, από μερικούς, στην Ευρώπη. Έλλειψε, όμως, σε μια εποχή παγκοσμιοποίησης της οικονομίας, μια πιο γενική θεώρηση του θέματος, που δεν είναι απλό και, προπαντός, αποτελεσματικά αντιμετωπισμένο από κανέναν. Τόσο μεγάλη είναι μάλιστα η σοβαρότητά του, που αποτέλεσε θέμα της πρόσφατης συνάντησης κορυφής (από τις 13 μέχρι τις 17 του περασμένου Νοέμβρη) στη Ρώμη, που εδώ πέρασε σχεδόν απαρατήρητη.

Τη συνάντηση-διάσκεψη είχε συγκαλέσει η οργάνωση των Ηνωμένων Εθνών για τη Διατροφή και τη Γεωργία (FAO) ξεκινώντας βασικά από την ανάγκη της αντιμετώπισης του γεγονότος ότι, αυτή τη στιγμή, γύρω στα 800 εκατομμύρια άνθρωποι στον κόσμο υποσιτίζονται και κινδυνεύουν να πεθάνουν από την πείνα. Εκτός, όμως, απ' αυτό το τραγικά κεντρικό πρόβλημα, προβλήθηκαν κι άλλα επί μέρους, όπως η δραστική μείωση των αγροτικών πληθυσμών στη Βόρειο Αμερική και την Ευρώπη (με τη συνεπαγόμενη παραμόρφωση του πολιτιστικού πλέγματος των κοινωνιών τους), η αλλοίωση του περιβάλλοντος, οι κίνδυνοι για την υγεία (αποτέλεσμα των σημερινών μεθόδων εντατικής καλλιέργειας), και άλλα σχετικά.

Για το ποιος είναι ο δρόμος που θα οδηγήσει στην επίλυση των προβλημάτων αυτών, υπάρχουν δύο βασικές απόψεις: αυτή που προέρχεται από τα διεθνή οικονομικά ιδρύματα, τις κυβερνήσεις πολλών βιομηχανοποιημένων χωρών, με επικεφαλής τις ΗΠΑ, και εκείνη που προβάλλουν οι φτωχότερες χώρες και οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί και οι ενώσεις καταναλωτών όλου του κόσμου. Η πρώτη στηρίζεται σε μια ακόμα ευρύτερη φιλελευθεροποίηση των ανταλλαγών, που μπορεί να συντελέσει στη λύση τουλάχιστον της επάρκειας των διαθέσιμων σε κάθε χώρα τροφίμων, μέσω της αύξησης των εισοδημάτων που συνεπάγεται η ανάπτυξη της οικονομικής δραστηριότητας της συνδεδεμένης με εξαγωγές προϊόντων που παράγονται όχι για

εσωτερική κατανάλωση, αλλά γιατί αντέχει στην αγορά. Η δεύτερη ξεκινάει από την παραδοχή ότι η γεωργική δραστηριότητα είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με το βασικό ανθρωπινό δικαίωμα της διατροφής, το οποίο αγορά είναι ανίκανη να εγγυηθεί. Ακόμα γότερο, η αγορά δεν μπορεί να ρυθμίσει βασικά κοινωνικά, πολιτιστικά και περιβαλλοντικά ζητήματα που ήταν ανέκαθεν συνδεδεμένα με τη γεωργία.

Οι δύο αυτές απόψεις δεν είναι καινούγιες. Διατυπώθηκαν αμέσως μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, όταν συζητιόταν αναδιοργάνωση του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος. Βρήκαν μάλιστα την έκφρασή τους σε δύο διασκέψεις, που συγκλήθηκαν στις ΗΠΑ και οδήγησαν στη γέννηση των ιδρυμάτων που ήταν προορισμένα να εφαρμόσουν. Η πρώτη έλαβε χώρα στα Χάρπρινγκς της Βιρτζίνια το 1953, έθεσε τις ερμάντα τέσσερις συμμαχικές κυβερνήσεις που συμμετείχαν στο κέντρο ενός συντονισμένου παγκόσμιου επίτεδο μηχανισμού, διακήρυξε την ασφάλεια της διατροφής ως «δικαίωμα της ανθρωπότητας», και ίδρυσε την FAO. Η δεύτερη, ένα χρόνο αργότερα, στα Μπρτον Γουντς (Νιου Χαμσάιρ), όπου συμμετείχαν οι κυβερνήσεις των ιδίων χωρών, διέγραψε το πλαίσιο μιας νέας οικονομικής τάξης βασισμένης στην ελευθερία των ανταλλαγών και έβαλε τις βάσεις της Παγκόσμιας Τράπεζας, του Παγκόσμιου Νομισματικού Ταμείου και, συγχρόνως, του καθεστώτος των ανταλλαγών, που αργότερα ονομάστηκε Γενι

ΠΟΙΗΣΗ

— ΕΞΑΜΗΝΙΑΙΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΙΗΤΙΚΗ ΤΕΧΝΗ

Κυκλοφορεί το 80 τεύχος

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Σύμφωνο Δασμών και Εμπορίου (GATT) και που πρόσφατα οδήγησε στη δημιουργία του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου (WTO).

ΑΠΟ ΤΗΝ GATT

ΣΤΑ ΤΡΑΚΤΕΡ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ

Παλιότερα οι πεδιάδες σαν τη Θεσσαλία ήταν οι σιτοβολώνες που έτρεφαν τη χώρα στην οποία ανήκαν και μέχρι ενός σημείου και τις γειτονικές, αν χρειαζόταν. Σήμερα η παραγωγή τροφίμων δεν είναι πια υπόθεση αγροτικών νοικοκυριών, ή έστω τσιφλικιών, αλλά μια εμπορική επιχείρηση που αποφέρει μεγάλα κέρδη, και που περιλαμ-

και την Μισσού/Κουκ (Ιαπωνία). Αυτό σημαίνει ότι πολλές χώρες δεν μπορούν πια να παράγουν δημητριακά όπως πρώτα, γιατί τα εισαγόμενα προσφέρονται σε φθηνότερες τιμές. Για να αγορασθούν, όμως, τα εισαγόμενα προϊόντα, χρειάζονται συνάλλαγμα και έτσι οι ενδιαφερόμενες χώρες καλλιεργούν άλλα εξαγωγίμα είδη, όπως το μπαμπάκι. Τα εξαγωγίμα είδη, πάλι, υπόκεινται σε μεγάλες και απρόβλεπτες διακυμάνσεις ζήτησης και τιμών, λόγω της παγκόσμιας διακίνησής τους. Μια πλημμύρα στις ΗΠΑ μπορεί να ανεβάσει αμέσως την τιμή ενός προϊόντος, μια μείωση των εισαγωγών από την πρώην ΕΣΣΔ να την κατεβάσει, μια μεγάλη αύξηση

ζαν τις επιδοτήσεις στα εξαγωγίμα προϊόντα και επέτρεπαν στις επιμέρους χώρες να ισορροπούν την εσωτερική παραγωγή και ζήτηση με περιορισμούς στις εισαγωγές. Κυρίως το άρθρο 6 της αρχικής GATT, πρόβλεπε την απαγόρευση του «ντάμπινγκ», την πώληση δηλαδή στο εξωτερικό τροφίμων σε τιμές χαμηλότερες του κόστους παραγωγής στο εσωτερικό.

Σιγά-σιγά, όμως, οι κυβερνήσεις των ΗΠΑ και ορισμένων άλλων ισχυρών κρατών επέτρεψαν να εξαιρεθούν από τους βασικούς κανόνες της GATT, ήδη πριν το τέλος της δεκαετίας του '50. Στη συνέχεια, οι υπερεθνικές εταιρίες πραγματοποίησαν μεγάλα κέρδη λόγω των επιδοτήσεων που διάφορες χώρες πραγματοποίησαν προς όφελος εταιριών αγροτικής παραγωγής και στη Βόρειο Αμερική και στην Ευρώπη, ενώ βαθμιαίες αλλαγές στην αγροτική πολιτική των κυβερνήσεων επέτρεψαν στις εταιρίες συγκέντρωσης δημητριακών να χαμηλώσουν τις τιμές που πρόσφεραν στους παραγωγούς κάτω από τα επίπεδα κόστους. Αυτό είχε σαν αποτέλεσμα μια θεαματική μείωση του αγροτικού πληθυσμού των ΗΠΑ (από 6 εκατομμύρια σε 1 εκατομμύριο) και μια ανάλογη, αν και μικρότερη, στην Ευρώπη, όπου επικράτησε το καθεστώς της επιδότησης.

ΠΕΡΝΩΝΤΑΣ

ΑΠΟ ΤΟ «ΟΥΡΟΥΓΟΥΑΗ ΡΑΟΥΝΤ»

Το 1973, ο πρόεδρος Νίξον, για να καταπολεμήσει την αύξηση των τιμών στις ΗΠΑ, κήρυξε το αμερικανικό εμπάργκο στην εξαγωγή σόγιας, προκαλώντας τον πανικό στις χώρες εισαγωγής. Οι Ευρωπαίοι κατάλαβαν τότε τη σημασία της αυτάρκειας σε τρόφιμα και άρχισαν να προωθούν την εντατική καλλιέργεια των ελαιωδών σπόρων. Οι αμερικανοί παραγωγοί ακολούθησαν αμέσως, με αποτέλεσμα να αρχίσει ένας σκληρός πόλεμος ανάμεσα σε ΗΠΑ και ΕΟΚ που προκάλεσε την εξαφάνιση αναρίθμητων μικρών αγροτικών επιχειρήσεων σε όλο τον κόσμο.

βάνει το 15% περίπου των εμπορικών εξαγωγών σε παγκόσμια κλίμακα, συγκεντρώνοντας σε ορισμένα σημεία του πλανήτη τα κέντρα παραγωγής. Αυτή η συγκέντρωση στην παραγωγή συνεπάγεται και τη συγκέντρωση των εξαγωγών, με αποτέλεσμα τα αγροτικά προϊόντα να διατίθενται από έναν ολοένα και πιο περιορισμένο αριθμό ιδιωτικών επιχειρήσεων, πάνω στις οποίες οι κυβερνήσεις έχουν συνεχώς λιγότερη δυνατότητα άσκησης ελέγχου. Τα δημητριακά, για παράδειγμα, διατίθενται σε ποσοστό 70% από έξι εταιρίες, την Κάρτζιλλ των ΗΠΑ που ήταν και είναι η μεγαλύτερη), την Κοπινένταλ Γκραϊν (Καναδάς), την Ντρεϋρς (Γαλλία), την Αντρέ/Γκαρνάκ (Ελβετία), την Μπούνγκε & Μπορν (Βραζιλία)

των εισαγωγών στην Κίνα να την πάει και πάλι στα ύψη. Αυτό καθιστά τους σημερινούς αγρότες-παραγωγούς εξαγωγίμων προϊόντων εξαιρετικά τρωτούς. Για να προστατευθούν, χρειάζονται επιδοτήσεις, δηλαδή απορρόφηση ενός ποσοστού φόρων, που σε γενικές γραμμές αφαιρούνται –έστω και έμμεσα– από τις κοινωνικές υπηρεσίες (παιδεία, υγεία, συντάξεις ηλικιωμένων κ.λπ.). Από την άλλη μεριά, τα επιδοτούμενα προϊόντα εξάγονται σε τιμές συναγωνιστικές σε φτωχότερες χώρες, οξύνοντας τα προβλήματά τους όταν πρόκειται για τρόφιμα, ή σε πλούσιες χώρες σε τιμές χαμηλότερες από τις αντίστοιχες των φτωχών Τρίτων Χωρών.

Σε αυτό το σημείο δεν φθάσαμε όμως αμέσως. Οι αρχικοί κανόνες της GATT περιορί-

Ρόντερικ Μπήτον

— ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΣΤΗ ΝΕΟΤΕΡΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

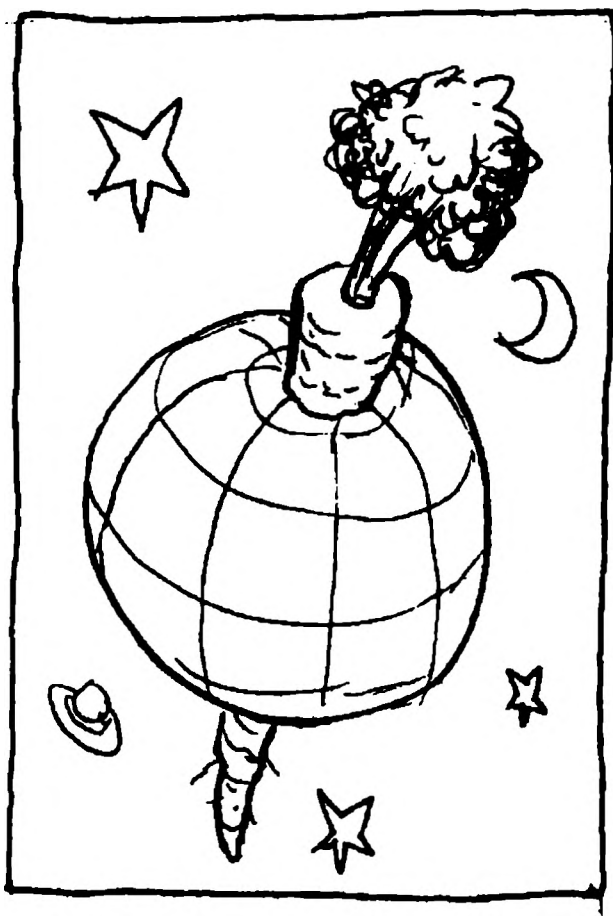
— Η πορεία της ελληνικής λογοτεχνίας από το 1821 μέχρι τις μέρες μας

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ... Η άλλη άποψη στο βιβλίο

Το 1986, ο πρόεδρος Ρίγκαν εγκαινίασε το «Ουρουγουάη Ράουντ», τον τελευταίο από επτά «γύρους» συνομιλιών, όπου οι κυβερνήσεις που συμμετείχαν στην GATT συναντιώνταν για να αναθεωρήσουν τους αρχικούς του κανόνες. Για τη γεωργία, ο Ρίγκαν ανάθεσε τη σύνταξη των προτάσεων των ΗΠΑ και διόρισε σαν εκπρόσωπο της χώρας του ένα από τα κύρια στελέχη της Κάρτζιλλ Κόμπανυ, της μεγαλύτερης αγρο-επιχείρησης του κόσμου, ο οποίος φυσικά προσπάθησε να χρησιμοποιήσει την GATT για να ευνοήσει την υπεροχή των αγρο-επιχειρήσεων απέναντι στις οικογενειακές επιχειρήσεις και να ξαναγράψει τους κανόνες του παγκόσμιου εμπορίου προς όφελος των υπερεθνικών αγρο-επιχειρήσεων απέναντι στις εθνικές.

Ο «γύρος» της Ουρουγουάης τελείωσε το 1994, μετά από οκτώ χρόνια συγκρούσεων και θυελλωδών συναντήσεων. Τελικά, η Αυστραλία, ο Καναδάς και μερικές από τις μεγαλύτερες υπό ανάπτυξη χώρες κατάφεραν να βρουν μια θέση στην παγκόσμια αγορά αγροτικών προϊόντων, που εξουσιάζεται από τις ΗΠΑ και την Ευρωπαϊκή Ένωση. Αλλά ο ανταγωνισμός σημειώθηκε επίσης και ανάμεσα στους κυριότερους εξαγωγείς που προσπαθούσαν να εξασφαλίσουν μεγαλύτερες μερίδες στην παγκόσμια αγορά, προστατεύοντας συγχρόνως τη δική τους εσωτερική αγορά.

Αυτές οι σκληρές διαπραγματεύσεις κατέληξαν τελικά σε κάποια συμφωνία μετά από μια σειρά ιδιαίτερων συνομιλιών ανάμεσα στις ΗΠΑ και την ΕΕ. Οι άλλοι, θεωρητικά συμμετέχοντες, δεν ήταν και παρόντες. Έτσι επήλθε μια (προσωρινή;) ανακωχή ανάμεσα στις δύο μεγάλες ανταγωνίστριες, τις ΗΠΑ και την ΕΕ, που μοιράστηκαν την αγορά και έθεσαν τέρμα και στον σαφραντάχρονο ανταγωνισμό ανάμεσα στο πνεύμα του Χοτ Σπρινγκς και εκείνο των Μπρέττον Γουντς, αποσπώντας τη γεωργία από τον έλεγχο των κυβερνήσεων και βάζοντάς την κάτω από την κηδεμονία του Διεθνούς Οργανισμού Εμπορίου. Οι όροι με τους οποίους θα ασκείται αυτή η κηδεμονία περιλαμβάνονται στην Αγροτική Συμφωνία, η οποία καθορίζει τους κανόνες ελέγχου που αφορούν την πρόσβαση στην αγορά, την εθνική υποστήριξη και τον ανταγωνισμό στις εξαγωγές. Κάθε ένα από τα τρία αυτά σημεία προβλέπει μια σειρά από βασικές αρχές, που εκτίθενται στο κύριο κείμενο, και μια σειρά από «σχέδια» ή «δρομολόγια», περιγράφεται δε για κάθε χώρα ο τρόπος με τον οποίο αυτή ειδικά θα εφαρμόσει τις βασικές αρχές. Από τη στιγ-

μή που τα «σχέδια» έγιναν αντικείμενο διαπραγμάτευσης χωριστά από την κάθε ενδιαφερόμενη χώρα, διαφέρουν πάρα πολύ μεταξύ τους (θα ήταν ενδιαφέρον να εξετασθεί αν το «σχέδιο» που αφορά την Ελλάδα, και που υπέγραψε η ελληνική κυβέρνηση του 1994, αφήνει περιθώρια για τα σημερινά αιτήματα των αγροτών).

ΤΙ ΦΟΒΟΥΝΤΑΙ ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΙ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΤΙ ΠΡΟΤΕΙΝΑΝ ΣΤΗ ΡΩΜΗ

Οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί, οι οργανώσεις των καταναλωτών και οι οργανώσεις των μικρο-παραγωγών, καθώς και πολλές μεγάλες εθνικές ενώσεις παραγωγών, περιβαλλοντολογικές οργανώσεις, γυναικείες οργανώσεις κ.λπ. που παραβρέθηκαν στο φόρουμ των μη κυβερνητικών οργανισμών, στη Ρώμη, το οποίο συγκλήθηκε παράλληλα με τη Διάσκεψη Κορυφής, φοβούνται πως η πολιτική της επιδοτούμενης υπερπαραγωγής, που έχει αρχίσει ήδη από τη δεκαετία του '70, θα ενταθεί. Θα προωθηθεί, επίσης, η εντατική όσον αφορά τη χημική και ενεργειακή κατανάλωση παραγωγή, που απασχολεί λιγότερους αγρότες αλλά επιτρέπει αυξημένη διάθεση λιπασμάτων, ζιζανιοκτόνων, τρεκτέρ και καυσίμων. Οι οικογενειακές επιχειρήσεις θα περάσουν σιγά-σιγά στα χέρια εθνικών και σε συνέχεια (όπου συμφέρει) υπερεθνικών επιχειρήσεων, το αγροτικό εμπόριο θα ενταθεί επιβαρύνοντας το σύστημα των συγκοινωνιών με νέους δρόμους και περισσότερη ασφάλτο, κατανάλωση ενέργειας, καυσάεριο και, σαν συνέπεια, διάβρωση του εδάφους και πλημμύ-

ρες. Η εντατική ύδρευση θα εξαντλήσει υδροφόρους ορίζοντες ενώ θα ενταθούν ανάγκες για μακρόχρονη ψύξη, για ορμητική παρέμβαση και βιοτεχνολογικά πειράματα πάνω στα φυτά.

Γι' αυτό, σχετικά με την εφαρμογή του Αγροτικού Συμφώνου οι μη κυβερνητικοί οργανισμοί πρότειναν στις κυβερνήσεις –να αποφύγουν να εφαρμόσουν τα μέτρα που αποβλέπουν στην απομάκρυνση των οικογενειακών επιχειρήσεων από την αγορά (όπως με τη χορήγηση αποζημιώσεων για όσους οικειοθελώς παραιτούνται της γεωργίας και αφήνουν τη γη τους), θεωρώντας ότι η εξαφάνιση των αγροτών αποτελεί τραυματική εμπειρία για την πολιτισμική ισορροπία μιας χώρας, με ανυπολόγιστες συνέπειες:

- να υιοθετήσουν τα κατάλληλα μέτρα για την εξασφάλιση επαρκών συνθηκών για τη προστασία της υγείας και της ασφάλειας στις τροφές, αυστηρότερα από τους όρους που έθεσε η FAO και οι οποίοι θεωρούνται ανεπαρκείς
- να μην εφαρμόσουν τα διπλώματα (πατέντες) για όλες τις μορφές ζωής και να προστατέψουν το δικαίωμα των αγροτών να παράγουν και να χρησιμοποιούν τους δικούς τους σπόρους και μετά το 1999
- να μην καταργήσουν τους νόμους που καθορίζουν την εφαρμογή ορισμένων τύπων ξένων επενδύσεων και να προστατευθούν από τον επεκτατισμό των υπερεθνικών επιχειρήσεων
- να ενισχύσουν τις πρωτοβουλίες οικογενειακών επιχειρήσεων ή επιχειρήσεων κοινωνικού οφέλους (συνεταιρισμών κ.λπ.), να προσανατολίσουν την επιχείρησή τους προς νέες μορφές ποιοτικά υψηλότερες, όπως βιολογικές καλλιέργειες χωρίς χημικά, υψηλής ποιότητας εκλεκτά προϊόντα, αγροτουρισμό κ.λ.

Από αυτούς τους φόβους των μη κυβερνητικών οργανισμών και από τις υποδείξεις τους, γίνεται φανερό ότι οι κίνδυνοι που απειλούν την ελληνική γεωργία, που ουσιαστικά είναι βασισμένη στην οικογενειακή επιχείρηση, δεν αποσοβούνται με τις επιδοτήσεις και τις φοροαπαλλαγές, που εξ άλλου περιορίζονται δραστικά από τους όρους εφαρμογής του σχετικού με την «εθνική υποστήριξη» σημείου του Αγροτικού Συμφώνου.

Τα προβλήματα είναι πολύ πιο πολύπλοκα και χρειάζεται σοβαρή μελέτη για τη υποστήριξη της άλφα ή βήτα πολιτικής λύσης. Ούτε οι επιδοτήσεις κατά 48% από τη ΕΕ αποτελούν λύση, μια και σημαίνουν ότι κατά 48% η ελληνική αγροτιά πληρώνεται για «να βγει από τη μέση».

ΚΕΔΡΟΣ
TO EVANGELIKO BIBLIO

ιστορικό μυθιστόρημα

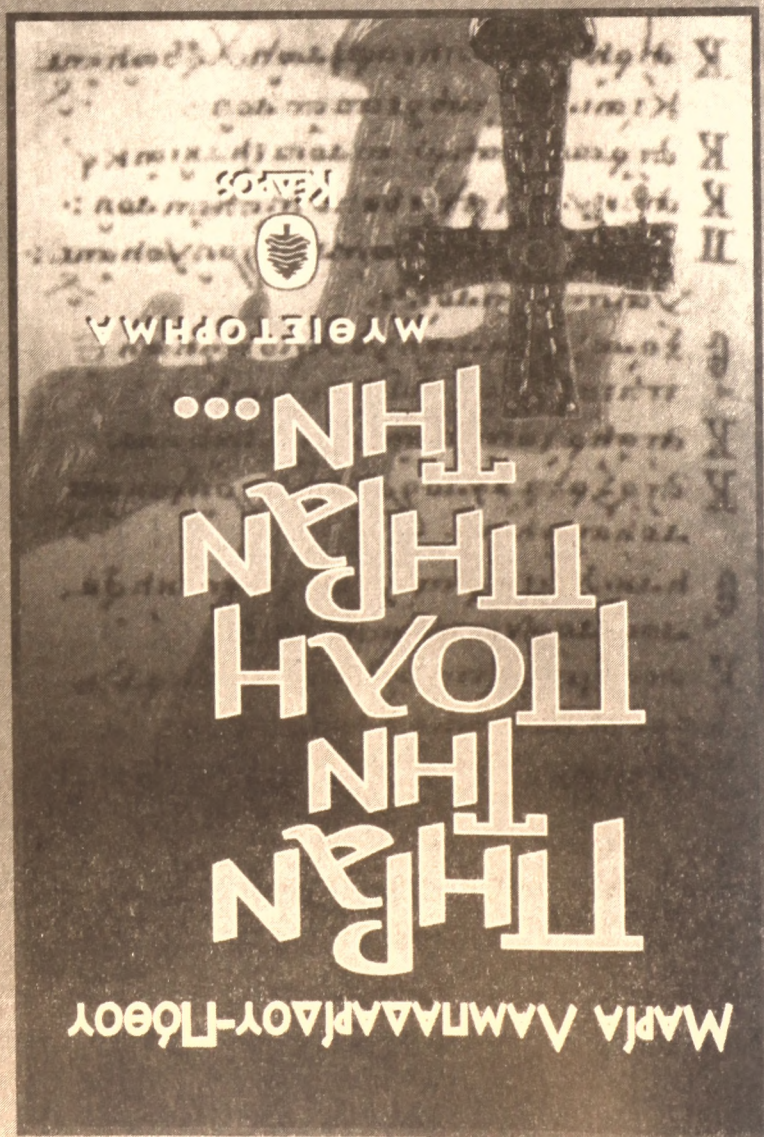
M' Evangelios
ανεύθυνος

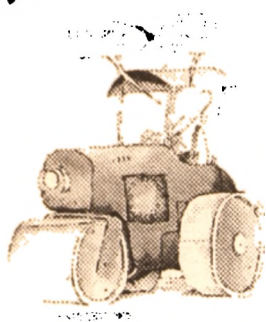
ANNA
TSEFTZOY-ZAPPI

ιστορικό μυθιστόρημα

Πήραν την πόλη
πέραν την...

MARIA
AMITADAPPOY-POPOY

Το ΚΚΕ στα χειμερινά ανάκτορα!

του Τάσου Παπά

Μια ιδιότυπη πολιτική «βεντέτα» ανάμεσα στο ΠΑΣΟΚ και το ΚΚΕ βρίσκεται σε εξέλιξη. Το ΠΑΣΟΚ υποψιάζεται ότι πίσω απ' όλες τις κινητοποιήσεις βρίσκεται το ΚΚΕ· κι αυτό, από την πλευρά του, κάνει ό,τι μπορεί για να το επιβεβαιώσει. Είναι καθαρό, σε όσους παρακολουθούν τα πολιτικά πράγματα από κοντά, πως εδώ και μερικά χρόνια το πάλαι ποτέ ισχυρό κόμμα της εργατικής τάξης ακολουθεί με συνέπεια μια πολιτική μετωπικής αντιπαράθεσης σε εκείνους τους κοινωνικούς χώρους στους οποίους διαθέτει μια στοιχειώδη βάση νομιμοποίησης. Εμφορεύεται από την αντίληψη της «σύγκρουσης για τη σύγκρουση». Πρόκειται για μια αριστερίστικη τακτική, βασικός στόχος της οποίας δεν είναι η θεαματική διεύρυνση της επιρροής του κόμματος και η εξασφάλιση της συναίνεσης πλατύτερων λαϊκών στρωμάτων, αλλά μόνο η ενίσχυση της συνοχής των οπαδών του σε πρώτη φάση και, στη συνέχεια, η εδραίωση της εντύπωσης ότι είναι ο μοναδικός φορέας που μάχεται την καπιταλιστική «λαίλαπα».

Μετά την τελευταία διάσπασή του, το ΚΚΕ είδε τα ποσοστά του να καταρρέουν σε επίπεδο ανάλογο με αυτό της δεκαετίας του '30. Στην ηγετική ομάδα κατίσχυσαν οι βολνταριστικές σεχταριστικές απόψεις, που έλκουν την καταγωγή τους από το ηρωικό παρελθόν. Ενοχοποιήθηκαν όλες οι «πασιφιστικές» τακτικές, γιατί βοήθησαν τις ρεφορμιστικές απόψεις να αναδειχθούν και να απειλήσουν τον επαναστατικό χαρακτήρα του κόμματος. Δεν είναι τυχαίο ότι ένα κόμμα, που πάντοτε είχε ως προτεραιότητα τη δημιουργία ευρύτερων κοινωνικών και πολιτικών συμμαχιών, τούτη τη στιγμή δεν έχει επεξεργασμένη στρατηγική στο ζήτημα των συμμαχιών και πορεύεται στη βάση της λογικής «πέντε κόμματα, δύο γραμμές». Είναι τελείως αδιάφορο για τη νομενκλατούρα του Περισσού ότι το κόμμα καταλαμβάνει σήμερα το έσχατο αριστερό άκρο του πολιτικού τόξου, χωρίς προοπτικές επικοινωνίας με άλλους πολιτικούς χώρους. Προς την κατάσταση αυτή, βεβαίως, «σπρώχνει» και η νέα διάταξη των δυνάμεων στο Κοινοβούλιο. Με δύο κόμματα (ΣΥΝ, ΔΗΚΚΙ) να διεκδικούν περίπου το ίδιο ακροατήριο, το ΚΚΕ είναι

υποχρεωμένο να πλειοδοτήσει σε αγωνιστικά ξεσπάσματα, προκειμένου να κερδίσει στο σπορ της επαναστατικής αδιαλλαξίας.

«ΕΠΑΝΑΣΤΑΤΙΚΕΣ ΣΥΝΘΗΚΕΣ»!

Η σφυρηλάτηση του μετώπου αντίστασης «περνάει» μέσα από το «αγκάλιασμα» όλων των ανίσχυρων κοινωνικών ομάδων και την υιοθέτηση ακόμα και των μαξιμαλιστικών αιτημάτων τους, υπηρετείται δε με την προώθηση ακραίων μορφών δράσης. Στον Περισσό φαίνεται να πιστεύουν ότι ζούμε σε επαναστατικές συνθήκες, ότι ο καπιταλισμός έχει εισέλθει σε μια κρίση χωρίς επιστροφή και ότι, κατά συνέπεια, νομιμοποιούνται οι πολίτες να επιλέγουν οποιαδήποτε μορφή πάλης. Εκτιμούν ότι στο αγωνιστικό ρεύμα, αργά ή γρήγορα, θα προσχωρήσουν κι άλλες κοινωνικές ομάδες, ακόμη κι αυτές που σήμερα βλέπουν με επιφύλαξη τις κινητοποιήσεις που προκαλούν βλάβη στα συμφέροντά τους. Κατά την αντίληψη της ηγετικής ομάδας του ΚΚΕ, η ρευστότητα που παρατηρείται στην κοινωνία μπορεί να μετεξελιχθεί, με τους κατάλληλους άνωθεν χειρισμούς, σε ένα συμβαγές, αποφασιστικό και αποφασισμένο να φτάσει μέχρι το τέλος, κίνημα ανατροπής.

Είναι, όμως, έτσι τα πράγματα; Όπως πολλές φορές στο παρελθόν, έτσι και τώρα, το ΚΚΕ διαπράττει ένα κλασικό λάθος. Μπερδεύει την πραγματικότητα με τις επιθυμίες του. Πρόκειται για την «προσφιλή» ανεπίγνωσ πλάνη όλων των αριστερίστικων γκρουπσκουλων, που έγκειται στο ότι συγχέουν αντικειμενικά δεδομένα με τις υποκειμενικές διαθέσεις των μελών τους. Το ΚΚΕ είναι σήμερα το μεγαλύτερο αριστερίστικο σχήμα που έχει γνωρίσει η ελληνική πολιτική ζωή. Δεν το ενδιαφέρει τόσο η μαζικότητα των αντιδράσεων, όσο η σθεναρή στάση των officio πρωτοποριών.

Δυστυχώς, οι συνέπειες της πολιτικής τακτικής του ΚΚΕ διαχέονται σε μεγάλο μέρος του κοινωνικού φάσματος. Εξηγούμαστε:

- Η ηγετική ομάδα του ΚΚΕ παρωθεί κοινωνικά στρώματα σε μορφές πάλης εξωφθαλμα αδιέξοδες και εξοργιστικά προκλητικές. Εθίζει ένα τμήμα του πληθυσμού σε εξτρεμιστικές λογικές σαν κι αυτή που ενσωματώνεται στο σύνθημα «νόμος είναι το δίκιο του εργάτη και του αγρότη». Η εθελική κατάληψη δρόμων και εθνικών δικτύων πυροδοτεί ποικίλες αντιδράσεις και διευρύνει το χάσμα ανάμεσα στις κοινωνικές τάξεις. Ο αγρότης βουλευτής του ΚΚΕ, **Β. Μπούτας**, όταν ρωτήθηκε γιατί δεν αφιερώνουν τους πολίτες να περάσουν από το μπλόκα, είπε την περίφημη για τον κυνισμό της φράση: «σιγά μην τους κουνήσουμε κατ'αμάντηλια για καλό ταξίδι». Η λογική της τσαμπουκά και της ρήξης πάσης θυσίας αποκρύπτεται και από τη στάση των ελεγχόμενων από το ΚΚΕ αγροτοσυνδικαλιστών στη διαλλακτική πρόταση να ανοίξουν τα μπλόκα για μερικές ώρες, να συζητήσουν με το πρωθυπουργό και να τα ξαναστήσουν αν τα αιτήματά τους δεν ικανοποιηθούν. «Όχι» είπαν οι «κομμουνιστές» αγρότες: και το μπλόκα θα παραμείνουν και στην Αθήνα θα κατέβουμε και διάλογο με τον Σημίτη απαιτούμε. Πρόκειται για την αποθέωση του περικοδοτισμού, η οποία ευτυχώς δεν επιβραβεύεται από την κοινωνία. Είναι χαρακτηριστικό ότι το ΚΚΕ, παρά την επαναστατική

ΣΥΓΚΛΙΘΩΜΕΝ, ΣΥΓΚΛΙΘΩΜΕΝ ΔΥΣΚΟΛΑ ΠΑΡΑΔΟΘΩΜΕΝ

Ο στρατηγικός στόχος της σύγκλισης βρίσκεται πλέον εν κινδύνω. Ποιος θα επικρατήσει στο τέλος; Ο στρατηγός Χειμών, ο στρατηγός Τσουκάτος ή οι αγροτοπληρηγοί της Βιοκαρπέν; Όσον αφορά το στρατηγό Τζουμάκα, πάλι αυτός απέτυχε παταγωδώς λόγω υπεροψίας και άγνοιας. Διότι ο κυριότερος κανόνας της επικοινωνίας λέει απλά ότι δεν βρίζουμε ποτέ αυτούς με τους οποίους θέλουμε να διαπραγματευτούμε. Επιπλέον, ο ίδιος κατάφερε να εξάψει και να φανατίσει και τους πλέον μετριοπαθείς, ανάγοντας τα οικονομικά αιτήματα των αγροτών σε αγώνα υπέρ πάντων και σε μείζονα κοινωνικοταξική σύγκρουση ανάμεσα στο «προνομιούχο» άστυ και στην «αδικημένη» ύπαιθρο. Αγροτοβουκολικό κωμειδύλλιο δηλαδή, μεταξύ συνδικαλιστοπατέρων και πολιτικών της συμφοράς. Κατά τ' άλλα, το ΠΑΣΟΚ θερίζει απλώς ό,τι έσπειρε. Και αποδεικνύει την περίτρανη έλλειψη πολιτικής και την αφόρητη σπέκουλα του «δος ημίν σήμερα και αύριο βλέπουμε» των λογής κυβερνητικών καρεκλοκένταυρων. Προσωπική μας γνώμη: ουδείς δικαιούται να εκβιάζει το κοινωνικό σύνολο και να θέτει υπό ομηρία τη χώρα. Καμία κοινωνική ομάδα, καμία παραγωγική τάξη, κανένας συνδικαλιστικός φορέας. Γιατί αλλιώς η αυθαιρεσία του πιο απροκάλυπτου φασισμού καιροφυλακτεί. Απ' την άλλη πλευρά, φάνηκε για μια ακόμη φορά πως ο αφόρητος λαϊκισμός των παλαιότερων χρόνων έχει δημιουργήσει συμπαγή ιζήματα στους ιστούς του κοινωνικού σώματος τα οποία δεν διαλύονται εύκολα. Αμοραλισμός, εγωπάθεια, έλλειψη συλλογικότητας, πρόκληση και τσαμπουκάς, ένθεν κακείθεν. Η Ελλάς βαδίζει προς το μέλλον της, κρατημένη γερά από τα

καρκινώματα του παρελθόντος της. Μ' άλλα λόγια, ο παπανδρεϊσμός ζει. Το ερώτημα όμως παραμένει ένα:

Είναι η σύγκλιση ο κύριος στρατηγικός μας στόχος; Η συντριπτική πλειοψηφία των πολιτικών φορέων ανεπιφύλακτα συναινεί. Δεν θα έπρεπε όμως τότε οι πάντες να συνεργήσουν προς την κατεύθυνση αυτή; Αναμφίβολα ναι. Οι αστειότητες του κομσομόλου Έβερτ στα χαρακώματα της Οδησού, ορθώς χλευάστηκαν από κάθε σώφρονα. Δεν είναι τώρα ώρα για κομματική εκμετάλλευση και ψηφοθηρία. Τα ανάλογα ισχύουν και για το Συνασπισμό. Οι μεσολαβητικές προσπάθειες του οποίου, για να έχουν κύρος, οφείλουν να λαμβάνουν υπόψη ότι τα προβλήματα είναι σφαιρικά και όχι μονοδιάστατα. Και ότι κανείς δεν μπορεί να αισθάνεται ασφαλής με τη σταθερά επαναλαμβανόμενη, απαξιοτική κατάλυση του κράτους. Η στάση των αγροτών –η λέξη, «στάση» εδώ και με τη νομική της έννοια– έχει φέρει σε απόγνωση τις λοιπές –καθόλου προνομιούχες– κοινωνικές ομάδες, δημιουργώντας φθορές μη αναστρέψιμες στην εθνική μας οικονομία. Η κυβέρνηση έχει δικαίο να λέει ότι πρόσφατα έλαβε λαϊκή εντολή για να εφαρμόσει το πρόγραμμά της. Και η ίδια όμως πρέπει να παραδεχθεί ότι πράττει τα αντίθετα όσων υπεσχέθη. Το θέμα είναι ένα. Η χώρα βρίσκεται εμπρός σ' ένα ιστορικό στοίχημα το οποίο πρέπει να κερδίσει. Και η θλιβερή διαπίστωση επίσης, είναι, ότι ουδείς μοιάζει να μπορεί ή να ξέρει πώς να εμπνεύσει τη χώρα και πώς να συνεγείρει τους πολίτες προς την κατεύθυνση αυτή.

Μάνος Στεφανίδης

γυμναστική στην οποία έχει υποβάλει τα μέλη και τους οπαδούς του, βλέπει τα ποσοστά του στις δημοσκοπήσεις αγκιστρωμένα στο γλίσχρο 5,4%. Και η επιρροή του εκεί θα είναι καθηλωμένη όσο ακολουθεί τέτοιου τύπου πολιτικές. Αλλά ακόμη κι αν αλλάξει γραμμή και επιχειρήσει να προσεγγίσει με νηφάλιο και εποικοδομητικό τρόπο τα προβλήματα, δεν μπορεί να προσδοκά θεαματικά αποτελέσματα, γιατί δεν καταφέρνει να πείσει στο στρατηγικό ζήτημένο που υποκρύπτεται στο ερώτημα: «για ποια κοινωνία αγωνίζεστε;». Το κοινωνικό μοντέλο του υπαρκτού σοσιαλισμού, από το οποίο δεν έχει παραιτηθεί το ΚΚΕ, δεν είναι δυνατόν να προσελκύσει εχέφρονες πολίτες. Η άρνηση της αξίας του είναι προφανής, και μόνο στον Περισσό δεν το έχουν συνειδητοποιήσει.

• Η κατάργηση του «αλφαβήτου» της συνδικαλιστικής πρακτικής διά της επιλογής εξαρχής των πιο προωθημένων μορφών αγώνα οδηγεί το, έτσι κι αλλιώς τραυματισμένο και εν πολλοίς αναξιόπιστο συνδικαλιστικό κίνημα, σε ήττες. Όταν αποφασίζεται, ως πρώτη απάντηση στην οικονομική πολιτική, η απεργία διαρκείας, αναρωτιέται κανείς πώς θα κλιμακωθεί η δράση των εργαζομένων. Μετά την απεργία διαρκείας ενός κλάδου, αυτό που λογικά πρέπει να αναμένουμε είναι η γενική απεργία και, στη συνέχεια, η ένοπλη πάλη!

Και βεβαίως, το ΚΚΕ δεν ανησυχεί για τα φαινόμενα απομαζικοποίησης των κινητοποιήσεων. Δεν νοιάζεται που οι απεργίες συσπειρώνουν μόλις το 40% των εργαζομένων, ενώ η τάση είναι διαρκώς φθίνουσα. Το ενδιαφέρει αποκλειστικώς η συσπείρωση των οπαδών του και, από εκεί και πέρα, ό,τι τσιμπήσει, καλό θα είναι γι' αυτό.

ΑΡΙΣΤΕΡΙΣΜΟΣ...

Υπάρχει, όμως, και ένα μείζον θέμα πολιτικού ήθους. Το ΚΚΕ ως τώρα διεκρίνετο για την ποιότητα των αντιπαραθέσεων του, ακόμη και σε στιγμές έντονης ταξικής σύγκρουσης. Τον τελευταίο καιρό, όμως, έχει υιοθετήσει μια γραμμή βίαιων λεκτικών επιθέσεων, που δεν αφήνει απ' έξω ούτε τα πρόσωπα. Μια προσεκτική ανάγνωση του Ριζοσπάστη, των ανακοινώσεων του Γραφείου Τύπου και των δηλώσεων της Α. Παπαρήγα επιβεβαιώνει του λόγου το αληθές. Ο πρωθυπουργός παρομοιάζεται με τον Νέρωνα, κυβερνητικά στελέχη αποκαλούνται «βαστάζοι της πλουτοκρατίας», ενοχλητικοί δημοσιογράφοι χαρακτηρίζονται «σκυλάκια πολυτελείας» ή «μίσθαρνα όργανα του καπιταλισμού», ενώ εκπρόσωποι άλλων κοινωνικών ομάδων σιχτιρίζονται ως «πράκτορες του διεθνούς ιμπεριαλισμού».

Συμπερασματικά: Η ταξική πάλη δεν διεξάγεται με όρους πυγμαχικού αγώνα, ακόμη και στην κορύφωσή της. Ο έντιμος συμ-

βιβασμός, οι τακτικές αναδιπλώσεις είναι μέσα στο παιχνίδι. Η λογική του «όλα ή τίποτα» είναι καταστροφική. Είναι η πεμπτουσία του αριστερισμού. Το διδάσκει και ο Β.Ι. Λένιν... .

ΘΕΟΔΩΡΟΣ ΚΟΥΛΟΥΜΠΗΣ
ΣΩΤΗΡΗΣ ΝΤΑΛΗΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΟ ΚΑΤΩΦΛΙ ΤΟΥ 21^{ου} ΑΙΩΝΑ

Εθνοκεντρισμός ή Ευρωκεντρισμός

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μιχάλης Παπακωνσταντίνου
πρώην Υπουργός Εξωτερικών

ΠΡΟΛΟΓΟΜΕΝΑ

Νίκος Μουζέλης
καθηγητής Κοινωνιολογίας
του London School of Economics

Μιχάλης Παπαγιαννάκης
Οικονομολόγος – Ευρωβουλευτής του Συνασπισμού

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΑΠΑΖΗΣΗ
ΑΘΗΝΑ 1997

Εμείς φταίμε ή εσείς που μας ψηφίζετε;

του Δημήτρη Ζώνιου

Πρωτοφανή και ευρείας κλίμακας –ταυτοχρόνως εκδηλωθείσα– πίεση από αρκετές κοινωνικές ομάδες δέχθηκε η κυβέρνηση, δύο, μόλις, μήνες μετά τις εκλογές. Μετά τα οδοφράγματα των αγροτών, η συσσωρευμένη απόγνωση, κατέβασε στους δρόμους και τους ναυτεργάτες, τους συνταξιούχους, τους εκπαιδευτικούς, τους δημόσιους υπάλληλους, τους νοσηλευτές, τους πολύτεκνους και τη νεολαία. Να είναι άραγε και αυτοί «εκβιαστές» και «συντεχνίες», όπως αποκάλεσε τους αγρότες ο «σοσιαλιστής» του «νέου ήθους και ύφους» πρωθυπουργός Κ. Σημίτης; Μήπως και αυτοί ανήκουν στους «χορτάτους», οι οποίοι κατά τη νεοσυντηρητικού τύπου άποψή του «προέρχονται από τις κοινωνίες, όπου ομάδες πιέζουν»;

Η αντίληψη που αναγορεύει, όποιον δεν συμφωνεί με την πολιτική του πρωθυπουργού και αντιδρά, σε «προνομιούχο» είναι τουλάχιστον υποβολιμαία. Στο κάτω κάτω όσοι επέλεξαν τον κ. Σημίτη για πρωθυπουργό, τον εξέλεξαν για να επιλύσει τα προβλήματά τους και όχι για να ενισχύσουν τον αλαζονικό στόμφο που απέκτησε μετά από τις... νίκες του στο εσωτερικό του ΠΑΣΟΚ. Ο αυταρχισμός, η αδιαλλαξία και ο εκβιασμός («ανοίξτε τους δρόμους και ελάτε να συζητήσουμε») που επέδειξε ο «εκσυγχρονιστής» Κ. Σημίτης απέναντι στους εξεγεγερμένους αγρότες, είχε κυρίως ένα στόχο. Να μην ενθαρρύνει και άλλες κοινωνικές ομάδες –που γνώριζε ότι θα ακολουθούσαν– σε παρόμοιες διεκδικήσεις.

Την τακτική αυτή τη διδάχθηκε από τον προκάτοχό του «λαϊκιστή» Α. Παπανδρέου. Κατά τ' άλλα, υποτίθεται ότι στο συνέδριο του ΠΑΣΟΚ πολέμησε ανελέητα την «παπανδρεϊκή συμπεριφορά». Στις 31/3/1995 ο Α. Παπανδρέου χαρακτήριζε τις αγροτικές κινητοποιήσεις «ανταρσία κατά των θε-

σμών, κατά του έθνους, κατά του λαού μας, στο βωμό κομματικών συμφερόντων». Στο ίδιο μήκος κύματος προ ημερών ο Κ. Σημίτης διατύπωσε την άποψη ότι «οι καταλήψεις θίγουν ζωτικά συμφέροντα άλλων κλάδων, καταπατούν δικαιώματα πολιτών, θέτουν σε κίνδυνο την εργασία και το εισόδημα άλλων εργαζομένων». Μα τώρα θυμήθηκε τους εργαζόμενους; Τι έκανε για να αποτρέψει τις απολύσεις στην ΠΕΣΙΝΕ, τη SIEMENS και σε εκατοντάδες άλλες επιχειρήσεις; Τα επίσημα στοιχεία του ΟΑΕΔ καταδεικνύουν ότι οι 4 στους 10 άνεργους στη χώρα μας κάνουν περισσότερο από ένα έτος για να βρουν εργασία.

Αυταπατώνται όμως, τόσο ο ίδιος και οι «ειδικοί» απεσταλμένοι του, όσο και οι διάφοροι Κακαουνάκηδες, Θ. Αναστασιάδης και άλλοι, αν νομίζουν πως με εκβιαστικά διλήμματα, μεθόδους κατασυκοφάντησης και εκμαυλισμού συνειδήσεων, καθώς και διασπαστικές κινήσεις (διαχωρισμό των τρακτέρ σε «πράσινα», «κόκκινα» και «γαλάζια»), θα εξωραϊσουν την κοινωνικά άδικη κυβερνητική πολιτική. Σε όλους αυτούς

οι οποίοι μιλούν για «κονομημένους» αγρότες που «δουλεύουν λίγο» και «τα πίνουν στα σκυλάδικα» και «χαρτοπαίζουν», έδωσε αποστομωτική απάντηση ο Στάθης από Τα Νέα (3/12). Όπως έγραψε, «πίσω απ' αυτό το "κατά συνθήκην ψεύδος", πίσω απ' αυτή την εύκολη και πιασάρικη διάδοση των καφενέδων κρύβεται η άποψη ότι ο αγρότης πρέπει να είναι φτωχός! Είναι μία ιδέα στην οποία μας έχουν, χρόνια τώρα, συνηθίσει! Πλην όμως δεν καταλαβαίνω γιατί είναι παράλογο, αδόκητο και παράξενο να είναι ένας αγρότης εύπορος –και ει δυνατόν πλούσιος! Γιατί να είναι πλούσιος ένας γιάλης και όχι ένας αγρότης;»

Αυτό που κυρίως τροφοδοτεί την ήδη εκδηλωθείσα αλαζονεία του Κ. Σημίτη είναι ο ευνοϊκός συσχετισμός δυνάμεων που το παρέχουν –όπως καταγγέλλει η αντιπολίτευση– τα μεγάλα οικονομικά συμφέροντα. Δεν υπάρχει αντίπαλον δέος. Ο λαός ζητά αποκούμπι, αλλά –όπως δείχνουν οι δημοσκοπήσεις– ερευνες και η ίδια η ζωή στην πράξη– αμφισβητεί το γνήσιο των προθέσεων των θεσμοθετημένων φορέων εκπροσώπησης του (ΓΣΕΕ, ΑΔΕΔΥ, ΠΑΣΕΓΕΣ, ΣΥΔΑΣΕ κ.ά.).

ΣΤΗΝ ΤΡΟΧΙΑ ΤΟΥ ΕΚΣΥΓΧΡΟΝΙΣΜΟΥ

Στον καταιγισμό των κινητοποιήσεων ο πρωθυπουργός απαντά με την αερολογία «της σταθεροποίησης, της ανάπτυξης και της κοινωνικής δικαιοσύνης», που θυμίζει τον επίσης γενικόλογο και αόριστο «εκσυγχρονισμό» που επαγγέλλεται. Αν και «σοσιαλιστική» η κυβέρνησή του αγνοεί τι σημαίνει ισοκατανομή εισοδημάτων και πλούτου. Και με τον νέο κρατικό προϋπολογισμό που κατήρτισε, καλεί και πάλι τις «θυσίες» να τις υποστούν οι οικονομικά ασθενέστερες τάξεις και όχι οι περίφημοι «έχοντες

και κατέχοντες». Για μία ακόμη χρονιά δεν αύξησε το αφορολόγητο όριο στα 2 εκατομμύρια δραχμές και δεν προχώρησε στην τιμαριθμοποίηση της φορολογικής κλίμακας, προσδοκώντας να εισπράξει από τους μισθωτούς και τους συνταξιούχους πρόσθετους φόρους, που ξεπερνούν τα 100 δισεκατομμύρια δραχμές. Έσπευσε ωστόσο, να χαρίσει στην «απέναντι όχθη» 200 δισεκατομμύρια δραχμές τόκους υπερημερίας του Λάτση και του Βαρδινογιάννη, καθώς και πάνω από 1 τρισεκατομμύριο δραχμές στις Π.Α.Ε., όπως αποκάλυψε η αντιπολίτευση.

Στο πλαίσιο της «σοσιαλιστικής» λιτότητας ο Κ. Σημίτης έφθασε στο σημείο να περικόψει κατά τα τρία τέταρτα τα κονδύλια του προϋπολογισμού για τις συντάξεις των αγωνιστών της εθνικής αντίστασης, φρόντισε όμως για τη μουσική παιδεία της χώρας! Διατήρησε δηλαδή την κρατική επιχορήγηση ύψους 2,5 δισ. δραχμών προς τον Οργανισμό του Μεγάλου Μουσικής Αθηνών του κ. Χρ. Λαμπράκη!

Επιπλέον, διατήρησε όλο το φάσμα των επιδοτήσεων και των φορολογικών απαλλαγών (προνομίων) προς τους «έχοντες και κατέχοντες» με το γνωστό πλέον πρόγραμμα των «αναπτυξιακών κινήτρων». Έτσι, έσοδα δεκάδων –αν όχι εκατοντάδων– δισεκατομμυρίων δραχμών θα μπορούν να εκπέτουν ανενόχλητα από τα εισοδήματα επιχειρήσεων, τραπεζών και μεγάλων ξενοδοχειακών μονάδων. Για να ρίξει στάχτη στα μάτια των φορολογουμένων, το υπουργείο Οικονομικών έδωσε προ ημερών στη δημοσιότητα τις λίστες με τα ονόματα 481 ιδιωτών και επιχειρήσεων που βρέθηκαν από τις ελεγκτικές υπηρεσίες του κράτους με παραβάσεις φοροδιαφυγής και λαθρεμπορίας.

Μόνο, που όπως αποκαλύπτει ο Λάμπρος Τόκας στον Ριζοσπάστη (15/12) «οι λίστες αυτές είχαν ξαναδοθεί στη δημοσιότητα και πριν από 2 χρόνια από τον τότε υπουργό Οικονομικών Δ. Γεωργακόπουλο, χωρίς έως σήμερα να έχει ενεργοποιηθεί ο μηχανισμός του κράτους για την είσπραξη των ποσών αυτών»! Σύμφωνα με επίσημα στοιχεία του υπουργείου Οικονομικών που παρουσιάζονται στο δημοσίευμα, από το 1995 έως σήμερα, παραμένει ανείσπρακτο το ποσό των 705,6 δισ. δραχμών από βεβαιωμένους άμεσους και έμμεσους φόρους (Φ.Π.Α., φόροι μισθωτών υπηρεσιών και άλλοι, που εισπράχθηκαν από διάφορους επιχειρηματίες αλλά δεν αποδόθηκαν στο Δημόσιο)!

Και επειδή οι τεχνοκρατικές αντίληψεις «εκσυγχρονιστές» αρέσκονται να μιλούν

με νούμερα, όταν προσπαθούν να πείσουν τους εργάτες, τους αγρότες, τους δημόσιους υπαλλήλους και τους συνταξιούχους ότι «η οικονομία δεν αντέχει άλλες παροχές», εμείς παραθέτουμε τα ενδιαφέροντα συγκεντρωτικά στοιχεία που παρουσίασε στις 13.12 η γνωστή εταιρία ICAP. Καταγράφοντας τα αποτελέσματα των ισολογισμών όλων των επιχειρήσεων μορφής ΑΕ και ΕΠΕ (κερδοφόρων και ζημιολόγων) προέκυψε ότι τα επίσημα καθαρά κέρδη το 1995 αυξήθηκαν για το σύνολο των κλάδων της βιομηχανίας κατά 38%, για το σύνολο των κλάδων του εμπορίου κατά 39,5% και για τις τράπεζες κατά 58%.

ΠΟΙΟΣ ΠΛΗΡΩΝΕΙ ΤΑ ΣΠΑΣΜΕΝΑ;

Σε αντιπαράβολή –σύμφωνα πάντα με επίσημα στοιχεία– μέσα στην τελευταία δεκαετία –με αφετηρία το «σταθεροποιητικό» πρόγραμμα Σημίτη (1985-87)– οι εργαζόμενοι υπέστησαν πραγματική μείωση των αποδοχών τους κατά 12%, ενώ για το 1997 υπολογίζεται ότι η αγοραστική δύναμη του διαθέσιμου εισοδήματός τους, θα είναι μικρότερη από τη φετινή. Οι συνταξιούχοι μέσα σε μία μόνο τριετία (1993-95) υπέστησαν μείωση κατά 11% στο εισόδημά τους (Μ. Δρεττάκης, *Ελευθεροτυπία*, 29.11). Όσο για το νέο έτος η κυβέρνηση φρόντισε ώστε να πάρουν αυξήσεις στις συντάξεις τους από 60 έως 120 δραχμές την ημέρα!

Στο προεκλογικό πρόγραμμά του ο Κ. Σημίτης ανέφερε: «Για την επόμενη μέρα έχουμε επεξεργαστεί μία ολοκληρωμένη πρόταση για τον αγροτικό τομέα, την ανάπτυξη της υπαίθρου, το συνταξιούχο αγρότη, το νέο αγρότη». Σήμερα, δύο μόλις μήνες μετά τις εκλογές λέει στους αγρότες: «Ο διάλογος έχει βεβαίως κάποια όρια...»! Αυτό που πράγματι δεν έχει όρια, είναι ο ταρτουφισμός και η αλαζονεία. Αν οραματίζεται μία Ελλάδα –στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης– που θα μετατραπεί σε χώρα φθηνών υπηρεσιών και τουρισμού, οφείλει να το πει ανοιχτά. Αν συμβάλλει, είτε οικειοθελώς είτε ακούσια, στη μείωση κατά 50% των αγροτικών εκμεταλλεύσεων και κατά 25% του τομέα του εμπορίου και της βιοτεχνίας, οφείλει και πάλι να το πει.

Και να πιάσει, να καθιστά συνυπεύθυνο το λαό, για τα τεράστια προβλήματα που συσσωρεύσαν στον τόπο οι κυβερνήσεις του ΠΑΣΟΚ στις οποίες και ο ίδιος συμμετείχε. Εκτός και αν κάνοντας τον Πόντιο Πιλάτο εννοεί: «Εμείς φταίμε ή εσείς που μας ψηφίζετε;»

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μετά τον ΕΣΧΑΤΟ ΚΟΣΜΟ
που μεταφράστηκε
σε περισσότερες
από 30 γλώσσες
ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ παρουσιάζει
 στους αναγνώστες του
το νέο βιβλίο
του Κρίστοφ Ρανσμάγερ
που τιμήθηκε με το
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΑΡΙΣΤΕΙΟ
ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑΣ 1996

Κρίστοφ Ρανσμάγερ
MORBUS KITAHARA

1602112 0022112

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΟΥ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Επιμέλεια: Ε. Κολιοπούλου, Δ. Κ. Σωτηρόπουλος

Οι πολλές όψεις της ανεργίας

Αν και το δικαίωμα στην εργασία αποτελεί πάγιο αίτημα των κοινωνικών κινημάτων, ο ίδιος ο θεσμός της εργασίας είναι αρκετά αμφιλεγόμενος. Στη βιομηχανική εποχή αλλά ακόμα και στη σημερινή «μετα-εποχή» μας, το περιεχόμενο του δικαιώματος στην εργασία έχει συρρικνωθεί. Όποιος δεν εργάζεται παραγωγικά και ανταγωνιστικά, δεν έχει ψωμί, δεν έχει δικαίωμα στην απόλαυση. Μακριά βέβαια από οποιαδήποτε αριστερή σκέψη, η παραπάνω θέση συντελεί στην διατήρηση της υπάρχουσας κοινωνικής δομής και της εκμετάλλευσης. Δεν είναι τυχαίο ότι η τεχνολογική εξέλιξη και τα μέτρα λιτότητας δεν απάλλαξαν τον εργαζόμενο από την εξάρτηση του από τον εργοδότη. Παράλληλα οδήγησαν στη μείωση της αγοραστικής δύναμης του μισθού του αλλά και στην αύξηση της ανεργίας. Οι 20 εκατομμύρια άνεργοι της Ε.Ε. και η συνεχής αύξησή τους είναι ένα από τα σημαντικότερα προβλήματα των κρατών-μελών. Η θεωρία του Αμερικανού Τζέρεμι Ρίφκιντ για την απόσταση που θα χωρίζει μελλοντικά τον προνομιούχο γνώστη της τεχνολογίας από τον περιθωριοποιημένο άνεργο κερδίζει συνεχώς έδαφος. Τι περιθώριο απομένει στους οραματιστές ή στους ριζοσπάστες που ελπίζουν ακόμα στην απελευθερωτική δύναμη της μηχανής και στη συγκρότηση της ελευθεριακής και αυτόνομης κοινωνίας; Οι προοπτικές βελτίωσης της κατάστασης με τις υπάρχουσες αξίες είναι περιορισμένες αν δεν ξαναοριστεί η εργασία σε σχέση με την ανάγκη μας για πραγματική συνεργασία και δημιουργία.

••• Στην Ελλάδα, το ποσοστό ανεργίας φτάνει σήμερα το 10,5% του οικονομικά ενεργού πληθυσμού. Το ποσοστό φτώχειας, δηλαδή το ποσοστό του πληθυσμού που ζει με εισοδήματα που δεν ξεπερνούν το 50% του κατά κεφαλήν εισοδήματος, υπολογίζεται γύρω στο 20%. Στην Διακήρυξη που εκδόθηκε με το τέλος των εργασιών της **Διεθνούς Διάσκεψης «κατά της φτώχειας, της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού»**, που οργάνωσε ο Συνασπισμός σε συνεργασία με το Δήμο του Αιγάλεω (9-10.12), διαπιστώθηκε ότι, παρά την ανακήρυξη από τον ΟΗΕ «του 1996 ως Διεθνούς Έτους για την εξάλειψη της φτώχειας, τα προβλήματα επιδεινώνονται όλο και περισσότερο. Τα προβλήματα αυτά δεν είναι μοιραία και αναπόφευκτα. Δεν είναι φτωχός ο σημερινός κόσμος. Υπάρχουν πόροι για την αντιμετώπιση τους. Όμως η διαιώνιση και η όξυνσή τους οφείλεται στις μεγάλες διεθνείς περιφερειακές και εσωτερικές ανισότητες, που αναπαράγονται και διευρύνονται από νεοφιλελεύθερες πολιτικές». Η **Γιάννα Ντουράμπεη** από το τμήμα γυναικών του Συνασπισμού περιέγραψε το σημαντικό ποσοστό της ανεργίας των γυναικών διεθνώς αλλά και στην Ελλάδα, που φτάνει το 61% των ανέργων. «Οι γυναίκες πληρώνονται λιγότερο και αυτό οφείλεται στην παραβίαση της αρχής της ίσης αμοιβής για εργασία ίσης αξίας, στην υπερσυγκέντρωση των γυναικών στις χαμηλόμισθες εργασίες, σε οικονομικά και κοινωνικά αίτια αλλά και στη διάκριση που υφίστανται εξαιτίας του φύλου τους. Η Ελλάδα βρίσκεται στην 22η θέση μεταξύ των 185 χωρών-μελών του ΟΗΕ όσον αφορά το ρυθμό ανάπτυξης. Αλλά αν συμπεριλάβουμε τους δείκτες που αφορούν την ισότητα των γυναικών, η χώρα μας πέφτει στην 67η θέση».

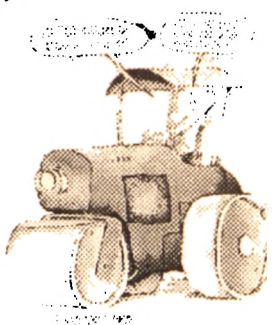
••• Στην Ευρωπαϊκή Έκκληση για την Πλήρη Απασχόληση που διατυπώθηκε από Ομάδα μελών του Ευρωκοινοβουλίου επισημαίνεται: «Αντί της εξασφάλισης "οικογενειακού μισθού" για τους άρρενες μισθωτούς, με τις γυναίκες να φέρνουν σε πέρας άλλες εξίσου αναγκαίες εργασίες αλλά μη αμειβόμενες, η πλήρης απασχόληση σήμερα εξασφαλίζεται με την πρόσβαση σε κατάλληλη αμειβόμενη εργασία κάθε μέλους της κοινωνίας. Έτσι προάγεται η αναδιανομή της μη αμειβόμενης εργασίας με δι-

Η μείωση του ωραρίου είναι ένα από τα σημαντικότερα αιτήματα των ευρωπαίων εργαζομένων σήμερα.

καιότερο τρόπο. Αντί να εξαρτώμεθα από τη συνεχή επέκταση οποιουδήποτε είδους υλικής παραγωγής, η πλήρης απασχόληση θα πρέπει πλέον να βασίζεται στην προσεκτική διαχείριση των φυσικών πόρων και στις υγιείς περιβαλλοντικές συνθήκες. [...] Παραπλανητικά είναι τα επιχειρήματα που μιλούν για επιβλαβή διαδικασία. Τα ποσοστά κέρδους στη δυτική Ευρώπη είναι πολύ πάνω από το μέσο πλανητικό όριο. Ακόμη και σε χώρες που βρίσκονται στην πρώτη γραμμή του παγκόσμιου ανταγωνισμού υπάρχουν πραγματικές εναλλακτικές λύσεις αν των μονεταριστικών πολιτικών που ακολουθούνται σήμερα».

••• Νέες κατευθύνσεις στην κοινωνική πολιτική έχουν δώσει οι πολυάριθμες μη κυβερνητικές οργανώσεις στην Ευρώπη. Η καταγραφή τους από τα ευρωπαϊκά όργανα αποσκοπεί στη χρησιμοποίησή τους από τα κράτη για την ικανοποίηση κοινωνικών αναγκών, που άλλοτε ήταν το αντικείμενο της κρατικής προνοιακής πολιτικής. Παρ' όλα αυτά δεν παύουν να αποτελούν έναν εναλλακτικό τρόπο κοινωνικής οργάνωσης στο μέτρο που διατηρούν την ανεξαρτησία τους ως προς τη διαχειριστική λογική της επίσημης πολιτικής εξουσίας. Η **Εθελοντική Εργασία της Αθήνας** υποστηρίζει ότι «ο εθελοντισμός εξάγεται από κάθε έννοια φιλανθρωπίας και κοινωνικής πρόβλης, είναι ένας εναλλακτικός τρόπος κοινωνικής συνεργασίας και παρέμβασης των πολιτών στα προβλήματα που τους απασχολούν. Ο επαγγελματισμός δεν αντιτίθεται στο εθελοντισμό. Στην Ευρώπη ο θεσμός είναι αρκετά διαδεδομένος. Υπάρχουν οι επαγγελματίες εθελοντές πλήρους απασχόλησης για τους οποίους προβλέπεται τόσο η κάλυψη των εξόδων διαμονής και διατροφής όσο και ένα συμβολικό ποσό για τα προσωπικά τους έξοδα».

ΣΥΝ: Τέλος της εποχής των ομοφωνιών

του Γιώργου Γερόπουλου

Οι πρόσφατες αγροτικές κινητοποιήσεις έφεραν για άλλη μια φορά στην επιφάνεια τις διαφορετικές αντιλήψεις που συνυπάρχουν στο εσωτερικό των πολιτικών δυνάμεων. Κορυφαία στελέχη του ΠΑΣΟΚ και της Ν.Δ. (Γ. Αρσένης, Γ. Σουφλιάς) άδραξαν την ευκαιρία για να καταθέσουν τις διαφωνίες τους σε βασικές προγραμματικές επιλογές των κομμάτων τους. Από τον χορό των διαφοροποιήσεων με αφορμή το αγροτικό δεν απουσίασε ούτε ο ΣΥΝ, καθώς η τακτική της ηγεσίας του δημιούργησε το κατάλληλο έδαφος για την έκφραση των διαφορετικών προγραμματικών θέσεων μεταξύ στελεχών στην Κουμουνδούρου.

Η άποψη για «νέο Κιλελέρ» και εκείνη των διακριτικών αποστάσεων από τα αιτήματα των αγροτών απέχουν αρκετά μεταξύ τους και εκφράστηκαν με άρθρα στελεχών του ΣΥΝ, ενώ ύστερα από μεγάλο χρονικό διάστημα η κίνηση του **Μ. Παπαγιαννάκη** «ΕΡΟΪΚΑ» κατέθεσε τη διαφορετική της πρόταση για το αγροτικό ζήτημα, με αιχμές για τη στάση της ηγεσίας του ΣΥΝ στο θέμα των κινητοποιήσεων.

Η Κουμουνδούρου, ωστόσο, γνωρίζει καλά ότι το αγροτικό ζήτημα είναι η αφορμή για την έκφραση των διαφορετικών απόψεων, καθώς –μετά τις εκλογές και την ίδια ώρα που στο επίκεντρο βρίσκεται η συζήτηση επί της αντιπολιτευτικής τακτικής του κόμματος– συντελούνται διεργασίες στο εσωτερικό των διαφόρων τάσεων, με άξονες τις προγραμματικές θέσεις του κόμματος σε κρίσιμης σημασίας ζητήματα, όπως λ.χ. η ευρωπαϊκή πολιτική, τα ελληνοτουρκικά και η οικονομική πολιτική. Ενδεικτική του κλίματος που επικρατεί ήταν η πρόσφατη συνεδρίαση της Κ.Ε. του ΣΥΝ, κατά την οποία σημειώθηκαν διαφοροποιήσεις στελεχών της πλειοψηφίας από την έως τώρα ακολουθούμενη τακτική και εκφράστηκε η στήριξη της αντιπολιτευτικής γραμμής από στελέχη του Αριστερού Ρεύματος.

Ήδη, στην προεδρική πλειοψηφία συντελούνται διεργασίες, οι οποίες, κατά πάσα πιθανότητα, θα οδηγήσουν στην ανασύνθεσή της. Στελέχη όπως οι **Ν. Μπίστης, Κ. Πουλάκης, Δ. Προβατάς, Ν. Χατζηδημητρίου, Β. Σκοτεινιώτης, Λ. Τσακαλία, Λ. Κωστούλα** εξέφρασαν τις διαφωνίες τους

σε βασικές πλευρές της πολιτικής της Κουμουνδούρου και αρκετοί σημείωσαν ότι ο ΣΥΝ κινδυνεύει να πέσει στην παγίδα του «λαϊκισμού». Παραλλήλως, στην ομάδα του **Μ. Παπαγιαννάκη**, η οποία στηρίζει την ηγεσία του ΣΥΝ, δυναμώνουν οι φωνές εκείνες που υποστηρίζουν ότι θα πρέπει η «ΕΡΟΪΚΑ» να επανενεργοποιηθεί, προκειμένου οι διαφοροποιήσεις από συγκεκριμένες επιλογές της Κουμουνδούρου να είναι σαφείς. Προς αυτήν, εξάλλου, την κατεύθυνση λειτουργεί και η ομάδα των **Τ. Κατσαρού, Θ. Γεωργακόπουλου, Μ. Τρανταλίδη**. Υπέρμαχοι της σημερινής αντιπολιτευτικής τακτικής παραμένουν τα κορυφαία στελέχη **Δ. Παπαδημούλης, Σ. Πιτσιόρλας, Λ. Βάσσης και Γ. Μπαλάφας**, οι οποίοι υπογραμμίζουν ότι ο ΣΥΝ, ασκώντας τέτοιου είδους αντιπολίτευση, αυξάνει την επιρροή του σε συγκεκριμένα λαϊκά κοινωνικά στρώματα. Προς απόδειξιν τούτου, χρησιμοποιούν τα αποτελέσματα των τελευταίων δημοσκοπήσεων, τα οποία καταγράφουν άνοδο του ΣΥΝ κατά 0,5%. Αντιθέτως, οι διαφωνούντες προβάλλουν ως επιχείρημα ότι τελικώς την όποια φθορά του ΠΑΣΟΚ την καρπώνονται οι κατά παράδοση λαϊκιστικές δυνάμεις, όπως, λ.χ., το ΔΗΚΚΙ, το οποίο, σύμφωνα με τα αποτελέσματα της δημοσκόπησης της MRB παρουσιάζει άνοδο πέραν των 2 εκατοστιαίων μονάδων.

ΑΝΑΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΕΥΡΩΠΗ;

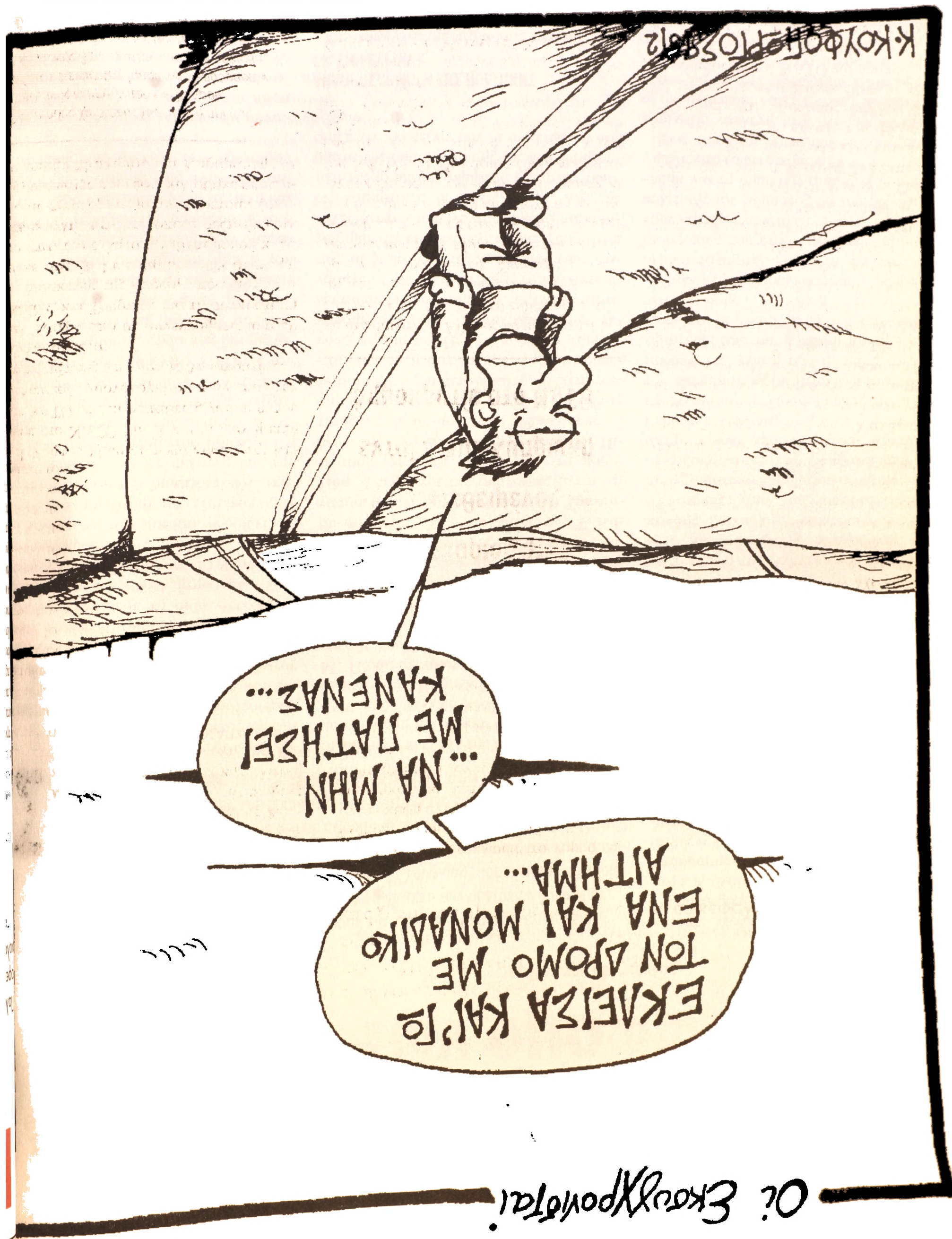
Υποστηρικτές της παρούσας αντιπολιτευτικής τακτικής του ΣΥΝ εμφανίζονται και κορυφαία στελέχη του πόλου της εσωκομ-

ματικής αντιπολίτευσης, του Αριστερού Ρεύματος, όπως οι **Γ. Δραγασάκης, Ν. Χουντής, Ν. Καϊμάκης, Ν. Βούτσης, Αλ. Φλαμπουράρης**, οι οποίοι εκφράζουν «ρεαλιστικές» απόψεις για βασικά ζητήματα. Αντιθέτως, στο εσωτερικό του Αριστερού Ρεύματος, οι **Π. Λαφαζάνης και Μ. Σουλιώτης** παραμένουν «πιστοί» σε σκληρές θέσεις, με άξονα την αντίθεσή τους στην ευρωπαϊκή πολιτική του ΣΥΝ. Οι διαφοροποιήσεις στο εσωτερικό του Αριστερού Ρεύματος, καθώς και η τοποθέτηση του **Ν. Χουντή** στη θέση του διευθυντή της Κοινοβουλευτικής Ομάδας και του **Ν. Βούτση** σε εκείνην του υπευθύνου του οργανωτικού γραφείου, καταδεικνύουν τις διεργασίες που συντελούνται στο εσωτερικό του ΣΥΝ. Καθοριστικός παράγοντας στις εξελίξεις παραμένει η στάση της Ανανεωτικής Πρωτοβουλίας (**Χατζησωκράτης, Μαργαρίτης, Κοκκινίδης, Τσίκας**), της οποίας τα στελέχη κατά καιρούς έχουν εκφράσει θέσεις για τα προγραμματικά ζητήματα, οι οποίες προσεγγίζουν αυτές των διαφωνούντων και απέχουν πολύ από εκείνες του Αριστερού Ρεύματος. Πάντως, προς το παρόν, στελέχη της Ανανεωτικής Πρωτοβουλίας στηρίζουν την Κουμουνδούρου στην αντιπολιτευτική τακτική της, ενώ η τελική στάση τους θα εξαρτηθεί από την πολιτική του κόμματος απέναντι στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης.

Εξάλλου, για όλα τα κορυφαία στελέχη, το θέμα αυτό αποτελεί τη λυδία λίθο, καθώς οι ισορροπίες που έχουν εφευρεθεί παραμένουν λεπτές, ενώ η αλλαγή της ευρωπαϊκής πολιτικής του κόμματος θα αποτελέσει το κλειδί για τη δημιουργία μιας νέας πλειοψηφίας στο εσωτερικό του ΣΥΝ.

Προς αυτή την κατεύθυνση εργάζονται κορυφαία στελέχη στην Κουμουνδούρου, τα οποία θεωρούν ότι ο ΣΥΝ πρέπει να αναπροσαρμόσει την ευρωπαϊκή πολιτική του και να αναζητήσει στο εσωτερικό του νέες συνθέσεις, οι οποίες θα ανταποκρίνονται στις απαιτήσεις των «αντιευρωπαϊκών» καιρών μας...

Η Κύπρος & το ΝΑΤΟ

του Μιλτιάδη Χριστοδούλου

Πολλοί πιστεύουν σήμερα, αναφερόμενοι στις εξελίξεις του Κυπριακού, ότι η σημερινή κρίση θα είχε αποφευχθεί αν η Κύπρος είχε ενταχθεί στο ΝΑΤΟ. «Αν πραγματικά είναι έτσι», επισημαίνει στο άρθρο που ακολουθεί ο πρώτος κυβερνητικός εκπρόσωπος της ανεξάρτητης Κυπριακής Δημοκρατίας, «οι ευδύνες πρέπει να αναζητηθούν αλλού και όχι στην ελληνοκυπριακή ηγεσία με επικεφαλής το Μακάριο».

Στην τελευταία συνέντευξή του στην εφημερίδα της Λευκωσίας *Σημερινή*, ο καθηγητής κ. **Θεόδωρος Κουλουμπής** δήλωσε ότι ο **Μακάριος** και η τότε ελληνοκυπριακή πολιτική ηγεσία είχαν ως πρώτη επιλογή της Κύπρου την ένταξή της στο ΝΑΤΟ. Αυτό πράγματι είχε πει ο Μακάριος στη συνάντησή του, που αναφέρει ο κ. Κουλουμπής, η οποία πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο σεμιναρίου που έγινε στη Λευκωσία μεταξύ 3 και 6 Ιουνίου 1976. Ο Μακάριος ανέλυσε στη συνάντησή εκείνη –στην οποία ήμουν παρών ως Κυβερνητικός Εκπρόσωπος και Διευθυντής του Γραφείου Τύπου και Πληροφοριών– την εξωτερική πολιτική της Δημοκρατίας και αναφέρθηκε στις βολιδοσκοπήσεις που έγιναν για ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ και τα αρνητικά αποτελέσματά τους.

Η θέση του Μακαρίου για ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ, αλλά και για ανάμειξη του ΝΑΤΟ στις προσπάθειες για λύση του Κυπριακού, χρονολογείται πριν από την ανακήρυξη της Κυπριακής Δημοκρατίας.

Συγκεκριμένα:

α) Ύστερα από τις συνεννοήσεις μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας για τη συγκρότηση της Διάσκεψης της Ζυρίχης, πραγματοποιήθηκε στις 28 Ιανουαρίου 1959 σύσκεψη στο σπίτι του έλληνα πρωθυπουργού κ. **Κ. Καραμανλή**, κατά την οποία συζητήθηκαν όλα τα σχετιζόμενα με τις προετοιμαζόμενες συμφωνίες και εξασφαλίστηκε ομοφωνία μεταξύ Μακαρίου και Καραμανλή για

τη γραμμή που θα ακολουθείτο στην τελική φάση των συνομιλιών. Για όσα συνέβησαν στη σύσκεψη αυτή κρατήθηκε πρακτικό το οποίο γράφτηκε, ύστερα από πρόταση του Μακαρίου, από τον κ. **Άγγελο Βλάχο** του ελληνικού υπουργείου των Εξωτερικών.

Το πρακτικό αναφέρεται και στις συνεννοήσεις για την παρουσία ελληνικών και τουρκικών στρατευμάτων στην Κύπρο και την εγκαθίδρυση κοινού Ελληνοτουρκοκυπριακού Στρατηγείου, και γράφει κατά λέξη: «Ο κ. Πρωθυπουργός παρητήρησεν ότι

Ο Μακάριος ήταν προδιατεθειμένος να εντάξει την Κυπριακή Δημοκρατία στο ΝΑΤΟ.

θα ήτο δυνατόν η Κύπρος να καταστή μέλος του ΝΑΤΟ, οπότε θα ήτο αδιάφορον ποία στρατεύματα θα προωρίζοντο εις την επάνδρωσιν των βάσεων της Συμμαχίας. Ο Αρχιεπίσκοπος παρητήρησεν επί του σημείου τούτου, ότι ήτο προς το απόλυτον συμφέρον των Κυπρίων το να συμμετάσχη η ανεξάρτητος Κύπρος εις την αμυντικήν συμμαχίαν του ΝΑΤΟ». Ο Μακάριος έδινε προκαταβολικά τη συγκατάθεσή του στην ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ, θεωρώντας την μάλιστα ότι απέβαινε «προς το απόλυτον συμφέρον των Κυπρίων».

Στη Διάσκεψη της Ζυρίχης έγινε μεταξύ Καραμανλή και **Μεντερές** «Συμφωνία κυρίων», όπως ονομάστηκε το μυστικό πρωτόκολλο, του οποίου η πρώτη παράγραφος

αναφέρει: «*Η Ελλάς και η Τουρκία θα υποστηρίξουν την είσοδον της Δημοκρατίας της Κύπρου εις το ΝΑΤΟ. Η εγκατάστασις βάσεων του ΝΑΤΟ εις την Νήσον, ως και η σύνθεσις αυτών, εξαρτάται εκ της συμφωνίας των δύο κυβερνήσεων*». Τούτο γνωστοποιήθηκε στο Μακάριο και δεν είχε καμία αντίρρηση. Απεναντίας, χωρίς να περιμένει καμιά παρέμβαση των δύο κυβερνήσεων, με την έναρξη της ζωής του ανεξάρτητου κυπριακού κράτους, άρχισε τις ενέργειες και τις βολιδοσκοπήσεις του για την είσοδο της Κύπρου στη Συμμαχία.

β) Μετά την εξαγγελία του Σχεδίου **Μακμίλλαν***, στις 18 Ιουνίου 1958, ελληνική κυβέρνηση και Μακάριος ένωσαν τις δυνάμεις και τις ενέργειές τους για ματαίωση της εφαρμογής του. Μια από τις κυριότερες ενέργειές τους ήταν όταν, στις 19 Σεπτεμβρίου 1958, ο Καραμανλής προήδρευε σύσκεψης στο υπουργείο Εξωτερικών στην οποία παρευρισκόταν και ο Μακάριος. Η σύσκεψη κατέληγε, με τη σύμφωνη γνώμη του Μακαρίου, στην απόφαση να ζητηθεί η παρέμβαση του ΝΑΤΟ, του οποίου ο Γενικός Γραμματέας **Σπάακ** –κατά την έκθεση του έλληνα αντιπροσώπου **Μιχαήλ Μελά**– στις 4 Αυγούστου είχε ανεπιφύλακτα δηλώσει στη συνεδρίαση του Μονίμου Συμβουλίου της Συμμαχίας ότι δεν συμπαθούσε το Σχέδιο. Επιδίωξη του Σπάακ ήταν η ματαίωση του Σχεδίου. Στις 20 Σεπτεμβρίου, ο Καραμανλής έστειλε σχετικό μήνυμα στον Γενικό Γραμματέα, ο οποίος έφτανε επειγόντως στην Αθήνα στις 23 Σεπτεμβρίου, όπου, κατά την 24ωρη εκεί παραμονή του, ανέλυε τις προτάσεις του. Ελληνική κυβέρνηση και Μακάριος δέχθηκαν τις προτάσεις, οπότε ο Σπάακ έθεσε το θέμα στο Συμβούλιο του ΝΑΤΟ και βρήκε ευνοϊκή ανταπόκριση από όλα τα μέλη της Συμμαχίας, εκτός της Βρετανίας και της Τουρκίας, οι οποίες έδειξαν δυσφορία χωρίς να

*Ο Μιλτιάδης Χριστοδούλου είναι ο πρώτος κυβερνητικός εκπρόσωπος της Κύπρου. Διετέλεσε διευθυντής Τύπου και Πληροφοριών της Κυπριακής Δημοκρατίας κατά την περίοδο 1965-1981. Υπήρξε στενός συνεργάτης και σύμβουλος του προέδρου Μακαρίου. Είναι συγγραφέας πολλών βιβλίων για το Κυπριακό.

διατυπώσουν αμέσως σχόλια. Και οι δύο αυτές κυβερνήσεις επιδόθηκαν στη συνέχεια σε ενέργειες και δολοπλοκίες, που κατέληξαν στη ματαίωση της πρωτοβουλίας του Σπάακ.

Και οι δύο πιο πάνω περιπτώσεις, επιβεβαιώνουν πόσο ο Μακάριος ήταν προδιατεθειμένος να προχωρήσει σε συνεννοήσεις και πρακτικές ενέργειες για ένταξη στο ΝΑΤΟ.

Ωστόσο δεν φαίνεται, για αυτήν την ένταξη, να επικράτησε λογική και συνέπεια ανάμεσα στα μέλη της Συμμαχίας και ιδιαίτερα στις ηγετικές της δυνάμεις. Είναι αλήθεια ότι, μετά την εγκαθίδρυση της Δημοκρατίας, υπήρχε κάποιος σκεπτικισμός ανάμεσα στην ελληνοκυπριακή ηγεσία και κάποιες αναμνήσεις του παρελθόντος για τη συνεργασία με τον Τρίτο Κόσμο και τη βοήθεια που προερχόταν ή αναμενόταν από αυτόν ιδιαίτερα τότε, με την αύξηση της δυναμικής παρουσίας του στον Οργανισμό των Ηνωμένων Εθνών. Όμως, η νέα κατάσταση με την ανεξαρτησία και ο δυτικός προσανατολισμός του Μακαρίου, καθόλου δεν τον απομάκρυναν από την πεποίθηση και την αμετάθετη γραμμή του, όπως τη διέγραψε με τη δήλωσή του της 29ης Ιανουαρίου 1959. Ήξερε το απόρρητο πρωτόκολλο και ήθελε να ανταποκριθεί και να προσαρμόσει σ' αυτό την πολιτική του. Οι εγγυήτριες, όμως, δυνάμεις δεν επιδείκνυαν καμιά σπουδή ή ετοιμότητα για την υλοποίησή του.

Όταν στις 5 Μαρτίου 1959 συζητείτο το θέμα των Συμφωνιών στην Τουρκική Εθνοσυνέλευση, ο τούρκος υπουργός των Εξωτερικών Ζορλού τόνιζε ότι σημασία για τη συμμαχία είχε το γεγονός ότι στη νήσο υπάρχουν δύο κυρίαρχες βρετανικές βάσεις μαζί με το δικαίωμα ελέγχου και χρήσης ραντάρ (και άλλων μέσων), προς όφελος της συμμαχίας. Γι' αυτό δεν υπήρχε λογική να συζητηθεί καν θέμα ένταξης της Κύπρου στο ΝΑΤΟ!

ΣΙΩΠΗΡΗ ΑΝΟΧΗ

Η Ελλάδα δεν ακολουθούσε διαφορετική πολιτική. Ήταν η τακτική της σιωπηρής ανοχής. Η Βρετανία δεν έβλεπε καμιά ανάγκη να κινηθεί γιατί ήταν καθ' όλα ικανοποιημένη με την ομαλή λειτουργία των βάσεών της. Πιθανή, άλλωστε, ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ ίσως να έθετε σε κίνδυνο ή υπό αμφισβήτηση την κυριαρχία της στις βάσεις. Η προσέγγιση προς τη μεγάλη ηγετική δύναμη του ΝΑΤΟ, τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής, δεν είχε διαφορετικό αποτέλεσμα.

Δεν ανακόπηκε, όμως, η φροντίδα της ελ-

Ο Μακάριος επεδίωκε την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Αν υπάρχουν ευδύνες επειδή δεν το κατόρθωσε, ας αναζητηθούν αλλού, υποστηρίζει ο στενός συνεργάτης του, Μ. Χριστοδούλου

ληνοκυπριακής ηγεσίας από τη συμπεριφορά αυτή των συμμάχων. Ο Μακάριος έπαιρνε μεν την απόφαση να μετάσχει στο ιδρυτικό Συνέδριο των Αδεσμεύτων στο Βελιγράδι, στις 3 Σεπτεμβρίου 1961, από εκεί, όμως, έστελνε και πάλι τα μηνύματά του για τον δυτικό του προσανατολισμό και την υποστήριξη της πολιτικής που η Δύση υπερασπιζόταν για το γερμανικό πρόβλημα, το διαμελισμό της Γερμανίας και την ανάγκη εφαρμογής της αρχής της αυτοδιάθεσης για την επανένωσή της.

Με αυτή την κατεύθυνση, δεν σταμάτησε τις βολιδοσκοπήσεις και τις ενέργειές του ο Μακάριος. Ιδιαίτερα απευθυνόταν προς τους Αμερικανούς. Η καλύτερη ευκαιρία του δινόταν με την επίσκεψή του στις Ηνωμένες Πολιτείες, στις αρχές Ιουνίου 1962. Συνόδευσα το Μακάριο τότε, ως δημοσιογράφος, ως διευθυντής του Κυπριακού Πρακτορείου Ειδήσεων. Λίγες μέρες πριν από την επίσημη αυτή επίσκεψη, ο Μακάριος μου ζήτησε, υπό την ιδιότητά μου ως δημοσιογράφου, να διερευνήσω τις αμερικανικές απόψεις. Συγκεκριμένα, μου ζήτησε να συναντήσω και να συνομιλήσω με τον αμερικανό πρέσβη στη Λευκωσία για την αμερικανική θέση έναντι της ήδη ένταξης της Κύπρου στο κίνημα των Αδεσμεύτων και κατά πόσο η αμερικανική πλευρά τάσσόταν υπέρ της ένταξης της νήσου στο ΝΑΤΟ. Ο αμερικανός πρέσβης χαιρέτισε την πολιτική του νεαρού κυπριακού κράτους και δήλωσε ότι οι Ηνωμένες Πολιτείες

ούτε ήθελαν ούτε επεδίωκαν ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ, γιατί τίποτε το ουσιαστικό δεν έχει να προσφέρει στη στρατιωτική οργάνωση και το στρατιωτικό δυναμικό της Συμμαχίας. Ο ίδιος χαιρέτιζε με ικανοποίηση την ένταξη της Κύπρου στα Ηνωμένα Έθνη, την Κοινοπολιτεία, το Συμβούλιο της Ευρώπης και άλλους διεθνείς οργανισμούς και εμφάνιζε την αμερικανική πλευρά ευχαριστημένη γιατί ο Μακάριος ασκούσε ηγετικό ρόλο στη δεξιά φιλοδυτική πτέρυγα των Αδέσμευτων.

ΟΙ ΑΜΕΡΙΚΑΝΟΙ

Κατά την επίσκεψή του στην Ουάσιγκτον, ο Μακάριος, στις επαφές και τις συνομιλίες του με ευχαρίστηση διαπίστωνε ικανοποιητική, μέχρι και θερμή, υποστήριξη της εξωτερικής πολιτικής του, με τον Κέννεντυ να επαινεί τη συμμετοχή του στη Διάσκεψη των Αδέσμευτων καθώς και την τοποθέτησή του στο γερμανικό πρόβλημα και το πρόβλημα του Βερολίνου. Επίσης, χαρακτήριζε τη θέση του ως τη μόνη θαρραλέα ευρωπαϊκή φωνή που ακούσθηκε στη Διάσκεψη του Βελιγραδίου, ενώ ο Dean Rusk, υπουργός Εξωτερικών, έκανε την ανοικτή διακήρυξη ότι η αμερικανική πολιτική συμμεριζόταν τις αρχές της εξωτερικής πολιτικής στις οποίες ο Μακάριος ήταν αυτοδεσμευμένος. Στο γεύμα που παράθεσε προς τιμήν του Μακαρίου ο Dean Rusk –και ήμουν παρών στο γεύμα– εκθείαζε την πολιτική του και υπογράμμιζε ότι η αμερικα-

νική εξωτερική πολιτική συμεριζόταν τις σκέψεις και τις δεσμεύσεις του κύπριου προέδρου

Οι Αμερικανοί και γενικότερα η Δύση, ενθάρρυνε το Μακάριο να ενταχθεί και να παραμείνει στο κίνημα των Αδέσμευτων. Ο Μακάριος ήταν γνωστών δυτικών αντιλήψεων και θέσεων. Η παρουσία του στην ηγεσία του κινήματος των Αδέσμευτων προωπωνιζόταν λαμπρές επενδύσεις των βρετανικών βάσεων και παρέδιδε όλες τις στρατιωτικές χάρες του νησιού του στη Δυτική Συμμαχία. Κατά τ' άλλα, για το ΝΑΤΟ, η Κύπρος ως μέλος ήταν παθητικό ή το λιγότερο αμελητέα ποσότης, ενώ ο Μακάριος στο κίνημα των Αδεσμεύτων, και μάλιστα από τα τρία ιδρυτικά του μέλη, αποτελούσε παράγοντα εξαιρετικής σημασίας αν αξιοποιούσαν τη θέση, τη δύναμη και την ακτινοβολία του – και, προπαντός το σημαντικό ρόλο, που ασκούσε στη δεξιά φιλοδυτική πτέρυγα των Αδεσμεύτων. Με την πολιτική, όμως, που ακολούθησαν στη συνέχεια τον έκαναν να κινείται και να τοποθετείται –προς υποστήριξη του εθνικού συμφέροντος της πατρίδας του– κατά τρόπο που τον θεωρούσαν εχθρό, σε σημείο

Η πολιτική της Ελλάδας ήταν η τακτική της σιωπηρής ανοχής.

που τον αποκήρυξαν, τον αναθεμάτισαν ως το δημιουργό της «Κούβας της Μεσογείου». Πολλοί ήταν οι παράγοντες που καλλιέργησαν την εικόνα του Μακαρίου ως του Κάστρου της Μεσογείου.

ΠΟΙΟΙ ΑΠΟΚΑΛΕΣΑΝ ΤΟ ΜΑΚΑΡΙΟ «ΦΙΝΤΕΛ ΚΑΣΤΡΟ ΤΗΣ ΜΕΣΟΓΕΙΟΥ»

Μετά την κρίση του 1963, συγκροτήθηκε η πενταμελής Διάσκεψη του Λονδίνου. Οι Δυτικοί έκαναν στροφή τότε και ο βρετανός υπουργός για τις Κοινοπολιτειακές Σχέσεις, **Duncan Sandys**, που προήδρευε της Διάσκεψης, ζήτησε την ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Η στροφή αυτή, όμως, συνοδευόταν από το κοινό αγγλοαμερικανικό Σχέδιο για την εγκατάσταση στην Κύπρο ειρηνευτικής δύναμης 10.000 ανδρών από χώρες του ΝΑΤΟ, η οποία θα τελούσε υπό

βρετανική διοίκηση και θα είχε τέτοιες εξουσίες που θα μετέτρεπαν την Κύπρο σε κατεχόμενο έδαφος. Ορθά απορρίφθηκε η πρόταση.

Η απευθείας τότε αμερικανική ανάμειξη σε συνδυασμό με τη βρετανική και η εκδήλωση του σοβιετικού ενδιαφέροντος για συμπαράσταση και παροχή βοήθειας προς την κυπριακή κυβέρνηση άσκησαν τον καταλυτικό τους ρόλο και έδωσαν διέξοδο με τον καταρτισμό και την εισαγωγή συγκεκριμένων διχοτομικών σχεδίων, όπως το Σχέδιο **Άτσεσον**.

Δεν είναι μικρή η συμβολή του τότε έλληνα πρωθυπουργού **Γεωργίου Παπανδρέου** για την υποκίνηση, την καλλιέργεια και την ενίσχυση της προσπάθειας των Δυτικών ώστε να εμφανισθεί ο Μακάριος ως «ο Κάστρο» και η Κύπρος ως «η Κούβα της Μεσογείου».

Ο Παπανδρέου έστειλε, στις 15 Ιουνίου 1964, μνημόνιό του στον αμερικανικό πρόεδρο **Τζόνσον** για να του επιστήσσει την προσοχή ότι η Κύπρος πήρε την πορεία που αναπόφευκτα τη μετέτρεπε σε μια άλλη Κούβα, ενώ στις συνομιλίες του με τον απεσταλμένο του Τζόνσον, τον **George Ball**, δεν παρέλειψε να μιλήσει για τις «δυσκολίες» με τον Μακάριο και «τις ερωτοτροπίες του με τη Μόσχα και τον Κρουτσώφ». Στη συνέχεια, ήταν τότε που στη Βουλή των Ελλήνων ο Μακάριος τιτλοφορήθηκε ως «εωσφορικές δυνάμεις», ενώ, αργότερα, εφημερίδα των Αθηνών έγραφε ότι η «Κύπρος του Μακαρίου» ήταν «η μαρτυρική Κύπρος, η πόρνη της Εγγύς Ανατολής, ριπτομένη οτέ μεν εις τας ρωσικάς, οτέ δε εις τας βρετανικάς αγκάλας».

Η συνέχεια ήταν η χούντα.

Η κατάσταση που εδημιουργείτο με τη συνδυασμένη και συντονισμένη αυτή επίθεση, καθιστούσε για την ελληνοκυπριακή πλευρά, όσες προσπάθειες και αν αυτή κατέβαλε, αδύνατο να ανατρέψει τον από πλευράς της Ελλάδας και γενικότερα της Δύσης, χαρακτηρισμό και την πεποίθηση ότι η Κύπρος ήταν η «Κούβα της Μεσογείου» και ο Μακάριος ο «Κάστρο της».

Τώρα προβάλλεται το επιχείρημα ότι υπήρξε βλαπτική για τις κυπριακές εξελίξεις η μη ένταξη της Κύπρου στο ΝΑΤΟ. Αν πράγματι τούτο συμβαίνει, οι ευθύνες πρέπει να αναζητηθούν αλλού και όχι στην ελληνοκυπριακή ηγεσία με επικεφαλής το Μακάριο.

*Το σχέδιο Μακμίλλαν αναφερόταν σε πρόταση που προέβλεπε τη διχοτόμηση της Κύπρου με βρετανική επικυριαρχία.

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μια αρχαιολόγος
ακολουθεί τα χνάρια
του Ανδρόνικου,
ενός βυζαντινού άρχοντα,
από την Κωνσταντινούπολη
στη Μονεμβασιά,
σε μια μεταφυσική
διάσταση αναγνώρισης
και ανίχνευσης
της προσωπικής
και συλλογικής ιστορίας

Δέσποινα Ευγενίδου
**ΤΟ ΤΑΞΙΔΙ
ΤΟΥ ΑΝΔΡΟΝΙΚΟΥ**

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

**Ταξίδια
στη λογοτεχνία**

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

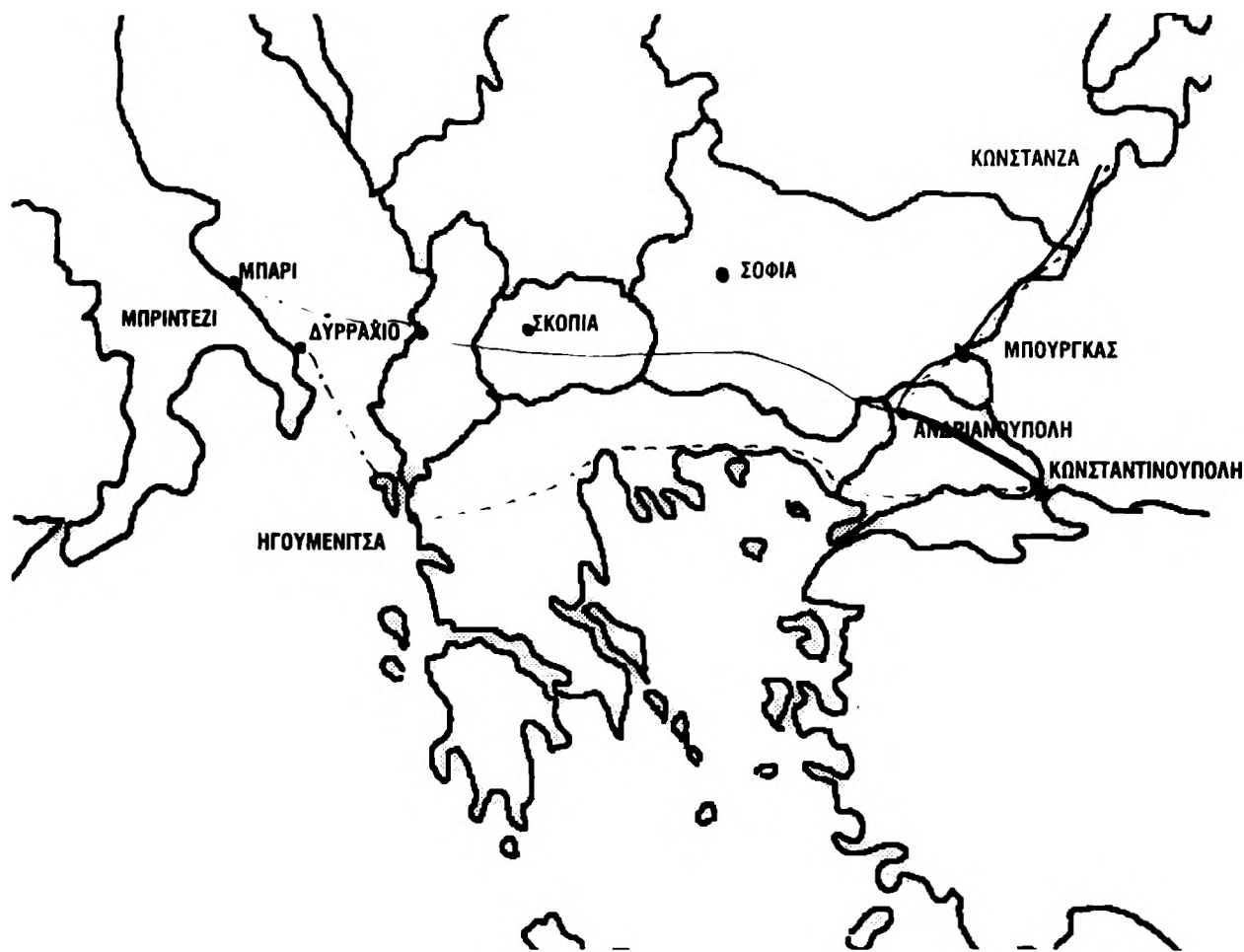
ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΟΥ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

Το κρυμμένο αγκάθι

του Σακελλάρη Σκουμπουρδή

Με ενδιαφέρον παρακολουθούμε τον τελευταίο καιρό να πληθαίνουν οι αναλύσεις που ονομάζουν την υπόθεση της ΟΝΕ ως ΤΟ εθνικό θέμα. Εν τούτοις η φιλολογία γύρω από τα «εθνικά» θέματα φαίνεται πως ανθούσε, ανθεί και θα ανθεί, ως επικρατούν φρούτο της νέας «πατριωτικής» δεκαετίας.

Δεν θα έπρεπε συνεπώς να μας ξενίσει η επισήμανση του προέδρου του Παγκόσμιου ΣΑΕ (Συμβουλίου Απόδημου Ελληνισμού) Άντριου Άθενς (Θεσσαλονίκη, 16/12/96): «Κύπρος, Μακεδονία, Πατριαρχείο, Αιγαίο και Κύπρος είναι τα πέντε βασικά εθνικά θέματα, για την επίλυση των οποίων δραστηριοποιείται ομόφωνα και ενωμένα ο απανταχού Ελληνισμός». Χωρίς να θέλουμε να υποβαθμίσουμε τη θεσμική αξία και τη δυναμική σημασία του ΣΑΕ, νομίζουμε ότι η στοχοθέτησή του, σχετικά με τα «εθνικά» θέματα, ελέγχεται ως προς τα κενά της, που δημιουργεί κάποια μάλλον «πατριωτικού» χαρακτήρα μηχανιστική θέαση του χάρτη των εθνικών μας προβλημάτων. Και πάντως, για τέτοιου χαρακτήρα θέαση θα μπορούσαμε να εγκαλέσουμε και τους ελλαδίτες πολιτικούς, όπως και σύνολα τα ελληνικά ΜΜΕ, έντυπα και ηλεκτρονικά. Γιατί μιλούν για «εθνική στρατηγική», αδυνατώντας όμως να εντάξουν στους συλλογισμούς τους κάποια ουσιώδη ζητήματα που

επηρεάζουν άμεσα και καταλυτικά την πορεία της χώρας. Έτσι δεν θεωρούν εθνικό θέμα την προσχώρησή μας στην ΟΝΕ, ενώ για τα κομβικά (καθώς θα δούμε παρακάτω) εθνικά θέματα, όπως το Δίπολο Εγνατία - Παραεγνατία ή ο πετρελαιογωγός Μπουργκάς - Αλεξανδρούπολης, ελάχιστες αναφορές συναντά κανείς και μόνο στα ψιλά των οικονομικών (!) στήλων των εφημερίδων... Και πώς να μάθει λοιπόν για την ανεκτίμητη εθνική τους σημασία η κοινή γνώμη, αγόμενη και φερόμενη από την πεπατημένη ασχετολογία των αρμοδίων σχεδιαστών (;) της στρατηγικής της πλάκας; Και ενώ τα πάντα προχωρούν νομοτελειακά στο δρόμο που χαράζει το τυχαίο, υπάρχουν διαρκώς εξελίξεις που δημιουργούν ολοένα και νέα δεδομένα, τόσο για το πρόβλημα της Εγνατίας, όσο και για εκείνο του πετρελαιογωγού. Τα ΜΜΕ και η κοινή γνώμη τα αγνοούν επιδεικτικά. Δυστυχώς και οι υπεύθυνοι πολιτικοί μας, οι οποίοι χαράζουν κατά τα άλλα την πορεία μας προς τον 21ο αιώνα. Ας αναδιατάξουμε στη συνέχεια

ένα συμπύκνωμα από σχετικές αρθρογραφικές και βιβλιογραφικές αναφορές μας περί την Εγνατία.

ΕΓΝΑΤΙΑ ΚΑΙ ΠΑΡΑΕΓΝΑΤΙΑ ΔΥΝΑΜΙΚΗ

Από τις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας, με το θάνατο του Τίτο, άρχισε να διαφαίνεται κάποια επικείμενη αποσυνθετική αταξία στο χώρο της τότε Γιουγκοσλαβίας. Αυτό σήμαινε αυτομάτως ότι η εθνική (;) στρατηγική μας θα όφειλε να συλλογιστεί περί κάποιων εναλλακτικών λύσεων, πέρα από τη σχεδόν αποκλειστική διέξοδο εμπορικής επικοινωνίας μας με την κεντρική Ευρώπη, τον κατακόρυφο γιουγκοσλαβικό οδικό άξονα δηλαδή. Οπότε θα όφειλε να μας γίνει έμμονη ιδέα η επάνοδος του ατυχούς χουντικού πλάνου για άμεση κατασκευή της Εγνατίας, που θα αποτελούσε αποτελεσματική οριζόντια διέξοδο προς την Ευρώπη. Τότε όμως ο στρατηγός Παπανδρέου είχε άλλες ανησυχίες, σχετικά και με τα εντός, όσο και με τα εκτός.

Μόλις μπήκε η τρέχουσα δεκαετία, με την κατάργηση των δύο κόσμων και τη στρατηγική απελευθέρωση της Αλβανίας και της Βουλγαρίας μέσα στο Διεθνές Σύστημα, ξαφνικά η αναγκαιότητα για τη χώρα μας της Εγνατίας -ιδιαίτερα μόλις έκλεισε από τον πόλεμο και η γιουγκοσλαβική αρτηρία-κατέστη εξόφθαλμη. Ενώ τότε μάλιστα, η διεθνής της στρατηγική σημασία, ο ρόλος της δηλαδή στην οδική επικοινωνία Δύσης - Ανατολής, έχανε τη βαρύτητά της. Γιατί εκεί που παλιότερα ο (μοναδικός εκτός «σιδηρού παραπετάσματος») γιουγκοσλαβικός δρόμος εξυπηρετούσε αυτή την επικοινωνία, καθιστώντας τη Θεσσαλονίκη σταυρικό της κόμβο, τώρα που ήταν όλα ανοιχτά και δυνάμει διαθέσιμα, μπορούσε να χαραχτεί πιο γρήγορη οδός τέτοιας επικοινωνίας, παράλληλη μεν προς την Εγνατία, αλλά λίγο βορειότερη: η Παραεγνατία. Όποιος ρίξει μια ματιά στο χάρτη αντιλαμβάνεται αμέσως ότι η σύνδεση της Ευρώπης με τον δυνάμει ανατέλλοντα κόσμο του Ευξείνου και της Κασπίας καθίσταται ευχύτερη και ταχύτερη

από την Παραεγνατία γραμμή: Μπάρι-Δυρράχιο-Σκόπια-Μπουργκάς (και στη συνέχεια κλάδοι προς Κωνσταντινούπολη και προς Κωνσταντζα-Οδησσό κ.λπ.), σε σχέση με την τεθλασμένη Εγνατία γραμμή: Μπρίντζι-Ηγουμενίτσα-Θεσσαλονίκη-Αλεξανδρούπολη (και στη συνέχεια κλάδοι προς Κωνσταντινούπολη και προς Μπουργκάς-Κωνσταντζα-Οδησσό κ.λπ.).

Αυτή η διαπίστωση, που αμέσως μετά την άρση του διπολισμού έχει εμφανώς κινητοποιήσει την Ιταλία και την Τουρκία, αλλά και όλους τους Δυτικούς που ωφελούνται από την συμφορότερη στρατηγική γραμμή επικοινωνίας, θα έπρεπε να έχει τρομοκρατήσει τους σχεδιαστές (sic!) της στρατηγικής μας. Γιατί η επικράτηση της Παραεγνατίας δυναμικής (οδικής, σιδηροδρομικής, ηλεκτρικής, φωταεριακής, τηλεπικοινωνιακής, εμπορικής, πολιτιστικής) έναντι της Εγνατίας, αυτομάτως βγάζει την Ελλάδα (και όχι μόνο τη Θεσσαλονίκη) εκτός παιγνίου, όσον αφορά στη ροή της στρατηγικής επικοινωνίας Δύσης-Ανατολής. Και γιατί όποιος από τους δύο πόλους πραγματοποιήσει πρώτος σταθερό βαρύνον μαγνητικό πεδίο, θα απορροφήσει τις σημαντικές επικείμενες εξελίξεις και θα δημιουργήσει δυνατόμεις αδρανείας και για την ευρύτερη περιοχή του. Εκ των πραγμάτων όμως, φαίνεται πως δεν έχει ιδρώσει σχετικώς το αντί όλων των ελληνικών κυβερνήσεων κατά την τρέχουσα δεκαετία.

ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΤΥΦΛΑ

Έτσι στον καιρό του παροξυσμού της Μακεδονιστικής αδιαλλαξίας, θεωρώντας στρατηγική τους υποχρέωση μόνο τις άθλιες εσωτερικές αντεγκλήσεις του Μητσοπαπανδρείου, δεν έπραξαν ακριβώς αυτά που όφειλαν: (α) να καθυστερούν αποτρεπτικά κάθε διεθνή σκέψη περί Παραεγνατίας, (β) να σπεύσουν του σκοτωμού να στήσουν μια πλήρη τετράιχνη Εγνατία (αφού φτιάξουν και μεγάλα λιμάνια

στην Ηγουμενίτσα και την Αλεξανδρούπολη για εισροή και εκροή ογκώδους φόρτου προς διακίνηση, για να μην την αφήσουν σαν σπίτι χωρίς πόρτες δηλαδή) και φυσικά όχι μόνο οδική και (γ) να στήσουν αμέσως κάθετους άξονες προς τις τρεις βόρειες γειτονικές χώρες, δημιουργώντας «κατακόρυφες» εξαρτήσεις τους από τη Θεσσαλονίκη (ενισχύοντας έτσι εμμέσως εκεί και κάποια «αντιπαραεγνατικά» λόμπυς). Και έπραξαν ακριβώς τα αντίθετα: (α) Δεν μπήκαν μέσα στην ιταλοκίνητη «Κεντροευρωπαϊκή Πρωτοβουλία», η οποία τόσα χρόνια μεθοδεύει διακριτικώς αλλά ταχέως την Παραεγνατία, (β) αδυνατώντας δραματικά να κατανοήσουν το πρόβλημα, δεν προχώρησαν κατ' απόλυτη προτεραιότητα στην πλήρη κατασκευή της Εγνατίας (σύμφωνα με πρόσφατες καταγγελίες του ΤΕΕ Ηπείρου είναι ανέφικτος ο στόχος Λαλιώτη για ολοκλήρωση έως το 2000. Εδώ, δύο χρόνια τώρα, δεν έχει καν λυθεί το πρόβλημα της Δωδώνης...) και (γ) όχι μόνο δεν κατασκευάστηκαν οι κάθετοι άξονες, αλλά δεν λύνεται και η διαφορά με τα Σκόπια, που είναι το κλειδί για τη «βαλκανική διείσδυση» της Θεσσαλονίκης...

Το χειρότερο σχετικό πλήγμα στα εθνικά μας συμφέροντα όμως, απετέλεσε ο φοβερός συνδυασμός του εμπάργκο με το βλακώδες δόγμα «η αναγνώριση των Σκοπίων περνάει υποχρεωτικά από τη Θεσσαλονίκη», που ενίσχυσε δραματικά την Παραεγνατία δυναμική. Γιατί με το εμπάργκο και τον προϊόντα διεθνή φόβο για τον κίνδυνο επικοινωνιακής ασφυξίας του περικλειστού σλαβομακεδονικού κράτους, ήχησε συναγερμός του τύπου «σώστε τη Ρουάντα», που επέβαλε άμεση εξεύρεση στρατηγικής διεξόδου για τα Σκόπια. Τότε, τρίβοντας τα χέρια τους Τούρκοι και Ιταλοί, αυτομάτως άνοιξαν την «αναγκαστική» προοπτική της Παραεγνατίας εις υγείαν του στρατηγού Παπανδρέου. Και αναβαθμίστηκε ξαφνικά το Δυρράχιο και το Μπουργκάς, που δεν ήξε-

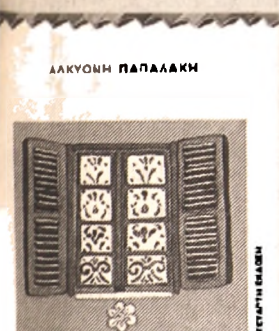
ραν από πού να πρωτοπάρουν τα φορτία προς Σκόπια (προετοιμάζοντας το δόγμα «η ζωή της Θεσσαλονίκης περνάει υποχρεωτικά από τα Σκόπια»...). Άλλωστε, ο Οζάλ είχε προειδοποιήσει για τα σχέδιά του, με το τελευταίο ταξίδι του (Φεβρουάριος 1993) στα Τίρανα, Σκόπια και Σόφια, προδίδοντας ότι το λεγόμενο ισλαμικό τόξο ήταν κατ' ουσίαν η χάραξη της οδικής, σιδηροδρομικής, ενεργειακής και τηλεπικοινωνιακής Παραεγνατίας...

Πριν από ένα χρόνο υπογράφηκε στη Νέα Υόρκη (με τη συμβολική παρουσία του ευρωπαίου επιτρόπου Χανς Βαν Ντεν Μπουκ) η «συμφωνία των κρατών της Παραεγνατίας» (Αλβανίας, Σκοπίων, Βουλγαρίας, Τουρκίας), ενώ εδώ γινόταν του κουτρούλη το πανηγύρι στην Πάτμο... Πριν από τρεις μήνες το Συμβούλιο Εξωτερικών Σχέσεων των ΗΠΑ προέβαλε την αναγκαιότητα της Παραεγνατίας, ζητώντας από την Διεθνή Κοινότητα να συμβάλει σ' αυτό οικονομικά.

Πριν από δύο βδομάδες στον ΟΑΣΕ, όταν ο κ. Μπερίσα του έβαλε χέρι για την αλβανική μειονότητα, ο κ. Γκλιγκόροφ του απάντησε: «Αντί να χάνουμε χρόνο με τέτοια ζητήματα, καλύτερα να δούμε το δρόμο Ανατολής-Δύσης (Παραεγνατία) που καθυστερεί...».

Τέλος, σύμφωνα με φρέσκια πληροφορία παραγόντων του Έβρου, έχει ήδη κατασκευαστεί στην Τουρκία μια τέλεια εξάιχνη (!) οδός Κωνσταντινούπολης-Ανδριανούπολης, που προφανώς περιμένει να συνδεθεί με την υπόλοιπη Παραεγνατία (οσονούπω;). Δεν χρειάζεται ιδιαίτερα κοφτερή στρατηγική θέαση για να κατανοηθεί η σημασία αυτού του έργου...

Ο κύριος Λαλιώτης (που εξακολουθεί (;) μαζί με όλους τους συναδέλφους του να θεωρεί ανοησίες τα περί Παραεγνατίας) καλά θα κάνει να αδράξει ένα χάρτη και να συλλογιστεί το ενδεχόμενο να ανασχεδιάσει τις προτεραιότητές του.

Το Κόκκινο Σπίτι

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ ΤΟ ΚΟΚΚΙΝΟ ΣΠΙΤΙ

Χρόνια Πολλά!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ 1996

ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ 20+1 ιστορίες από το διαγωνισμό του *Elle* (1996)
ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΔΑΦΝΗ Μάρσα Ματρούχ και άλλες παράξενες ιστορίες
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ ΧΡΗΣΤΟΣ Ιστορίες της σιγανής βροχής
ΑΝΔΡΟΥΛΑΚΗΣ ΜΙΜΗΣ Ο Μυστικός Νοέμβρης (Μυθιστόρημα)
ΒΑΣΙΛΕΙΑΔΟΥ ΛΕΝΤΙΤΣΙΑ Μακρινός κόσμος (Μυθιστόρημα)
ΓΑΛΑΝΟΣ ΑΛΕΚΟΣ Με το Σταυρό και το ξίφος (Αφηγηματικό Συναξάρι)
ΓΙΑΝΝΑΚΟΠΟΥΛΟΥ ΝΤΟΡΑ Ο μεγάλος θυμός (Μυθιστόρημα)
ΓΚΙΩΝΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Το περίπτερο (Αφήγημα)
ΖΑΡΟΚΩΣΤΑ ΚΑΤΕΡΙΝΑ Το καθαρό χάδι (Νουβέλα)
ΖΕΗ ΑΛΚΗ Νεανική φωνή (Διηγήματα)
ΘΕΟΤΟΚΑΣ ΝΙΚΟΣ – ΣΩΤΗΡΙΟΥ ΚΩΣΤΑΣ Οι αχινοί (Μυθιστόρημα)
ΚΑΡΑΚΑΤΣΑΝΗ ΡΟΥΛΑ Έξω απ' τη «ΣΟΝΙΑ» στις επτά (Αφήγημα)
ΚΑΡΑΤΖΑΦΕΡΗ ΙΩΑΝΝΑ Με τη γλώσσα των χεριών (Μυθιστόρημα)
ΚΑΣΟΛΑΣ ΜΗΤΣΟΣ Ο Πρίγκιπας (Μυθιστόρημα)
ΚΑΤΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ Το παράπονο του Οδυσσέα (Μυθιστόρημα)
ΚΙΖΗΛΟΣ ΒΑΣΙΛΗΣ Ο Μάγος (Μυθιστόρημα)
ΚΟΛΥΒΑΣ ΧΡΗΣΤΟΣ Μετανάστες στον άλλο κόσμο (Διηγήματα)
ΚΟΡΡΕΣ ΜΑΝΟΛΗΣ Φυλής 380β (Μυθιστόρημα)
ΚΥΡΙΑΖΗΣ ΝΙΚΟΣ Παιχνίδια με τη φωτιά (Μυθιστόρημα)
ΜΑΓΡΙΖΟΥ-ΣΑΪΑΣ ΒΕΑΤΡΙΚΗ Στην Πολυξένη (Μυθιστόρημα)
ΜΕΓΑΛΟΥ-ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ ΛΙΑ Η γυναίκα της άμμου (Μυθιστόρημα)
ΜΕΓΑΛΟΥ-ΣΕΦΕΡΙΑΔΗ ΛΙΑ Σαν το μετάξι (Μυθιστόρημα)
ΜΙΧΑΗΛΙΔΗΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Γκαρσονιέρα για παλιά βιβλία (Διηγήματα)
ΜΙΧΑΛΟΠΟΥΛΟΥ ΑΜΑΝΤΑ Γιάντες (Μυθιστόρημα)
ΝΟΛΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΗΣ Τα θολά τζάμια (Διηγήματα)
ΕΑΝΘΟΥΛΗΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Το τρένο με τις φράουλες (Μυθιστόρημα)
ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ ΝΤΙΝΟΣ Περίπτωση μολότωφ (Μυθιστόρημα)
ΠΑΝΑΓΟΥ ΕΜΥ Ο έρωτας έβλεπε στη θάλασσα (Μυθιστόρημα)
ΠΑΝΣΕΛΗΝΟΣ ΑΛΕΞΗΣ Ζαΐδα ή Η καμήλα στα χιόνια (Μυθιστόρημα)
ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Χωρίς κίνητρο (Μυθιστόρημα)
ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ ΘΑΝΑΣΗΣ Η πλατεία (Μυθιστόρημα)
ΠΑΤΕΡΑΚΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Το αγόρι (Μυθιστόρημα)
ΡΟΚΟΣ ΚΥΡΙΑΚΟΣ Ένας επικίνδυνος γλύπτης (Διηγήματα)
ΡΟΥΣΣΟΣ ΤΑΣΟΣ Ο Οδυσσέας (Μυθιστορία)
ΣΕΧΙΔΟΥ ΓΙΩΤΑ Άγαμος Έρωσ (Μυθιστόρημα)
ΣΙΩΤΗΣ ΝΤΙΝΟΣ High Life (Αφήγηματα)
ΣΚΑΜΠΑΡΔΩΝΗΣ ΓΙΩΡΓΟΣ Ο στρατηγός κεντάει (Διηγήματα)
ΣΜΠΩΚΟΥ ΕΛΕΝΗ Ημερονύχτια (Μυθιστόρημα)
ΣΟΛΔΑΤΟΣ ΓΙΑΝΝΗΣ Το αίνιγμα (Μυθιστόρημα)
ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ Μισόν αιώνα άνθρωπος (Αφήγηματα)
ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ ΑΝΤΩΝΗΣ Το μπαστούνι (Παραμύθι για μικρούς και μεγάλους)
ΣΤΑΥΡΙΑΝΟΣ ΓΙΩΡΓΟΣ ΣΑΝ ΝΑ ΜΗΝ ΥΠΗΡΞΑΝΕ ΠΟΤΕ
1. Μητροπόλεις (Μυθιστόρημα)
ΣΦΥΡΙΔΗΣ ΠΕΡΙΚΛΗΣ Ψυχή μπλε και κόκκινη (Μυθιστόρημα)
ΤΣΑΛΙΚΟΓΛΟΥ ΦΩΤΕΙΝΗ Η κόρη της Ανθής Αλκαίου (Μυθιστόρημα)
ΤΣΙΤΑΣ ΜΑΚΗΣ Πάτυ εκ του Πετρούλα (Διηγήματα)
ΦΑΚΙΝΟΣ ΑΡΗΣ Οι παράνομοι (Μυθιστόρημα)
ΧΑΝΤΖΗ ΟΛΓΑ Ο έρωτας δεν είναι πάντα τοκογλύφος (Μυθιστόρημα)
ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ ΔΗΜΗΤΡΑ Ακτή στο φως του χειμώνα (Διηγήματα)

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΣΤΑΝΙΩΤΗ

Η σύγχρονη εκδοτική παρουσία στα ελληνικά γράμματα

Θετική η αποτίμηση της ιρλανδικής προεδρίας

Η Σύνοδος Κορυφής στο Δουβλίνο στις 13 και 14 Δεκεμβρίου επιβεβαίωσε το υψηλό επίπεδο προσδοκιών σχετικά με τα αποτελέσματα της Διακυβερνητικής. Ήταν μια χρήσιμη συνάντηση των ηγετών των «15» που τους έδωσε την ευκαιρία να ξεκαθαρίσουν τις θέσεις τους γύρω από το περιεχόμενο της νέας Συνθήκης που προετοιμάζει η Διακυβερνητική Διάσκεψη. Τους «15» απασχόλησε ιδιαίτερος η προοπτική της οικονομικής και νομισματικής ενοποίησης και μετά από μαρathonικές διαβουλεύσεις κατέληξαν στο πλαίσιο εκείνο που θα διέπει τη λειτουργία της ΟΝΕ μετά από τρία χρόνια. Συμφώνησαν επίσης ότι τα εθνικά νομίσματα θα αποσυρθούν το 2002 και θα αντικατασταθούν από το EURO, ή ΕΥΡΩ κατά την ελληνική γραφή, και καθόρισαν τους μηχανισμούς των συναλλαγματικών ισορροπιών, που θα ρυθμίζουν τη σχέση του ΕΥΡΩ και των νομισμάτων των χωρών που δεν θα έχουν εισέλθει στο ευρωπαϊκό νόμισμα.

Σε ό,τι αφορά τη συζήτηση των «15» για τη νέα Συνθήκη, αυτή έγινε πάνω στο προσχέδιο που ετοίμασε η ιρλανδική προεδρία και το οποίο φαίνεται να αποτελεί μια καλή βάση για περαιτέρω συζήτηση. Το προσχέδιο της ιρλανδικής προεδρίας εμφανίζει έναν ισόρροπο χαρακτήρα και είναι πολύ χρήσιμο για τη διαπραγμάτευση επιμέρους ζητημάτων. Από ελληνικής πλευράς, το κείμενο αυτό θα παρουσίαζε μεγαλύτερο ενδιαφέρον αν έδινε σαφέστερες απαντήσεις στα ζητήμα-

**Τους «15»
απασχόλησε
ιδιαίτερος η
προοπτική της
οικονομικής και
νομισματικής
ενοποίησης.**

τα που θέτει η ουσιαστική εμβάθυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης, όπως είναι:

- Ο εμπλουτισμός της έννοιας της ευρωπαϊκής ιθαγένειας, μέσω και της συμπερίληψης κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.

- Η θέσπιση ουσιαστικών μηχανισμών προστασίας των θεμελιωδών δικαιωμάτων, μέσω της ενίσχυσης του ρόλου του Δικαστηρίου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων και της καθιέρωσης της αρχής της ατομικής προσφυγής.

- Η θέσπιση ενός ουσιαστικού χώρου ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης, μέσω μιας όσο το δυνατόν ευρύτερης κοινοτικοποίησης της συνεργασίας στον τρίτο πυλώνα.

- Η ενίσχυση της Ευρωπαϊκής Ένωσης στον τομέα της απασχόλησης, με θέσπιση διαδικασιών συντονισμού των εθνικών πολιτικών απασχόλησης.

Τέλος, η ενίσχυση της εξωτερικής δράσης της Ε.Ε. και η σταδιακή ανάπτυξη της ευρωπαϊκής ταυτότητας άμυνας και ασφάλειας, αποτελεί ένα επίσης βασικό στοιχείο στην κατεύθυνση της ουσιαστικής εμβάθυνσης της Ένωσης.

Για τη χώρα μας, βασικό στοιχείο για την επιτυχία της Διακυβερνητικής θα είναι επομένως η εμβάθυνση της συνεργασίας των «15» στον τομέα της εξωτερικής δράσης, με την ενσωμάτωση στην ΚΕΠΠΑ αρχών που θα διασφαλίζουν την εδαφική ακεραιότητα της Ένωσης και την προστασία των εξωτερικών της συνόρων.

Υποχωρεί ο Μιλόσεβιτς;

της Κατερίνας Καρύγιαννη

Σε τακτικούς ελιγμούς αναγκάζεται να καταφύγει ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς προκειμένου να εκτονώσει την κρίση και να αποφύγει τη μετωπική σύγκρουση με τις αντιπολιτευόμενες δυνάμεις. Η υπαναχώρηση όμως του Σέρβου προέδρου δεν ικανοποιεί τους χιλιάδες υποστηρικτές της αντιπολίτευσης, που έπειτα από ένα μήνα μαχητικών κινητοποιήσεων στους δρόμους του Βελιγραδίου ζητούν τώρα την παραίτηση του Μιλόσεβιτς και εκδημοκρατισμό.

Η αμερικανική κυβέρνηση κατέστησε σαφές στον σέρβο πρόεδρο ότι δεν θα επιθυμούσε τη βίαιη καταστολή των κινητοποιήσεων. Ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς παραμένει, για τον πρόεδρο Κλίντον, ο εγγυητής της συμφωνίας του Ντέπτον, τουλάχιστον για τους επόμενους 18 μήνες που θα βρίσκονται στα εδάφη της Βοσνίας αμερικανικές και νατοϊκές δυνάμεις και ώσπου να βρεθεί ο αντικαταστάτης του.

Η μόνη επιλογή που είχε ο πανίσχυρος άνδρας της Σερβίας ήταν η τακτική υποχώρηση με τις λιγότερες δυνατές παραχωρήσεις. Ξεκίνησε με ανακοίνωση οικονομικών ελαφρύνσεων για τους εργαζόμενους και έφτασε στην αναγνώριση των αποτελεσμάτων των δημοτικών εκλογών στην πόλη Νις (πρόκειται για τη μεγαλύτερη μετά το Βελιγράδι πόλη της Σερβίας, που αποτελεί παραδοσιακό προπύργιο του προέδρου Μιλόσεβιτς). Στην πραγματικότητα η κίνηση αυτή του σέρβου προέδρου καλύφθηκε πίσω από την απόφαση του τοπικού δικαστηρίου, το οποίο αποφάνθηκε πως με βάση τα αποτελέσματα των δημοτικών εκλογών στις 17 Νοέμβρη η αντιπολίτευση υπερίσχυσε τελικά στον Δήμο της Νις.

Το δικαστήριο του Βελιγραδίου είχε απορρίψει πριν από λίγες ημέρες ανάλογο αίτημα του αντιπολιτευόμενου συνασπισμού Zajendo να επανεξεταστούν τα αποτελέσματα στο Βελιγράδι. Φαίνεται ότι ο Μιλόσεβιτς προσπαθεί με αντάλλαγμα τη Νις να κρατήσει πάση θυσία το Βελιγράδι υπό τον έλεγχό του.

Τη μεταστροφή του σέρβου προέδρου σηματοδότησε η επιστολή προς τον αμερικανό υπουργό Εξωτερικών, με την οποία δεσμεύεται να επιτρέψει σε παρατηρητές του ΟΑΣΕ (Οργανισμού για την Ασφάλεια και

τη Συνεργασία στην Ευρώπη) να πιστοποιήσουν την εγκυρότητα των αποτελεσμάτων των πρόσφατων εκλογών. Στις 17 του μήνα ο Σλόμπονταν Μιλόσεβιτς συνάντησε ομάδα φοιτητών από τη Νις που έφτασαν με τα πόδια στο Βελιγράδι. Στη συνάντηση αυτή ο σέρβος ηγέτης υποστήριξε χαρακτηριστικά ότι «όσοι ευθύνονται για τις παρατυπίες θα τιμωρηθούν», παραδεχόμενος έτσι για πρώτη φορά ότι έγιναν παρατυπίες. Υποσχέθηκε ακόμα στους φοιτητές ότι το υπουργείο Δικαιοσύνης θα εξετάσει τα αιτήματά τους.

Η εικόνα που δίνεται αυτή τη στιγμή προς τα έξω είναι ότι ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς τα μαζεύει, σε μια προσπάθεια να εκτονωθεί η κρίση. Παράλληλα έχει θέσει σε πλήρη λειτουργία τον προπαγανδιστικό μηχανισμό των μέσων μαζικής ενημέρωσης τα οποία ελέγχει. Η κρατική τηλεόραση, μοναδική πηγή ενημέρωσης για χιλιάδες Σέρβους, διακηρύττει τις τελευταίες ημέρες ότι ο κινητοποιήσεις και οι πορείες της αντιπολίτευσης χρηματοδοτούνται από την αλβανική μαφία και εξυπηρετούν τα συμφέροντα των Ηνωμένων Πολιτειών, που επιθυμούν μια Σερβία αποδυναμωμένη.

Κατά περίπτωση χρησιμοποιείται και η παραδοσιακή μέθοδος της δολιοφθοράς. Το πρόγραμμα του ανεξάρτητου ραδιοφωνικού σταθμού B-92 για παράδειγμα (το καθεστώς διέταξε το κλείσιμό του αρχικά αλλά υποχώρησε κάτω από τις διεθνείς πιέσεις) διακόπτεται συχνά από μια ανδρική φωνή που καλεί τους διαδηλωτές να γυρίσουν στα σπίτια τους.

Ο Μιλόσεβιτς ποντάρει πολύ στην προπαγάνδα των μέσων, γι' αυτό και έκανε κομμάτια το χαρτί προς υπογραφή που του έδωσε η **Κέιτι Μάρτον**, πρόεδρος της επιτροπής προστασίας των δημοσιογράφων,

με το οποίο του ζητούσε μακροχρόνια δέσμευση ότι το καθεστώς του θα σέβεται πλήρως την ελευθερία των μέσων ενημέρωσης. Υπέγραψε τελικά μια γενικόλογη δήλωση ότι στη χώρα του οι εφημερίδες γράφουν και τα ηλεκτρονικά μέσα μεταδίδουν ελεύθερα.

Οι διαδηλωτές όμως συνεχίζουν εδώ και ένα μήνα να βγαίνουν καθημερινά στους δρόμους της πόλης. Τα συνθήματα αλλάζουν, αλλά ο κόσμος επιμένει δυναμικά. Το αίτημα για αναγνώριση των αποτελεσμάτων των πρόσφατων δημοτικών εκλογών, που έδωσαν στην αντιπολίτευση πρωτιά σε 16 δήμους, μετατράπηκε σε αίτημα για παραίτηση του προέδρου Μιλόσεβιτς και αποκρυσταλλώθηκε στο γενικότερο σύνθημα για εκδημοκρατισμό.

Οι ηγέτες της αντιπολίτευσης δηλώνουν ότι δεν διαπραγματεύονται με τον Μιλόσεβιτς και ότι το μόνο που θα τους ικανοποιήσει θα είναι η αναγνώριση της νίκης τους και στους υπόλοιπους δήμους. Προς το παρόν το ετερόκλητο μέτωπο των αντιπολιτευόμενων δυνάμεων παρουσιάζεται αργαγές. Οι εθνικιστικές κορώνες στο παρελθόν, όμως, των δύο σημαντικότερων ηγετών της αντιπολίτευσης, **Βουκ Ντράσκοβιτς** και **Ζόραν Τζίντζιτς**, και οι προσωπικές τους φιλοδοξίες δεν εγγυώνται την ενότητα του συνασπισμού.

Το βέβαιο είναι ότι ο πρόεδρος Μιλόσεβιτς θα χρησιμοποιήσει κάθε δυνατό μέσο για να τον διαλύσει και να παραμείνει στην εξουσία. Ο άγνωστος όμως, και πιθανόν καθοριστικός, παράγοντας των περαιτέρω εξελίξεων μπαίνει εκεί που τελειώνει το κομματικό όφελος του συνασπισμού της αντιπολίτευσης και αρχίζει η απογοήτευση και η οργή χιλιάδων κόσμου που ζητά εκδημοκρατισμό τώρα.

Νέος γενικός γραμματέας

του Σωτήρη Ντάλη

Τον τελευταίο μήνα, το θέμα της διαδοχής του Μπούτρος Γκάλι στον ΟΗΕ κυριάρχησε στη διεθνή ειδησεογραφία. Οι ΗΠΑ, που είναι μόνιμο μέλος του Συμβουλίου Ασφαλείας (και ουδείς εκλέγεται αν ασκήσουν βέτο), επέμειναν στην απομάκρυνση του αιγύπτιου καθηγητή από τη θέση του γ.γ. του ΟΗΕ. Αντίθετα οι Ευρωπαίοι, και κυρίως οι Γάλλοι, αντέδρασαν έντονα υποστηρίζοντας ότι αποτελεί έθιμο ο γ.γ. του ΟΗΕ να υπηρετεί δύο θητείες.

Επειτα από πολλές διαβουλεύσεις, η Γαλλία απέσυρε τις αντιρρήσεις της και το Συμβούλιο Ασφαλείας του ΟΗΕ αποφάσισε ομοφώνως, στις 13 Δεκεμβρίου, να είναι ο Κόφι Ανάν από την Γκάνα ο διάδοχος του Μπούτρος Γκάλι.

Ο Κόφι Ανάν έχει σπουδάσει στις ΗΠΑ και στην Ελβετία και θεωρείται ότι αποτελεί επιλογή της Ουάσιγκτον. «Γέννημα-θρέμμα» του ΟΗΕ και με καριέρα 30 ετών σε διάφορα πόστα του Οργανισμού, καλείται σήμερα να συνεχίσει μια σειρά μεταρρυθμίσεων που άρχισαν επί θητείας Γκάλι και θα πρέπει να ολοκληρωθούν, ενώ έχει να αντιμετωπίσει τον νεοεπαρχιωτισμό και νεοαπομονωτισμό που είναι και το πραγματικό πρόβλημα που αντιμετωπίζει σήμερα ο ΟΗΕ.

Όταν πριν από 50 χρόνια, οι νικήτριες συμμαχικές δυνάμεις του Β' Παγκοσμίου Πολέμου συμφωνούσαν για το σχήμα του μελλοντικού ΟΗΕ και υπέγραφαν μαζί με άλλες πενήντα περίπου χώρες το ιδρυτικό καταστατικό, τον Ιούνιο του 1945, ουσιαστικά περιέγραφαν τέσσερις κύριες αποστολές: (α) ο ΟΗΕ να διασώσει τις επόμενες γενεές από την κατάρρα και τη φρίκη του πολέμου, (β) να επαναδιαβεβαιώσει τα θεμέλια των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, (γ) να δημιουργήσει συνθήκες δικαιοσύνης και σεβασμού των διεθνών συνθηκών και του διεθνούς δικαίου, και (δ) να προωθήσει την κοινωνική πρόοδο και συνθήκες για μια καλύτερη και ελεύθερη ζωή¹.

Σήμερα, ο ΟΗΕ έπαψε να σχοινοβατεί μεταξύ των συμφερόντων των δύο υπερδυνάμεων (ΗΠΑ και ΕΣΣΔ) και επιχειρεί να κάνει πιο ουσιαστικό το ρόλο του, σε τρεις ευ-

Ο νέος γεν. γραμματέας του ΟΗΕ Κόφι Ανάν.

ρύτερες ενότητες²: Στην πρώτη ενότητα, ο ΟΗΕ αποτελεί μια «διπλωματική αγορά» για την ανταλλαγή απόψεων και πληροφοριών. Στη δεύτερη, αποτελεί το θεσμό μέσω του οποίου τα κράτη επιχειρούν να κωδικοποιήσουν κανόνες πολιτικών σχέσεων μεταξύ των χωρών, να αναπτύξουν το διεθνές δίκαιο και να διασφαλίσουν το σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Τέλος, στην τρίτη ενότητα, ο ΟΗΕ παρέχει στα κράτη χρήσιμες υπηρεσίες, από τις ειρηνευτικές επιχειρήσεις μέχρι την ανθρωπιστική βοήθεια.

Σύμφωνα με τον Μπούτρος Γκάλι, η κοινή γνώμη βλέπει σήμερα μόνο τους «κυανόκρανους» και τις προσπάθειες που καταβάλλουν για περιορισμό των πολεμικών συγκρούσεων σε διάφορα μέρη του κόσμου, ενώ στην πραγματικότητα αυτές οι δραστηριότητες αποτελούν μόνο το 30% των συνολικών πρωτοβουλιών που αναλαμβάνει ο ΟΗΕ σε παγκόσμιο επίπεδο.

Μετά την κατάργηση του υπαρκτού σο-

σιαλισμού και το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, ο ΟΗΕ ιεράρχησε τις νέες προτεραιότητες υπογραμμίζοντας τη διεθνοποίηση των προβλημάτων ως την ειδοποιό διαφορά ανάμεσα στο χθες και το σήμερα³.

«Το τέλος του Ψυχρού Πολέμου δημιούργησε μερικές υπερβολικές προσδοκίες, οι οποίες δεν ήταν δυνατό να ικανοποιηθούν. Ήταν υπερβολικό να δημιουργούμε τέτοιες ελπίδες», υποστηρίζει ο Βλαντιμίρ Πετρόφσκι, γενικός διευθυντής του ΟΗΕ, και συμπληρώνει ότι τώρα «καταλαβαίνουμε τι μπορεί και τι δεν μπορεί να γίνει. Και αυτό που έχει την πιο μεγάλη σημασία είναι ότι δεν πρόκειται απλώς για μια διαίρεση σε προψυχροπολεμική και μεταψυχροπολεμική περίοδο»⁴. Στην παρούσα συγκυρία, τα Ηνωμένα Έθνη εντάσσονται σε μια περίοδο ανάλογη με την αλλαγή πολιτιστικού μοντέλου. Σε αυτό το πλαίσιο, τα Ηνωμένα Έθνη μπορούν να έχουν το ρόλο ενός «Δικτύου Ασφαλείας» (Safety Net), υποστηρίζει ο Βλαντιμίρ Πετρόφσκι.

1. Βλ. Jean-Claude Pomonti: «Une organisation débordée», εφημ. *Le Monde*, 25 Σεπτεμβρίου 1993.

2. Βλ. άρθρο του Max Jakobson στην εφημ. *Herald Tribune*, που αναδημοσίευσε η *Καθημερινή* στις 19 Οκτωβρίου 1995. Επίσης τη συνέντευξη του Μπούτρος Γκάλι στο περιοδικό *Nouvel Observateur* στις 20 Οκτωβρίου 1995.

3. Βλ., Σωτήρης Ντάλης: «Η διεθνοποίηση των Προβλημάτων» *Αντί*, τεύχος 583, της 21ης Ιουλίου 1995.

4. Βλ. συνέντευξη του Βλαντιμίρ Πετρόφσκι στον *Οικονομικό Ταχυδρόμο* της 6ης Απριλίου 1995.

Η Μαφία των τροπικών

του Αστέρη Χουλιάρα

Η Ισημερινή Γουινέα είναι ένα μικρό κράτος της κεντρικής Αφρικής με πληθυσμό μόλις 400.000 κατοίκους. Γνωστή από το μυθιστόρημα *Τα σκυλιά του πολέμου* του Frederick Forsyth, η χώρα που υπήρξε η μοναδική ισπανική αποικία στην υποσαχαρική Αφρική, κέρδισε την ανεξαρτησία της το 1968. Οι αποχωρούντες μάλιστα ισπανοί έποικοι άφησαν πίσω τους μια από τις πιο ανθούσες οικονομίες της Αφρικής: τα ηφαιστειογενή εδάφη του νησιού Fernando Poo (σήμερα Bioko), όπου βρίσκεται η πρωτεύουσα Malabo, παρήγαγαν το καλύτερο κακάο και η Ισημερινή Γουινέα είχε το υψηλότερο κατά κεφαλήν εισόδημα της ηπείρου.

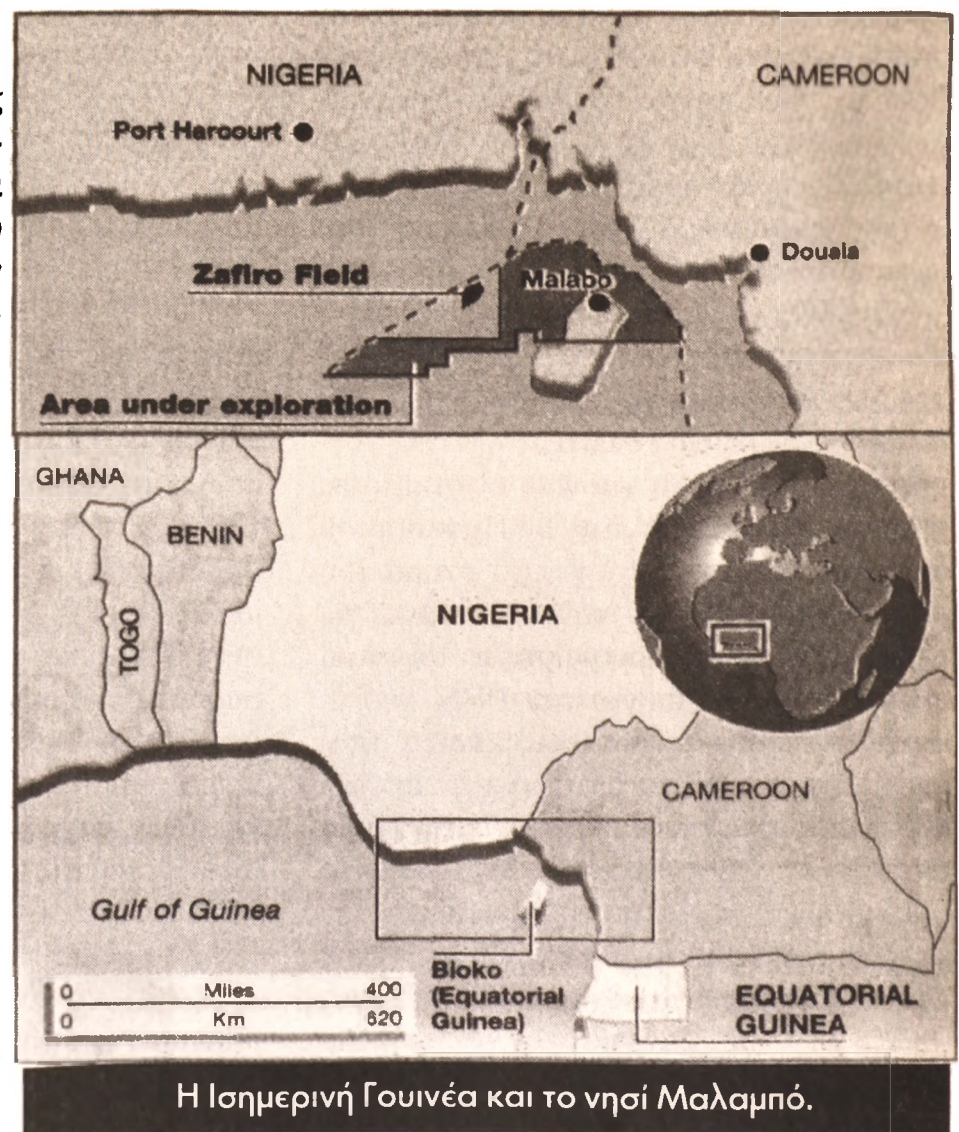
ΚΡΑΤΙΚΗ ΤΡΟΜΟΚΡΑΤΙΑ

Ο πρώτος, μετά την ανεξαρτησία, πρόεδρος της χώρας **Francisco Macias Nguema**, το «μοναδικό θαύμα» όπως του άρεσε να τον αποκαλούν, παρέμεινε στην εξουσία για σχεδόν 20 χρόνια και έγινε γνωστός ως ένας από τους χειρότερους τυράννους που γνώρισε ποτέ η Αφρική. Ένα αποτυχημένο πραξικόπημα εναντίον του το 1969, οδήγησε στην εξάπλωση μιας φοβερής εκστρατείας τρόμου εναντίον κάθε πραγματικού ή -συχνότερα- φανταστικού αντιπάλου¹. Πενήντα χιλιάδες άνθρωποι έχασαν τη ζωή τους ενώ πάνω από 100.000 άλλοι -σχεδόν το 1/3 του πληθυσμού της χώρας- αναγκάστηκαν να καταφύγουν ως πρόσφυγες στο Γκαμπόν, το Καμερούν και τη Νιγηρία. Όταν μάλιστα οι Νιγηριανοί εργάτες των φυτειών κακάο της χώρας διέφυγαν επίσης στο εξωτερικό, 40.000 άνθρωποι μετατράπηκαν σε σκλάβους που υποχρεώθηκαν να προσφέρουν καταναγκαστική εργασία στα κρατικά αγροκτήματα. Η τρομοκρατία διέλυσε την παραγωγική βάση της οικονομίας μια και η καταναγκαστική εργασία δεν μπόρεσε να δώσει λύσεις. Σύντομα η παραγωγή κακάο έπεσε στο μηδέν και ο Macias στράφηκε στην ξένη ζωνότητα της χώρας: οι Ευρωπαίοι της

Ισημερινής Γουινέας υποχρεώθηκαν να πληρώνουν \$ 30.000 δολάρια κατ' άτομο προκειμένου να τους χορηγηθούν άδειες εξόδου από τη χώρα².

ΠΕΤΡΕΛΑΙΟ ΚΑΙ «ΠΟΛΥΚΟΜΜΑΤΙΣΜΟΣ»

Το 1979, ο **Teodore Obiang**, ένας ανιψιός του Macias που είχε διατελέσει διευθυντής μιας φυλακής κοντά στο παλάτι και υπουργός Αμύνης, κατέλαβε την εξουσία, συνέλαβε τον θείο του, τον δίκασε και τον εκτέλεσε. Παρόλο που ο Obiang ονόμασε την κίνησή του «το πραξικόπημα της ελευθερίας» η κατάσταση ελάχιστα βελτιώθηκε. Τα ανθρώπινα δικαιώματα συνέχισαν να καταπατούνται και οι πρόσφυγες συνέχισαν να παραμένουν στο εξωτερικό, χάνοντας όμως το διεθνές status του πρόσφυγα. Η μεγαλύτερη

Η Ισημερινή Γουινέα και το νησί Μαλαμπό.

πόλη της Ισημερινής Γουινέας, η Bata, που βρίσκεται στο ηπειρωτικό της τμήμα, δεν διαθέτει, σχεδόν στο σύνολό της, ούτε ηλεκτρικό ρεύμα αλλά ούτε και τρεχούμενο

ΙΣΗΜΕΡΙΝΗ ΓΟΥΪΝΕΑ

νερό. Ο μέσος όρος ζωής είναι τα 48 χρόνια, η παιδική θνησιμότητα είναι από τις χειρότερες της ηπείρου, και ασθένειες όπως η μαalaria και η δυσεντερία είναι ενδημικές. Τα προνόμια της εξουσίας καρπώνεται μια φρατρία (clan) που προέρχεται από την πόλη από την οποία κατάγεται ο πρόεδρος³. Γνωρίζοντας ότι η μοναδική απειλή στην εξουσία του θα μπορούσε να έλθει από το στρατό, ο Obiang σπανίως εμπιστεύεται όπλα και ακόμη σπανιότερα πυρομαχικά στις «ένοπλες δυνάμεις» της χώρας⁴. Μόνο η προεδρική φρουρά που αποτελείται από Μαροκινούς μισθοφόρους και η ειδική δύναμη «Νίντζα» διαθέτουν πλήρη οπλισμό.

Η Ισημερινή Γουϊνέα είναι μια απομονωμένη χώρα: συνδέεται με την υπόλοιπη ήπειρο με μερικές πτήσεις με το Καμερούν και με ένα πλοίο που πραγματοποιεί περιστασιακά δρομολόγια προς και από τη Νιγηρία. Εντούτοις πολλές δυτικές χώρες έχουν διπλωματική εκπροσώπηση στην πρωτεύουσα και οι εμπορικοί δεσμοί, ιδιαίτερα με τη Γαλλία (η Ισημερινή Γουϊνέα προσχώρησε στη ζώνη του CFA φράγκου το 1985), δεν είναι ασήμαντοι. Το διεθνές ενδιαφέρον που εκδηλώθηκε πρόσφατα για τη χώρα, δεν αφορά το κύριο εξαγωγικό προϊόν της, το κακάο. Αντανακλά την ανακάλυψη από τη Mobil σημαντικών υποθαλάσσιων κοιτασμάτων πετρελαίου. Αν και η πολυεθνική εταιρεία αρνείται να δώσει στοιχεία για το μέγεθος των αποθεμάτων που υπάρχουν στην Ισημερινή Γουϊνέα, στα τέλη του 1996 αρχίζει η παραγωγή 40.000 βαρελιών πετρελαίου την ημέρα, παραγωγή η οποία πιθανολογείται ότι θα τριπλασιασθεί το 1998⁵.

Η δυτική διπλωματική κοινότητα στο Malabo πιέζει την κυβέρνηση για σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εκδημοκρατισμό. Αλλά η κλίκα που κυβερνά την Ισημερινή Γουϊνέα αντιστέκεται. Ο John Bennett, ο τελευταίος αμερικανός πρέσβης στη χώρα, ο οποίος είχε ασκήσει σκληρή κριτική στο καθεστώς, κατηγορήθηκε επισήμως για μαγεία (!!!) και αναγκάστηκε να φύγει: το κρατικό ραδιόφωνο ανακοίνωσε ότι έκανε ξόρκια εναντίον της κυβέρνησης σ'ένα νεκροταφείο με σκοπό να υποσκάψει το καθεστώς⁶. Ο Obiang, μετά από σοβαρές απειλές των χωρών-δωρητών για διακοπή της ξένης βοήθειας, αποφάσισε τελικά να υποχωρήσει και να δεχθεί την εισαγωγή ενός πολυκομματικού

συστήματος⁷. Για καλό και για κακό, όμως, συνέλαβε τον αρχηγό της αντιπολίτευσης **Seveto Motoxo** με την κατηγορία ότι σχεδίαζε να απαγάγει τον αρχηγό του κράτους. Αν και στην αρχή ο Moto καταδικάστηκε σε θάνατο, η προσωπική παρέμβαση του Προέδρου της Γαλλίας **Jacques Shirac** επέτρεψε στον αρχηγό της αντιπολίτευσης να καταφύγει στην Ισπανία⁸. Στις εκλογές που ακολούθησαν, οι άνθρωποι του Obiang διέγραψαν από τις λίστες όσους ψηφοφόρους ήθελαν, ο ίδιος δήλωσε δημόσια ότι όποιος δεν ψηφίσει γι'αυτόν είναι «μπάσταρδος», ενώ η κυβέρνηση αποφάσισε ότι η ψηφοφορία θα είναι «διαφανής» με την έννοια ότι οι ψηφοφόροι θα ψήφιζαν μπροστά στο προσωπικό των εκλογικών σταθμών(!)⁹. Όχι απρόσμενα, ο Πρόεδρος Obiang κέρδισε τις εκλογές με το 98% των ψήφων.

Αν και οι ξένοι διπλωμάτες εξέφρασαν την απογοήτευσή τους με τους χειρισμούς του καθεστώτος, η Mobil είναι ευχαριστημένη με τη χρυσοφόρα συμφωνία της με τον Obiang. Το μόνο που την ανησυχεί είναι η διατάραξη της πολιτικής σταθερότητας. Όχι τυχαία ο Obiang προσέφερε πρόσφατα στο Moto μια θέση στο υπουργικό συμβούλιο. Ο λαός της Ισημερινής Γουϊνέας φαίνεται ότι θα είναι ο μόνος χαμένος. Αν και το πετρέλαιο πρόκειται να αντικαταστήσει τον καφέ ως το κύριο εισόδημα της χώρας, τα χρήματα φαίνεται ότι για μια ακόμη φορά θα καρπωθεί η μαφία που επιμένει να ονομάζεται «κυβέρνηση».

1. C. M. Eya Nchama, «La décolonisation de la Guinée Equatoriale et le problème des réfugiés», *Genève Afrique*, I (1982), pp 75-128, Suzanne Cronje, *Equatorial Guinea-The Forgotten Dictatorship: Forced Labour and Political Murder in Central Africa*, London: Anti-Slavery Society, 1976, René Pelissier, «Autopsy of a Miracle», *Africa Report*, No 25, May-June 1980, pp.10-14
2. Chris McGreal, «Dictator looks Forward to oil profits», *Guardian Weekly*, March 3, 1996, p.5
3. C. McGreal, op. cit.
4. «Trouble on oily waters», *The Economist*, February 24, 1996
5. Ibid
6. Ibid
7. Richard Cornwell, «Africa Focus», *Africa Insight*, Vol. 26(2), 1996, pp. 191-192
8. Ibid, p. 191
9. Ibid, p. 192

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Αρχαία Ελληνική Γραμματεία - Μελέτες

MORTIMER J. ADLER

Καθηγητής της φιλοσοφίας

Ο ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

MORTIMER J. ADLER

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ
ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

Δοκίμιος στοιχείων
σε απλοποιημένη μορφή

Μετάφραση Π. ΚΟΤΖΙΑ-ΠΑΝΤΕΛΗ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:

Π. ΚΟΤΖΙΑ-ΠΑΝΤΕΛΗ

Καθηγήτρια του Α.Π.Θ.

Με 240 σελίδες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ

Προσφορά στον Πολιτισμό

Ιπποκράτους 8 Αθήνα

Τηλ.: 36.27.318

ΚΟΣΜΟΔΡΟΜΙΟ

ΑΝΑΣΑ ΓΙΑ ΤΟΝ ΙΡΑΚΙΝΟ ΛΑΟ

Οι ΗΠΑ έβαλαν τελικά στο χέρι τα πετρέλαια του Ιράκ ύστερα από έξι χρόνια εξαθλίωσης, πείνας και αρρώστιας που υπέστη ο ιρακινός λαός εξαιτίας του δυσβάσταχτου εμπορικού αποκλεισμού που είχαν επιβάλει τα Ηνωμένα Έθνη μετά τον πόλεμο στον Κόλπο. Λέμε οι Ηνωμένες Πολιτείες, γιατί στην πραγματικότητα η αμερικανική κυβέρνηση επέβαλε στον ΟΗΕ να κρατήσει το εμπάργκο έξι χρόνια και να μην το άρει παρά μόνο όταν οι ΗΠΑ θα έδιναν το πράσινο φως.

Την ώρα που ο πρόεδρος **Σαντάμ Χουσεΐν** έβαζε και πάλι σε λειτουργία τον πετρελαιαγωγό στο Κιρκούκ, χιλιάδες Ιρακινοί είχαν βγει στους δρόμους της Βαγδάτης και πανηγύριζαν το γεγονός. Ένα μέρος από τα έσοδα από την πώληση του πετρελαίου θα τα εισπράξει ο ΟΗΕ· τα υπόλοιπα θα διατεθούν για την αγορά τροφίμων και φαρμάκων.

ΚΙΝΗΣΕ Η ΓΕΡΑΚΙΝΑ

Ο λόγος για τη νέα υπουργό εξωτερικών των Ηνωμένων Πολιτειών, **Μαντλίν Ολμπράιτ**. Είναι η πρώτη γυναίκα που αναλαμβάνει το Στέιτ Ντιπάρτμεντ και όπως δηλώνουν όλοι όσοι την ξέρουν δεν έχει να ζηλέψει τίποτα από το δυναμισμό, τη μεθοδικότητα και τη σκληρή γλώσσα των προκατόχων της. Θεωρείται απίθανο να αλλάξει γραμμή στην εξωτερική πολιτική των ΗΠΑ μιας και στο παρελθόν

έχει υποστηρίξει με κάθε μέσο την παρεμβατική πολιτική σε όλες τις εστίες έντασης στον πλανήτη μας. Όπως όλα δείχνουν, το όνομά της θα εμπλακεί άμεσα στην πολυσυζητημένη αμερικανική πρωτοβουλία για την επίλυση του κυπριακού και των ελληνοτουρκικών διαφορών. Η είσοδός της στο αμερικανικό υπουργείο Εξωτερικών συνοδεύτηκε από μια προσωπική «νίκη», την απομάκρυνση του **Μπούτρος Γκάλι**, από τη θέση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ.

ΠΕΡΑΣΕ Η ΓΡΑΜΜΗ ΤΩΝ ΗΠΑ

Οι Ηνωμένες Πολιτείες πέτυχαν τελικά να απομακρύνουν τον **Μπούτρος Γκάλι** από τη θέση του γενικού γραμματέα του ΟΗΕ, κατηγορώντας τον ότι δεν πέτυχε να προωθήσει τις αναγκαίες μεταρρυθμίσεις για τον Οργανισμό και αποκρύπτοντας ότι η επιμονή του Μπούτρος Γκάλι να περιορίσει την ασυδοσία των Ηνωμένων Πολιτειών ήταν αυτή που τους δημιούργησε προβλήματα.

Νέος γενικός γραμματέας του ΟΗΕ ανακηρύχθηκε μετά την υποχώρηση της Γαλλίας, ο υποψήφιος που υποστήριξαν οι ΗΠΑ, **Κόφι Ανάν**, ο οποίος κατάγεται από την αφρικανική χώρα της Γκάνα.

ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΚΑΤΑΔΟΤΕΣ

Αφού οι παραδοσιακοί τρόποι εντοπισμού των φοροφυγάδων απέτυχαν, οι γείτονές μας Ιταλοί αποφάσισαν να καταπολεμήσουν τη φοροδιαφυ-

γή, που φτάνει τα 230 τρισ. λιρέτες, δημιουργώντας καταδότες. Οι «εισυνείδητοι» φορολογούμενοι θα μπορούν στο εξής με ένα τηλεφώνημα στο 117 να καταγγέλλουν αυτόν ή αυτούς που φοροδιαφεύγουν. Η ανακοίνωση αυτή έγινε από επίσημα χείλη, από τον υπουργό Οικονομικών, και τουλάχιστον σε μας δημιουργεί πολλά ερωτηματικά για τις κρατικές μεθοδεύσεις.

Παγωμένο το χαμόγελο του Μάικλ Τζάκσον, του τρομερού παιδιού των σώου μπίζνες. Κατάφερε να ξαναγίνει πρόσωπο της χρονιάς που φεύγει, αυτή τη φορά όχι με ένα προσδοκώμενο σκάνδαλο: με μια γυναίκα που «του χαρίζει» ένα παιδί. Ο κόσμος του θεάματος, ψεύτικος, ανελέητος, φτιάχνει τα είδωλά του – για να τα καταβροχθίσει στη συνέχεια. Το διάστημα που «λάμπουν», ωστόσο, προλαβαίνουν να «χρησιμεύσουν» ως είδωλα ενός κοινού διψασμένου να ταυτισθεί με κάτι που το ξεπερνάει. Μόνο που, συνήθως, το κοινό ταυτίζεται με κάτι που νομίζει ότι το αφορά. Με ένα παγωμένο χαμόγελο που, και τη νέα χρονιά, θα εκφράζει το στιλπνό και το άδειο της κοινωνίας του θεάματος – το σκληρό προσωπείο της νεύρωσης της επιτυχίας αλλά, ουσιαστικά, μιας αφόρητης μοναξιάς.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ

Ι. Κ. Πρετεντέρης

Η Δεύτερη Μεταπολίτευση

Προσωπικές σημειώσεις από μια μεγάλη ανατροπή

Ι. Κ. Πρετεντέρης

Η ΔΕΥΤΕΡΗ
ΜΕΤΑΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Προσωπικές σημειώσεις από μια μεγάλη ανατροπή

ΠΟΛΙΣ

Μέσα σε οκτώ μήνες, η Ελλάδα γνώρισε ταυτοχρόνως μια Δεύτερη Μεταπολίτευση και μια μεγάλη ανατροπή του πολιτικού σκηνικού. Ένα δραματικό οκτάμηνο που ξεκίνησε με την εκλογή του Κώστα Σημίτη στην πρωθυπουργία και έκλεισε με τις εκλογές της 22ας Σεπτεμβρίου.

Αυτή την περίοδο αφηγείται, διερευνά και αναλύει *Η Δεύτερη Μεταπολίτευση*. Πρόκειται για ένα χρονικό που συνδυάζει την προσωπική μαρτυρία με τη δημοσιογραφική έρευνα και τη δοκιμιακή προσέγγιση.

Επιχειρεί να φωτίσει όχι μόνο τα γεγονότα αλλά και τα πρόσωπα που πρωταγωνίστησαν ή που διαμόρφωσαν τα γεγονότα αυτά.

εκδόσεις ΠΟΛΙΣ • ΟΜΗΡΟΥ 32 • 106.72 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 36.43.382 • FAX 36.36.501
και στη ΣΤΟΑ του ΒΙΒΛΙΟΥ • ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 • ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ. 32.16.148

Η περίπτωση των ελληνοφώνων της Καλαβρίας

της Χριστίνας Πετροπούλου

Ειδικές ιστορικές συγκυρίες, τα τελευταία χρόνια, έχουν αναδείξει το θέμα του ελληνισμού στο προσκήνιο της κοινωνικής και πολιτικής ζωής του τόπου. Οι απόδημοι ή οι Έλληνες της διασποράς όσο και οι ελληνόφωνοι παρουσιάζονται ως ένα ομοιογενές σύνολο χωρίς ταξική διαφοροποίηση, λες και είναι το ίδιο ο μεταναστάτης του Καναδά ή της Αυστραλίας με τον εφοπλιστή του Λονδίνου ή το διανοούμενο του Παρισιού. Και η ίδια η ορολογία που χρησιμοποιείται –*απόδημοι και όχι μετανάστες*–, δηλώνει σαφώς ιδεολογήματα και όχι υφιστάμενες πραγματικότητες – ίσως αυτές ακριβώς να θέλει να αποφύγει.

Τρίγλωσση πινακίδα τοποθετημένη στην είσοδο του Γκαλιτσιανού. Να εκληφθεί, άραγε, ως προάγγελος τουριστικής αξιοποίησης της περιοχής; (Φωτ. Σωτήρης Χρηστάκης, 1986)

Σε ό,τι αφορά τους ελληνόφωνους ή μακρινής ελληνικής καταγωγής πληθυσμούς, εδώ και μερικά χρόνια έχει γίνει μόδα στην Ελλάδα κάποιοι άνθρωποι να αποδύονται σ' έναν αγώνα δρόμου προς ανακάλυψη απανταχού της υψηλίου κοιτίδων ελληνισμού και «ζώντων μουσειών». Στη συνέχεια, αφού γίνει η «ανακάλυψη», αυτοαναγορευόμε-

νοι σε σωτήρες του ελληνισμού, οι άνθρωποι αυτοί, είτε μέσω Συλλόγων που αυτομάτως συστήνουν, είτε μεμονωμένα κινούμενοι, προβαίνουν σε ποικίλες ενέργειες (μερικές από τις οποίες μας εκθέτουν και ως χώρα), που σκοπό έχουν την «προστασία» ή «διάσωση» του ανακαλυφθέντος είδους από τον κίνδυνο εξαφάνισης που –κατά τη γνώμη τους– αυτό διατρέχει, χωρίς

βεβαίως κάτι τέτοιο να έχει ζητηθεί από τους ίδιους τους «κινδυνεύοντες». Έτσι, βλέπουμε να γίνεται έρανος για ίδρυση ελληνικού σχολείου στο Πακιστάν, να τοποθετούνται μαρμαρίνες πλάκες με τη μορφή του Μεγαλέξανδρου στην Καλαβρία, να μοιράζονται στις πλατείες ελληνόφωνων χωριών μολύβια, μπισκότα, τετράδια, ούζο, μαρμελάδες, κούκλες, ρούχα και άλλα «α-

γαθά» προερχόμενα από τη μακρινή «μητέρα πατρίδα» –κάτι που θυμίζει συμπεριφορά αποικιοκρατών προς αποίκους– όλα αυτά εν ονόματι της διάσωσης του ελληνισμού και των αξιών του! Αναρωτιέμαι βέβαια ποια θα ήταν η ελληνική αντίδραση αν Αλβανοί προέβαιναν σε αντίστοιχες ενέργειες σε αρβανίτικα χωριά!

Ούτε λίγο ούτε πολύ, μέσα σ' ένα τέτοιο πλαίσιο σαν αυτό που μόλις περιέγραψα, έγινε γνωστή σε ευρύ επίπεδο και η ύπαρξη ελληνόφωνων πληθυσμών στη νότια Ιταλία. Κάποιοι αναγνώρισαν στα πρόσωπά τους τις γραμμές των αρχαίων Πελασγών, άλλοι έζησαν μια ανεπανάληπτη εμπειρία ανάμεσα στα «εγγόνια του Ομήρου», άλλοι τους είδαν ως «ζωντανά και ομιλούντα μνημεία», άλ-

λοι ως τους «τελευταίους της Μεγάλης Ελλάδας», άλλοι ως «αθώους βοσκούς που θεωρούν τη φτώχεια δώρο θεόσταλτο» κ.λπ. Πρόκειται για μια αφαιρετική και σαφώς ιδεολογικοποιημένη προσέγγιση του θέματος, με κύρια χαρακτηριστικά το θαυμασμό, τη συγκίνηση και μια ονειρική αναπόληση ενός μακρινού στους αιώνες και ένδοξου ελληνικού παρελθόντος. Στοιχεία που ελάχιστα απέχουν από τον εθνοκεντρισμό και το μεγαλοϊδεατισμό, και τα οποία δεν αντανakλούν παρά τις πολιτικές, θρησκευτικές και εσωτερικές αναζητήσεις των εκάστοτε ενασχολούμενων μαζί τους (ατόμων ή ομάδων). Και φυσικά είναι πάρα πολύ εύκολο αυτού του είδους η πληροφόρηση να φθάνει στο ευρύ κοινό. Εκείνο που δύσκολα φθάνει στον πολύ κόσμο είναι η σοβαρή προσέγγιση τέτοιων θεμάτων, αφού ό,τι το σοβαρό, επιστημονικό, μη κινδυνολογικό και μη βαρύγδουπο δεν έχει πέραση στις μέρες μας. Για παράδειγμα, μέχρι πρότινος, αγνοείτο προκλητικά το έργο του γλωσσολόγου **Αναστασίου Καραναστάση** που από το 1962 (34 ολόκληρα χρόνια!) έχει σκύψει με σεβασμό, αγάπη και επιστημονική αυστηρότητα πάνω στο κομμάτι αυτό του ελληνισμού, πετυχαίνοντας ό,τι σημαντικότερο: να συγκεντρώσει

Γκαλλιτσιανό. Μετά το 1992 η ερήμωσή του συντελείται με ταχύτατους ρυθμούς. (Φωτ. Σωτήρης Χρηστάκης, 1984).

σε πέντε τόμους (έκδοση της Ακαδημίας Αθηνών) τον γλωσσικό θησαυρό των πληθυσμών αυτών, δουλεύοντας κάτω από εξαιρετικά αντίξοες συνθήκες. Η σεμνότητα και η αξιοπρέπεια που χαρακτηρίζουν τον ακούραστο αυτό επιστήμονα, που σε λίγο θα μας χαρίσει και τη *Γραμματική των ελληνικών ιδιωμάτων της Κάτω Ιταλίας*, ουδέποτε προβλήθηκαν από τα μέσα ενημέρωσης. Μόλις πρόσφατα η ελληνική κοινή γνώμη πληροφορήθηκε για το έργο του χάρις στο ένθετο περιοδικό «Επτά Ημέρες» της εφημερίδας *Καθημερινή* του Νοεμβρίου 1995, αφιερωμένο στην ελληνόφωνη Καλαβρία.

Λέγοντας ελληνόφωνοι της Καλαβρίας, εννοούμε τα τελευταία απομεινάρια των αλλεπάλληλων εποικισμών στη νότια Ιταλία, που σήμερα έχουν περιοριστεί σε μια μικρή ομάδα ορεινών χωριών στην οροσειρά του Ασπρομόντε. Η ελληνική παρουσία στη νότια Ιταλία και τη Σικελία χρονολογείται από τον 8ο με 6ο π.Χ. αι. με την ίδρυση αποικιών. Αλλεπάλληλους εποικισμούς έχουμε κατά τους βυζαντινούς και μεταβυζαντινούς χρόνους. Η περίοδος κατά την οποία ο ελληνισμός της νότιας Ιταλίας φθάνει στη μεγάλη άνθησή του τοποθετείται στα τέλη του 9ου έως και τον 11ο αι.,

γνωρίζοντας μια περίοδο ακμής και τα επόμενα χρόνια. Τον 14ο αι., για παράδειγμα, οι Βόρειοι Ιταλοί γνώριζαν πολύ καλά ότι στην Καλαβρία η ζωντανή γλώσσα ήταν τα ελληνικά, κάτι που αποδεικνύεται με τον καλύτερο τρόπο από το ακόλουθο περιστατικό: Το 1368 ένας νεαρός φιλόλογος που είχε προσληφθεί μόλις λίγα χρόνια πριν από τον Πετράρχη ως γραμματέας, ζητά από τον ποιητή να απουσιάσει για ένα μεγάλο διάστημα, ώστε να μεταβεί στην Κωνσταντινούπολη προκειμένου να μάθει τα ελληνικά. Ο Πετράρχης προσπαθώντας με κάθε τρόπο να τον μεταπείσει, στο τέλος του προτείνει κάτι πιο απλό: αντί να κάνει το μακρινό αυτό ταξίδι στην Ανατολή, να πάει στην Καλαβρία, όπου θα μπορούσε να μάθει το ίδιο καλά τα ελληνικά. Άλλωστε και ο ίδιος ο ποιητής τα στοιχειώδη ελληνικά που γνώριζε τα είχε μάθει από τον καλαβρό μοναχό Βαρλαάμ.

Προς τα τέλη του 14ου αι. αρχίζει η υποχώρηση και παρακμή της ελληνικής γλώσσας, διαδικασία η οποία εξελίσσεται ταχύτατα. Λόγοι θρησκευτικοί, πολιτισμικοί, πολιτικοί, οικονομικοί, κοινωνικοί και ψυχολογικοί συνέβαλαν σε αυτό. Οι σημαντικότεροι είναι: η κατάργηση του ορθόδοξου τυπικού (1573), η συχνότερη επαφή με τον

ιταλόφωνο πληθυσμό, η στρατιωτική θητεία, η μετανάστευση, η εκπαίδευση, η επίδραση των μέσων μαζικής ενημέρωσης, η ευκολία επικοινωνίας με τον υπόλοιπο κόσμο και, τέλος, ένα έντονο αίσθημα κοινωνικής κατωτερότητας που για χρόνια ολόκληρα ένιωθαν όσοι μιλούσαν ελληνικά. Έτσι, ένα χρόνο μετά την Ενοποίηση του ιταλικού κράτους (1861), ένας νεαρός στρατιωτικός γιατρός από το Piemonte της βόρειας Ιταλίας, ο **Cesare Lombroso**, κατά την επίσκεψή του στην περιοχή διαπιστώνει ότι η ελληνική γλώσσα ομιλείται σε δώδεκα χωριά και οι εναπομείναντες ελληνικοί πληθυσμοί ακολουθούν το λατινικό δόγμα, ελάχιστοι ηλικιωμένοι και οι γυναίκες ψάλλουν ακόμη το *Πάτερ Ημών* της Ορθόδοξης Εκκλησίας, χωρίς όμως να καταλαβαίνουν τη σημασία του, τρέφονται με γάλα, σιτάρι, μέλι, κυνήγια, κάστανα, γιδίσιο κρέας και «συνηθίζουν, όπως οι αρχαίοι Πελαγοί –κατά την περιγραφή του Lombroso– να ψήνουν πίτες κάτω από πυρακτωμένες πέτρες».

Στις αρχές του αιώνα μας η ελληνική γλώσσα διατηρείται ζωντανή σε εννέα χωριά: Γκαλλισιανό, Ρογούδι, Χωρίο του Ρηχουδίου (Chorio di Roghudi), Αμυγδαλέα (Amendolea), Μπόβα, Μπόβα Μαρίνα, Roccaforte del Greco (Βουνί), Chorio di Roccaforte (Χωρίο του Βουνίου), Κονδοφούρι.

Σήμερα μιλιέται μόνο στο Γκαλλισιανό και στο Νέο –τόρα πια– Ρογούδι, αφού οι καταστροφικές κατολισθήσεις των ετών 1971 και 1973 ανάγκασαν του κατοίκους του παλαιού οικισμού, αλλά και τους περισσότερους του Χωρίου του Ρηχουδίου, να μεταφερθούν στα κοντινά παραλιακά κέντρα: το 1988 εγκαταστάθηκαν οριστικά στον νέο οικισμό κοντά στο Melito di Porto Salvo. Αλλά και στο Γκαλλισιανό παρατηρείται μια ραδγαία ερήμωση, κυρίως μετά το 1992 με τη μαζική έξοδο των κατοίκων προς την παραλιακή κομόπολη Κονδοφούρι Μαρίνα, διαδικασία η οποία είχε ξεκινήσει αρκετά χρόνια πριν. Έτσι, από τους 251 κατοίκους του αριθμούσε το 1984, σήμερα ο πληθυσμός του δεν υπερβαίνει τους 100.

Το Γκαλλισιανό, αν και άγνωστο μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα και την Ιταλία, ζήτησε για αιώνες ζωντανή μια γλώσσα-σύμβολο ενός πανάρχαιου πολιτισμού, πάνω στις αξίες του οποίου οικοδομήθηκε, κατά ένα μεγάλο μέρος, ο ευρωπαϊκός.

Πολλές ήταν οι προσπάθειες που έγιναν τις τελευταίες δεκαετίες με σκοπό, όπως είπαμε και στην αρχή, τη «διάσωση» της πολύτιμης αυτής πολιτιστικής κληρονομιάς: συνέδρια, συζητήσεις, φεστιβάλ μουσικής, διαγωνισμοί ποίησης, σύσταση πολιτιστικών συλλόγων και σωματείων στην Ελλάδα και την Καλαβρία (σε μια «ελληνόφωνη» περιοχή συνεχώς εξαπλούμενη ακόμη και σε περιοχές όπου κανείς δεν μιλά πια το ελληνικό ιδίωμα), ίδρυση, τέλος, του Περιφερειακού Ινστιτούτου Ελληνόφωνων Σπουδών στη Μπόβα Μαρίνα, με πρωτοβουλία της Περιφέρειας της Καλαβρίας. Και εδώ γεννάται το ερώτημα τι σημαίνει «διάσωση» στην περίπτωση μιας γλώσσας, όταν

Η Nucera Callidea, ενονομαζόμενη *Negussa*, μεταφέρει νερό από τον Κάναλο της Αγάπης, τη βρύση που βρίσκεται στην πάνω γειτονιά, το Άνω Χωρίο. Η υδροδότηση του Γκαλλισιανού έγινε τον Φεβρουάριο του 1985. (Φωτ. Σωτήρης Χρηστάκης, 1984).

όλοι γνωρίζουμε ότι οι γλώσσες δεν αποτελούν παρά οργανικό μέρος μιας συγκεκριμένης κοινωνικής, πολιτισμικής, οικονομικής και πολιτικής πραγματικότητας και κάθε προσπάθεια να αντιμετωπισθούν πέρα και έξω από την πραγματικότητα αυτή ως «μουσειακά» είδη είναι καταδικασμένη σε αποτυχία. Κάτι το οποίο ισχύει και για την περίπτωση που εξετάζουμε. Άλλωστε, εκείνο που πάντα προείχε για το ανθρώπινο γένος δεν ήταν άλλο από την ικανοποίηση

των πρωταρχικών αναγκών (τροφή, κατοικία, ενδυμασία) και την προσπάθεια για μια συνεχή βελτίωση των καθημερινών συνθηκών διαβίωσης. Αυτό προσπαθούν να κάνουν και οι σημερινοί κάτοικοι του Γκαλλισιανού, όπως έκαναν και οι κάτοικοι πολλών άλλων ορεινών χωριών, στην Ελλάδα, την Ιταλία και αλλού, όταν κατάλαβαν ότι μένοντας εκεί θα ήταν ξεχασμένοι από θεούς και ανθρώπους.

Δεδομένης, λοιπόν, αυτής της κατάστασης, αναρωτιέμαι για ποιους ελληνόφωνους θα συνεχίσει να γίνεται λόγος σε λίγο. Γι' αυτούς που κάποτε υπήρξαν; Γι' αυτούς που φεύγουν και δεν θα ξαναγυρίσουν; Γι' αυτούς που έμειναν να αντικρύζουν μια άδεια

πλατεία; Γι' αυτούς που ασχολούνται ή που δηλώνουν ότι ασχολούνται με όσους υπήρξαν, έφυγαν ή έμειναν; Δεν ξέρω, αλλά μου φαίνονται ιδιαίτερα επίκαιρα τα λόγια που μια σπουδαία προσωπικότητα, ιδιαίτερα ευαίσθητη στα προβλήματα και την κουλτούρα των φτωχότερων κοινωνικών στρωμάτων, ο **Pier Paolo Pasolini**, είχε πει σε μια συνέντευξή του για τις διαλέκτους και την επιστροφή σε αυτές ήδη το 1973: «Οι διάλεκτοι και ο κόσμος που τις μιλούσε δεν υπάρχουν πια. Οι άνθρωποι δεν μιλούν, δεν θέλουν και δεν μπορούν να μιλήσουν τη διάλεκτο. Τέλειωσε η εποχή του παλιού και «βάρβαρου» εκείνου κόσμου που τόσο αγαπούσα και χάθηκε το εκφραστικό μέσο του που ήταν η διάλεκτος». Ποιος, εξάλλου, από αυτούς που κόπτονται για τη διάσωση των τοπικών γλωσσών θα παρακινούσε τα παιδιά του να τις χρησιμοποιούν στην επικοινωνία τους με τον υπόλοιπο κόσμο; Επομένως, γιατί αυτό θα πρέπει να το κάνουν οι ελληνόφωνοι;

Οι «από τα έξω» ανησυχούντες για την απώλεια των διαλέκτων δεν χρειάζεται να «θρηνούν», αφού αυτές ως «παρατεταμένες [πλέον] γλώσσες» –όπως τις ονομάζει ο σπουδαίος

Jacques Hassoun (*Το κοντραμπάντο της μνήμης*, Εξάντας 1996)– στην πραγματικότητα δεν εξαφανίζονται: «πολύτιμες και παινεμένες, είναι ιδιοκτησία εκείνου που θεωρεί τον εαυτό του παραλήπτη τους [...]. Τις επικαλείται και τις καλεί για να τον παρηγορήσουν ή να τον στηρίξουν σε στιγμές τεράστιων ιερών και γελοίων αγανακτήσεων. Προστατευμένες από το βλέμμα των άλλων, παραπέμπουν μάλλον στο βλέμμα που κοιτάει παρά στο αντί που ακούει».

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΣΚΙΣΜΕΝΟ ΨΑΘΑΚΙ

Χρόνια Πολλά!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Το Χρώμα
του Φεγγαριού

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΤΟ ΧΡΩΜΑ ΤΟΥ ΦΕΓΓΑΡΙΟΥ

Χρόνια Πολλά!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

Ύψιλον/βιβλία

ΖΩΟΔΟΧΟΥ ΠΗΓΗΣ 34, ΑΘΗΝΑ 10681

ΤΗΛ. 3838257 - FAX 3840349

ΝΙΚΟΣ ΕΓΓΟΝΟΠΟΥΛΟΣ

**ΣΧΕΔΙΑ
ΚΑΙ ΧΡΩΜΑΤΑ**

ΥΨΙΛΟΝ / ΒΙΒΛΙΑ

Κρίση ή εκσυγχρονισμός

του Λουκά Θ. Αποστολίδη

1 Ο κοινωνικός χώρος σήμερα σε ευρωπαϊκό επίπεδο μοιάζει με ναρκοθετημένο πεδίο. Η ανεργία, η φτώχεια, η κοινωνική περιθωριοποίηση, η μετανάστευση, τα κοινωνικοασφαλιστικά συστήματα μοιάζουν με ωρολογιακές βόμβες που απειλούν τα θέματα του ευρωπαϊκού οικοδομήματος που στοχεύει η Συνθήκη του Μάαστριχτ.

Η αλήθεια είναι ότι διανύουμε μία μεταβατική περίοδο (το πέρασμα από τη βιομηχανική στην κοινωνία της πληροφορικής) όπου οι κοινωνικοί σχηματισμοί μεταμορφώνονται σ' όλες τους τις διαστάσεις –τεχνολογικά, οργανωτικά, θεσμικά, κοινωνικά, πολιτισμικά– χωρίς όμως να αποκρυσταλλώνονται οι επιμέρους αλλαγές σ' ένα καινούργιο, οργανικά δομημένο καθεστώς ανάπτυξης, σε αντικατάσταση αυτού που γνώρισαν οι δυτικές βιομηχανικές κοινωνίες μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο. Ζούμε την περίοδο όπου ταιριάζει η ρήση του Γκράμσι «το παλιό πεθαίνει το νέο αργά να γεννηθεί και στο ενδιάμεσο εμφανίζονται τέρατα».

2 Η κοινωνική πολιτική του Κράτους-Πρόνοιας, προϊόν, εκτός των άλλων, κοινωνικών αγώνων δεκαετιών, αποτελούσε βασική ρυθμιστική συνιστώσα του δυτικοευρωπαϊκού μεταπολεμικού καθεστώτος συσσώρευσης που είχε σαν κεντρικό του στίγμα το συνδυασμό της ικανότητας μαζικής παραγωγής με την εξασφάλιση των προϋποθέσεων μαζικής κατανάλωσης.

Την τελευταία 15ετία, με την αποσταθεροποίηση βασικών παραμέτρων αυτού του

αναπτυξιακού προτύπου, όλο το οικοδόμημα του Κράτους-Πρόνοιας υφίσταται τριγμούς, ενώ η μαζική ανεργία και οι τάσεις μαζικοποίησης του φαινομένου της εξαθλίωσης της επαγγελματικής αβεβαιότητας και του αποκλεισμού καθιστούν απαραίτητη την ενίσχυση ή επέκταση των παρεμβάσεων στήριξης και πρόνοιας.

3 Στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η κοινωνική προστασία αναδεικνύεται σήμερα σε κεντρικό θέμα δημοσίου διαλόγου. Οι αργοί ρυθμοί οικονομικής ανάπτυξης, οι δυσμενείς δημογραφικές προβλέψεις, οι αλλαγές στη φυσιογνωμία του εργατικού δυναμικού, η ανεργία και η μερική απασχόληση, τα προβλήματα χρηματοδότησης των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης ακριβώς την ίδια περίοδο αναγκαστικής συμμόρφωσης των ευρωπαϊκών οικονομιών στις απαιτήσεις του Μάαστριχτ, δημιουργούν πολλά ερωτηματικά για το κοινωνικό κόστος της ονομαστικής και αναγκαστικής σύγκλισης.

Το ερώτημα που ευθέως πλέον τίθεται, εφόσον κάθε χώρα μέλος αισθάνεται με διαφορετική ένταση τις κοινωνικές συνέπειες της προσαρμογής, αφορά στα περιθώρια που αφήνουν τα κριτήρια ονομαστικής σύγκλισης (πληθωρισμός, επιτόκια, έλλειμμα, ισοζύγιο, ισοτιμίες) για εθνική διαχείριση της κοινωνικής πολιτικής.

Η απάντηση, στο κατά πόσον υπάρχουν περιθώρια, είναι και θετική και αρνητική. Εξαρτάται από το εύρος των μεταρρυθμίσεων και το βαθμό σύγκρουσής τους με τις δημοσιονομικές και νομισματικές επιταγές των κριτηρίων ονομαστικής σύγκλισης. Παρατηρώντας συγκριτικά τις πολιτικές διαχείρισης στον κοινωνικό τομέα μεταξύ

των ευρωπαϊκών χωρών, διαπιστώνουμε:

α) Διαφορετικές στρατηγικές κοινωνικής πολιτικής και ομαδοποιήσεις χωρών, οι οποίες κατά γενικό κανόνα κατατάσσονται είτε σ' ένα νεοφιλελεύθερο και απορρυθμιστικό καθεστώς με κύριο προσανατολισμό τη μείωση του κόστους εργασίας, περιοριστική δημοσιονομική πολιτική με οδυνηρά αποτελέσματα στο κοινωνικό πεδίο, τις εργασιακές σχέσεις και τους ανθρώπινους πόρους, είτε σ' ένα κοινωνικά διαπραγματεύσιμο καθεστώς με έμφαση στην ειδίκευση, τις οριακές αποκλίσεις εισοδημάτων, τη στήριξη των συστημάτων πρόνοιας.

β) Επειδή ο νεοφιλελεύθερος εκσυγχρονισμός αναφέρεται στις επιταγές των νέων τεχνολογιών, της παγκοσμιοποίησης και της ανταγωνιστικότητας για να δικαιολογήσει τη συρρίκνωση των αμοιβών και την έξαρση των ανισοτήτων, αξίζει να προσέξουμε ότι η ευρωπαϊκή χώρα με τον δυνατότερο συνδικαλισμό και με το μεγαλύτερο κόστος εργασίας έχει τις καλύτερες εξαγωγικές επιδόσεις.

4 Σ' αυτό τον τόσο κρίσιμο τομέα της κοινωνικής πολιτικής που αφορά άμεσα τη διατήρηση της κοινωνικής συνοχής και την ενίσχυση της αλληλεγγύης, τη φυσιογνωμία του κόμματος αλλά και το κυβερνητικό έργο, ενώ υπάρχει η βούληση υστερούμε σε ετοιμότητα. Βρισκόμαστε στην αφετηρία, όταν οι άλλοι έχουν διανύσει μεγάλη απόσταση και εδώ ασφαλώς δεν έχει εφαρμογή το «σπεύδε βραδέως».

Η έκταση της στήριξης και ο βαθμός ανακατανομής του εισοδήματος μέσω του συστήματος κοινωνικής προστασίας είναι τέτοιος που συνήθως ταυτίζουμε την κοινωνική πολιτική με τη δημόσια δαπάνη και τις

Ο Λουκάς Θ. Αποστολίδης, βουλευτής του ΠΑΣΟΚ, είναι Γ' αντιπρόεδρος της Βουλής.

κρατικές παροχές, ενώ το ζήτημα αφορά γενικότερα την κρίση οργάνωσης του «κοινωνικού» και την κοινωνική εφευρετικότητα. Συνήθως η συζήτηση αρχίζει και τελειώνει στα στενά δημοσιονομικά πλαίσια. Αντίθετα ζητήματα όπως οι κλίμακες και μορφές των δαπανών, οι πηγές και οι μορφές χρηματοδότησης, η αποτελεσματικότητα της κοινωνικής προστασίας και το επίπεδο των υπηρεσιών, σ' ένα σύστημα κοινωνικής ασφάλισης που στηρίζεται κυρίως στις εισφορές και διέπεται από αναδιανεμητικές αρχές, αφορά το κοινωνικό σύνολο, τον εργαζόμενο, τον εργοδότη, τον αυτοαπασχολούμενο, τον συνταξιούχο, τον άνεργο, τον άρρωστο, τον νέο, τη γυναίκα, τη μητέρα, το νοικοκυριό, την τοπική αυτοδιοίκηση, τους κοινωνικούς εταίρους, τις επαγγελματικές και συνδικαλιστικές ενώσεις.

Η κοινωνική πολιτική έχει την οικονομική διάσταση, αλλά και η οικονομική πολιτική (η αναπτυξιακή πολιτική) έχει την κοινωνική της διάσταση. Η συνειδητοποίηση των αλλαγών και των αναγκών για μεταρρυθμίσεις πρέπει να είναι ενιαία, ο πολιτικός προσανατολισμός συνολικός, η διαμόρφωση του νέου Κοινωνικού Σχεδίου απόρροια ενός σφαιρικού ανοιχτού κοινωνικού διαλόγου.

5 Η αύξηση της ανεργίας και η ένταση των φαινομένων φτώχειας και αποκλεισμού κάνουν ανάγλυφο το κενό εισοδηματικής κάλυψης που υπάρχει στην Ελλάδα και σε ορισμένες άλλες χώρες του Ευρωπαϊκού Νότου. Δεν προβλέπεται εγγύηση κατώτατης εισοδηματικής ενίσχυσης για κάθε περίπτωση. Κάτι τέτοιο απαιτεί ικανότητα προσδιορισμού του ατομικού εισοδήματος, αλλά ταυτόχρονα δείχνει το ενδιαφέρον της πολιτείας για την ικανοποίηση της βασικής υποχρέωσής της, δηλαδή την οριακή εξασφάλιση της εισοδηματικής επιβίωσης ενός διαρκώς αυξανόμενου τμήματος της κοινωνίας.

6 Η Ελλάδα ανήκει και πάλι στην τελευταία βαθμίδα του Ευρωπαϊκού Νότου από την άποψη των δαπανών κοινωνικής προστασίας σαν ποσοστό στον ΑΕΠ (18% το 1993 έναντι 35% στις Σκανδιναβικές Χώρες). Η δομή της χρηματοδότησης στηρίζεται κυρίως στις εισφορές ενώ οι φόροι αποτελούν λιγότερο από 30%, αντίθετα με άλλες χώρες όπου το σύστημα στηρίζεται κυρίως στους φόρους.

Η δομή των δαπανών κοινωνικής πολιτικής προσανατολίζει το 60% σε συντάξεις γήρατος, ενώ στις άλλες ευρωπαϊκές χώρες το μέσο ποσοστό είναι περίπου 43%.

Η δομή της χρηματοδότησης και η δομή των δαπανών δείχνουν ένα σύστημα ευάλωτο στην αύξηση της ανεργίας, στο μεταβαλλόμενο πρότυπο της απασχόλησης και στην ωρολογιακή βόμβα του δημογραφικού προβλήματος που ελλοχεύει.

7 Στο πλαίσιο της Ένωσης δημιουργήθηκε δυαδική αγορά εργασίας, δύο ταχυτήτων, που σημαίνει διολίσθηση μεγάλου τμήματος εργασίας προς τα μη ρυθμιζόμενα περιθώρια, σοβαρά προβλήματα για όσους χάνουν τις θέσεις εργασίας τους, καθώς και δυσκολίες εξεύρεσης ειδικευμένης εργασίας από τις αναπτυσσόμενες επιχειρήσεις. Η μαζική διαρθρωτική ανεργία αποτελεί περισσότερο παράγοντα διχοτόμησης της κοινωνίας, παρά εφεδρικό απόθεμα εργατικού δυναμικού ή απόθεμα για προσλήψεις.

Στην Ελλάδα, το 1993, μόνο το 3,5% του ΑΕΠ αφιερωνόταν σε πολιτικές διαχείρισης της αγοράς εργασίας, εκ των οποίων το 60% σε επιδόματα ανεργίας, το 10% σε αποζημιώσεις συνταξιοδότησης και το 30% σε ενεργητικά μέτρα. Απαιτείται μετατροπή των σημερινών συστημάτων ασφάλισης των ανέργων σε περισσότερο ενεργητικά και πιο στρατηγικά συστήματα διαχείρισης της αγοράς εργασίας, σε συνδυασμό με γενικότερες πολιτικές φορολόγησης, πρόνοιας και επαγγελματικής κατάρτισης. Σ' αυτό τον τομέα βρισκόμαστε πολλά χρόνια πίσω.

Χρειάζονται επενδύσεις σε δυναμικό εφάμιλλες με την επανάσταση που σημειώθηκε στην ανώτερη παιδεία κατά τις δεκαετίες του '60 και του '70.

Για να μπορέσουν οι ευρωπαϊκές χώρες να ξαναθέσουν κάποιο στόχο «πλήρους απασχόλησης», απαιτείται να καταβληθούν παρόμοιες προσπάθειες για την απασχόληση, με αυτήν που καταβάλλεται για την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, με στόχο την Κοινωνική Ευρώπη, την Ευρώπη της Αλληλεγγύης.

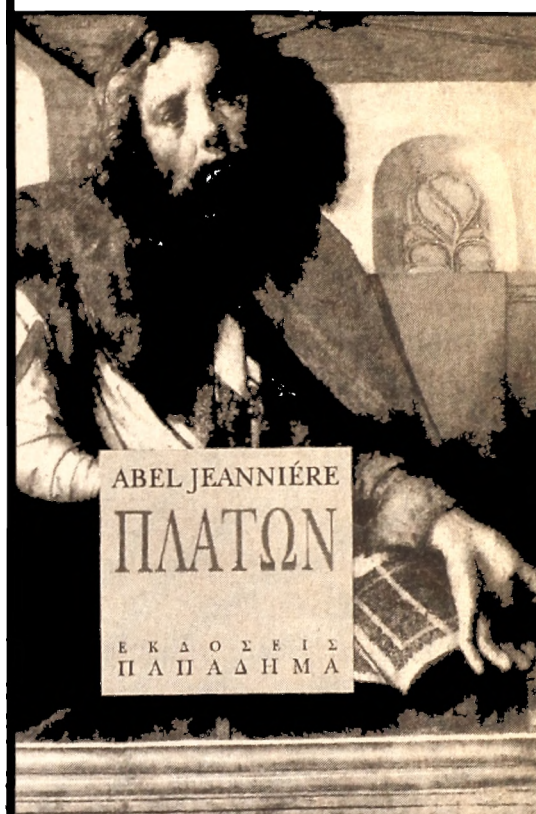
Η ολοκλήρωση των συζητήσεων και των αποφάσεων για την Αναθεώρηση της συνθήκης του Μάαστριχτ στη Δ.Δ., δεν μπορούν να αγνοήσουν τις ανάγκες της συνέχειας και του σχεδιασμού ενός νέου ευρωπαϊκού κοινωνικού κράτους που θα απαντάει στις ανάγκες των λαών και στις αξίες του ευρωπαϊκού πολιτισμού. Δεν είμαι ιδιαίτερα αισιόδοξος γι' αυτή την προοπτική. Οι δυνάμεις όμως της εργασίας πρέπει να εντείνουν και την ιδεολογικο-πολιτική τους πάλη για μία ανάπτυξη με ανθρώπινο πρόσωπο, αλλά και τους κοινωνικούς αγώνες για να πετύχουν το στόχο της κοινωνικής Ευρώπης.

ΧΡΗΣΙΜΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ

Σειρά: Αρχαία Ελληνική
Γραμματεία - Μελέτες

ABEL JEANNIÈRE

ΠΛΑΤΩΝ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ:
Σταύρος Βλοντάκης
Φιλολόγος

Με 344 σελίδες
και 16 εικόνες

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΠΑΔΗΜΑ
Προσφορά στον Πολιτισμό
Ιπποκράτους 8 Αθήνα
Τηλ.: 36.27.318

ΔΙΔΑΛΟΥΟΣ

Ο ΚΑΡΥΩΤΑΚΗΣ ΚΑΙ ΜΙΑ ΠΑΡΕΞΗΓΗΣΗ

Απροσδόκητη η επιστολή που ακολουθεί, έχει αφορμή μια επισήμανση του Αλ. Αργυρίου, στο κείμενό του που συμπεριλαμβάνεται στο τεύχος-αφιέρωμα στον Καρυωτάκη:

Κύριε Διευθυντά,

Στο τεύχος 623 του *Αντί*, αφιερωμένο στον Καρυωτάκη, δημοσιεύεται και ένα κείμενο του κ. Αλέξανδρου Αργυρίου, ο οποίος κάνει λόγο –μεταξύ άλλων– για μια εκδήλωση που έγινε το Νοέμβριο στην Τρίπολη, γενέτειρα του ποιητή. Ο κ. Αργυρίου χαρακτηρίζει την εκδήλωση «φιλολογικό μνημόσυνο», θεωρεί ότι το περιεχόμενό της επιβεβαίωσε το καβαφικό «ανέγνωσ, αλλ' ουκ έγνων» και πως υπεύθυνοι για αυτό το ξεστράτισμα είμαστε εμείς, που μάλιστα από επιμελητές της εκδήλωσης μας χρίζει ομιλητές.

Από το σχόλιο, όμως, του Δημήτρη Παπαχρήστου που δημοσιεύθηκε στο τεύχος 28 του περιοδικού *Ο Πολίτης*, απ' το οποίο άντλησε τις πληροφορίες του ο κ. Αργυρίου, προκύπτει ότι ούτε το ρόλο του ομιλητή παίξαμε, ούτε επιμνημόσυνη δέηση εψάλη. Διαβάστηκαν, απλώς, κείμενα ποιητών για τον Καρυωτάκη –του Άγρα, του Εμπειρίκου, του Λεοντάρη–, απαγγέλλθηκαν και τραγουδήθηκαν ποιήματα του Καρυωτάκη και εν τέλει πορευτήκαμε όλοι, μέσα από τους κεντρικούς δρόμους της Τρίπολης, με προορισμό

την προτομή και το σπίτι του ποιητή, για να ακούσουμε εκεί –διά στόματος Γιώργου Κοτανίδη και Αλέξη Δαμιανού– και πάλι στίχους του Καρυωτάκη. Χωρίς σχόλια, χωρίς ομιλίες. Έτσι, ουδεμία βέβηλος πράξη έλαβε χώραν από τους μη γινώσκοντας και μη καταγινώσκοντας.

Εξάλλου, το κοινό, είχε την ευκαιρία –χωρίς διαμεσολάβηση αδέξιων σχολιαστών– να ξεφυλλίσει όλα σχεδόν τα «αφιερώματα» και τα βιβλία που έχουν γραφτεί για τον Καρυωτάκη, να παρατηρήσει τις φωτογραφίες του, να δει τα κείμενά του.

Ας σημειωθεί, επιπλέον, ότι και στους αμέριμνους περιπατητές των κεντρικών οδών της Τρίπολης δεν δόθηκε η εντύπωση πως ενώπιόν τους περνούσε λιτανεία. Αν έκαναν ενδομύχως το σταυρό τους, αυτό θα πρέπει να αποδοθεί στην έκπληξη που δοκίμαζαν όταν στην προκήρυξη που διενέμετο δεν διάβαζαν αιτήματα περί αποδοχών και θεσμικών αλλαγών, αλλά ένα ποίημα του Καρυωτάκη.

Εν τέλει, αισθανόμαστε ευτυχείς που, ευθύς μετά το «μνημόσυνο», η Περιφέρεια Πελοποννήσου, που προόριζε το σπίτι του Καρυωτάκη για Γραφεία της, σκέπτεται μια πιο αρμόζουσα στο χώρο, χρήση. Η «Θεατρική Ομάδα Τρίπολης» –συνδιοργανώτρια της εκδήλωσης μαζί με το Πνευματικό Κέντρο του Δήμου Τρίπολης– ήδη διατύπωσε την πρόταση να γίνει το σπίτι του Καρυωτάκη «κέντρο νεοελληνικής ποίησης».

Αν το «μνημόσυνο» έχει τέτοια κατάληξη,

κομμάτια να γίνει το θάψιμο του κ. Αργυρίου...

Όσο για τα υπόλοιπα που θίγει το άρθρο επί του θεωρητικού πεδίου, καθένας δικαιούται να έχει τις απόψεις του, ο διάλογος πάντα ευεργετικός και φυσικά θα συνεχισθεί...

Ευχαριστούμε για τη φιλοξενία

**Γεωργία Δάλκου
Κώστας Βούλγαρης**

Ο συνεργάτης μας Αλέξ. Αργυρίου παρατηρεί:

Αγαπητέ Χρήστο,

Η ηλικία μου δεν μου επιτρέπει να μένω κατάπληκτος. Αλλά πάλι και δεν την προτάσσω προκειμένου να επικαλεστώ το ότι ουδέποτε επέδειξα *χολερικήν* συμπεριφοράν και ουδέποτε απάντησα σε επικρίσεις που με αφορούσαν. Συνεπώς, αν η κ. Γεωργία Δάλκου και ο κ. Κώστας Βούλγαρης, του οποίου ομολογώ δεν ξέρω άλλη εργασία του (λάθος μου, ίσως – αντίθετα από της κ. Δάλκου που γνωρίζω τη θετική συμβολή της στην υπόθεση Καρυωτάκη, και σπεύδω από τώρα να δηλώσω, χωρίς περιστροφές, ότι ιδιαίτερος εκτιμώ), αφορούσαν την ένστασή τους στο κείμενό μου, θα σιωπούσα, όπως πράττω κατά κανόνα.

Δεν μπορώ όμως, για να έρθω στο προκείμενο, να ισχυριστώ ότι οι δύο διαμαρτυρόμενοι δεν ξέρουν να διαβάζουν ένα –υποτίθεται– κριτικό κείμενο. Θα ήταν συν τοις άλλοις ανακριβές και κακοπροαίρετο. Να μην

ΑΛΕΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Αμάν... αμάν!

**ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
ΑΜΑΝ... ΑΜΑΝ!**

Χρόνια Πολλά!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

το διάβασαν με προσοχή, λόγω της ευαισθησίας που έχουν απέναντι του θεάματος; Λέω, πιθανόν. Με πονηρεύει όμως το ότι η παρανόηση –αν έτσι την ονομάσω και αναλάβω την ευθύνη τυχόν λάθους μου– αρχίζει από τη σημασία που αποδόθηκε *απροσδόκητα* στη φράση «φιλολογικό μνημόσυνο». Σε όλα τα λεξικά μου που κατέβασα, σε κανένα δεν δίνεται μειωτική σημασία στον όρο «φιλολογικό» ή «πολιτικό» μνημόσυνο· ούτε μεταφορική.

Λέτε να είμαι εγώ πρώτος που θέλησα να καινοτομήσω κάνοντας υποτιμητική χρήση του όρου φιλολογικό μνημόσυνο, και υπονοώντας συνοδευτικές «δείξεις» και γονυκλισίες, μετά ή όχι νταουλιών και –γιατί όχι;– κολλύβων; Σπολλάτη μου, που έλεγαν στο –ξεχασμένο;– παρελθόν. Το ίδιο το κείμενό μου πάντως δεν βρίσκω ούτε να το λέει ούτε να το υπονοεί.

Να πάρει η οργή, δεν το συνηθίζω να μειώνω ανθρώπους. Γι' αυτό εύλογα αναρωτιέμαι: πώς είναι δυνατόν οι ρητοί χαρακτηριζοί μου «*η γνωστή από παλαιότερες εργασίες για τον ποιητή Γεωργία Δάλλου και ο Κώστας Βούλγαρης με το ιδιαιτέρως ευανάγνωστο μελέτημά του*», από το οποίο μάλιστα αντιγράφω δύο παραγράφους του, να εκληφθούν ως ειρωνεία; Και ακόμα περισσότερο, πού είναι η ειρωνεία στο χαρακτηρισμό μου ως «ιδιοφυούς εικασίας» του συσχετισμού που κάνει ο Κ. Βούλγαρης της *σάτιρας Καρυωτάκη με σάτιρα –μέσω Μανούση Φάση– Αναγνωστάκη*; Άλλωστε, όλα αυτά συνδέονται με μια πασίγνωστη φράση/χρησμό του Καβάφη, η οποία ανήκει στην προηγούμενη παράγραφο και συνεχίζει τον συλλογισμό της προπροηγούμενης παραγράφου μου. Ή όλο το κείμενό μου (μια επιλεκτική συγκέντρωση ντοκουμέντων) είχε λογική ακολουθία –και έτσι πρέπει να διαβαστεί– ή εγώ έχασα τη λογική μου, αν υποθεθεί πως κάποτε την είχα.

Τώρα να επαναλάβω ότι εκτιμώ και τα δύο κείμενα της κ. Δάλλου και του κ. Βούλγαρη,

το θεωρώ αυτονόητο. Ωστόσο, για να μη θεωρηθεί ότι το υπεκφεύγω, θα το δηλώσω απερίφραστα, και θέλω να πιστεύω ότι από τυχόν στριφνότητα του κειμένου μου δημιουργήθηκαν οι παρανοήσεις. Όσο για το ότι οι –ελπίζω καλοπροαίρετοι– επιστολογράφοι δεν υπήρξαν «ομιλητές» αλλά *διοργανωτές* αυτής της εκδήλωσης, τις ενδιαφέρουσες λεπτομέρειες της οποίας (με την ευκαιρία αυτής της παρανόησης) μαθαίνουμε τώρα (ουδέν κακόν, που μας λέγαν οι δάσκαλοί μας), δικό μου –αυτό ολόκληρο– λάθος. Αλλά και πάλι, τότε οι όποιοι ομιλητές κάποιας εκδήλωσης τίθενται υπό κατηγορίαν; (Τα πασιδήλως αυτονόητα παραλείπονται.)

Μεσάνυχτα («και λείπετε αδελφούλες μου»)

της 17-18.12.96.

Αλέξ. Αργυρίου

ΛΥΡΙΚΑ (ΚΑΙ ΕΠΙΚΑ)

Περί Λυρικής, απαντά σε δημοσίευμα του Αντίο καλλιτεχνικός της διευθυντής.

Κύριε Διευθυντά,

Διάβασα στο έγκριτο περιοδικό *Αντί* κείμενο με τον τίτλο «Λυρικοτραγικά» του κ. Παύλου Πετρίδη, καθηγητή στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και πρώην Πρόεδρου του Δ.Σ. της Ε.Λ.Σ. από 21 Σεπτεμβρίου 1989 έως 18 Ιανουαρίου 1994. Στο δημοσίευμα, ο κ. Πετρίδης χρησιμοποιεί ανύπαρκτα ή ανακριβή επιχειρήματα προσπαθώντας, προφανώς, να αποδείξει ότι η αλλαγή του θεσμικού πλαισίου της Ε.Λ.Σ. και η σημερινή Διοίκηση έβλαψαν τον οργανισμό. Έτσι, ενώ όλα πριν πήγαιναν περίφημα, σήμερα όλα πηγαίνουν στραβά!

Το κείμενο του κ. Πετρίδη δεν είναι κριτικό, είναι επιθετικό. Με συγκεκριμένα στοιχεία θα προσπαθήσω να ενημερώσω το αναγνωστικό κοινό σας για όλες τις ανακρίβειες που τόσο αόριστα, ανεξέλεγκτα, επιθετικά και άδικα αναφέρει ο κ. Πετρίδης.

1) Μιλάει για «ανασφάλεια» σήμερα στην Ε.Λ.Σ. Του θυμίζω ότι την τελευταία διετία

δεν έγινε στην Ε.Λ.Σ. ούτε μία απεργία ή στάση εργασίας σε αντίθεση με το παρελθόν, όταν οι παραστάσεις αναβάλλονταν ή ματαιώνονταν συνεχώς από απεργίες, που η τότε «διοίκηση που αγαπούσε τους εργαζομένους» συχνότατα καταργούσε ως καταχρηστικές. Ο χώρος δεν επιτρέπει εδώ συγκεκριμένες αναφορές σε ημερομηνίες ούτε νομίζω ότι θα χρειαστεί στο μέλλον να το κάνω, διότι ο κ. Πετρίδης έζησε αυτή την πραγματικότητα.

2) Οι αμοιβές των Διευθυντών Κ.Θ.Β.Ε., Εθνικού και Ε.Λ.Σ. ορίστηκαν από την Πολιτεία και όχι από τις Διοικήσεις αυτών των οργανισμών. Το ίδιο ισχύει για τις αποζημιώσεις του Δ.Σ. και για τους αναπληρωτές Διευθυντές (που ο κ. Πετρίδης ανακριβώς μεγαλώνει τους μισθούς τους κατά 100.000).

Η ίδια η Διοίκηση της Ε.Λ.Σ. τους μόνους μισθούς που η ίδια καθόρισε ήταν αυτοί του καλλιτεχνικού προσωπικού (πλην των μουσικών της ορχήστρας) από 1.9.1995.

Ενδεικτικά και σε σχέση με τα προηγούμενα τέσσερα χρόνια (με Πρόεδρο τότε του Δ.Σ. τον κ. Πετρίδη): α) ο μηνιαίος μισθός μονωδού από 253.000 δρχ. (με βασικό 64.500 δρχ.) έγινε από 1.9.95 387.456 (με 210.000 βασικό), β) ο μισθός χορωδού από 187.000 δρχ. (με 36.800 βασικό) σήμερα είναι 313.000 (με 180.000 βασικό), γ) ο μισθός χορευτή από 197.000 δρχ. (με 35.400 βασικό) σήμερα είναι 326.000 (με 180.000 βασικό).

3) Τα παραπάνω δεν είναι λόγια, είναι πραγματικότητα, με στόχο ακόμη καλύτερης μελλοντικής ρύθμισης εάν ο προϋπολογισμός της Ε.Λ.Σ. το επιτρέψει και φθάσει στο ύψος που ανακριβέστατα αναφέρει ο κ. Πετρίδης στο «λυρικοτραγικό» κείμενό του. Ποιος έδωσε αυτήν την ψευδή πληροφορία στον κ. Πετρίδη των 6 δισ. για Ε.Λ.Σ. και ορχήστρα και έτσι ανεξέλεγκτα την επαναλαμβάνει; Ποια βοήθεια προσφέρει στην Ε.Λ.Σ. με τέτοιου είδους ανακρίβειες;

Ας κάνει λίγη υπομονή ο κ. καθηγητής μέχρι να ολοκληρωθεί ο έλεγχος των Επιθεω-

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ

Η ΜΠΟΡΑ

ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΑΛΚΥΟΝΗ ΠΑΠΑΔΑΚΗ
Η ΜΠΟΡΑ

Χρόνια Πολλά!

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΚΑΛΕΝΤΗΣ

ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗ 5 • 106 79 ΑΘΗΝΑ • ΤΗΛ.: 36 01 551 • FAX: 36 23 553

ΜΟΛΙΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΗΣΕ

Μετά το
ερωτικό μυθιστόρημα
Ο ΜΠΟΥΤ, ΤΟ ΨΑΡΙ
και την πολιτική σάτιρα
ΔΥΣΟΙΩΝΑ ΚΟΑΣΜΑΤΑ
ο ΟΔΥΣΣΕΑΣ παρουσιάζει
στους αναγνώστες του
το νέο βιβλίο
του Γκύντερ Γκρας
που ενόχλησε
όσο κανένα άλλο
τους Γερμανούς

Γκύντερ Γκρας
ΕΝΑ ΕΥΡΥ ΠΕΔΙΟ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΟΔΥΣΣΕΑΣ

Ταξίδια
στη λογοτεχνία

ΟΔΥΣΣΕΑΣ

ΑΝΔΡΕΑ ΜΩΡΑΪΤΟΥ 3 - 114 71 ΑΘΗΝΑ
ΤΗΛ. 36.24.326, 36.25.575 - FAX 36.48.030

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟ: ΣΤΟΑ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ
ΠΕΣΜΑΖΟΓΛΟΥ 5 - ΤΗΛ. 32.12.111

ρητών Δημοσίων Διαχειρίσεων που γίνεται για τα έτη 1990-1994 και μέχρι την τελική έκθεση των ορκωτών ελεγκτών για την πρώτη διαχειριστική χρήση του Ν.Π.Ι.Δ. Τότε θα δημοσιευτεί για πρώτη φορά στα δέκα τελευταία χρόνια Ισολογισμός της Ε.Λ.Σ. (τόσο ως Ν.Π.Δ.Δ. όσο και ως Ν.Π.Ι.Δ.) που είναι και το μόνο αδιάψευστο στοιχείο των οικονομικών πεπραγμένων που προβλέπεται από το Νόμο 2273/1994.

4) Ο κ. Πετρίδης αμφισβητεί και την ποιότητα και τον αριθμό των παραστάσεων καθώς και την απήχρησή τους στο κοινό. Για την ποιότητα ας ανατρέξει στις κριτικές αλλά και στην πρωτοφανή προσέλευση του κοινού που στους πρώτους επτά μόνο μήνες του 1996 απέφερε στην Ε.Λ.Σ. ποσό-ρεκόρ από είσπραξη εισιτηρίων που ξεπέρασε μέσα στο εφτάμηνο κάθε ετήσια είσπραξη προηγούμενων περιόδων.

Την περίοδο 1995-96 η Ε.Λ.Σ. πραγματοποίησε 132 συνολικά εκδηλώσεις (όπερα, οπερέτα, μπαλέτο, συναυλίες, περιοδείες). Νομίζω ότι ο αριθμός αυτός είναι σημαντικά μεγαλύτερος από τις 28 παραστάσεις του 1991-92, τις 46 του 1992-93 και τις 89 του 1993-94.

Τα περί «μπουλουκιών» στις περιοδείες θίγουν τους καλλιτέχνες της Ε.Λ.Σ. και έρχονται σε διαμετρική αντίθεση με την κρίση του Τύπου και του κοινού που παρακολούθησε αυτές τις παραστάσεις (σχετικά δημοσιεύματα στη διάθεσή σας).

5) Ο κ. Πετρίδης αγνοεί πλήρως ό,τι νέο δημιουργήθηκε στην Ε.Λ.Σ. μετά τη μετατροπή της σε Ν.Π.Ι.Δ. Αγνοεί την τεράστια επιτυχία των παραστάσεων όπερας για παιδιά που επί ένα χρόνο γεμίζουν όλες τις θέσεις του θεάτρου κάθε Κυριακή πρωί. Αγνοεί τη δημιουργία της ορχήστρας δωματίου της Ε.Λ.Σ. (που κυκλοφόρησε και σε CD). Αγνοεί τη δημιουργία σχολής όπερας (στούντιο) με καθημερινά μαθήματα από έμπειρους καθηγητές.

Η κακοήθης ψευδής πληροφορία για το στούντιο μπαλέτου, τέλος, τον οδήγησε, δυστυχώς, σε σχόλιο για το Διευθυντή του μπαλέτου. Σχόλιο που ως καθηγητής Νομικής θα έπρεπε να αποφύγει πριν ελέγξει την πραγματικότητα.

6) Αγνοεί ακόμη ο κ. Πετρίδης ότι η Ε.Λ.Σ. εντάχθηκε σε καλλιτεχνικό πρόγραμμα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ενώ επί των ημερών του χάθηκε η μεγάλη ευκαιρία της ένταξης της Ε.Λ.Σ. στο δεύτερο πακέτο Ντελόρ για τη δημιουργία κτιρίου όπερας.

7) Για την ανυποληψία σήμερα, κατά τον κ. Πετρίδη, της Ε.Λ.Σ. θα του θυμίσω το «ευνόητο» της στο παρελθόν, χρησιμοποιώντας τα ίδια τα δικά του λόγια (από πρακτικά

Δ.Σ.-Ε.Λ.Σ.).

α) Φεβρ. 1990: «Ο Πρόεδρος (κ. Πετρίδης) επισημαίνει ότι είναι υποχρεωμένος να πει με λύπη του ότι δεν είναι ευχαριστημένος από τη λειτουργία της Ε.Λ.Σ.... υπάρχουν απεργίες, αβεβαιότητα ή μη πραγματοποίηση των παραστάσεων, κρούσματα απειθαρχίας...».

β) Δεκ. 1991: «Ο Πρόεδρος (κ. Πετρίδης) επισημαίνει ότι ενώ το καράβι του 1990 ευτυχώς δεν βούλιαξε, τα νερά που συνεχίζει να βάζει δεν μειώθηκαν δραστικά...».

γ) Ιαν. 1992: Λέει ο κ. Πετρίδης ότι «το Δ.Σ. βάλλεται από τον περίγυρο και ρεζιλεύεται χωρίς ουσιαστικά να φταίει...» - Αλήθεια ποιος έφταιγε;

δ) Δεκ. 1992: «Ο κ. Πετρίδης εκφράζει την απογοήτευσή του "για το κλίμα που έχει δημιουργηθεί, κλίμα αλληλοκατηγοριών και μομφών που δίνει τη χειρότερη εικόνα προς την κοινή γνώμη για το θέατρο"».

ε) Ιαν. 1993: «Ο Πρόεδρος μιλάει "...για ανεπανόρθωτη βλάβη του κύρους της Ε.Λ.Σ. στην κοινή γνώμη..."».

Να αναφέρω κι άλλες παρόμοιες επίσημες δηλώσεις του κ. Πετρίδη;

Δεν νομίζω ότι χρειάζεται. Αντίθετα, πιστεύω ότι η δικαιοσύνη απαιτεί να μην φορτώνονται όλα στις Διοικήσεις της Ε.Λ.Σ.

Οι παλιές Διοικήσεις είχαν να λειτουργήσουν ένα θεσμικό πλαίσιο που οι ίδιες είχαν χαρακτηρίσει «απαρχαιωμένο».

Η Ε.Λ.Σ. προχωρεί σταθερά σήμερα διότι έχει σημαντικά εκσυγχρονιστεί με τη μετατροπή της σε Ν.Π.Ι.Δ.

Οι δυσκολίες, και οι αντιπαραθέσεις (μερικές φορές και με υπερβολές) δεν λείπουν σήμερα ούτε και θα λείψουν ποτέ σ' ένα ζωντανό οργανισμό όπως η Ε.Λ.Σ.

Εκείνο, όμως, που μετράει είναι το έργο και μόνο το έργο. Και μιλάω για το έργο που έχει γίνει και όχι εκείνο των προθέσεων και των κενών λόγων.

Ο Καλλιτεχνικός Διευθυντής
της Ε.Λ.Σ.
Άλκης Μπαλτάς

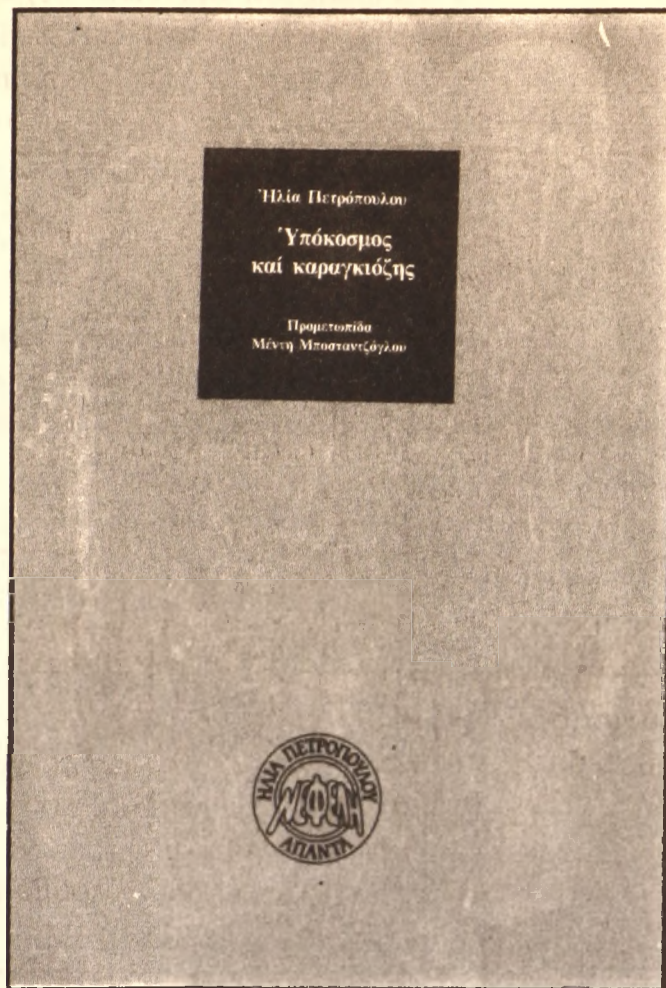
Ο συνεργάτης μας, Π. Πετρίδης, απαντά:

Ο κ. Μπαλτάς δεν εννοεί να αντιληφθεί ότι το έργο του στην Εθνική Λυρική Σκηνή αμφισβητείται από την πλειοψηφία των καλλιτεχνών και εργαζομένων. Άλλωστε, όλα τα σωματεία της Ε.Λ.Σ., με το υπόμνημά τους της 15ης Οκτωβρίου 1996, ζήτησαν από τον υπουργό Πολιτισμού κ. Ευ. Βενιζέλο την άμεση απομάκρυνσή του. Εκεί, λοιπόν, εστιάζεται το πρόβλημα και όχι σε μένα. Στα σωματεία της Λυρικής Σκηνής θα πρέπει να δοθούν οι δέουσες απαντήσεις.

Π. Πετρίδης

ΗΛΙΑΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

Υπόκοσμος και καραγκιόζης

Ένα ακόμη σημαντικό βιβλίο του Η.Π. για να γνωρίσουμε και να μελετήσουμε το λαϊκό μας πολιτισμό.

ΕΠΙΣΗΣ ΚΥΚΛΟΦΟΡΟΥΝ

ΕΓΧΕΙΡΙΔΙΟΝ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΚΛΕΦΤΗ ★
ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ, ΠΤΩΜΑΤΑ ★
ΚΑΛΙΑΡΝΤΑ ★ ΙΩΑΝΝΟΥ ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ★
ΨΕΙΡΟΛΟΓΙΑ ★ Ο ΤΟΥΡΚΙΚΟΣ ΚΑΦΕΣ ΕΝ
ΕΛΛΑΔΙ ★ ΜΥΣΤΑΞ ★ ΤΟ ΑΓΙΟ ΧΑΣΙΣΑΚΙ ★ ΤΑ
ΜΙΚΡΑ ΡΕΜΠΕΤΙΚΑ ★ Η ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ
ΒΕΡΟΛΙΝΟΥ ★ ΤΟ ΜΠΟΥΡΔΕΛΟ ★ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ
ΣΙΔΕΡΙΕΣ ★ ΔΩΔΕΚΑ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ
ΠΑΛΑΤΙΝΗ ΑΝΘΟΛΟΓΙΑ ★ ΠΟΙΗΜΑΤΑ 1968-
1974 • 1982 - 1991 ★ ΤΗΣ ΦΥΛΑΚΗΣ ★ ΑΡΕΤΙΝΟΥ
• ΤΑ ΑΚΟΛΑΣΤΑ ΣΟΝΕΤΑ ★ Η ΦΟΥΣΤΑΝΕΛΑ
★ ΠΟΤΕ ΚΑΙ ΤΙΠΟΤΑ ★ Η ΕΘΝΙΚΗ
ΦΑΣΟΥΛΑΔΑ ★ ΤΟΠΟΡ ★ ΤΑ ΣΙΔΕΡΑ, Η
ΛΑΣΠΗ, ΤΑ ΜΠΑΣΤΟΥΝΙΑ ★ ΚΥΡΙΩΣ ΑΥΤΟ ★
ΤΟ ΤΑΝΤΟΥΡΙ ΚΑΙ ΤΟ ΜΑΓΚΑΛΙ ★ ΚΑΡΕΚΛΕΣ
ΚΑΙ ΣΚΑΜΝΙΑ.

☆☆☆

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΙΦΕΛΗ

... προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 36 07 744

Εκδόσεις

ΑΠΟΠΕΙΡΑ

Κυκλοφορούν

Παραμύθια
των Ινδιάνων
της Β. Αμερικής

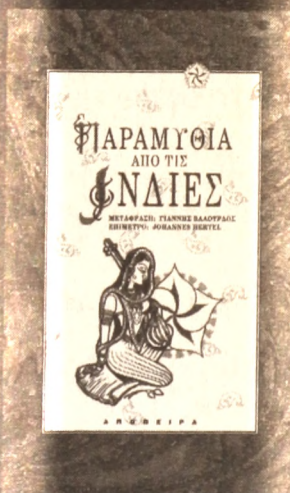
Παραμύθια
από το
Μεξικό

Παραμύθια
από τον
Αμαζόνιο

Παραμύθια
από τις
Ινδίες

Ακόμη κυκλοφορούν:
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΙΝΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΕΡΣΙΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΓΑΠΗΣ ΚΑΙ ΕΡΩΤΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ
ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ ΑΠΟ ΤΙΣ ΝΟΤΙΕΣ ΘΑΛΑΣΣΕΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΠΟΠΕΙΡΑ: ΝΑΥΑΡΙΝΟΥ 18-20,
10680 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 6450519 FAX: 3630376

ΕΠΙσημαίνουμε

ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΙΣ ΣΧΟΛΕΣ ΚΑΛΩΝ ΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΣΤΙΣ ΜΟΥΣΙΚΕΣ ΣΧΟΛΕΣ

Για τρίτη συνεχή χρονιά επαναλαμβάνεται το γνωστό πρόβλημα με την εισαγωγή των επιτυχόντων στην Ανωτάτη Σχολή Καλών Τεχνών της Θεσσαλονίκης. Επιτυγχάνει ένας αριθμός, η Σχολή κατά παράβαση του Ν. 1771/88 δέχεται την εγγραφή ολιγωτέρων και αφού παίξουν με την αγωνία των υποψηφίων στο τέλος τους εγγράφουν. Έτσι, φέτος, από το σύνολο των 171 επιτυχόντων η Σχολή ανακοίνωσε ότι θα εισαχθούν 85. Λαμβανομένου υπ' όψιν ότι 43 εξ αυτών επέτυχαν και στην ΑΣΚΤ Αθηνών, ο αριθμός των επιτυχόντων ουσιαστικά περιορίσθηκε στους 128. Έτσι έμειναν μετέωροι οι υπόλοιποι υποψήφιοι φοιτητές. Οι διαμαρτυρίες γονέων και υποψηφίων είχαν ως αποτέλεσμα να δεχθεί η Σχολή την εγγραφή μίας δεύτερης «δόσης» 28 ατόμων. Με τους υπόλοιπους 37 τι θα γίνει;

Για το θέμα αυτό ο βουλευτής του Συνασπισμού Φ. Κουβέλης κατέθεσε ερώτηση προς τον υπουργό Παιδείας. Επίσης ερωτήσεις κατέθεσαν οι βουλευτές Στρ. Κόρακας (ΚΚΕ), Ελ. Ανουσάκη (ΠΑΣΟΚ), Ντ. Μπακογιάννη, Κ. Καραμανλής και Π. Τατούλης (Ν.Δ.).

• Αλλά οι διακρίσεις και η άνιση μεταχείριση δεν είναι μόνο... προνόμιο των σπουδαστών των εικαστικών. Με άλλη ερώτησή του προς τον υπουργό Παιδείας ο Φ. Κουβέλης θέτει το θέμα της κακής και πρόχειρης οργάνωσης των Μουσικών Σχολών των Πανεπιστημίων. Και υποδεικνύει τον τρόπο λύσης του προβλήματος: «Να λάβει μέτρα για την απρόσκοπτη διεξαγωγή των εξετάσεων του ειδικού μαθήματος της υπαγόρευσης μουσικού κειμένου (DICTEE) και να προκαλέσει την αλλαγή του ΠΔ 100/10.5. '96».

ΜΑΝΩΛΗΣ ΒΑΣΙΛΑΚΗΣ

Ο ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΑΛΗΘΕΙΝΟΣ ΣΤΟ ΕΠΙΚΕΝΤΡΟ

ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΑ ΙΧΝΗ πλαστικής σκέψης, που υλοποιείται ξεπερνώντας τον διακοσμητικό ή χρηματιστηριακό ρόλο του έργου τέχνης, στέκομαι στη δουλειά του **Δημήτρη Αληθεινού** («Επίκεντρο») αλλά και στη συνολική στάση του απέναντι στην έννοια του αρχετυπικά «ιερού».

Ο Αληθεινός, χρόνια τώρα, ταξιδεύει σε επιλεγμένα από τον ίδιο σημεία του πλανήτη και κρύβει στη γη έργα του για εκείνους που κάποτε θα τα βρουν. Συνήθως είναι κυκλικά έργα που αντανακλούν το φως. Ο κύκλος, σχήμα γεωμετρικά «τέλειο» αλλά και συμβολικό του κύκλου της ζωής, της αιωνιότητας, και του ήλιου, εμφανίζεται επίμονα στις φόρμες του. «Χαίρε φως»: χαράσσει μερικές φορές πάνω τους.

Στην έκθεση στο «Επίκεντρο», που

πραγματοποιείται ύστερα από 11 χρόνια απουσίας, παρουσιάζονται κατασκευές και μια εγκατάσταση – μια προβολή κι ένα επίτοιχο από μέταλλο. Οι κατασκευές είναι κυκλικά υπερυψωμένα γλυπτά από μέταλλο και χώμα, που παραπέμπουν είτε σε βωμό, είτε στην περί γαίας αρχαία αντίληψη. Στους υπερυψωμένους «βωμούς» που στηρίζονται σε αφρικανότροπα ειδώλια, τα «πρόσφορα» – κόκκινα αυγά, κουφέτα, πονκάμισο φιδιού, κερήθρες, ανθρώπινα κρανία – επιχειρούν να υποδηλώσουν την ιερότητα της κινητήριας δύναμης των πολιτισμών: Θάνατος-Ανάσταση, ο Κύκλος της Ζωής στο διηνεκές, πέρα από το άτομο και τον πολιτισμό του, η ίδια η υπαρξιακή αγωνία και ελπίδα του μοναδικού εκείνου όντος που γεύτηκε το μήλο της γνώσης.

Άννα Χατζηγιαννάκη

ΠΡΟΤΕΙΝΟΥΜΕ

• **Διαβάστε:** Τη συλλογή διηγημάτων Χερουβικά στα κεραμίδια, του Βασίλη Τσιαμπούση (εκδ. Κέδρος). Ο δραμινός συγγραφέας επιστρέφει από το μυθιστόρημα στο διήγημα – κι ο κόσμος, η χαμηλή πραγματικότητα, «μια σύν-ταξη επιμέρους περιπτώσεων», είναι γεμάτος ενδιαφέροντα περιστατικά. Ένα βιβλίο, 11 διηγήματα – κι η γλώσσα, «μάθημα σοφά οικονομημένο»...

• **Δείτε:** Τα Φανταστικά Πορträίτα, την έκθεση ζωγραφικής του Τάσου Μισούρα, στην αίθουσα τέχνης Τερρακώττα της Θεσσαλονίκης (Χρυσοστόμου Σμύρνης 13).

Ανθρωποκεντρική θεματολογία, εξπρεσιονιστικές παραμορφώσεις –

και τα εφιαλτικά κοινωνικά περιβάλλοντα αφήνουν ασταθείς και ανερμήνευτες τις διαθέσεις. Ως τις 11 Ιανουαρίου 1997.

ΔΕΝ ΑΓΑΠΩ ΤΙΣ ΕΠΕΤΕΙΟΥΣ

ΔΕΝ ΑΓΑΠΩ τις επετείους σημαίνει δεν αγαπώ τις γιορτές σκοπιμότητας, τις άχαρες σχολικές γιορτές, τις πατριωτικές παράτες... Ωστόσο, μ' αρέσαν πάντα τα γενέθλια...

Το Μορφωτικό Ίδρυμα της Εθνικής Τραπέζης έγινε χθες τριάντα χρονώ – τριάντα χρόνια δημιουργικής προσφοράς στην έρευνα με εκδόσεις σημαντικές και ποικίλες άλλες δραστηριότητες.

Δέκα χρόνων έγινε και το Κέντρο Λογοτεχνικής Μετάφρασης του Γαλλικού Ινστιτούτου. Και το γεγονός γιορτάστηκε με αυτοσχεδιασμούς και συνοδεία πιάνου. Μη νομίζετε, όμως, πως η λογοτεχνική μετάφραση αφήνει περιθώρια για αυτοσχεδιασμούς.

Τα γενέθλια, πάντως, είναι για να θυμίζουν μια πορεία ζωής και δημιουργίας· δεν είναι πάντα μελαγχολική η σειρά των σβησμένων κεριών.

Α.Φ.

ΠΕΘΑΝΕ Ο ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΖΩΡΖ ΝΤΥΜΠΥ

ΕΝΑΣ ΑΠΟ ΤΟΥΣ κορυφαίους μεσαιωνολόγους και από τα μεγάλα ονόματα της γαλλικής ιστοριογραφίας, ο **Ζωρζ Ντυμπύ**, πέθανε στις 3 Δεκεμβρίου σε ηλικία 77 ετών.

Εμπνευσμένος δημιουργός που αποκρυπτογραφούσε και σχολίαζε τις πηγές, ο Ζωρζ Ντυμπύ διατήρησε μέχρι τα 77 του την πιο κρυφή και ίσως την πιο αγαπημένη του πλευρά: ένα στυλ γραφής, που ήταν η τέχνη να διαλέγει τα κείμενα και να τα δουλεύει με υπομονή ώσπου να αποκτήσουν ζεστασιά και ψυχή. Ο Ζωρζ Ντυμπύ δεν ήταν ένας ιστορικός σαν όλους τους άλλους. Το γεγονός ότι βγήκε από τον πολύ κλειστό κύκλο των μεσαιωνολόγων για να γίνει ένας εξέχων διανοούμενος οφείλεται όχι μόνο στα έργα του, αλλά και στη θέλησή του να αποτελέσει έναν εμπνευσμένο παιδαγωγό, ο οποίος χρησιμοποίησε όλα τα κανάλια μετάδοσης της γνώσης, έγραφε πολύ εύστοχα στην εφημερίδα *Le Monde*, ο **Philippe-Jean Catinehi**.

Ο Ντυμπύ αγάπησε με πάθος τη ζωή και ήταν γι' αυτόν η αγάπη προς τη ζωή προϋπόθεση της ύπαρξης ενός ιστορικού. Όπως έγραφε η *Monde*, ο Ντυμπύ εισήγαγε τον αισθησιασμό στις ανθρωπιστικές επιστήμες, συλλαμβάνοντας την ιδέα μιας επιστήμης ανοικτής στους πέντε ανέμους και ενός ιστορικού λόγου που αρθρώνεται με την ελευθερία ενός έργου τέχνης.

Στις 200 σελίδες ενός πραγματικά ελκυστικού βιβλίου του, που κυκλοφορεί και στα ελληνικά από τις εκδόσεις ΟΛΚΟΣ (μετάφραση **Ρένα Σταυρίδη-Πατρικίου**) και τιτλοφορείται *Η ιστορία συνεχίζεται*, ο γάλλος ιστορικός κάνει έναν απολογισμό της πορείας της περιφημής σχολής των *Annales* και περιγράφει μια μέθοδο που αναπτύχθηκε μέσα σ' αυτό το επιστημονικό ρεύμα και οδήγησε στη διεύρυνση του ερευνητικού πεδίου της ιστοριογραφίας, στην αλλαγή των στόχων, στον πολλαπλασιασμό των αντικειμένων και στην ανανέωση των πηγών.

Ο Ντυμπύ εξηγεί πώς κάτω από την επιρροή του ιστορικού **Jean Deniau** άρχισε να ασχολείται με την ιστορία του Μεσαίωνα, και περιγράφει πώς μέσα από τα *Annales* ανακάλυψε το έργο του **Marc Bloch**. Το έργο του Bloch, *Τα πρωταρχικά χαρακτηριστικά της αγροτικής ιστορίας της Γαλλίας*, αποτέλεσε και το εγκώλσιο του Ντυμπύ. Αποφασιστικό ρόλο στην πορεία του Ντυμπύ έπαιξε κι η έκδοση των δύο τόμων του έργου του Marc Bloch, *Η φεουδαρχική κοινωνία*. Το παθιασμένο διάβασμα αυτού του κειμένου επηρέασε αποφασιστικά τον Ντυμπύ. «Όταν σήμερα ξαναδιαβάσω κάποιες σελίδες του, μένω κατάπληκτος με τη φρεσκάδα τους, με τον αστεϊρευτο πλούτο τους, με την τόλμη τους. Βρίσκω μέσα σ' αυτές όλα όσα εξακολουθούν μέχρι σήμερα να δίνουν ζωή στις έρευνές μας, όλα όσα σπρώχνουν προς τα μπρός», σημείωνε χαρακτηριστικά ο Ζωρζ Ντυμπύ.

Σωτήρης Ντάλης

«ΔΑΣΚΑΛΟΙ ΚΑΙ ΜΑΘΗΤΕΣ-ΜΑΘΗΤΕΣ ΚΑΙ ΔΑΣΚΑΛΟΙ»

• **Η ΣΧΕΣΗ** Δασκάλου και Μαθητή είναι ένας δεσμός εξουσίας, έρωτα αλλά εξέγερσης. Ως εκ τούτου, σπάνια θα μπορούσε να θεωρηθεί ιδανικός. Άραγε, αληθινοί δάσκαλοί μας είναι αυτοί που μας δίδαξαν ή αυτοί με τους οποίους συγκρουστήκαμε; Διδάσκεται η Τέχνη; Και αν ναι, με ποιες διαδικασίες; Ένας «καλός» μαθητής εξελίσσεται πάντα σε καλό καλλιτέχνη; Μήπως ως δάσκαλοί μας ευρύτερα θα μπορούσαν να θεωρηθούν οι αγάπες ή οι επιθυμίες μας; Η πάλι διδασκόμαστε μόνο από τα λάθη μας; Και η Ιστορία της Τέχνης, τι ρόλο παίζει κατά την (εκ)παιδευτική διαδικασία; Λέγεται ότι ο καλλιτέχνης δημιουργείται όταν «σκοτώσει» το δάσκαλό του. Ισχύει πάντα αυτό; Υπάρχουν δημιουργοί που δεν αναγνωρίζουν κανένα ως δάσκαλό του. Ποιοι θεσμοί και ποια γεγονότα καθορίζουν το διώδυνο «Δάσκαλος-Μαθητής» στην ελληνική ζωγραφική;

Σ' αυτά και σ' άλλα τόσα ερωτήματα επιχειρεί να απαντήσει η έκθεση *Δάσκαλοι και Μαθητές-Μαθητές και Δάσκαλοι-Θεσμοί, Σχέσεις, Πρόσωπα της Ελληνικής Ζωγραφικής κατά τον αιώνα που λήγει*, που οργάνωσα και επιμελήθηκα (Αστρολάβος-Δεξαμενή, ως τις 11.1) Τα προτεινόμενα ζεύγη –που συχνά λειτουργούν κι αντίστροφα– άλλοτε διακρίνονται ιστορικά (φερ' ειπείν, ο Βλάσης Κανιάρης υπήρξε μαθητής του Γιάννη Μόρα-

λη στην ΑΣΚΤ) και άλλοτε λειτουργούν αυθαίρετα, θέλοντας να καταδείξουν βαθύτερες σχέσεις πέραν των τυπικών (λ.χ. το δίδυμο Γ. Μπουζιάνης-Μάκης Θεοφυλακτόπουλος). Επίσης καταδεικνύεται το πολυδιάστατο πλέγμα των σχέσεων και των διαρκών μεταβολών που υφίστανται οι ρόλοι του δασκάλου και του μαθητή. Έτσι ο Τσαρούχης, μαθητής του Κόντογλου, χωρίς ποτέ να διδάξει στην ΑΣΚΤ, είναι εντούτοις ο αναμφισβήτητος δάσκαλος μιας σειράς νεότερων καλλιτεχνών, όπως επίσης και το μαύρο πρόβατο μιας ομάδας άλλων.

Η έκθεση ιστορικά αρχίζει με τη «διαμάχη» Παρθένη - Ιακωβίδη κατά τη δεκαετία του '20, περνά στην «κηδεμονία» του Μόραλη επί 40 συνεχή χρόνια στη Σχολή και τερματίζει στη δεκαετία του '90 κατά την οποία πολλά από τα θεσμικά στερεότυπα αμφισβητούνται ριζικά. Συμβολικά, η έκθεση κλείνει με τον Τάσο Ματσαβίνο ο οποίος δηλώνει πως δεν υπήρξε μαθητής κανενός.

Εν κατακλείδι, η έκθεση υποστηρίζει πως τα προτεινόμενα ζευγάρια καλλιτεχνών – «νόμιμα» είτε αυθαίρετα – συνιστούν μεν διώδυνο αλλά όχι εξισώσεις.

Τελικά ο καθένας χάνεται ή σώζεται μεδική του ευθύνη.

Μάνος Στεφανίδης

«ΜΕΡΕΣ ΜΟΥΣΙΚΗΣ»: ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ

Ο **ΚΥΚΛΟΣ**, στο χορό της έκδοσης ημερολογίων, κάθε χρόνο μεγαλώνει. Κάθε χρόνο προστίθενται και νέοι «χορευτές», νέοι φορείς, που καλοσωρίζουν τη νέα χρονιά με τη βοήθεια των εικαστικών ή με τη συμβολή της βιβλιογραφίας και των ιστορικών ντοκουμέντων. Το βιβλιοπωλείο «Πλους» της Κέρκυρας είναι πια από τους μόνιμους «χορευτές». Η έκδοση ημερολογίου, για δεύτερη χρονιά, με σπάνια ντοκουμέντα και φωτογραφίες από τη σύγχρονη και παλαιότερη ιστορία της Κέρκυρας ακολουθήθηκε και φέτος. Ο τίτλος του, *Μέρες μουσικής*, και το θέμα του αυτό που υπόσχεται ο τίτλος. Η συμβολή της Κέρκυρας στην ανάπτυξη της έντεχνης νεοελληνικής μουσικής παρουσιάζεται, συνοπτικά αλλά κατατοπιστικά, στο εισαγωγικό κείμενο του Χάρη Ξανθουδάκη, καθηγητή στο Τμήμα Μουσικών Σπουδών του Ιονίου Πανεπιστημίου. Ακολουθεί –σκορπισμένο στις σελίδες με τους μήνες, τις μέρες και τις εβδομάδες– σπάνιο φωτογραφικό υλικό από τη μουσική ιστορία του νησιού, που συχνότατα ήταν και σταθμοί της μουσικής ιστορίας του τόπου μας. Φωτογραφία της πρώτης γυναίκας μουσικού σε μπάντο, φωτογραφία της Φιλαρμονικής Εταιρείας Κέρκυρας στους Ολυμπιακούς Αγώνες του 1896, κι ένα σπάνιο κείμενο –δημοσιεύεται για πρώτη φορά– του Μάντζαρου για την Εκκλησιαστική Μουσική της Επτανήσου.

Ο.Σ.

ΕΝΑΣ ΔΙΟΝΥΣΟΣ ΣΤΗΝ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

του Μανώλη Βασιλάκη

Το Σάββατο 7 Δεκεμβρίου πουλάκιν έκελάιδε στοῦ Γαλατᾶ τὸν πύργο / 'ς τῇ ματζιοράνας τὴν κορφή, στοῦ ροσμαριού τῇ φούντα / Δὲν έκελάιδε σὰν πουλὶ γ-ῆ ὡς κελαῖδουν τ' ἀηδόνια / μόν' έκελάιδε κι ἤλεγε πὼς ἔφυγεν ὁ Γιάννης. Πως ἔφυγε ὁ Γιάννης Θεοδωράκης για το τελευταίό ταξίδι, ὁ ακριβός φίλος (και μέλος της ιδρυτικής ομάδας του Αντί), ποιητής και δημοσιογράφος ποιητής, ὁ ὁποῖος ἀπὸ τὴν Δευτέρα ἀναπαύεται στις υπώρειες των Λευκών Ορέων, στον Γαλατά, δίπλα στους γονεῖς του. Και πρέπει να γράψω για τον Γιάννη, τον πιο στενό κι αγαπητό μου φίλο ἐδῶ και 24 χρόνια. Να γράψω για κείνον που εχλεύαζε, που μισούσε τους επικηδεύουσους και θεωρούσε μεγάλο του εύρημα τὴν σταθερά επαναλαμβανόμενη δήλωση σε κάθε περίπτωση με τους στίχους: «Εδῶ σωπαίνουν τα πουλιά, σωπαίνουν κι οἱ καμπάνες». Κι εγελοῦσαμε που πάντοτε ἔκανε τὴν πιο λιτή και εντυπωσιακή δήλωση. Τώρα ὅμως, Γιάννη, εἶναι σοβαρά τα πράγματα και δεν θέλω να γλιτώσω με τὸν τρόπο που ἐδίδαξες. Τώρα γράφω τὸ πρώτο γραπτό που δεν θα διαβάσεις, κι εἶναι για σένα.

Για τὸν ακριβό που με τίμησε με τὴν φιλία και τὴν ἐμπιστοσύνη του, τὸν ὁποῖον ἐγνώρισα ὅταν ἦμουν 19 χρονῶν, στον Ριζοσπάστη.

Ὁ Γιάννης ἔφυγε πρόωρα, 64 χρονῶν, ἀφού ἔζησε βίον ταραχώδη και διπλό. Και λέω διπλό, γιατί:

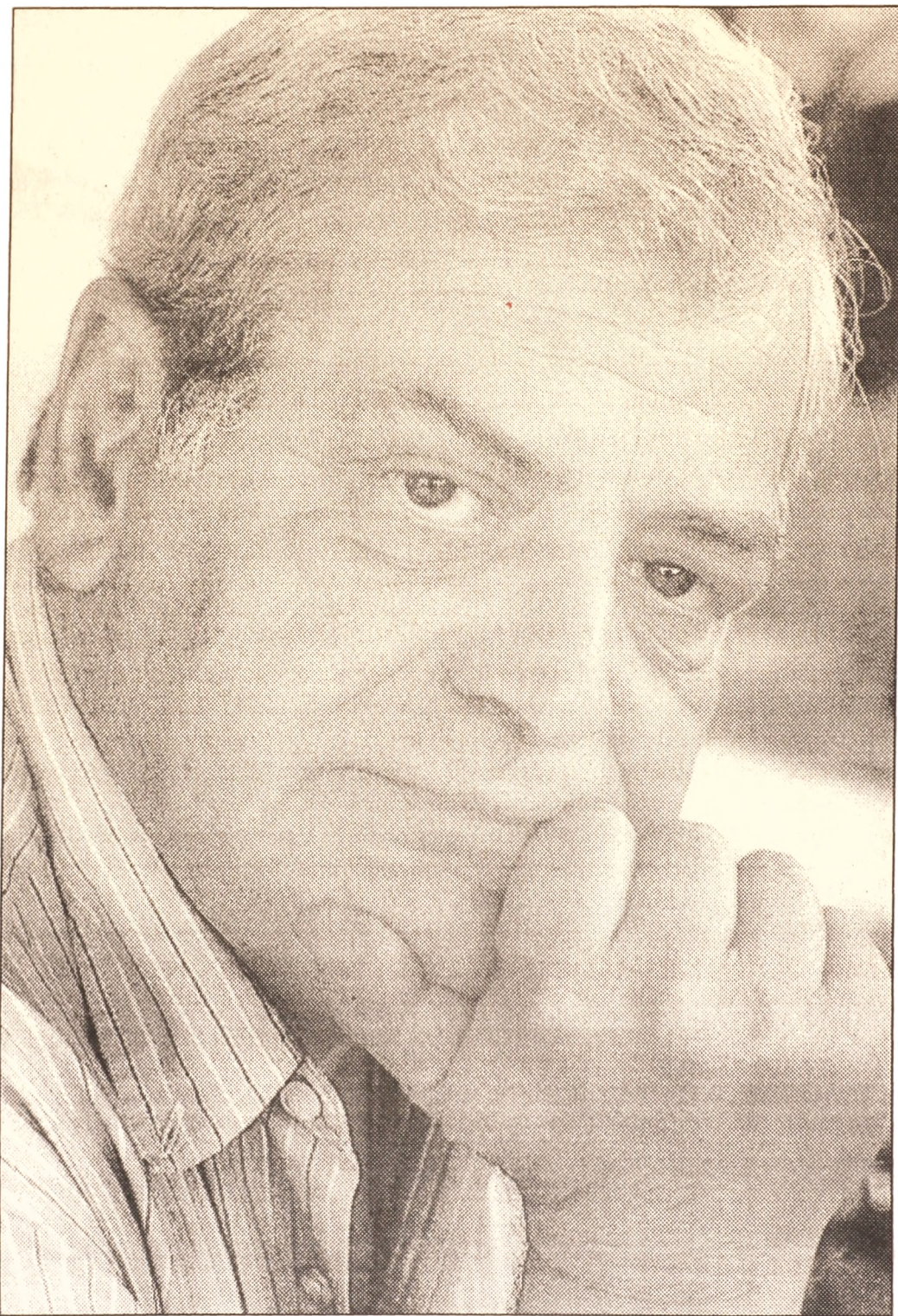
Ὁ Εὐτύχης σκαλίζοντας τὸν ἀθάνατο ἡμερομηνίες μοῦ εἶπε:

— Μὲ τὰ παραμύθια καὶ τὰ ξενύχτια

διπλασιάστηκε ἡ ζωὴ μας.

(Γιάννη Θεοδωράκη, *Λιποτάχτες*).

Με τα παραμύθια, τα ποιήματα, τα τραγούδια, τις ιστορίες, τις πλάκες και «τ' ἄλλα ωραία». Μόνο τις φορές τῆς στιγμιαίας κατάθλιψης, ὕστερα ἀπὸ τὴν ευωχία, τὸ μεθύσι, τὸ γλέντι, και παρ' ὅλη τὴν ἱλαρότητα που φρόντιζε να δίνει για να ξεγελάει, τα δυο-τρία τελευταία χρόνια με διαπερνούσε ἓνα ρίγος ὅταν τὸν ἀκούγα να τραγουδάει τὸ ριζίτικο:

Ἄνετράνισα, κόρη μου, τὰ μάθια μου κι ἀπὸ τὸ ἀνύδρους κάμπους, / θωρῶ 'ναν ποταμὸ θολό, θολὸ καὶ βουρκωμένο.

.....
Κι ἀνάμεσα στὸν ποταμὸ θωρῶ 'ναν καβαλάρη, / ἄσπρος ὁ νιὸς, ἄσπρα φορεῖ, μαῦρό 'χει καβαλάρη.

Για να κατανοήσει κανεῖς λίγο τὴν προσωπικότητα και τὸ ἔργο του Γ. Θεοδωράκη παραθέτω τὸ ἀνέκδοτο κείμενό του με τίτλο «Τα μήλα Μιτσούριν» ἢ –ὁποσδήποτε θα μου τὸ ἐπέτρεπε να τοὺς ἀλλάξω τίτλο:– «Τα μήλα τῆς Επανάστασης», καθώς και ἀποσπάσματα ἀπὸ τις μαραθῶνιες ἀφηγήσεις του τις ὁποῖες εἶχα τὴν πρόνοια να μαγνητοφωνήσω. Δεν μπορούσε να πράξει κάτι ὀλιγότερο ὁ Γιάννης, παρὰ μια κλοπὴ προμηθειῆς, μια κλοπὴ των παραδείσιων μῆλων. Δεν μπορούσε παρὰ να εἶναι *λιποτάκης* τὴν ἐποχὴ τῆς «στρατευμένης τέχνης», ὅταν ὁ σοσιαλιστικὸς ρεαλισμὸς ἦταν στις δόξεις του και τὸ πρώτο και μοναδικὸ θέμα ὅλων των ποιητῶν τῆς στρουγκας του ἦταν ἡ ἐπανάσταση και ἡ εἰρήνη. Ὅπως μου ἀφηγήθηκε ὁ ἴδιος: «Γι' αὐτὸ τέλειωσα τὴν συλλογὴ με τὸ ποίημα

Υδροκέφαλος, με τους στίχους:

(...) χιλιάδες βατράχια γουργουρίζουν εἰρηνικά.

και ἐν συνεχείᾳ ἔγραφα:

Εἰρήνη

εἶχα καὶ μιὰ γκόμενα

ἦτανε παχειὰ

κ' ἦτανε πλύστρα

ὕστερα κέρδισε τὸ λαχεῖο

μὲ παράτησε

καὶ παντρεύτηκε κάποιον ἠλεκτρολόγο.»

Πάντα προηγείτο τῆς ἐποχῆς του ὁ Γιάννης. Γι' αὐτὸ και ἦταν πάντα μαῦρο πρόβατο στον χώρο τῆς κομμουνιστικῆς ἀριστεράς. Ἐνας Διόνυσος στὴν Ἀριστερά, γίνεται; Κι ὅμως συνέβη! Ἐνας Διόνυσος

με μονόκλ και ημίψηλο για την περίπτωση, ένας αριστοκράτης, ευγενής, γίνεται; Κι όμως συνέβη.

«Τι να κάνουμε;» ρωτούσε ο τίτλος του γνωστού εγχειριδίου του Λένιν. Ο Γιάννης είχε πάντα μιαν απλή απάντηση:

— Να ρωτήσετε τη συνείδησή σας.

Και φυσικά δεν έμπαινε στον φαύλο κύκλο των σοφισμάτων, αλλά με τον καταλυτικό σαρκασμό του και το ξιφήρες χιούμορ του κατέλυε όλα τα σοβαροφανή (επ)οικοδομήματα. Θυμούμαι πριν από μερικά χρόνια που επέστρεφε από την οδό Αθηνάς απ' όπου αγόραζε με το κλό τα παράσημα των σοβιετικών στρατηγών. Κι ήταν πικρό το χιούμορ του όταν τα κρέμασε πλάκα στο στήθος. Μετά –αυτοπαρασημοφορημένος πάντα– μου ζήτησε να τον βοηθήσω να ζυμώσουμε ψωμί. Κι ώσπου να ψηθεί εκείνο το γλυκό ψωμί, διηγήθηκε καμπόσες ιστορίες κλαυσίγελου επαναστατικού.

Τώρα δεν μπορεί παρά να 'χει μεθύσει τους αγγέλους, δεν μπορεί παρά να τους ξυπνάει, *αυγή τσ' αυγής*, με τα τραγούδια ή τα γάργαρα γέλια του, δεν μπορεί παρά να οργανώνει «συνωμοσίες» επί των ρευστών βεβαιιοτήτων, δεν μπορεί παρά να 'χει γεμίσει τις πύλες με αντιεξουσιαστικά συνθήματα μ' κείνο το παλιό κατοχικό μπουγέλο ή με κόκκινους μαρκαδόρους, δεν μπορεί παρά να γράφει στον σγουρόν άνεμο στίχους τρυφερούς, δεν μπορεί παρά να κοπανάει τα πλήκτρα της «Μαρίτσας» της θορυβώδους γραφομηχανής του, δεν μπορεί παρά να έχει αποκτήσει ο παράδεισος μια γειτονιά ροκ, δεν μπορεί παρά να 'χει στις τσέπες του κλεμμένα μήλα του Παραδείσου. Δεν μπορεί παρά να δένει τις μηλιές με επιδέσμους ή τα πληγωμένα πετεινά. Δεν μπορεί παρά να σπάει την αιωνίαν παραδείσιον ανίαν.

Δεν παρηγορούν όμως, Γιάννη, τα γεννήματα της πεισματάρικης φαντασίας. Ούτε οι αόρατες φωνές που προσπαθώ ν' ακούσω. Ούτε η ιδέα πως έχεις γίνει έξοχος θεός. Ένα καυτό χιονόνερο μου ραπίζει το πρόσωπο. Ένας ψυχρότατος άνεμος πάγωσε τις ελιές, την κληματαριά, τη δάφνη, τις λεμονιές του Γαλατά και την ψυχή μου. «Δεν ντρέπεσαι, ρε!», θα μού 'λεγες. Εγώ πάντως το καλοκαίρι θα τολμήσω να 'ρθώ για καφέ στο «Πανόραμα» και ν' αντικρίσω το Κρητικό Πέλαγος.

Έτσι, πέρασε μια ακόμα μέρα ή κυρά-Ευρώπη

μέ κύκλους μαύρους γύρω από τὰ μάτια

χωμένη στο μπαλωμένο σάλι της

ζητιανεύει στα καφενεία της πλατείας Συντάγματος.

Συγκινήθηκα ακόμα κι εγώ

ό παράλυτος και άφράτος

διέταξα τὸ γκαρσόνι νὰ τῆς δώσει μιὰ λίρα ἢ ἓνα δολλάριο

*τὸ 'χει ὁ χαρακτήρας μου νὰ δίνει κι ὕστερα νὰ ντύνεται κρο-
κόδειλος*

νὰ κολυμπάω στὰ ζεστά νερά της Κρήτης.

(Γ. Θεοδωράκη, Πλημμύρα / Ὁ Μεγάλος Πυρηνικός)

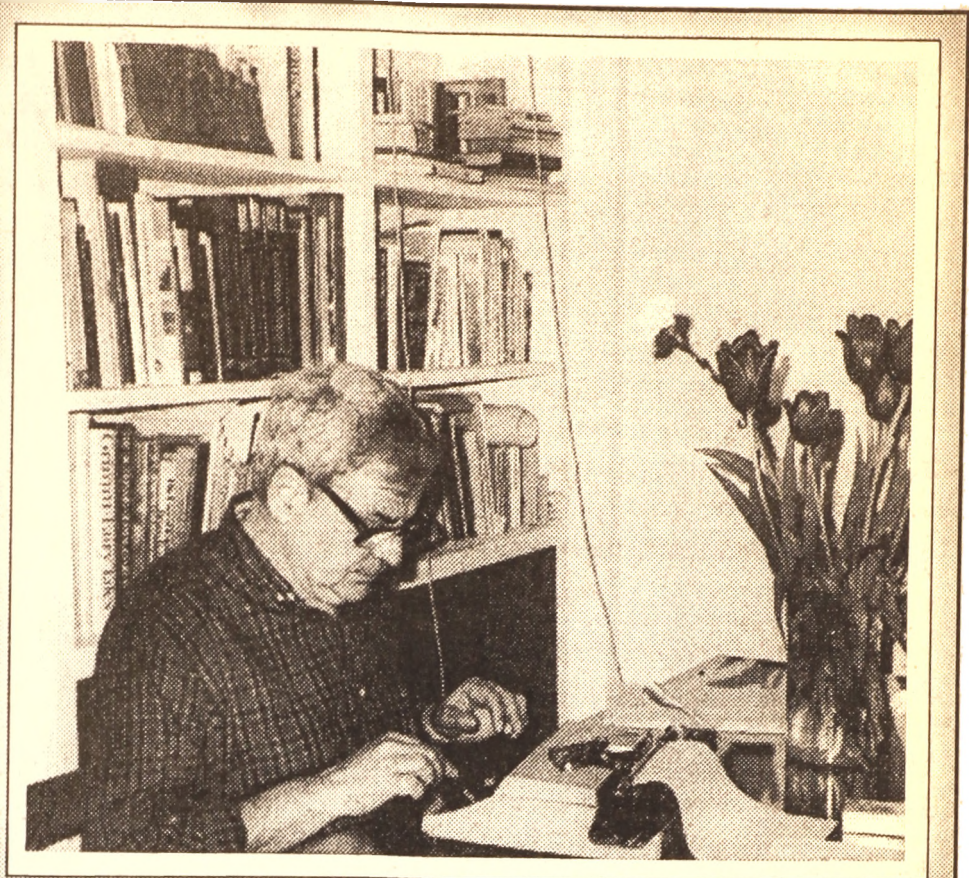
Θεέ μου

φύλαξέ μας ἀπ' τὸ μάτι

πνίξαμε τὸ γάτο

καὶ γελάσαμε κομμάτι.

(Γ. Θεοδωράκη, Πλημμύρα / Βεγγέρα)

Ο Γιάννης Θεοδωράκης γεννήθηκε στα Γιάννενα το 1932, από πατέρα Κρητικό και μητέρα Μικρασιάτισσα. Στα παιδικά του χρόνια στην Τρίπολη έγινε υποχρεωτικά σκαπανέας στην ΕΟΝ του Μεταξά, και εξηγούσε πώς έκανε την πρώτη του «αντιστασιακή» πράξη: «Επειδή από πολύ μικρός υπέφερα από πονοκεφάλους, και στην οργάνωση τραγουδούσαμε και τους τρεις ύμνους στη σειρά (της ΕΟΝ, της 4ης Αυγούστου και τον εθνικό) με υψωμένο το χέρι ψηλά για τον φασιστικό χαιρετισμό, οπότε πονούσα και βλαστημούσα και την 4η Αυγούστου και τον Μεταξά». Έτσι απλά εξηγούσε ο Γιάννης και πάντα με τόνο αντηρωικό και τα πιο τρομερά πράγματα. Στην Τρίπολη του 1941 θα δει ένα μικρό παιδί να ξεψυχά από την πείνα, κι ανήμποροι να το βοηθήσουν, μαζί με τον Μίκη και τα άλλα παιδιά της χορωδίας θα τραγουδήσουν στις τελευταίες του στιγμές ένα νανούρισμα του Σούμπερτ. Μετά στην Αθήνα της Κατοχής, στο μπλόκο της Καλλιθέας, κι ο Γιάννης αετόπουλο. Ο Εμφύλιος τον βρήκε γυμνασιόπαιδο στην Κρήτη. Έφηβος στην μετεμφυλιοπολεμική Ελλάδα, σπουδάζει κινηματογράφο στην Σχολή Σταυράκου και κατόπιν φεύγει για σπουδές στη Σορβόνη. Το 1958 με παρότρυνση του Μίμη Δεσποτίδη αρχίζει την συνεργασία του ως αρθρογράφου/ρεπόρτερ στο περιοδικό Δρόμοι της Ειρήνης και επίσης από το 1958 έως τις 21 Απριλίου 1967 εργάζεται στην Αυγή. Το 1959 εκδίδει την πρώτη του ποιητική συλλογή Λιποτάχτες (Εκδ. «Δίφρος»). Στην χρυσή αυτή περίοδο της δημοσιογραφικής καριέρας του θα χειρισθεί αποτελεσματικά την επιχείρηση διάλυσης της οργάνωσης «Αντικομμουνιστική Σταυροφορία» και θα συμβάλει στην αποκάλυψη των δολοφόνων του Γρηγόρη Λαμπράκη. Η «γόνιμη» επαφή του με το μεταπολεμικό παρακράτος θα τον εμπνεύσει ώστε να γράψει αργότερα λαμπρά κείμενα με τα οποία διακωμωδούσε τους παρακρατικούς και το καθεστώς που τους εξέθρεψε. [Τα κείμενα αυτά είχα την πρωτοβουλία να συγκεντρώσω και να επιμεληθώ εκδίδοντας το βιβλίο Υπέρ Βωμών και Αστείων («Γνώσεις», 1987)]. Από το πλούσιο έργο του ξεχωρίζουν τα ποιητικά έργα Πλημμύρα - Περιγητής («Ίκαρος», 1980) και Ένα τραγούδι του καιρού μας («Σύγχρονη Εποχή», 1983). Ο Γ. Θεοδωράκης ήταν μέλος της πρώτης ιδρυτικής συντακτικής ομάδας του Αντί όπου εργάστηκε για ένα έτος και μετά την πτώση της χούντας. Ταυτοχρόνως εργάστηκε για λίγο στην Αυγή και εν συνεχεία στον Ριζοσπάστη έως το 1988.

ΤΑ ΜΗΛΑ «ΜΙΤΣΟΥΡΙΝ»

του Γιάννη Θεοδωράκη

Αλήθεια, τι να απέγιναν οι Λυσένκο και Μιτσούριν; Τα ονόματα δεν λένε τίποτα στους νεώτερους. Βάζω στοίχημα ότι δεν θα τα έχουν ακούσει ούτε και οι πιο φωτισμένοι και αδιάλλακτοι μαρξιστές επαναστάτες της εποχής μας, ακόμα ακόμα ούτε και η ιντελιγκέντσια της ΚΝΕ, αυτή που ο περίβολος του Περισσού τής ήταν στενός και όρμησε προς τα έξω για περισσότερες επαναστατικές συγκινήσεις. Εγώ όμως είχα την ευτυχία να καρφώσω τα δόντια μου σε ένα από τα επιτεύγματα των μεγαλοφυών βιολόγων και να γευτώ τη φαρμακερή στυφάδα του.

Το νέο συνεκλόνησε όλον τον κομμουνιστικό κόσμο, τον έκανε να νιώσει πιο βέβαιος για την οριστική νίκη, ίσως περισσότερο όταν μετά από μερικά χρόνια ακούσαμε από τον Νικήτα Χρουστώφ πως η ΕΣΣΔ ήταν κάτοχος της βόμβας υδρογόνου. Δεν ξέραμε γιατί ακριβώς, αλλά το είχε πει ο Στάλιν. Το μεγαλοφυέστερο έργο είχε τον τίτλο «Νέα Βιολογία». Υποθέτω πως η σοβιετική επιστήμη, ανατρέποντας τις αστικές θεωρίες για την κληρονομικότητα και άλλα τέτοια, απεδείκνυε οριστικά και τελεσίδικα πως το προτσές και η νομοτέλεια προς τον οριστικό θρίαμβο του προλεταριάτου όλων των χωρών δεν είχε ως αφετηρία τους Μαρξ-Ένγκελς-Λένιν-Στάλιν, αλλά ήταν μια ιστορία αρχαία που άρχιζε ευθύς με την εμφάνιση του πρώτου κυττάρου στη Γη.

Τα κομματικά εκδοτικά σε Ανατολή και Δύση χτυπάγανε αλλεπάλληλες εκδόσεις, και στην Ελλάδα η πρώτη έκδοση είχε σχήμα, μέγεθος και ύψος σχολικού βιβλίου με πράσινο εξώφυλλο. Οι σελίδες του δεν ήσαν πολλές και οι ζωγραφιές του επίσης θύμιζαν σχολείο. Στις φυλακές και τις εξορίες όπου έφθασε με όλους τους νόμιμους και παράνομους τρόπους, αλλά και κάθε καθωσπρέπει επαναστάτης που κυκλοφορούσε ελεύθερα, από το πατάρι του Λουμπίδη όπου σύχναζαν οι διανοούμενοι μέχρι την ηρωική Καισαριανή, παντού έβλεπες μικρούς και μεγάλους να το διαβάζουν εμβριθώς.

Με τον Μίκη τότε μέναμε στου Μακρυγιάννη, στο δωμάτιο μιας ταράτσας που ο αρχικός του προορισμός ασφαλώς ήταν πλυσταριό του διώροφου σπιτιού. Δίπλα μας, σ' ένα παρόμοιο πλυσταριό, έμενε ένας καλός αγωνιστής από την Κρήτη, ο γεωπόνος Αριστείδης Κριάρης που μόλις είχε βγει από τη φυλακή. Αυτός είχε αγοράσει και για λογαριασμό μας ένα αντίτυπο. Το ξεφύλλιζα με πολλή περιέργεια και αγωνία όταν κατέφθασε ο Βασίλης Κουτσούγερας. Νομίζω πως είχε παίξει κάποιο ρόλο στην μύηση του Μίκη στον κομμουνισμό όταν ήμασταν στην Τρίπολη. Λίγο μεγαλύτερος από τον αδελφό μου, τον θαύμαζα όχι μόνο για το κοφτερό του μυαλό και την υψηλού επιπέδου καλλιέργειά του, αλλά και γιατί ήταν βέβαιο πως είχε πολεμήσει στο βουνό δίπλα στον Άρη Βελουχιώτη και είχε λάβει μέρος σε συνεδρίαση με τον Νίκο Πλουμπίδη. Κατά βάθος

τον θαύμαζα και για κάτι άλλο: Φαινότανε βαριά πληγωμένος από την τροπή που έπαιρνε η Επανάσταση. Δεν μιλούσε. Τις επιφυλάξεις του τις σήμαινε με ένα χαμόγελο ελάχιστα διαφαινόμενης ειρωνείας. Μια μέρα διάβαζα κάποια από τις ποιητικές συλλογές που συνιστούσε το Κόμμα. Την άλλη μέρα μου έφερε τα ποιήματα του Τόμας Έλιοτ:

«Αν θέλεις να μάθεις ποια είναι η αληθινή ποίηση της εποχής μας, διάβασε αυτά τα βιβλία», μου είπε.

Άφησε το βιβλίο και έφυγε αμέσως. Ξαναήρθε μετά από μία εβδομάδα. Με πέτυχε τη στιγμή που έγραφα κι εγώ με τη σειρά μου ένα ποίημα.

«Να το διαβάσω;».

«Άσε... Είναι νωρίς ακόμα. Όταν θα 'μαι βέβαιος θα σ' το δώσω».

«Πολύ σωστό αυτό που λες. Αλλά άκουσε μια συμβουλή, χωρίς να με ρωτήσεις τίποτα περισσότερο. Αν νιώθεις στρατευμένος, λιποτάκτησε!».

Τον θυμήθηκα το 1959, όταν ο Γουδέλης θα μου εξέδιδε την πρώτη μου ποιητική συλλογή, τους *Λιποτάχτες*.

Πήρε λοιπόν ο Βασίλης τη «Νέα Βιολογία» στα χέρια του με την προσοχή που αγγίζουμε κάτι το οποίο φοβόμαστε πως θα μας λερώσει. Την ξεφύλλισε, την άφησε στο τραπέζάκι και με θλίψη είπε:

«Από στιγμή σε στιγμή θα έχουμε λοιπόν και τα σταλινικά μαθηματικά...».

Μετά από εννιά χρόνια, το 1962 στη Μόσχα, στην έκθεση των επιτευγμάτων των λαών της ΕΣΣΔ, ευτύχησα να αντικρίσω, από

απόσταση ενός μέτρου παρακαλώ, μια παράξενη μηλιά που έμοιαζε και με νεραντζιά. Ένα καχεκτικό δέντρο, με μικρούς σαν νεραντζάκια καρπούς. Ήταν μηλιά «Μιτσούριν». Η συντρόφισσα που με «κρατούσε» -όπως λέγαμε τότε οι επαναστάτες- και με ξεναγούσε, μου εξήγησε με πολλά θερμά λόγια πώς και πού κατορθώθηκε αυτό το ονειρώδες επίτευγμα.

Αν και η ταμπέλα έγραφε πως τιμωρείται αυστηρά όποιος επιχειρήσει όχι να κόψει αλλά και να αγγίξει τη μαγική μηλιά, εγώ φυσικά το τόλμησα. Κατά την

επιστροφή στο ξενοδοχείο το έβαλα στο στόμα μου. Ευτυχώς ήταν δύσκολο να κόψεις ένα κομμάτι. Έκοψα τόσο όσο είναι απαραίτητο στο λαρύγγι για να σου περιγράψει με σαφήνεια τη γεύση του. Αλλά και αυτό που έμεινε στο στόμα έσπενσα να το φτύσω. Ήταν στυφό και πικρό, όπως ακριβώς το χαμόγελο του Βασίλη.

Δεν είναι κανείς να παίρνει στ' αστεία τη Βιολογία και ίσως κάποτε να αισθανθούμε καλύτερα και πιο κοντά στην αλήθεια αν της αναθέσουμε, με τη δική της παρατήρηση και τους δικούς της κανόνες, να ερευνά τα κοινωνικά φαινόμενα αλλά και να ξαναγράψει την ιστορία μας από την πρώτη στιγμή που ο Αδάμ αντίκρισε την Εύα. Σύμφωνα με τους βιολόγους, την ύπαρξη των προπατόρων μας και επομένως και τη δική μας την οφείλουμε στο γεγονός ότι ευθύς με τις πρώτες στιγμές της πρώτης μέρας της Δημιουργίας, τα άτομα άρχισαν να συνενώνονται καθώς εκινούντο άναρχα, και διαρκώς συνενώνονταν σε όλο

και περισσότερες και περιπλοκότερες δομές, μέχρις ότου τελικά δημιούργησαν και τον άνθρωπο. Από κει και μετά, τα υπόλοιπα οφείλονται σε λάθη, σε καταστρατηγήσεις δηλαδή του νόμου της επιβίωσης του σταθερού. Παρ' όλο που η εξέλιξη θεωρείται αόριστα ως κάτι καλό, ειδικότερα επειδή είμαστε προϊόν της, στην πραγματικότητα τίποτα δεν θέλει να εξελιχθεί, αναφέρει ο R. Dawkins στο αποκαλυπτικό και συναρπαστικό αριστούργημά του «Το Εγωιστικό Γονίδιο».

Εν πάση περιπτώσει, η Εύα έκανε το λάθος να προσφέρει το μήλο στον Αδάμ και ο Αδάμ έκανε το λάθος να φάει το μήλο. Έτσι χάσανε την ανέξοδη και αιώνια διαμονή τους στον Παράδεισο, έδωσαν όμως τη δυνατότητα σ' εμάς να γνωρίσουμε τη ζωή. Η ζωή έφτιαξε τον Στάλιν. Ο Στάλιν το μήλο του Μιτσούριν. Κι εγώ έφαγα το μήλο με τη βεβαιότητα ότι θα επιστρέψω στον Παράδεισο.

Αλλά φαίνεται πως η επιστροφή στον Παράδεισο είναι πια ένα άπιαστο όνειρο. Παραμένουμε στο κοτέτσι του φίλου μου Ανδρέα Γεωργίου (Ξυφτίλη), που μαζί με τον Σπύρο Λιναρδάτο αποτελούν τις δυο μοναδικές σταγόνες καθαρής σκέψης που έπεσαν στη γη από τον αποστακτήρα, το μεγάλο καζάνι της εγχώριας κομμουνιστικής αριστεράς. Ο δεύτερος, ένας έντιμος ιστορικός συγγραφέας και ο πρώτος, ένας διανοητής, φιλόσοφος υψηλού επιπέδου. Στην περίπτωση των ορνίθων, λέει ο Dawkins, κάθε άτομο μαθαίνει ποια είναι η θέση του και αυτό είναι πολύ καλό για την ομάδα ως σύνολο. Αυτό προκύπτει και από τις εδραιωμένες ομάδες, όπου σπανίζουν οι άγριοι καβγάδες, η παραγωγή αυγών είναι μεγαλύτερη από τις ομάδες που τα μέλη τους αλλάζουν συνεχώς και οι καβγάδες είναι συχνότεροι. Ας το πάρουμε απόφαση λοιπόν πως, αν θέλουμε να παράγουμε κάθε μέρα το αυγό μας, πρέπει να αναγνωρίσουμε ο καθένας τη θέση που του ανήκει και του ταιριάζει ή του ταιριάζει γιατί του ανήκει. Σαν όντα όμως, που χάρις στο σοβαρότερο βιολογικό λάθος της φύσης, δηλαδή τη νόηση, κατασκευάσαμε υψηλές έννοιες με μεγάλη αξία, η ευγενέστερη από τις οποίες είναι ο αλτρουισμός, θα επιμένουμε να αναστατώνουμε το κοτέτσι για το καλό όλων μας και προπάντων για το καλό των ερχόμενων γενεών.

ΜΙΑ ΑΦΗΓΗΣΗ ΤΟΥ ΓΙΑΝΝΗ ΘΕΟΔΩΡΑΚΗ

[...] Όλη η κοινωνία των Χανίων έπαιζε μέσα σ' αυτό το παιχνίδι των όπλων, των εκτελέσεων, των δολοφονιών, των κυνηγών κεφαλών, των βεντετών. Είναι αδύνατον να περιγραφεί η κατάσταση αυτή. Κατ' αρχήν, όλοι οι ακαμάτηδες, τεμπέληδες, λούμπεν, αποκτούσαν μια υπόσταση κρατώντας ένα πιστόλι και είχαν αυτοονομαστεί κυνηγοί των ανταρτών. Κατέλαβαν όλους τους ανοιχτούς χώρους, πλατείες, πεζοδρόμια της πόλης και έστησαν παράγκες – ταβέρνες υποτίθεται. Βάζανε μέσα μια λαίηνα κι ένα ποτήρι κι απ' όξω γράφανε «Οινοπωλείον». Η πλατεία των νέων καταστημάτων είχε καταληφθεί ολόκληρη. Αφήνανε ενδιάμεσως μόνο κάτι σοκάκια σαν της Σαγκάης. Εκεί εγκατέστησαν ως και ρουλέτα.

Μια γνωστή τσατσά, η Πιπίνα, νοίκιαζε ένα παράπηγμα το οποίο δούλευε ως λουστρατζίδικο. Επειδή τα γαλατιανά αυτοκίνητα στάθμευαν εκεί μπροστά είχα γνωριστεί με τους στιλβωτές, καθόμιονα στα υπερυψωμένα καθίσματα και συζητούσαμε ώσπου να φύγει το λεωφορείο. Καμιά φορά γυάλιζα και τα παπούτσια μου. Μια μέρα, εκεί που καθόμιονα στο λουστρατζίδικο, ακούω κούφιο θόρυβο, «μπουπ, μπουπ, μπουπ», βλέπω στις παράγκες τρύπες, τρύπες... Στο άλλο τετράγωνο σκοτώνονταν, κι επειδή η παραγκούπολη ήτανε χαρτονένια, οι σφαίρες διαπερνούσανε όλο το τετράγωνο και τις άκουγες να σφυρίζουν πάνω από το κεφάλι σου. Μέσα στον γενικό χαμό, διάφοροι «καπετάνιοι» με πιστόλες, Καμίληδες κυρίως, τρέχανε πάνω-κάτω πυροβολώντας. Ήτο τόσο μεγαλοπρεπής και φοβερή η θέα του αρχηγού τους, εκείνου του Καμίλη με τα μαύρα πουνκάμισα, τα γένεια, τα στιβάνια, τις πιστόλες, τα σαρίκια, τα κρέατά του τα πολλά που ξεχειλίζανε και την κουστωδία του που τον ακολουθούσε, που τον είδε κάποτε η μιάνα μου και λιποθύμισε.

Εν τω μεταξύ κι οι άλλες βεντέτες εξελίσσονται. Μια μέρα, έξω απ' το Γυμνάσιο εμφανίζεται ένας Ψιλάκης ένοπλος. Όσοι τον είδαν σκέφθηκαν πως

για να βρίσκεται εκεί, περιμένει να περάσει ο ανθυπασπιστής της Χωροφυλακής Θεοδωράκης, που έμενε κάπου κοντά, για να τον σκοτώσει. Κανείς ωστόσο δεν επήγε να τον ειδοποιήσει. Ενώ κάναμε λοιπόν μάθημα, ακούμε «μπαμ! μπαμ!». Φωνάζουνε όλοι:

«Τον σκότωσε!» και τρέχουμε έξω, καθηγητές και μαθητές. Όντως, στην άκρη μιας νεροκολύμπας είχε πέσει νεκρός κι όλη η κολύμπα ήτανε κόκκινη. Στον ίδιο χώρο, ένα Πενταράκι, 14 χρόνων, πυροβόλησε πάνω από το ποδήλατό του έναν Σαρτζετάκη και τον εσκότωσε.

Γνωστή και μη εξαιρετέα προσωπικότης της περιόδου αυτής υπήρξε και ο περίφημος Περίανδρος, ο οποίος ήτο χωλός και εκτελεστικό όργανο των Καμίληδων. Πριν από τον πόλεμο πουλούσε αυγά υπό τύπον ζητιανιάς, μετά τον εμφύλιο γύριζε στα δικαστήρια και πουλούσε ξυραφάκια και κατά τη διάρκεια του εμφυλίου είχε ένα ολμάκι στην πλάτη, δυο πιστόλια, ένα αυτόματο, γύρω γύρω ζωσμένος κουνουνάρες (σ.σ.: χειροβομβίδες) και διάφορα άλλα πυρομαχικά. Μια φορά ανέβαινε τις σκάλες του μπουρδέλου και βγήκε η Πιπίνα η τσατσά και σταυροκοπιότανε: «Θέ μου, μην πέσει ο κουτσός και μου τινάξει το σπίτι στον αέρα». Τώρα περνάει τα γεράματά του στον δρόμο των μπορντέλων ανήμπορος πια κάθετα και χαλβαδιάζει.

[...]

Μέσα σ' αυτό το κλίμα μαθαίναμε γράμματα. Στην πόλη, στα χωριά, παντού όπλα, σκοτωμοί. Το σχολείο δεν αποτελούσε εξαίρεση. Όλοι σχεδόν οι μαθητές οπλοφορούσαν. Ο γυμνασιάρχης μας ο Σεργιεντάνης είχε φέρει ως παιδονόμο κάποιον συγγενή του από το Σέλινο, τον Μανώλη, που είχε ένα αυτόματο και φορούσε σαρίκι και στιβάνια. Όταν π.χ. αντιλαμβανόταν πως καπνίζεις στα ουρητήρια ερχόταν από πίσω σου, σου πρότεινε το πολυβόλο και σου 'λεγε: «Αναπαημένος!» (σ.σ.: ψηλά τα χέρια). Σε αφοπλίζει και με τα χέρια πάντα ψηλά σε πήγαινε στο Γραφείο.

Είχα έναν συμμαθητή που είχε πυροβολήσει έναν καθηγητή και τον απέβαλαν από το Γυμνάσιο του Βάμου –αυτή ήταν η τιμωρία του! Το παρανόμι του ήταν Σοφούλης ή Κομμωμένη Κυβέρνηση, διότι είχε ένα ποδήλατο που συνεχώς το κουτουλούσε για να το σταματήσει. Ένα βράδυ έρχεται για πρώτη φορά στο σπίτι μου, ξέπνοος, και μου λέει:

«Τον έφαγα τον κερατά!».

«Ποιον έφαγες;»

«Τον φιλόλογο».

Τον είχε πυροβολήσει, πάνω από το ποδήλατο, κοντά στα δικαστήρια, γιατί τον είχε για κάποιον λόγο επιτιμήσει.

«Φύλαξέ με να περάσει το 24ωρο».

Έμεινε πράγματι και μετά πήρε τα βουνά. Επειδή τον καλοφιλοξένησα μου χάρισε ένα πιστόλι «Λαγκάν». Έτσι φορούσα πια κι εγώ πιστόλι. Κάποια μέρα ένας Γρυλλάκης συμμαθητής μου χτενιζότανε δίπλα μου μέσα στην τάξη, κάποιος τον κλώτσησε και νομίζοντας πως ήμουν εγώ γυρνάει και μου φωνάζει:

«Την Παναγία σου, γιατί με κλωτσάς, ρε;»

«Εμένα, ρε, λες την Παναγία σου;!».

Βγάλαμε κι οι δυο πιστόλια. Ορμάει τότε το καθηγητής μας Σακκαδάκης, ένας κοντούλης μαθηματικός, πέφτει ανάμεσά μας φωνάζοντας: «Προς Θεού! Προς Θεού!», καταφθάνει ο Μανώλης ο παιδονόμος με το αυτόματο, ο γυμνασιάρχης με το «Λούγκερ», μας συλλαμβάνουνε και μας αποβάλλουνε επί τετραήμερο.

ΤΕΥΧΟΣ ΓΙΑ ΤΟΝ Κ.Γ. ΚΑΡΥΩΤΑΚΗ

Το ειδικό τεύχος-αφιέρωμα στον Κ.Γ. Καρυωτάκη θα κυκλοφορεί στα βιβλιοπωλεία και στα περίπτερα ως τις 8 Ιανουαρίου 1997.

ΤΗΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗ κυκλοφόρησε ένα ειδικό τεύχος του *Αντί*, αφιερωμένο στον Κ.Γ. Καρυωτάκη, με την επιμέλεια και τη συμμετοχή πλήθους εκλεκτών συνεργατών. Το ειδικό αυτό τεύχος είχε μεγάλη απήχηση – και ευνοϊκά σχόλια.

Απ' όσα γράφτηκαν στον Τύπο, θέλουμε να ξεχωρίσουμε το εξαιρετικό σημείωμα του **Νίκου Γ. Ξυδάκη** στην *Καθημερινή* (Σάββατο, 14.12.96), ο οποίος στη στήλη «Προβολές», υπό τον τίτλο «Εξακολουθητικά», έγραφε:

«Μας επηρεάζει εξακολουθητικά... Ή μήπως. Μας συγκλονίζει εξακολουθητικά; Κι όχι βέβαια ο άνθρωπος, ο υπάλληλος, η πιστολιά, το κιτς της βιογραφίας-θρίλερ και το μηρυκασμένο spleen των παπαράτσι. Μας συγκλονίζει ακόμη, εξακολουθητικά (όπως του το 'γραψε άλλος ασκητής της κατορθωμένης φόρμας, ο Άγρας), με το έργο του, ο καλλιτέχνης, ο ποιητής Κ.Γ. Καρυωτάκης. Εξήντα οκτώ χρόνια μετά το θάνατό του –στα τριάντα δύο του– ο Καρυωτάκης κυκλοφορεί ακόμη στις στιχοπλοκές των τραγουδοποιών, στα φοιτητικά δωμάτια, διαχέεται στον καιρό μας, τον διαπερνά με την ειρωνεία και το βαθύ του βλέμμα, με την αισθαντικότητά του ανατέμνει και αυτούς τους ζαλισμένους καιρούς. Είναι εξακολουθητικά παρών, το πιο ζωποιοό φάντασμα στην ελληνική λογοτεχνία μαζί με τον Κ.Π. Καβάφη – ο ένας γέρων, ο άλλος νέος, και οι δύο αγαπημένοι των νέων εσαεί.

Γιατί τον θυμηθήκαμε σαββατιάτικα; Μας τον θύμισε το μεστό αφιέρωμα του περιοδικού "Αντί", όπου γράφουν κυρίως ποιητές: τι του οφείλουν, τι έμαθαν από την ποιητική του εκπυρσοκρότηση, από την απελπισία του, από την πάλη του με τις μορφές και την ουσία. Στο γέγραμα του αιώνα του μοντερνισμού, οι ποιητές αντικρίζουν τον Καρυωτάκη κατάματα στους στίχους του και ανακεφαλαιώνουν την προσφορά του: τη διάχυση της τέχνης μέσα στη ζωή – ιδού συνοπτικά η μοντέρνα συνθήκη.

Ταμπού και ορόσημο, μη-δάσκαλος και δύσκολος φίλος, μοναχικός, ανοιχτός σαν βιβλίο, κλειστός σαν ποίημα, παραστέκει ακόμη τους ριψοκίνδυνους ποιητές, όπως ο άγγελος (τρομερός και φύλακας) φανερώνεται στο όνειρο του παιδιού και το κάνει να χαμογελά.

Το 1973 ένας ελευθερόφρων επίγονος, ο ποιητής Βύρων Λεοντάρης, έγραφε: "Κάθε φορά που η ελληνική ποίηση απελπίζεται, δηλαδή κάθε φορά που γίνεται ποίηση, ο Καρυωτάκης είναι εξακολουθητικά παρών".

Ε Ρ Ρ Α Τ Α

Στο τεύχος-αφιέρωμα Κώστας Καρυωτάκης, ο δαίμων έδρασε –σε μερικές περιπτώσεις– αδέσποτος, με αποτέλεσμα να υπάρχουν σε ορισμένα κείμενα λάθη και παραλείψεις. Ζητούμε συγγνώμη από τους συνεργάτες της έκδοσης αυτής καθώς και από τους αναγνώστες.

- Στο ποίημα «Ελεγεία ή Σάτιρα» (σ. 5) του Μ. Γκανά, ο στίχος γ' της τέταρτης στροφής να διαβαστεί «μη με ακούτε αν κρατάτε το θυμό σας».

- Στο άρθρο της Χριστίνας Ντουνιά: «Ο Καρυωτάκης και οι απεγνωσμένοι της αισιοδοξίας» (σ. 42), να προστεθεί η υποσημ. 12: «Σχετικά με την περίοδο της ποιητικής σιωπής του Κ. Βάρναλη και τις ερμηνείες που έχουν προταθεί, βλ. Γ. Δάλλα στο ίδιο, σ. 234».

- Στο άρθρο του Ξ.Α. Κοκόλη «Για το ποίημα "Πρέβεζα" (ή "Επαρχία")» σ. 58, στην αρχή του κειμένου παρέπεσε η αφιέ-

ρωση «*μνήμη Ελένης Παχίνη-Τσαντσάνογλου*». Παρέπεσε επίσης στη σ. 61 του ίδιου κειμένου η υποσημείωση αριθμός 4 που έχει ως εξής: «4. Η τελευταία φράση δηλώνει ότι το ποίημα, ως ένα βαθμό, θέλει να έχει επιστολικό-πληροφοριακό χαρακτήρα: και εξηγεί (ή πηγάζει από) το γεγονός ότι στο κείμενο έχουν ενσωματωθεί τόσα πραγματικά στοιχεία από τη ζωή στην Πρέβεζα.»

– Πρέπει, επίσης, να διορθωθούν τα ακόλουθα παροράματα:

σ. 58, α' στήλη, 7η σειρά από κάτω **δεδομένου** αντί **δεδομένα**

σ. 58, β' στήλη, 3η σειρά από κάτω **κλιμακωτά** αντί **κλιμακωτή**

σ. 59, α' στήλη, 4η σειρά από κάτω **όχι μία «μερίδα»** αντί **όχι «μερίδα»**

σ. 61, α' στήλη, 10η σειρά από κάτω **αναπόφευκτα** αντί **αναπρόφευκτα**

- Ανθολόγιο: Τα κείμενα του ανθολογίου παρουσιάζουν τυπογραφικά λάθη, που εύκολα διακρίνει ο αναγνώστης και είναι

ανώφελο να διορθώσουμε εδώ. Περιοριζόμαστε απλώς στην επανόρθωση δύο σημείων που καθιστούν προβληματική την ανάγνωση:

α) Στο ποίημα του Γ. Ρίτσου «Ποιητής» να απαλειφθεί η λέξη «*σύννεφο*» από το β' στίχο της δεύτερης στροφής.

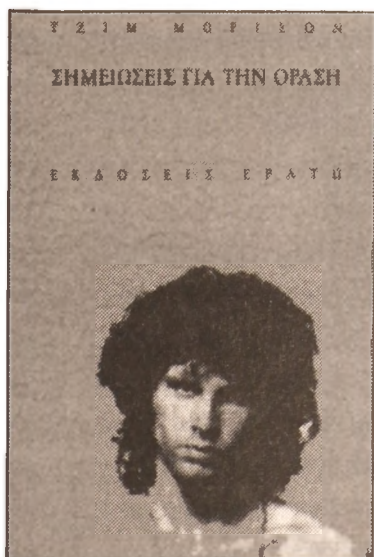
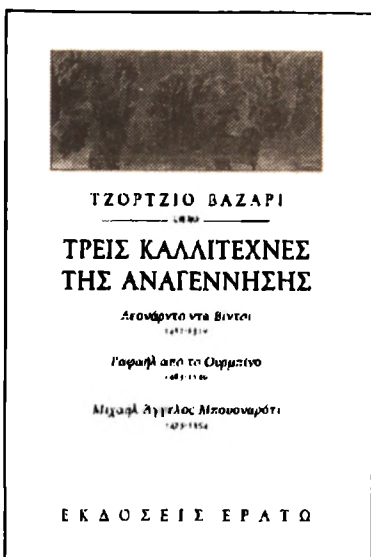
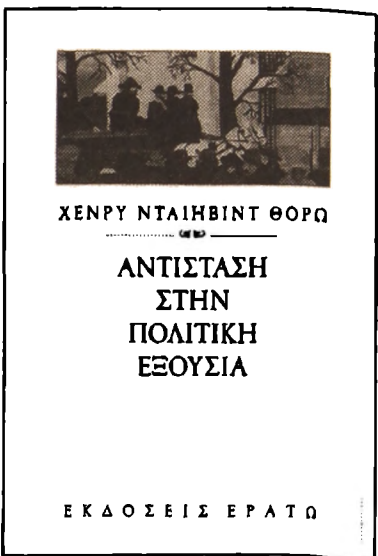
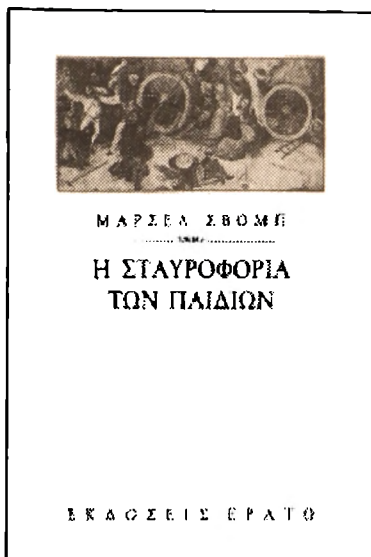
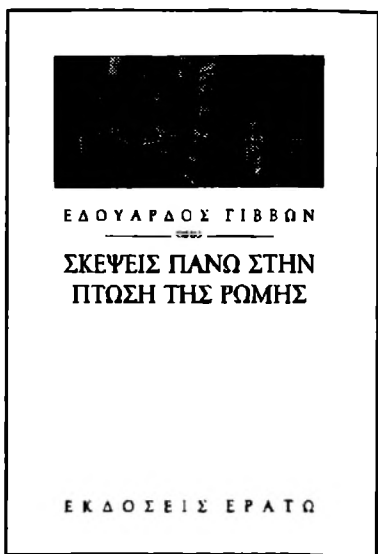
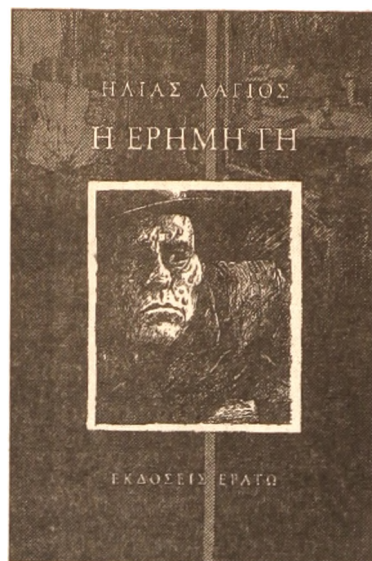
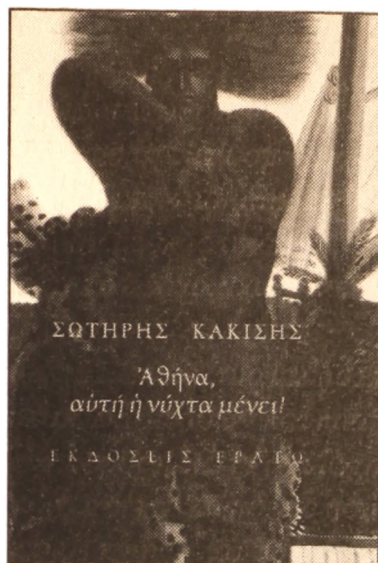
β) Το ποίημα του Γ. Σκαρίμπα «Χορός συρτός» αποτελείται μόνο από πέντε στροφές. Οι υπόλοιπες τέσσερις που έχουν προστεθεί ανήκουν στο ποίημα «Το πλοίο» από το οποίο έχει αφαιρεθεί ο τίτλος και η πρώτη στροφή, που παραθέτουμε εδώ:

Εκεί, προς τις γραμμές του νότιου απείρου
περήφανο ως λικνίζονταν το πλοίο
με δυο γλαρά φουγάρα και ονείρου
φώτα χρυσά, η Κυρία μ' ένα βιβλίο

- Στο άρθρο του Δημήτρη Καργιώτη, «Το καταφύγιο που φθονούμε: Καρυωτάκης και Καντ» να διορθωθεί στη σ. 77, β' στήλη, 16η σειρά από πάνω ως **εάν**, αντί **έως**

ΕΡΑΤΩ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

του ΜΑΝΟΥ ΣΤΕΦΑΝΙΔΗ

Αμείλικτος...

Η Μαρίνα Ηλιάδη έκανε πάλι το θαύμα της, οργανώνοντας μια έκθεση μουσειακών προδιαγραφών. Πρόκειται για την πολυ-βιντεοεγκατάσταση του νεοϋορκέζου Tony Oursler, μιας από τις σημαντικότερες περιπτώσεις καλλιτεχνών σε διεθνές επίπεδο. Προσωπικά, πιστεύουμε ότι πρόκειται για την καλύτερη έκθεση που έχει δείξει ο 39χρονος δημιουργός.

Tony Oursler,
You/Me/Them, 1996,
εγκατάσταση.
Δuo κούκλες,
ξύλο, LCD
βίντεο.
Γκαλερί Jean
Bernier.

Οι βιντεοεγκαταστάσεις του Tony Oursler είναι κατ' αρχάς ένα επίτευγμα σχεδίου με την πιο κλασική σημασία του όρου και αποδεικνύουν ότι το σχέδιο είναι η πεμπουσία όχι μόνο της χειροποίητης εικόνας αλλά και της ηλεκτρονικής ή μηχανικής. αν βέβαια οι τελευταίες διεκδικούν εικαστικές αρετές. Το σχέδιο, μ' άλλα λόγια, ενώνει τη ζωγραφική με τη φωτογραφία, το σινεμά ή το βίντεο. Ξέρω ότι κάτι τέτοιο θα ηχήσει περίεργα στ' αυτιά των ντόπιων «πρωτοπόρων» αλλά φοβούμαι πως αυτή είναι η αλήθεια: το σχέδιο του Oursler είναι πάνω απ' όλα ένα επίτευγμα ακρίβειας και εναρμόνισης. Θέματα του τώρα είναι τα προαιώνια θέματα της τέχνης, πλησιασμένα όμως με τα αμείλι-

κα εκφραστικά μέσα της εποχής: η μοναξιά, ο τρόμος της μοναξιάς, η ανθρώπινη νευρώση, η ανθρώπινη επικοινωνία και τ' αδιέξοδά της, η περίτρομη και καταπιεσμένη σεξουαλικότητα του δυτικού ανθρώπου. Δεν ξέρω, αλλά οι μονολογούσες θρηνητικά φιγούρες του Oursler μου θύμισαν έντονα τη συνταρακτική βρετανική ταινία *Μυστικά και ψέματα* του Μάικ Λη, η οποία περιελάμβανε εξίσου δραματικά κινηματογραφημένους μονολόγους, με ανάλογη αποστασιοποιημένη διάθεση. Ο Oursler, στην παρούσα του έκθεση, δεν «συνομιλεί» μόνο με τους μεγάλους video artists της εποχής, όπως είναι ο Bill Viola και ο Bruce Nauman, αλλά διαλέγεται επίσης με το σύγχρονο σινεμά και το σύγχρονο θέατρο. Οδηγός του είναι ένα σίγουρο ένστικτο που τον οδηγεί πέρα από συμβάσεις ή κοινοτοπίες και τον κατευθύνει να εξαγάγει από την ηλεκτρονική εικόνα αισθητική συγκίνηση και να διευρύνει τις εκφραστικές του δυνατότητες στη δημιουρ-

γία ενός εικαστικού «όλου».

Στην έκθεση της Bernier, ο Oursler για πρώτη φορά συνδυάζει τη βίντεο-προβολή με τις βιντεο-κούκλες, δημιουργώντας ένα εκρηκτικό, οπτικά και ηχητικά, σύνολο. Οι κούκλες-κεφάλια που αιωρούνται στο σκοτάδι, συνειρμικά ταυτίζονται με τη μαύρη ζωγραφική του Γκόγια ή με τα κιαροσκοπού του Καραβάτζο.

Θα έλεγα ότι η παρούσα έκθεση, με την πολυμορφία και τους πολύχους της -δύο από τις κούκλες μιλάνε ελληνικά-, αποτελεί πολύ σημαντικότερο γεγονός από την αμερικανική τέχνη του Whitney Museum, που το καλοκαίρι έδειχνε η Εθνική Πινακοθήκη. Τότε είχαμε το άνευρο πακέτο μιας, νεοαποικιακής αντίληψης, καλλιτεχνικής συνομάδωσης. Τώρα έχουμε ένα έργο που απολογείται με κύρος για τα έλκη του αιώνα. Ας σημειωθεί, τέλος, ότι οι μορφές του Oursler περισσότερο από βίντεο-ζωγραφικές πλέον καθίστανται ρωμαλέες γλυπτικές φόρμες.

«Αιρετικές» φωνές

του Θανάση Μουτσόπουλου

Εκθεσιακή υπερδραστηριότητα για την εορταστική περίοδο από τον ευρηματικότατο επιμελητή της Εθνικής Πινακοθήκης. Ο Μάνος Στεφανίδης στήνει την έκθεση «Δάσκαλοι και μαθητές» (και αντιστρόφως) στον κολωνακιώτικο πλέον «Αστρολάβο» και ένα συνδυασμό από Μόραλη, Κανιάρη και Βαρώτσο στο Χίλτον. Στο Χίλτον; Έ, ναι, στο Χίλτον.

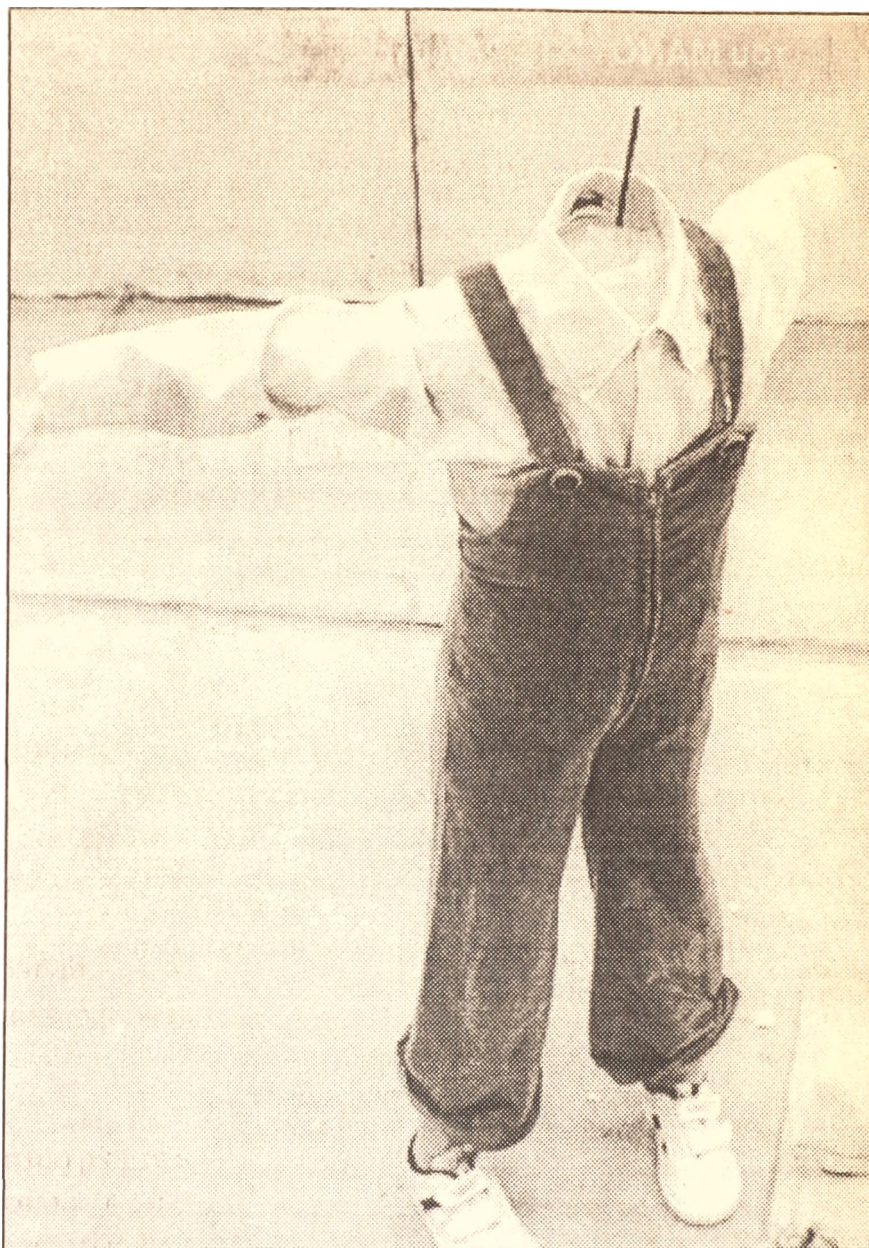
Ποιος μπορεί να αμφισβητήσει ότι η αλλοπρόσαλλη και συχνά σχιζοφρενής εξέλιξη των ελληνικών εικαστικών (κυρίως μεταπολεμικά) οφείλεται κατά κύριο λόγο σ' αυτή την πολυσυζητημένη σχέση δασκάλου και μαθητή; Ταυτόχρονα φυσικά με την πανταχού παρούσα σχέση του μαθητή με τα ξένα μητροπολιτικά κέντρα, όπου συνήθως συνέχιζε τις σπουδές του και που εξίσου επηρέαζαν το στίγμα του σε όλη την υπόλοιπη ζωή του. Το Μόναχο ή η Ρώμη αρχικά. Πιο πρόσφατα το Παρίσι ή το Βερολίνο. Ή και πάλι η Ρώμη. Στις μέρες μας το Λονδίνο και ακόμη περισσότερο η Νέα Υόρκη.

Η ιστορία μοιάζει να επαναλαμβάνεται μονότονα: Οι «αιρετικοί» καλλιτέχνες σιγά σιγά αφομοιώνονται από την καθηγητική έδρα για να προκύψει στο μεταξύ μια καινούργια γενιά «επαναστατών». Το οιδιπόδειο σύνδρομο του μοντερνισμού ήταν κάτι παραπάνω από παρόν όλα αυτά τα χρόνια. Μαθητές λοιπόν. Μαθητές δασκάλων στην ΑΣΚΤ (αλλά και τη σχολή της Θεσσαλονίκης εδώ και μερικά χρόνια), μαθητές των σχολών του εξωτερικού, μαθητές όχι ενός συγκεκριμένου δασκάλου αλλά «των μεγάλων στιγμών της εικαστικής έκφρασης και σκέψης» –έτσι περιγράφει ο Μάνος Στεφανίδης τους κατ' ουσίαν αυτοδίδακτους καλλιτέχνες. Ιδού λοιπόν μερικά (ενίοτε παρά φύσει) ζευγάρια: Gabriel Von Max - Γιώργος Ιακωβίδης, Κωνσταντίνος Παρθένης - Παναγιώτης Τέτσης, Φώτης Κόντογλου - Γιάννης Τσαρούχης, Γιάννης Μόραλης - Μάκης Θεοφυλακτόπουλος, Νίκος Νικολάου - Παύλος Σάμιος, Ηλίας Δεκουλάκος - Θόδωρος Παντα-

λέων, Φώτης Κόντογλου (ξανιά) - Νίκος Εγγονόπουλος, Γιώργος Μαυροΐδης - Κώστας Παπατριανταφυλλόπουλος, Δημήτρης Μυταράς - Χρήστος Μποκόρος, Δημήτρης Μυταράς (ξανιά) - Μελίνα Σταματίου, Δημοσθένης Κοκκινίδης - Μιχάλης Μανουσάκης, Ηλίας Δεκουλάκος (ξανιά) - Γιώργος Λαναράς, Γιάννης Μόραλης (ξανιά) - Αλέκος Φασιανός, Ρένα Παπασπύρου - Ζάφος Ξαγοράρης, Ν. Κεσσανλής / Γ. Χαρβαλιάς - Τάκης Πουλόπουλος, Δ. Μυταράς / Ρ. Παπασπύρου - Παντελής Χανδράς.

Χάος. Το σίγουρο είναι ότι η έκθεση του Στεφανίδη ξεκαθαρίζει αρκετά το τοπίο, ή αντιθέτως ίσως να το μπερδεύει ακόμη περισσότερο, αποκαλύπτοντας αλήθειες που πολλοί δεν θα ήθελαν να δημοσιοποιηθούν.

Και μέσα στην πλημμυρίδα των δασκάλων η πιο «αιρετική» περίπτωση –συνδυετικός κρίκος και με την έκθεση στο Χίλτον, μαζί φυσικά με τον πατριάρχη Γιάννη Μόραλη– ο Βλάσσης Κανιάρης. Βρήκε χώρο για το διδακτικό έργο το ανέκαθεν (μέχρι προσφάτως) «αιρετικό» Τμήμα Αρχιτεκτόνων του Ε.Μ.Π., μια σχολή που είχε πολλές φορές προσφέρει διδακτικό βήμα σε μερικούς από τους πιο καινοτόμους αλλά φρεν, αιρετικούς εικαστικούς του αιώνα μας: Ν. Χατζηκυριάκος-Γκίκας, Γ. Τσαρούχης, Ν. Εγγονόπουλος, Τάκης Μάρθας, Β. Ξένου

Βλάσσης Κανιάρης, 1988 Μπιεννάλε Βενετίας.

(από τη δεκαετία του '80).

Ο Βλάσσης Κανιάρης για 21 χρόνια (1975-1996) επιδιώκει την ενοποίηση των ανήσυχων δραστηριοτήτων της αρχιτεκτονικής με τη διεύρυνση της εικαστικής αντίληψης.

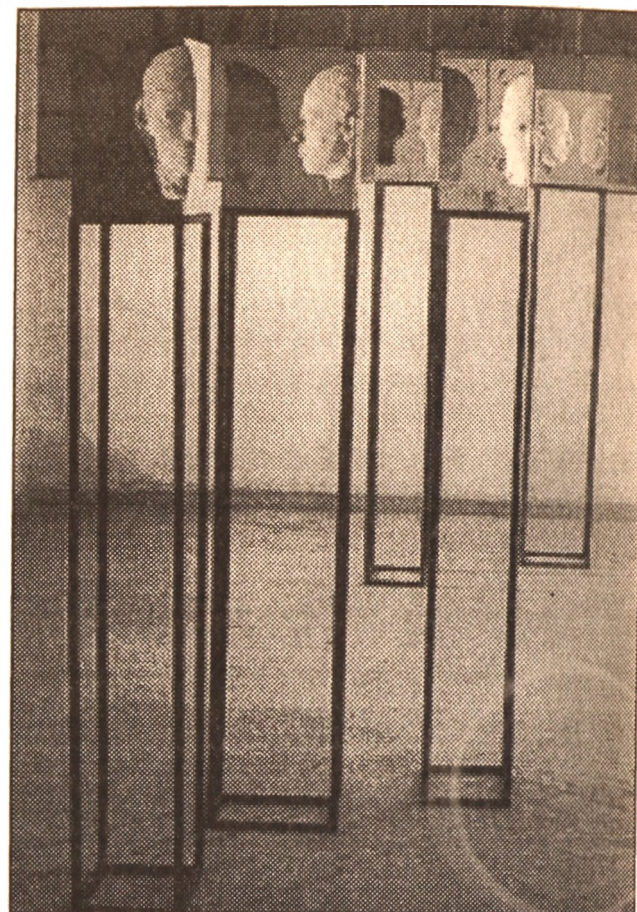
Το διδακτικό του έργο δύσκολο να αποτιμηθεί (δημοσίως), μια που οι περισσότεροι από τους μαθητές του δραστηριοποιούνται ως αρχιτέκτονες. Το σίγουρο είναι ότι ένα μεγάλο μέρος των (και πάλι) «αιρετικών» φωνών πάνω στην οικοδομική δραστηριότητα οφείλουν κάτι στη δική του διδασκαλία.

Κανιάρης λοιπόν και Μόραλης αλλά και ο τόσο αντιφατικός Βαρώτσος στο Χίλτον. Το βέβαιο είναι ότι το γνωστό ξενοδοχειακό δεν θα είναι το ίδιο φέτος. Πώς θα μπορούσε να είναι με το «ουρητήριο» του Κανιάρη στην είσοδό του άλλωστε;

ΕΙΚΑΣΤΙΚΑ

Εγκατάσταση,
1995. Χωρίς
τίτλο. Συνθετικός
γύψος, μεταλλική
κατασκευή
198x28,5x21
εκατ. Διαστάσεις
μεταβλητές.

του ΔΗΜΗΤΡΗ ΧΑΡΙΤΟΥ

Ριζικά αλλαγμένη η φετινή 23η διοργάνωση της φημισμένης Μπιεννάλε του Σάο Πάολο χάρη στις αποφάσεις του νέου διευθυντή της, Nelson Aguilar,

Το ζήτημα της παλαιότητας του κενού

σύμφωνα με τις οποίες περιορίζεται εφεξής ο αριθμός των καλλιτεχνών από κάθε χώρα. Το φετινό ήταν: «Αποϋλικοποίηση». Από ελληνικής πλευράς συμμετείχε ο εικαστικός καλλιτέχνης Νίκος Ναυρίδης.

Με απόφαση του ΥΠΠΟ (τότε, Σταύρος Μπένος) την Ελλάδα, στην Μπιεννάλε του Σάο Πάολο, εκπροσώπησε ο εικαστικός καλλιτέχνης Νίκος Ναυρίδης και η Κατερίνα Κοσκινά, ως εθνικός επίτροπος. Αξίζει να σημειωθεί ότι η επιλογή του εθνικού επιτρόπου έγινε ύστερα από πρόταση της Γνωμοδοτικής Επιτροπής Καλών Τεχνών για την αλλαγή της μέχρι σήμερα διαδικασίας σε ό,τι αφορά τις επίσημες εκπροσωπήσεις. Σύμφωνα με αυτή, από 'δύ και πέρα θα ορίζεται επίτροπος, που θα αναλαμβάνει την ευθύνη της διοργάνωσης – από την επιλογή του καλλιτέχνη ως την τελική παρουσίαση.

Η αφετηρία αυτών των αλλαγών συμπίπτει με ορισμένες καλές συγκυρίες. Είναι

η ίδια η έκθεση του Σάο Πάολο, η οποία, πέρα από το καλλιτεχνικό της μέγεθος, λειτουργεί ως πρωτοποριακός χώρος παγκόσμιας συνάντησης καλλιτεχνικών ιδεών. Επίσης, όμως, και επιτευγμάτων και αδιεξόδων, εφ' όσον βέβαια δεχτούμε ότι και το αδιέξοδο (στην τέχνη) συνιστά από μόνο του δραματικό μόρφωμα, χωρίς μάλιστα κανένας μας να μπορεί να αποκλείσει το αν αργότερα, στην ώρα της ιστορικής επανεκτίμησης, θα είναι το «επίτευγμα» που θα δικαιωθεί ή το μόρφωμα των αδιεξόδων. Είναι, ακόμα, το τέλος των εθνικών πάτσγουορκ,

που αποτελούσαν οι ομαδικές παρουσίες. Τώρα, το βάρος πέφτει πλέον στη σωστή επιλογή μιας ολοκληρωμένης ατομικής παρουσίας. Τέλος, δεν μπορούμε να ξεχνάμε ότι βρισκόμαστε τυπικά και ουσιαστικά στο τέλος της δεύτερης –μετά Χριστόν– χιλιετίας, γεγονός που φορτίζει αφάνταστα το ανθρώπινο τοπίο με κάθε παράμετρο της ιστορικής του οριοθέτησης, αλλά και με το ιδεολογικό και υπαρξιακό του περιεχόμενο. Η τέχνη, τούτο το διάστημα, θα πρωταγωνιστήσει με όποιο τίμημα για την ίδια. Το θέμα που διάλεξε φέτος το Σάο Πάολο θα μπορούσε να είναι προφητικό, αφού «αποϋλικοποίηση» σημαίνει, πριν απ' όλα, αποφόρτιση της μνήμης από ανθρωπομορφικές εμμονές, από αισθητικά χρέη και χρήσεις. Μακρόχρονες και επίπονες.

Σε τούτο στάθηκε σωστή η επιλογή του Νίκου Ναυρίδη ως φετινή ελληνική εκπροσώπηση. Παρά τη σχετικά ολιγόχρονη παρουσία του στο εικαστικό προσκήνιο (1987, Πανελλαδική στον ΟΑΠ), η μέχρι σήμερα πορεία του είναι μαχητική, ανήσυχη και ριζοσπαστική, με τις άκρως ενδιαφέρουσες εννοιολογικές του προτάσεις διερεύνησης σε ένα πολύμορφο και πυκνό εικαστικό σύμπαν. Ο τίτλος που ο ίδιος έδωσε στην παρουσία του στη Βραζιλία: *Το ζήτημα της παλαιότητας του κενού*, άνοιξε έναν πολυμέτωπο διάλογο –υλικών και τρόπων– με την απόλυτη σιωπή του χω-

ροχρονικού σκηνικού, μέσα στην αμορφία του οποίου συντελείται η ανεξήγητη «παράσταση» των πραγμάτων και των εννοιών. Τα αντικείμενα που «είναι και δεν είναι», η ηθική του «φαινεσθαι» των μορφών ως προσπάθεια υπέρβασης των αισθητικών (μέχρι σήμερα) προτεραιοτήτων. Ή, από μίαν άλλη οπτική, η ισοτιμία των σχεδιαστικών και των κατασκευαστικών συλλήψεων και η ταυτόχρονη αναίρεσή τους ως μία εσχατολογική *principium*. Ίσως έτσι να γίνεται εφικτή η αποδοχή της γοητείας της ματαιότητας, καθώς αγωνίζεσαι να τη μορφοποιήσεις ακόμα και με τα σουσούμια της αισιοδοξίας.

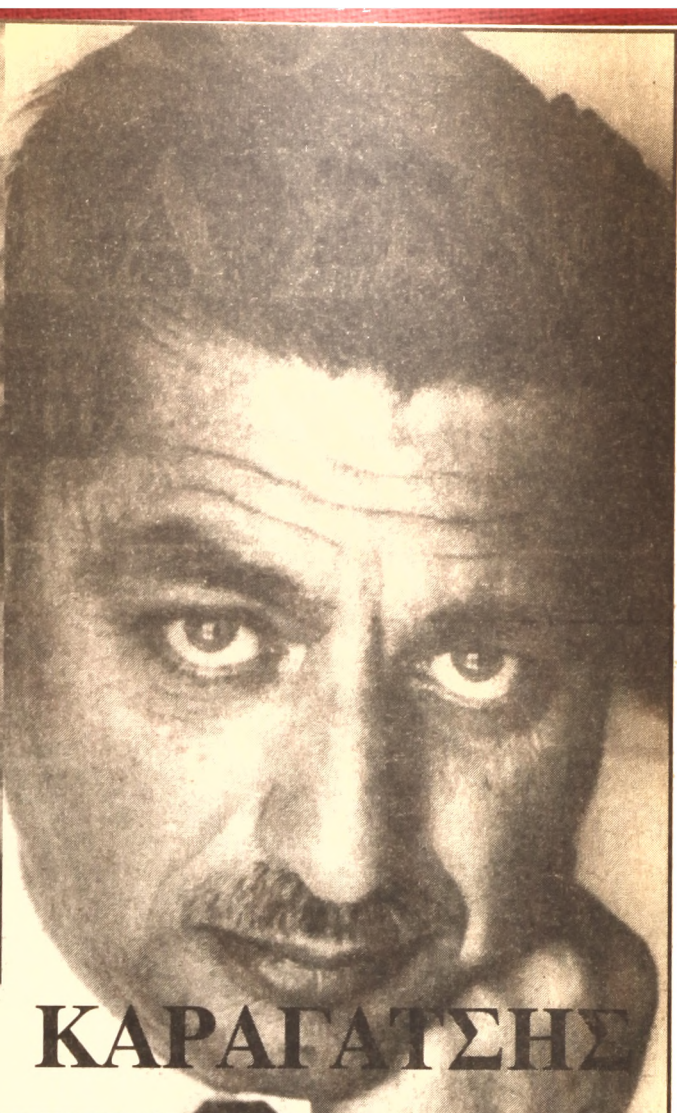
Γερά προετοιμασμένος ο Ναυρίδης, και με πλούσια εκφραστικά προσόντα, δικαιώσε την προς αυτόν εμπιστοσύνη της εθνικής μας επιτροπής στη βραζιλιάνικη Μπιεννάλε, Κατερίνας Κοσκινά. Η παρουσία του εκφράσθηκε με ένα εντυπωσιακό σύνολο σχεδίων, εγκαταστάσεων, κατασκευών (από λατέξ, συνθετικό γύψο, μέταλλα, μολύβια, χρώματα, ριζόχαρτο), βίντεο και φωτογραφικές προβολές. Όπως γράφει η Κ. Κοσκινά στον σύντομο αλλά περιεκτικό της πρόλογο στον κατάλογο: «Στα έργα από λατέξ και βίντεο που συνθέτουν την ενότητα *Το ζήτημα της παλαιότητας του κενού*, που παρουσιάζεται στο Σάο Πάολο, διερευνώνται τα όρια, οι συνθήκες και ο τρόπος με τον οποίο το έργο τοποθετείται αφενός μέσα στο φυσικό, αλλά και στον κατασκευασμένο χώρο και αφετέρου μέσα στη συγκεκριμένη χρονική και ιστορική στιγμή. Πρόθεση του καλλιτέχνη είναι να τα κάνει να υπάρχουν ως τρόπος, χρόνος και λόγος του κόσμου».

ΒΕΝΕΖΗΣ

ΘΕΟΤΟΚΑΣ

ΚΑΡΑΓΑΤΣΗΣ

ΜΥΡΙΒΗΛΗΣ

ΠΕΤΣΑΛΗΣ

ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΟΙ ΚΛΑΣΙΚΟΙ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΣΤΙΑΣ
ΑΘΗΝΑ-ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ-ΛΕΥΚΩΣΙΑ

Ελληνικές αρχαιότητες στη Νέα Υόρκη

του Μιχάλη Σηφάκη

Είμαστε μαθημένοι στην Ελλάδα συχνά-πυκνά να διαμαρτυρόμαστε πως οι ξένοι «μάς ρίχνουν» και δεν αναγνωρίζουν πια την αξία της Ελλάδας και του ελληνικού πολιτισμού. Είναι όμως και φορές που γίνονται πολύ σημαντικά πράγματα για την Ελλάδα στο εξωτερικό κι οι Έλληνες επιδεικνύουν μία εντυπωσιακή αδιαφορία γι' αυτά. Να, πριν από λίγους μήνες, εγκαινιάστηκε στο Μητροπολιτικό Μουσείο της Τέχνης στη Νέα Υόρκη η πρώτη ανακαινισμένη αίθουσα για τις κλασικές αρχαιότητες. Και όμως, στην Ελλάδα ελάχιστες αναφορές έχουν γίνει γι' αυτό το θέμα, που αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες αναβαθμίσεις της θέσης του ελληνικού πολιτισμού που έχει γίνει ποτέ στην Αμερική.

Το Μητροπολιτικό Μουσείο της Τέχνης στη Νέα Υόρκη είναι το μεγαλύτερο Μουσείο της αμερικανικής ηπείρου. Μπορεί να συγκριθεί μόνο με το Βρετανικό Μουσείο ή το Λούβρο, όσον αφορά το εύρος και την ποικιλία της συλλογής του. Όσον αφορά τον τρόπο λειτουργίας του, αποτελεί υπόδειγ-

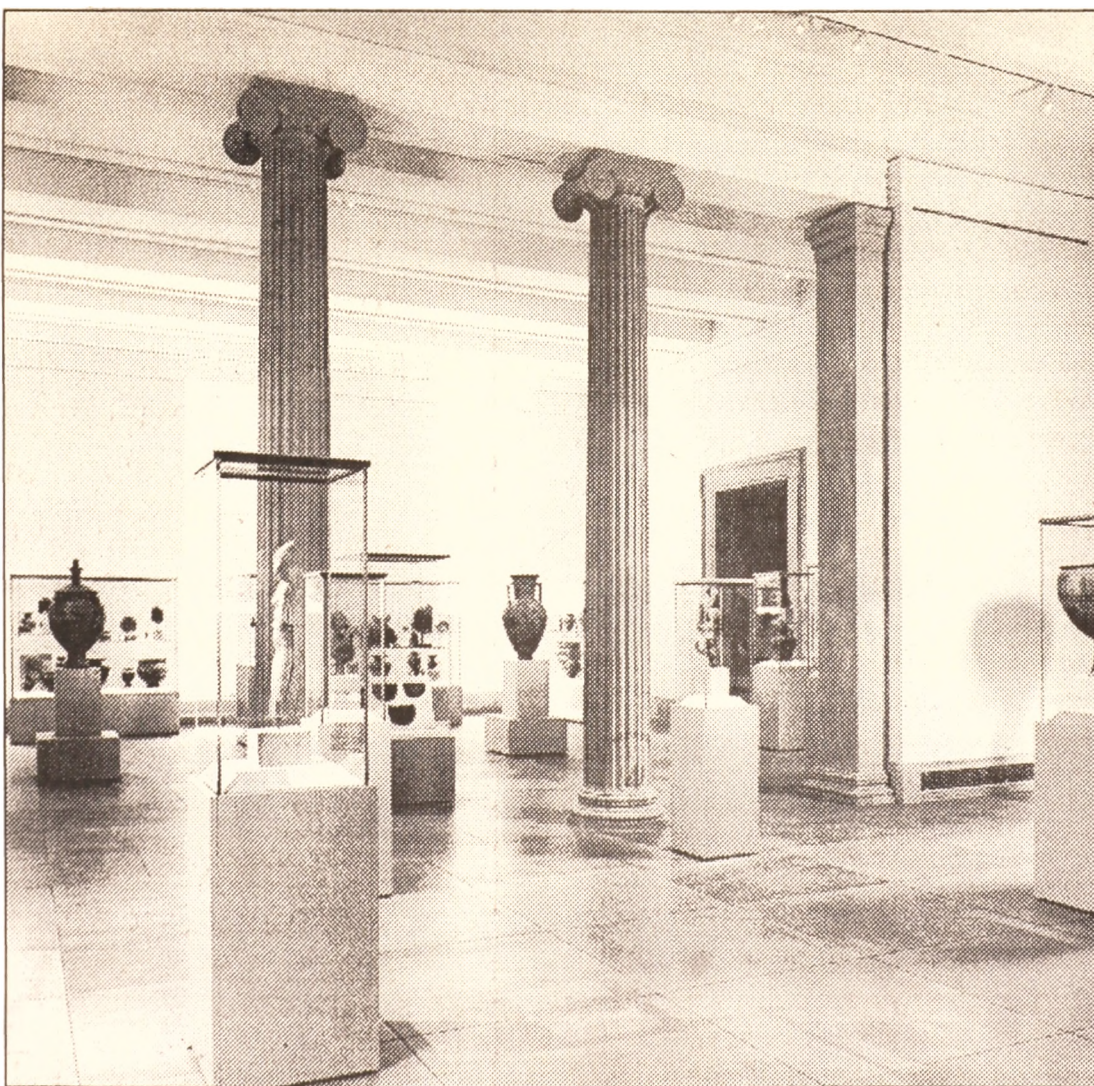
μα και πρότυπο σε παγκόσμια κλίμακα. Τον Απρίλιο του 1995, το Μουσείο γιόρτασε τα 125 χρόνια του, και η έκθεση που σημάδεψε αυτή την επέτειο ήταν η αποκάλυψη των σχεδίων για τη ριζική ανακαίνιση της νότιας πτέρυγας του κτιρίου, ώστε να στεγαστεί σε όλο της το μεγαλείο η συλλογή των κλασικών ελληνικών και ρωμαϊκών αρχαιοτήτων. Η ανακαίνιση αυτή θα είναι το κύριο έργο του Μουσείου για μια δεκαετία, και το κόστος της θα υπερβεί τα 100 εκατομμύρια δολάρια.

Η συλλογή κλασικών αρχαιοτήτων του Μουσείου είναι από τις μεγαλύτερες και πλουσιότερες στον κόσμο. Αριθμεί περίπου 35.000 κομμάτια που συμπεριλαμβάνουν διάσημα αριστουργήματα, όπως τον περίφημο κρατήρα του Ευφρονίου, που απεικονίζει τον Ύπνο και το Θάνατο να σηκώνουν τον νεκρό Σαρπηδόνα. Το Μουσείο

διαθέτει την καλύτερη συλλογή αρχαϊκής γλυπτικής εκτός Ελλάδος, μία σπάνια συλλογή ειδών από γυαλί και μεγάλες συλλογές από κυπριακά και ετρουσκικά αντικείμενα. Τα περισσότερα απ' αυτά βρίσκονται εδώ και πολλά χρόνια σε αποθήκες, καθώς ο εκθεσιακός χώρος επαρκούσε μόνο για 3.000 κομμάτια. Η ανακαίνιση, όταν ολοκληρωθεί, θα επιτρέψει στο Μουσείο να εκθέσει ουσιαστικά το σύνολο της συλλογής.

Ήδη, έχει ολοκληρωθεί η πρώτη φάση της ανακαίνισης, και από τον Ιούνιο εγκαινιάστηκε και άνοιξε για το κοινό η **Αίθουσα Ρόμπερτ και Ρενέ Μπέλφερ**, που στεγάζει τις προϊστορικές και πρώιμες ελληνικές αρχαιότητες. Η αίθουσα πήρε το όνομά της από την οικογένεια Μπέλφερ που δώρισε πολλά εκατομμύρια δολάρια στο Μουσείο για να καλυφθούν τα έξοδα της ανακαίνισης.

Στη δυτική πλευρά βρίσκονται τα νεολιθικά, κυκλαδικά, μινωικά και μυκηναϊκά αντικείμενα, καθώς και κομμάτια της Γεωμετρικής Περιόδου. Στην ανατολική πλευρά ξεκινά η συλλογή της Αρχαϊκής Περιόδου, που θα συνεχίζεται στο μέλλον και σε άλλες αίθουσες. Ο χώρος είναι διάσπαρτος με αριστοτε-

Η ανατολική πλευρά της αίθουσας Ρόμπερτ και Ρενέ Μπέλφερ. Σε πρώτο πλάνο, διακρίνονται δύο κυκλαδικά αγάλματα που βρίσκονται στη μέση της αίθουσας. Φωτ.: Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης.

ΤΑΣΟΣ ΓΟΥΔΕΛΗΣ

Σκιές γυναικών

Στο βιβλίο περιέχονται δέκα διηγήματα συνειρμικής γραφής. Στα περισσότερα απ' αυτά ο αφηγητής προσπαθεί να συγκρατήσει και να περιγράψει ρευστές εικόνες απόδιάφορες γυναίκες της ζωής του· από την μητέρα του, την γυναίκα του, μία οικογενειακή γιατρό, μία θεία του, μία περίεργη σπιτονοικοκυρά κ.λπ.

Η αφήγηση είναι, συχνά, ασθματική και αφαιρετική. Η δομή της παραπέμπει στο κινηματογραφικό μοντάζ ενώ το κλίμα των ιστοριών είναι κλειστοφοβικό και παράδοξο. Αυτό που ενδιαφέρει τον συγγραφέα είναι η ατμόσφαιρα, η αίσθηση των πραγμάτων (η «σκιά» τους) και όχι το αποτέλεσμα ενός ακόμα «ρεπορτάζ» πάνω στην πραγματικότητα.

☆☆☆

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΝΕΦΕΛΗ

... προωθούν το καλό βιβλίο

ΑΣΚΛΗΠΙΟΥ 6, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 36 07 744

Άλογο: Μπρούντζινο αγαλματίδιο της Γεωμετρικής Περιόδου, 8ος αιώνας π.Χ. Φωτ.: Μητροπολιτικό Μουσείο Τέχνης της Νέας Υόρκης, δωρεά Ρότζερς 1921 (21.88.1924).

γήματα όλων αυτών των εποχών· ανάμεσά τους βρίσκονται ένας υπέροχος κυκλαδικός αρπιστής, μια σπάνια σύνθεση πάλι από τις Κυκλάδες όπου μία γυναικεία φιγούρα στηρίζει στους ώμους της μία δεύτερη μικρότερη, πολλά μικρά μπρούντζινα γλυπτά, μια εξαιρετική συλλογή από μινωικούς σφραγιδολίθους, δύο μπρούντζινα αρχαϊκά κράνη από την Κρήτη με σπάνια σφυρήλατα ανάγλυφα και άλλα.

Η διαμόρφωση του χώρου και η τοποθέτηση των αντικειμένων είναι υποδειγματικές. Αυτό που κάνει αυτή την έκθεση να ξεχωρίζει από παλαιότερες, είναι η αντίληψη ότι τα αντικείμενα πρέπει να παρουσιάζονται ως σύνολα και όχι κατά είδος. Δηλαδή δεν υπάρχουν πλέον αίθουσες αφιερωμένες αποκλειστικά σε αγγεία ή σε αγάλματα, αλλά τα αγγεία, τα αγάλματα, τα νομίσματα και γενικότερα όλα τα αντικείμενα από κάθε περίοδο παρουσιάζονται μαζί, ώστε ο επισκέπτης να αποκομίζει ολοκληρωμένη εικόνα για την τέχνη κάθε ιστορικής περιόδου. Παράλληλα με τα εκθέματα, μια σειρά από κείμενα και χάρτες στους τοίχους προσφέρουν στον επισκέπτη με συντομία αλλά και σαφήνεια τις πληροφορίες που χρειάζονται για να κατανοήσει καλύτερα ό,τι βλέπει.

Έτσι η καινούρια έκθεση, θα μπορούσαμε να πούμε, αποτελεί ένα ευχάριστο μάθημα στην Ιστορία της ελληνικής τέχνης και όχι απλώς μια ξερή παράθεση αντικειμένων αρχαιολογικής αξίας, όπως δυστυχώς γίνεται κατά κανόνα –φυσικά υπάρχουν και εξαιρέσεις– στα ελληνικά μουσεία που, σε σχέση με το Μητροπολιτικό της Νέας Υόρκης, θυμίζουν μάλλον αποθήκες παρά πολιτιστικό θεσμό.

Η δεύτερη φάση της ανακαίνισης αναμένεται να ολοκληρωθεί σε πέντε χρόνια και θα καλύπτει την κλασική και ελληνιστική περίοδο. Στην τρίτη και τελευταία φάση θα περιλαμβάνονται οι ρωμαϊκές και ετρουσκικές αρχαιότητες.

ΟΜΟΡΦΑ ΛΑΘΗ

ΣΤΟ *Double Indemnity*, νομίζω, ο Μπίλλυ Γουάιλντερ ήθελε να κρύψει την Μπάρμπαρα Στάνγουικ τη στιγμή που ανοίγει η πόρτα πίσω απ' την οποία κρυφοκοίταγε. Έτσι, ο Έντουαρντ Ρόμπινσον βγαίνει απ' το δωμάτιο ανοίγοντας την πόρτα *προς τα έξω*, κι εκείνη κρύβεται πίσω της. Ήταν λάθος, αλλά ήταν απαραίτητο «σωστό» ωραίο.

ΕΙΧΑΜΕ ΜΠΕΙ για να χαζέψουμε· ο μαγαζάτορας, με μια απ' αυτές τις περίτεχνες αραβικές φράσεις ευγενείας, σηκώθηκε από τη θέση του και είπε:

– Το μαγαζί μου είναι και δικό σας.

Άρχισε να ξετυλίγει κιλίμια ατελείωτα, λογιών λογιών, ώσπου το μάτι μου έπεσε σε ένα μακρύ υφαντό, πολύ στενό για να είναι χαλί. Όπως αποδείχθηκε, παρόμοια κομμάτια οι βεδουΐνοι τα τοποθετούν, ως διακοσμητικά και προστατευτικά συγχρόνως, ανάμεσα στο κάλυμμα της σκηνής τους και τις μύτες των πασσάλων που τη στηρίζουν. Σε πορτοκαλί ζεστό φόντο ξετυλίγονταν τέσσερις λωρίδες με ακανόνιστα σχέδια σε διάφορα χρώματα: ένα αντικείμενο ξεχωριστό, ασυνήθιστο, που το αγόρασα αμέσως, χωρίς δισταγμό – και χωρίς να έχω την παραμικρή ιδέα για το πώς θα μπορούσα να το χρησιμοποιήσω.

Ξανακοιτώντας το προχτές, πάνω στο αθηναϊκό ξύλινο δάπεδο, κατάλαβα πως το «ακανόνιστο» σχέδιό του –όλη του η ομορφιά, δηλαδή– δεν είναι τίποτα άλλο από ένα λάθος στην ύφανση, που επαναλαμβάνεται κατά διαστήματα: λες και μπερδεύονταν κάθε τόσο τα νήματα. Με είχε γοητεύσει ένα λάθος.

ΟΙ ΑΡΑΒΕΣ αποκαλούν το ελαφρό αλληθώρισμα στα μάτια ενός κοριτσιού, «στολίδι της ομορφιάς». Πάντα, μια λεπτομέρεια παράταιρη αναδεικνύει την αρμονία του συνόλου, της προσθέτει χάρη: δύο σταγόνες λεμόνι μέσα στο γλυκό, μια ανεπαίσθητη βραχνάδα στην πιο γλυκεία φωνή, τα παράθυρα βαλμένα λιγάκι ασύμμετρα δεξιά κι αριστερά απ' την πόρτα, δύο γυναικείοι γοφοί ελάχιστα στενότεροι απ' το «ιδανικό». Το κατ' αρχήν «αταίριαστο» ενσωματώνεται θαυμάσια· η ομορφιά υπερβαίνει κάθε «παραφωνία» και τονίζεται απ' αυτήν. Κάτι εκτός λογικής σειράς, όσο μπορεί δυσάρεστα να μας αναστατώσει, άλλο τόσο μπορεί απρόσμενα να στολίσει τη ζωή μας. Αλλά και η «λάθος κίνηση», πόσες φορές δεν αποδεικνύεται εκ των υστέρων ως η σοφότερη όλων...

Ανοίγοντας τις πόρτες στο «τυχαίο», εμπιστευόμαστε μια τάξη που περιλαμβάνει (που στηρίζεται πάνω στις) μικρές «αταξίες». Γιατί μπορούν και τα «λάθη» να έχουν τη γεύση του «σωστού». Κι όπως λέει μια απ' αυτές τις ρήσεις που βρίσκουμε τυπωμένες σε αυτοκόλλητα, κάρτες κι ημερολόγια: «Είναι καλύτερο να μετανιώνεις για κάτι που έκανες, παρά για κάτι που δεν έκανες».

ΒΙΒΛΙΟΥ

ΚΡΙΤΙΚΗ

Βιβλία προβληματισμού

Οι γυναικείες σπουδές
στην Ελλάδα και η
Ευρωπαϊκή εμπειρία
Παρατηρητής, Αθήνα 1996

Πρόκειται για τα πρακτικά ενός Συνεδρίου που πραγματοποιήθηκε στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης στις 4-6/11/1993 και οργανώθηκε από την Ομάδα Γυναικείων Σπουδών του ΑΠΘ. Στόχος του Συνεδρίου η διερεύνηση του βαθμού ανάπτυξης των γυναικείων σπουδών στα ελληνικά πανεπιστήμια καθώς και η έκθεση των μέχρι στιγμής εμπειριών από τα σχετικά προγράμματα στα ευρωπαϊκά πανεπιστήμια. Τον τελευταίο αυτό τομέα κάλυψαν οι εισηγήσεις εκπροσώπων από τη Γερμανία και την Ολλανδία. Μεταξύ των ελληνίδων εισηγητριών του θέματος, στην πλειοψηφία τους πανεπιστημιακών διδασκάλων σε διάφορα Ανώτατα Ιδρύματα της χώρας, το ερώτημα που επανήλθε συχνά υπήρξε εκείνο της χρησιμότητας της επέκτασης των Γυναικείων Σπουδών στο Ακαδημαϊκό Πρόγραμμα αλλά και η ένταξή τους σε όλα τα γνωστικά αντικείμενα.

Από την άλλη πλευρά, κάποιες εισηγήτριες, όπως κυρίως η ανθρωπολόγος **Αλεξάνδρα Μπακαλάκη**, που υπήρξε σαφέστατη προς την κατεύθυνση αυτή, θεώρησαν ότι η προσέγγιση των Γυναικείων Σπουδών έχει πλέον αφομοιωθεί από την ευρύτερη μελέτη του φύλου, με την έννοια του κοινωνικού φύλου (gender): «Η μετάβαση από την ανθρωπολογία των γυναικών στην ανθρωπολογία των φύλων των ημερών μας αφορά μια μετατόπιση εν-

διαφέροντος από τις γυναίκες στο φύλο, ανδρικό και γυναικείο ως κοινωνική κατασκευή (κοινωνικό φύλο) που συγκροτείται με διαφορετικό τρόπο σε διαφορετικά ιστορικά και πολιτισμικά πλαίσια αλλά και σε διαφορετικό συμφραζόμενο στο εσωτερικό επιμέρους κοινωνιών».

Η θεωρία των Φύλων που εισηγείται η κ. Μπακαλάκη, και που τα τελευταία χρόνια, εκκινώντας από την ανθρωπολογία, επεκτείνεται και στις άλλες κοινωνικές επιστήμες αλλά και πολιτικές ως η μόνη μετα-φεμινιστική λύση προτείνει μια αποδόμηση του φύλου, δηλαδή την κατάδειξη του κοινωνικού χαρακτήρα του, ενώ οι ανατομικές διαφορές και φυσιολογικές λειτουργίες των ανθρώπων (ήτοι η βιολογία) όχι μόνο παύουν να αποτελούν επεξηγηματικούς παράγοντες των ομαδοποιήσεων των ανθρώπων αλλά θεωρούνται και οι ίδιες πολιτισμικά και ιστορικά προσδιορισμένες κατασκευές. Από τη σκοπιά της ανθρωπολογίας των φύλων, οι άνδρες και οι γυναίκες δεν αποτελούν οικουμενικές κατηγορίες αφού, για παράδειγμα, οι ιδέες και οι μεταφορές με τις οποίες συνδέονται τα φύλα ποικίλλουν χωρο-χρονικά ενώ το ενδιαφέρον εστιάζεται και στην κατασκευή ανδρικών και γυναικείων ταυτοτήτων μέσα από τις κοινωνικές σχέσεις και τη συμμετοχή των υποκειμένων σε πολιτισμικές πρακτικές. Τέλος, μέσω της αποδόμησης του φύλου ως βιολογικού δεδομένου επιτρέπεται στους άνδρες να μιλούν ως γυναίκες, όπως άλλωστε γίνεται και το αντίθετο, τοποθέτηση που λύνει το πολύπαθο και στη χώρα μας ζήτημα του

«γυναικείου λόγου» ή της «γυναικείας γραφής» που τόσο απασχολεί από πολιτικούς έως λογοτέχνες.

Από τις άλλες εισηγήσεις, εκείνη της κλινικής ψυχολόγου **Χρυσής Ιγγλέση** ενώ αναφέρεται, ακόμη και στον τίτλο της, στην έννοια της ταυτότητας φύλου, δεν ασχολείται πραγματικά με την έννοια αυτή όταν παρουσιάζει την εμπειρία της από το Συμβουλευτικό Κέντρο του Παν/μίου Ιωαννίνων με μια ομάδα φοιτητών/τριών. Αντίθετα, αναπαράγει στερεότυπα πρότυπα και ελλειπή, από την εμπειρία αυτή, πορίσματα που με κοινωνιολογικούς όρους αφορούν τη σύγκρουση ρόλων των γυναικών/φοιτητριών μεταξύ μελλοντικής επαγγελματικής τους απασχόλησης και παραδοσιακών αξιών «οικιακότητας». Αντίστοιχα, χωρίς άλλη ανάλυση, τοποθετεί εξαρχής, και λόγω της αρχικής τους αντίδρασης, τα αγόρια/φοιτητές στις στερεοτυπικές εικόνες των συντηρητικών ανδρών και από εκεί συμπεραίνει την αρνητική τοποθέτηση του ακαδημαϊκού χώρου απέναντι στις γυναίκες.

Άλλες πάλι ανακοινώσεις περιορίστηκαν να αναπαράγουν γνωστές φεμινιστικές θέσεις, ενώ σε πολλές από αυτές είναι ορατός ο προβληματισμός γύρω από τα αδιέξοδα που δημιουργούνται από τη συνεχιζόμενη και σήμερα συγκρότηση του φεμινισμού σε μόνη τη βάση της χειραφέτησης από τον «άλλο», που στην προκειμένη περίπτωση είναι οι άνδρες, και όχι σε μια βάση δυνατότητας επικοινωνίας με τον άλλο, που στην πραγματικότητα αντιπροσωπεύει μια πολιτισμική διαφορά.

Χριστουγεννιάτικο χάος: τα βιβλία συσσωρεύονται και περιμένουν υπομονετικά τη σειρά τους. Οι γιορτές μοιάζει να είναι η ώρα τηςσχόλης και ένα βιβλίο είναι πάντα καλή συντροφιά. Η Μαρούλα Κλιάφα, με το εξαιρετικό της ταλέντο να δίνει ζωή στην τοπική ιστορία, μας προσφέρει μια ξεχωριστή αναγνωστική εμπειρία: *Τρίκαλα. Από τον Σείφουλλάχ ως τον Τσιτσάνη. Οι μεταμορφώσεις μιας κοινωνίας όπως αποτυπώθηκαν στον Τύπο της εποχής, τ. Α' 1881-1910* (εκδ. Κέδρος, 1996). Ένα βιβλίο φτιαγμένο με κόπο, καθώς οι δυσεύρετες τοπικές και αθηναϊκές εφημερίδες είναι η κύρια πηγή της μελέτης της: ένα βιβλίο φτιαγμένο με αγάπη, καθώς η αφοσίωση στον τόπο καταγωγής της, δίνει στη συγγραφέα την ιδιαίτερη ματιά και στο βιβλίο της το γοητευτικό τόνο, που υπερβαίνει κατά πολύ την απλή πληροφοριακή καταγραφή. Ο πρώτος τόμος ξεκινά από την απελευθέρωση της Θεσσαλίας και την προσάρτησή της στην Ελλάδα το 1881 και κρατώντας τη χρονική διαδοχή των γεγονότων, μας μεταφέρει το πολιτικό, κοινωνικό, οικονομικό και πολιτιστικό κλίμα της περιόδου. Περνά από τα κρίσιμα χρόνια 1897-98 και τη δράση του Σείφουλλάχ πασά για να φτάσει ως την αγροτική επανάσταση και την είσοδο του Βενιζέλου στο

πολιτικό προσκήνιο της χώρας. Περιμένουμε με ιδιαίτερη ανυπομονησία τους άλλους δύο τόμους από το 1911 ως την έναρξη του Β' Παγκοσμίου Πολέμου και από την Κατοχή, στον Εμφύλιο και την Ανασυγκρότηση της χώρας, δηλαδή ως το 1960. Ωστόσο, θα άξιζε πολύ να υπάρξει και συνέχεια.

Ψήγματα αληθινής ζωγραφικής και οδηγός για τους νεοεισερχόμενους στην περιοχή της ελληνικής τέχνης θα μπορούσε να χαρακτηρίσει κανείς το βιβλίο *Ελληνική Τέχνη. Ζωγραφική 20ού αιώνα* που επιμελήθηκε ο **Χρυσάνθος Χρήστου** και η πληρότητα των βιογραφικών και βιβλιογραφικών στοιχείων οφείλεται στον **Δημήτρη Παυλόπουλο** (Εκδοτική Αθηνών, 1996). Από τον **Παρθένη** και τον **Μαλέα** στον **Κόντογλου**, τον **Στέρη**, τον **Τσαρούχη** για να φτάσουμε στον μοναδικό **Μπουζιάνη**, τον **Γιώργο Βακιρτζή**, τον **Τσόκλη**, τον **Σόρογκα**, τον **Σακαγιάν**... Και αυτά είναι λίγα μόνο από τα ονόματα που περιλαμβάνονται σε αυτή τη χρήσιμη αναδρομή στον χώρο της εικαστικής έκφρασης στον τόπο μας. Η έκδοση, φτιαγμένη με τη γνωστή φροντίδα της Εκδοτικής Αθηνών, περιλαμβάνει 165 έργα 114 καλλιτεχνών, βιογραφικά σημειώματα και σχολιασμό των έργων και κατατοπιστική εισαγωγή. **Ωραιότατα ημερολόγια**

Αλεξάνδρα Φρειδερίκου
Η Τζένη πίσω από το τζάμι.
Αναπαραστάσεις των φύλων
στα εγχειρίδια γλωσσικής
διδασκαλίας του δημοτικού
σχολείου
Ελληνικά Γράμματα
Αθήνα 1996

Τα βιβλία της **Άννας Φραγκουδάκη** (1979) και της **Μυρτώς Νίλσεν** (1980) μας είχαν δώσει παλαιότερα ενδιαφέρουσες παρατηρήσεις πάνω στις αναπαραστάσεις του φύλου που διήπε τα αναγνωστικά του δημοτικού, καθώς και αναπαραστάσεις πάνω στη μορφή του κυρίαρχου τύπου οικογένειας, τα επαγγέλματα κ.λπ. Σήμερα, που έχει μεσολαβήσει πλέον μια αναπροσαρμογή των κανόνων και των αξιών στην ελληνική κοινωνία ακόμη και με την αλλαγή του οικογενειακού Δικαίου (στα 1983), ποιες αξίες και πρότυπα αναπαράγουν τα αναγνωστικά του δημοτικού, ιδιαίτερα πάνω στις αναπαραστάσεις των δύο φύλων; Η αλλαγή στα αναγνωστικά άρχισε το 1982 και ολοκληρώθηκε το 1986. Η μεταρρύθμιση απέβλεπε τόσο στον εκσυγχρονισμό του εκπαιδευτικού συστήματος όσο και στην αναβάθμιση του διδακτικού προσωπικού και στη διορθωτική παρέμβαση του αναλυτικού προγράμματος.

Σήμερα, 10 χρόνια μετά τις εκπαιδευτικές αυτές μεταρρυθμίσεις, η Α.Φ., κοινωνιολόγος ειδικευμένη στα θέματα αυτά και συγγραφέας ενός άλλου βιβλίου πάνω στους δασκάλους του δημοτικού σχολείου, προβαίνει στην ανάλυση των σύγχρονων αναγνωστικών, προκειμένου να εντοπίσει κατά πόσο πολλά από τα ζητούμενα της αναβάθμισης των αναπαραστάσεων της γυναίκας μέσα από τα σχολικά βιβλία, της ισότητάς της με τον άντρα σε κοινωνικούς, επαγγελματικούς και λοιπούς τομείς έχει επιτευχθεί, ή, αντίθετα, κατά πόσο στεροτυπικές εικόνες συνεχίζουν να παρεισφρύνουν

δημιουργώντας άμεσα ή έμμεσα κοινωνικές ανισότητες μεταξύ των δύο φύλων. Και τούτο με δεδομένο ότι τελικά το σχολείο αποτελεί ισχυρό κοινωνικοποιητικό παράγοντα ως προς τους ρόλους που καλούνται να παίξουν ως ενήλικες τα παιδιά. Στα υπέρ των μεθοδολογικών εργαλείων που χρησιμοποιεί η ερευνήτρια είναι και η αντιμετώπιση του φύλου ως «κοινωνικής κατασκευής», δηλαδή ως κοινωνική σχέση και πολιτιστικό σύμβολο και όχι ως δεδομένο της φύσης, αντιμετωπίζοντας έτσι τις κοινωνικές σχέσεις από τη σκοπιά των δρώντων υποκειμένων και στο κοινωνικό πλαίσιο που επιτελείται η δράση τους.

Δεν υπάρχει εδώ ο χώρος για παρουσίαση και σχολιασμό των συμπερασμάτων της ερευνήτριας. Η γενική εικόνα όμως είναι πως παρ' όλες τις αναμφισβήτητες προόδους που έχουν επιτευχθεί σε σχέση με το παρελθόν, παρεισφρύνει πάντοτε μια υφέρπουσα ανισότητα μεταξύ αναλαμβανόμενων (στα σχολικά κείμενα) αντρικών και γυναικείων ρόλων, η οποία γίνεται εμφανής μέσα από τις επιμέρους αναλύσεις που επιχειρεί η μελετήτρια καθώς και τις στατιστικές επιμέρους στοιχείων που παρουσιάζει.

Ενδεικτικό, για παράδειγμα, το θέμα του «φυλετικού» χώρου που διέπει τα δύο φύλα, αφού στις αναπαραστάσεις τους στα κείμενα των αναγνωστικών, το κορίτσι θα παίξει πάντα μέσα στο σπίτι σε αντίθεση με το αγόρι που θα βγει στον ανοικτό χώρο.

Ιδιαίτερα ενδιαφέρον, τέλος, το κεφάλαιο που ασχολείται με τα μηνύματα που παράγει η εικόνα, δηλαδή η ζωγραφική απεικόνιση που συνοδεύει τα κείμενα των αναγνωστικών και που αναπαράγει το λεκτικό μήνυμα αν δεν το ενισχύει με περισσότερες συνδηλώσεις.

Το βιβλίο της Α.Φ. έρχεται να καλύψει το κενό πάνω στο θέμα των αναγνωστικών μετά τη μεταρρύθμιση, να συναγάγει πολύτιμα συμπεράσματα πάνω

στις αναπαραστάσεις των δύο φύλων στα αναγνωστικά του δημοτικού και να αποτελέσει μία από τις βάσεις για μια νέα διορθωτική παρέμβαση στον τόσο ευαίσθητο αυτό για την κοινωνικοποίηση των παιδιών και τις μετέπειτα στάσεις τους στο χώρο.

Ευάγγελος Γρ. Αυδίκος
Το παιδί στην παραδοσιακή
και σύγχρονη κοινωνία
Ελληνικά Γράμματα
Αθήνα 1996

Ο σύγχρονος παιδοκεντρισμός των δυτικών κοινωνιών μας έχει επί μακρόν αναλυθεί και εξαρθεί αντιπαρατιθέμενος τόσο με το παρελθόν όσο και με τις σύγχρονες παραδοσιακές κοινωνίες. Στο βιβλίο του αυτό ο Ευ. Α. εκκινεί από την παρατήρηση πως η παιδοκεντρικότητα έχει απολυτοποιηθεί και ανατρέχοντας σε διάσπαρτο λαογραφικό υλικό ή σε αρχαία επαναδιαπραγματεύεται τα δεδομένα ώστε να δημιουργήσει το κατάλληλο υπόβαθρο που θα επιτρέψει μια συγκριτική προσέγγιση της παιδικότητας στην παραδοσιακή και στη σύγχρονη κοινωνία.

Σαφώς λαογραφικής κατεύθυνσης στο κυρίως σώμα του, αλλά και με εμφανή κοινωνιολογικό προβληματισμό, το βιβλίο επικεντρώνεται πρώτα στην αναζήτηση της παιδικής ηλικίας μέσα από τις θεωρητικές θέσεις που έχουν διατυπωθεί σε μια προσπάθεια προσδιορισμού της παιδικότητας ως μιας ηλικιακής κατηγορίας. Στη συνέχεια πραγματεύεται τη βιολογική και κοινωνική γέννηση του παιδιού και τις επιπτώσεις που αυτή επιφέρει στα ζευγάρια σχετικά με την ένταξή τους κάτω από νέους όρους στο κοινωνικό σύνολο. Σ' ένα τρίτο κεφάλαιο εξετάζεται αυτή καθεαυτή η ένταξη του παιδιού στην κοινότητα με τις ποικίλες διαβατήριες τελετές που συνάδουν προς τις διαφορετικές φάσεις ανάπτυξής του. Τέλος, παρουσιάζεται ειδικά το θέμα των προσδοκιών που

τρέφουν απέναντι στο παιδί οι γονείς και η ευρύτερη οικογένεια, αλλά και η σύνολη κοινότητα, και που συγκεκριμενοποιούνται μέσα από το σύνολο της παιδαγωγικής και της ανάπτυξης των σωματικών και πνευματικών του ικανοτήτων.

Είναι ενδεικτικό πως ο μελετητής, μη αγνοώντας τις σύγχρονες εντάσεις που δημιουργεί η σωστή κοινωνικοποίηση του παιδιού, τις θυσίες των γονιών γι' αυτό αλλά και το ευρύτατο εμπορευματικό δίκτυο που εξυφάνεται γύρω από και με αφορμή το παιδί, αναρωτιέται μήπως, τελικά, το σύγχρονο παιδί υφίσταται

μια πληθώρα δεσμεύσεων στο όνομα της παιδοκεντρικότητας, την οποία εκμεταλλεύονται επικερδώς η διαφήμιση, η τηλεόραση και μια ολόκληρη βιομηχανία με παιδιά που εκκινά από το ντύσιμο και τα «καλά» σχολεία και φθάνει μέχρι την κάλυψη του ελεύθερου χρόνου τους, με τη διοργάνωση των πάρτυ κάτω από συγκεκριμένες προδιαγραφές στις οποίες οι γονείς δύσκολα πλέον αντιστέκονται. Ένα θέμα που χρήζει ιδιαίτερης προσοχής και αποτελεί αντικείμενο ειδικής μελέτης, έχοντας πλέον προσλάβει σημαντικές διαστάσεις μέσα από τους μηχανισμούς

μίμησης και στήριξης κοινωνικών θέσεων.

Η έκδοση συνοδεύεται από ενδιαφέρον φωτογραφικό υλικό. Θα πρέπει εδώ να επισημανθεί η ευχάριστη παρέμβαση στις μελέτες κοινωνικού περιεχομένου των Εκδόσεων Ελληνικά Γράμματα με βιβλία ιδιαίτερου κοινωνιολογικού ενδιαφέροντος και σύγχρονου κοινωνικού προβληματισμού στα οποία τούτη τη χρονιά έδωσαν ειδική έμφαση. Να ευχηθούμε να συνεχιστεί αυτή τους η επιλογή με το πάντα ποιοτικό τους σε μορφή και περιεχόμενο σχήμα.

Δημήτρης Τσατσούλης

Ιστορικό γεγονός και μύθος

Γιώργος Φρέρης

Εισαγωγή στο πολεμικό

μυθιστόρημα, ελληνικό

κι ευρωπαϊκό

Θεσσαλονίκη 1996

Παρά τη σημαντική εκδοτική δραστηριότητα της τελευταίας δεκαετίας, δεν θα συναντήσει κανείς στην ελληνική επιστημονική αγορά εγχειρίδιο που να μελετά, τόσο διεξοδικά, το πολεμικό μυθιστόρημα στον ελληνικό και τον ευρωπαϊκό χώρο. Το βιβλίο του καθηγητή Συγκριτικής Γραμματολογίας στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης **Γιώργου Φρέρη** καλύπτει ένα σοβαρό κενό στους τομείς της λογοτεχνικής κριτικής και της ιστορίας της λογοτεχνίας, καθώς, μέσα από τη συγκριτική έρευνα, προσεγγίζει το ελληνικό πολεμικό μυθιστόρημα και τη θέση του στην Ευρώπη, παρουσιάζει τα προβλήματα και τις ιδιαιτερότητες του είδους, αναλύει τους ιδεολογικούς προβληματισμούς του και τη συμβολή του στην ποιητική του μυθιστορήματος.

Και τα δύο μέρη στα οποία χωρίζεται το βιβλίο, μα και τα επιμέρους δεκατέσσερα κεφάλαια, έχουν στέρεη εσωτερική σύνδεση και οργανική επικοινωνία.

Σε μια πρώτη φάση εξετάζεται το ζήτημα της επίδρασης του πολέμου στη λογοτεχνία, εφόσον αυτή αντανακλά και καταγράφει κάθε καθοριστική εξέλιξη και αλλαγή τόσο στον κοινωνικοπολιτικό χώρο όσο και στον συνειδησιακό χώρο του ανθρώπου. Αναλύει, ακόμη, καίρια θεωρητικά ζητήματα που ήρθαν στην επιφάνεια στη διάρκεια της διαμόρφωσης του λογοτεχνικού αυτού είδους: το πρόβλημα της αληθοφάνειας του πολέμου στη λογοτεχνία, το ζήτημα της διάκρισης αυθεντικότητας και φαντασίας, της ρεαλιστικής απόδοσης και ανάπτυξης του είδους. Εξετάζονται, έτσι, οι παράγοντες εκείνοι που συμβάλλουν ώστε το πολεμικό μυθιστόρημα να εκφράζει όχι μόνο ένα πραγματικό γεγονός αλλά και τις ποιητικές ερμηνείες που προκαλεί στην εποχή του και μετέπειτα. Η μετατροπή του ιστορικού γεγονότος σε μύθο, οι κύριοι ιδεολογικοί άξονες του πολεμικού μυθιστορήματος, ο καθορισμός ορισμένων βασικών εννοιών – έθνος, λαός, πατρίδα, κράτος – η σχέση εξουσίας και μυθιστοριογράφων, συμπληρώνουν τη θεματική του πρώτου μέρους.

Στο δεύτερο μέρος, γίνεται λόγος για την καθεαυτή αφηγηματική δομή του πολεμικού μυ-

θιστορήματος, που παρουσιάζει, περισσότερο από κάθε άλλο μυθιστορηματικό είδος, ορισμένες ιδιαιτερότητες. Εξετάζοντας την τεχνική με την οποία εστιάζεται το θέμα του πολέμου, επιχειρείται η αντιμετώπιση του προβλήματος της αντικειμενικότητας ή της ισορροπίας μεταξύ αντικειμενικότητας και υποκειμενικότητας. Μελετάται, ακόμη, ο ρόλος του χώρου και του χρόνου, που αποτελούν τον κεντρικό δομικό άξονα του πολεμικού μυθιστορήματος. Υπογραμμίζεται η ιδιαιτερότητα της θεματικής στο λογοτεχνικό αυτό είδος όπως και η σχέση των ηρώων στο πλαίσιο της μυθοπλασίας. Ακολουθεί μια ενότητα σύγκρισης του ευρωπαϊκού και του πολεμικού μυθιστορήματος όπου αναδεικνύονται αλληλεπιδράσεις, μιμήσεις, αλλά και αυτόνομες πορείες έκφρασης.

Το μελέτημα ολοκληρώνεται με την παράθεση μιας πλήρους βιβλιογραφίας που καλύπτει τόσο τον ελληνικό όσο και τον ευρωπαϊκό χώρο – ιδιαίτερα χρήσιμη στο πεδίο της συγκριτικής λογοτεχνίας. Τέλος, ένα index ονομάτων και εννοιών καθιστά το βιβλίο προσβάσιμο για τον ερευνητή.

Βασιλική Λαλαγιάννη

του 1997 κυκλοφορούν στα βιβλιοπωλεία με εικαστική ή λογοτεχνική ύλη. Τα λογοτεχνικά ημερολόγια έχουν μεγάλη προϊστορία, αλλά τα τελευταία χρόνια ξανάγιναν της μόδας και κυκλοφορούν με εκπληξίσεις και ανανεωμένη μορφή. Το «Ημερολόγιο της Εταιρείας Συγγραφέων», που μας συντροφεύει εδώ και αρκετά χρόνια, φέτος κυκλοφορεί από τις εκδ. Πατάκη και η ποιήτρια **Παυλίνα Παμπούδη** επιμελήθηκε την έκδοση: η ίδια ανέλαβε, επίσης, και το βαρύ ρόλο του πορτρετίστα όλων όσοι συμμετέχουν στην έκδοση. Προσοχή, πάντως, γιατί κυκλοφορούν και απομιμήσεις...

Άφεριμι!

Το περιοδικό της Πάτρας *Ελίτροχος* 9-10 (άνοιξη-καλοκαίρι 1996), μας αποζημίωσε για την τόση καθυστέρηση στην κυκλοφορία του με ένα τεύχος που στην πλούσια ύλη του περιλαμβάνει και δύο πολύ προσεγμένα και εξαιρετικά ενδιαφέροντα αφιερώματα. Για τον ποιητή **Γιάννη Δάλλα** γράφουν οι **Αλέξ. Αργυρίου, Μάρκος Μέσκος, Αλέξης Ζήρας, Παναγιώτης Μουλλάς** κ.ά. Για τον πεζογράφο **Μήτσο Αλεξανδρόπουλο** γράφουν οι: **Χρήστος Αλεξίου, Χριστόφορος Μηλιώνης, Η.Χ. Παπαδημητρακόπουλος, Έρη Σταυροπούλου, Γερασιμία Μελισσαράτου** και **Γιώργος Κεντρωτής**.

ο χαρτοκόπτης

Χωρογραφία-Χορογραφία

αφιερωμένο εξαιρετικά
στο Δήμαρχο Αθηναίων
και στους Μεγάλους Οραματιστές
της Πρωτεύουσας

ΕΝΑ «ΜΝΗΜΕΙΟ» ΠΟΥ ΣΤΕΚΕΤΑΙ στο κέντρο της πλατείας. Χρησιμεύει για να κατατίθενται εκεί στεφάνια στις γιορτές και να βγάζουν λόγους. Μπροστά οι επίσημοι του Δήμου, πίσω τους η μπάντα και πιο πίσω ο κόσμος που παρακολουθεί. Μια τέτοια τελετή απαιτεί ένα είδος οργάνωσης του χώρου: το άγαλμα είναι ανεβασμένο σε βάθρο και ο πλατύς αξονικός διάδρομος που οδηγεί στο μνημείο έχει μόνιμες θέσεις δεξιά-αριστερά για κοντάρια όπου στις γιορτές ανεμίζουν σημαίες. Έτσι η πλατεία προσφέρει τη δυνατότητα οργάνωσης της επίσημης τελετής του δήμου στις εθνικές γιορτές. Όταν έχουμε εκλογές, στήνονται εκεί πρόχειρα περίπτερα για τα κόμματα και τα Χριστούγεννα ένα μέρος της πιάνουν τα έλατα που πουλιούνται σε περαστικούς και ο δήμος κρεμάει στα περιμετρικά δέντρα χρωματιστές λάμπες. Τον υπόλοιπο καιρό μένει άδεια, με κόσμο να τη διασχίζει, κάποτε να λιάζεται στα γύρω παγκάκια και με τα αυτοκίνητα που παρκάρουν πάνω της κάθε φορά που γίνεται γάμος στη διπλανή εκκλησία.

Το ίδιο σημείο όμως χρησιμεύει και για μια ακόμα περίπτωση: το πανηγύρι που σχετίζεται με την εκκλησία πλάι στην πλατεία. Καθώς όλη η γύρω περιοχή γεμίζει με υπαίθριους πάγκους, ο δήμος νοικιάζει σε μικροπωλητές θέσεις για να τοποθετήσουν τα εμπορεύματά τους. Κάθε θέση ορίζεται από σημάδια στα πεζοδρόμια και αριθμίζονται με νούμερα που γράφονται ανάμεσα στα σημάδια.

ΟΙ ΕΠΙΣΗΜΕΣ ΓΙΟΡΤΕΣ λοιπόν έχουν τα δικά τους «σημάδια» (μνημείο, αξονικός πλατύς διάδρομος, κοντάρια για σημαίες) ενώ το πανηγύρι είχε επίσης τα δικά του «σημάδια» (τα όρια με μπογιά πάνω στην πλακόστρωση). Τα δύο συστήματα αυτά συνυπάρχουν, χωρίς κάτι τέτοιο να έχει εξαρχής σχεδιαστεί. Ο συνδυασμός τους προέκυψε στην πράξη.

Εδώ έχουμε να κάνουμε με μια «χωρογραφία». Όπως συμβαίνει σε μια κανονική χορογραφία, τα διάφορα «σημάδια» που απαριθμήσαμε πριν δείχνουν ποιες είναι οι κινήσεις που πρέπει να γίνουν από όσους συμμετέχουν στην «παράσταση». Σε μια συνηθισμένη χορογραφία έχουν καθιερωθεί «σύμβολα» (πέλματα ποδιών, βέλη κατεύθυνσης κ.λπ.) για να δείξουν τα επιμέρους στάδια της κίνησης, πόσο κρατάει κάθε κομμάτι της. Στην πλατεία αντίστοιχα οι κινήσεις (και οι στάσεις) συμβολίζονται με εξίσου καθαρό τρόπο (η διαμόρφωσή της και τα σημάδια της μπογιάς).

ΜΕ ΜΟΝΟ ΣΤΟΙΧΕΙΟ στη διάθεση μας αυτά τα «σημάδια» του χώρου, είναι αδύνατη η πλήρης αναπαράσταση του τι συμβαίνει. Θα λείπουν πάντα οι φωνές, οι μυρωδιές, η πολυπλοκότητα των κινήσεων του πλήθους. Το ίδιο το γεγονός θα απουσιάζει.

Όμως εμείς οι αρχιτέκτονες αναγκαστικά δουλεύουμε έτσι. Στην καλύτερη περίπτωση έχουμε τη χορογραφία και προσπαθούμε να μαντέψουμε τα υπόλοιπα. Αλλά και αυτό που θα σχεδιάσουμε είναι κάτι ανάλογο, ούτε καλύτερο ούτε χειρότερο. Ιδίως όταν δουλεύουμε στον ελεύθερο χώρο –το χώρο της πόλης– το πρόβλημα αυτό γίνεται ιδιαίτερα έντονο. Μια πλατεία, ένας δρόμος είναι μια τέτοια σκηνή όπου φανταζόμαστε να παίζονται διάφορα έργα (παραστάσεις). Σκοπός μας είναι να επινοήσουμε παραστάσεις, προκαλώντας τις να συμβούν με τις σκηνογραφίες μας. Η «παράσταση» που εμείς χορογραφούμε δεν έχει αναγκαστικά αρχή ή τέλος· έτσι φανταζόμαστε διαφορετικές ομάδες θεατών που συμμετέχουν σε πράγματα που συμβαίνουν στο σημείο αυτό της πόλης. Μια προφανής σκηνογραφία για την οποιαδήποτε επιθυμητή παράσταση δεν έχει όμως ιδιαίτερη αξία. Όπως συμβαίνει στα παιδικά παιχνίδια, κάτι που τα «λέει όλα» δεν αφήνει περιθώρια στη φαντασία. Πρέπει κάτι να υποδηλώνεται, ώστε να επιλέγεις ρόλους – να χάνεσαι μέσα σε πιθανά έργα που παίζονται εκεί. Άρα, εμείς βάζουμε «σημάδια», τα απαραίτητα σημάδια που μπορούν να υποδηλώσουν ότι κάτι συμβαίνει (ή μπορεί να συμβεί) σε αυτό το χώρο.

Την ώρα όμως που δίνεται η «παράσταση» πάνω στην πλατεία κάτι αλλάζει. Από αφηρημένες ενδείξεις έχουν μεταμορφωθεί σε τρισδιάστατη ζωντανή παράσταση που απλώνεται στον δημόσιο χώρο. Με άλλα λόγια, τα σημάδια με μπογιά, που είναι ορατά όλο τον υπόλοιπο χρόνο, εκείνη τη στιγμή δεν υπάρχουν στην πράξη.

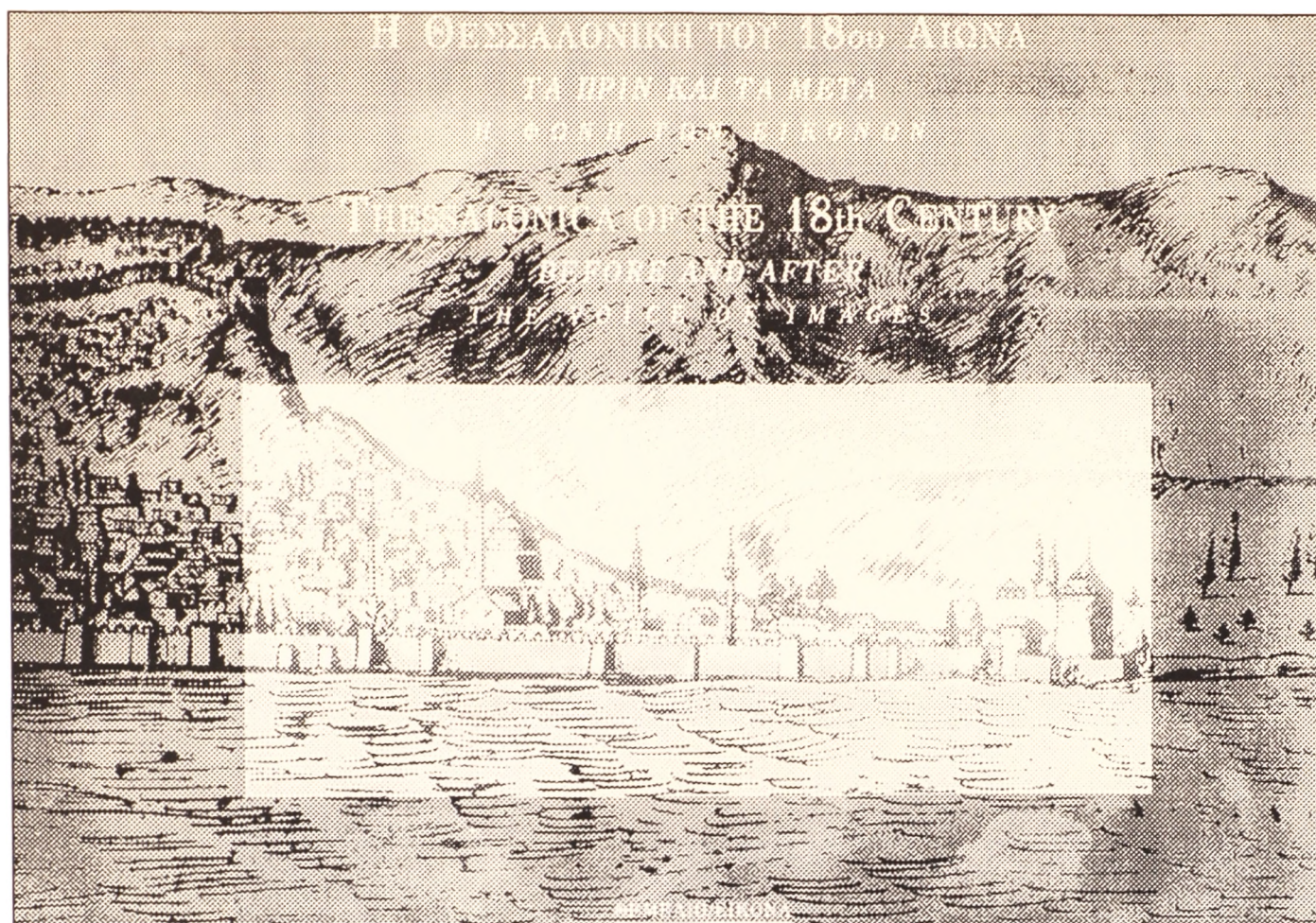
Όμως τι «υπάρχει»; Αυτό που φαίνεται, αυτό που δείχνεται, αυτό που αναγνωρίζεται, αυτό που είναι εκεί άσχετα αν το βλέπω (ή έχω αίσθησή του) ή όχι; Και ύστερα, πώς σχεδιάζεται αυτό που υπάρχει; Πώς κάνεις κάτι αισθητό; Πώς ορίζονται οι τόποι που περιέχουν τέτοιες δυνατότητες – οι τόποι-με-δυνατότητες;

και χορογραφία...

ΑΠΟ ΤΟΝ
**ΔΗΜΗΤΡΗ
ΦΙΛΙΠΠΙΔΗ**

ΔΥΟ ΣΗΜΑΝΤΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΟΛΥΜΟΡΦΗ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ

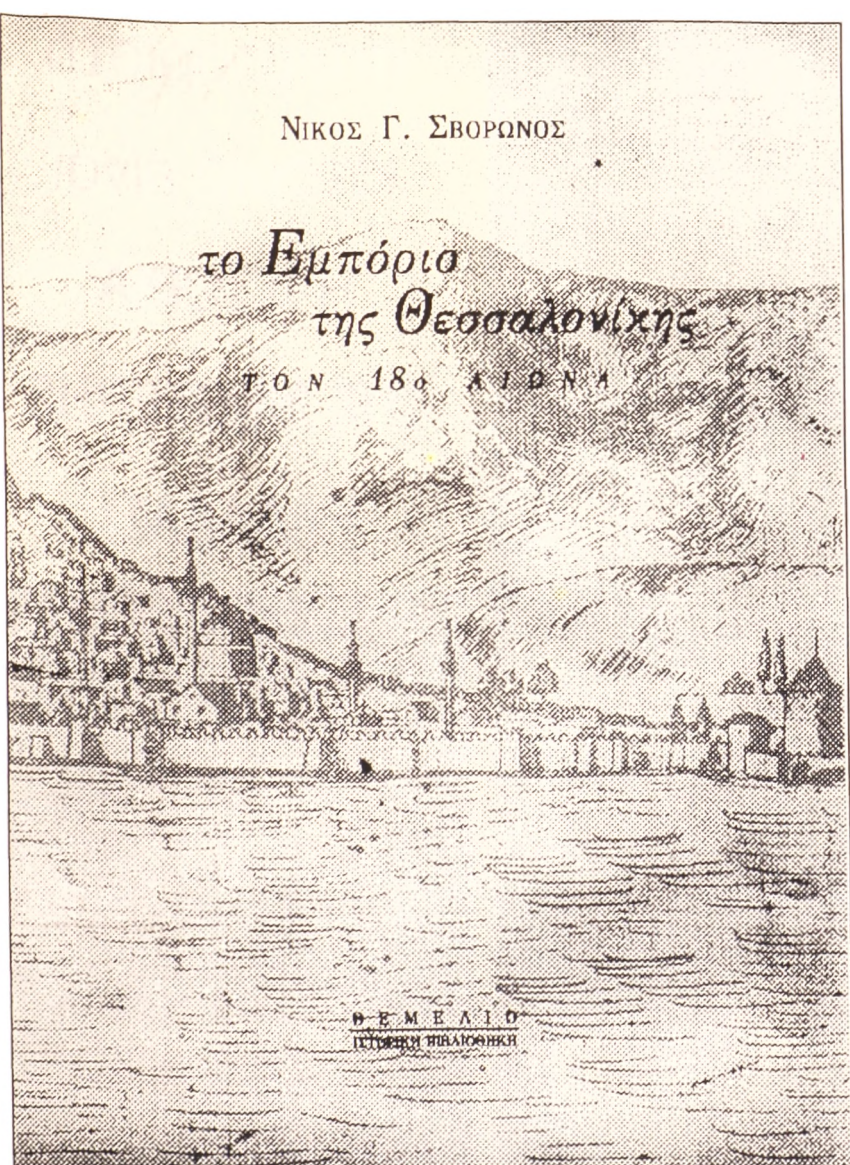

Η ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ ΤΟΥ 18ου ΑΙΩΝΑ ΤΑ ΠΡΙΝ ΚΑΙ ΤΑ ΜΕΤΑ Η ΦΩΝΗ ΤΩΝ ΕΙΚΟΝΩΝ Προλεγόμενα: Σ. Ασδραχάς

Η πολυτελής αυτή έκδοση μέσα από 189 εικόνες (χαλκογραφίες και γκραβούρες εκείνης της εποχής) περιλαμβάνει υλικό πρωτότυπο και ανέκδοτο για τη Θεσσαλονίκη του 18ου αιώνα - σελ. 176, σχήμα 25X30, δρχ. 12.000.

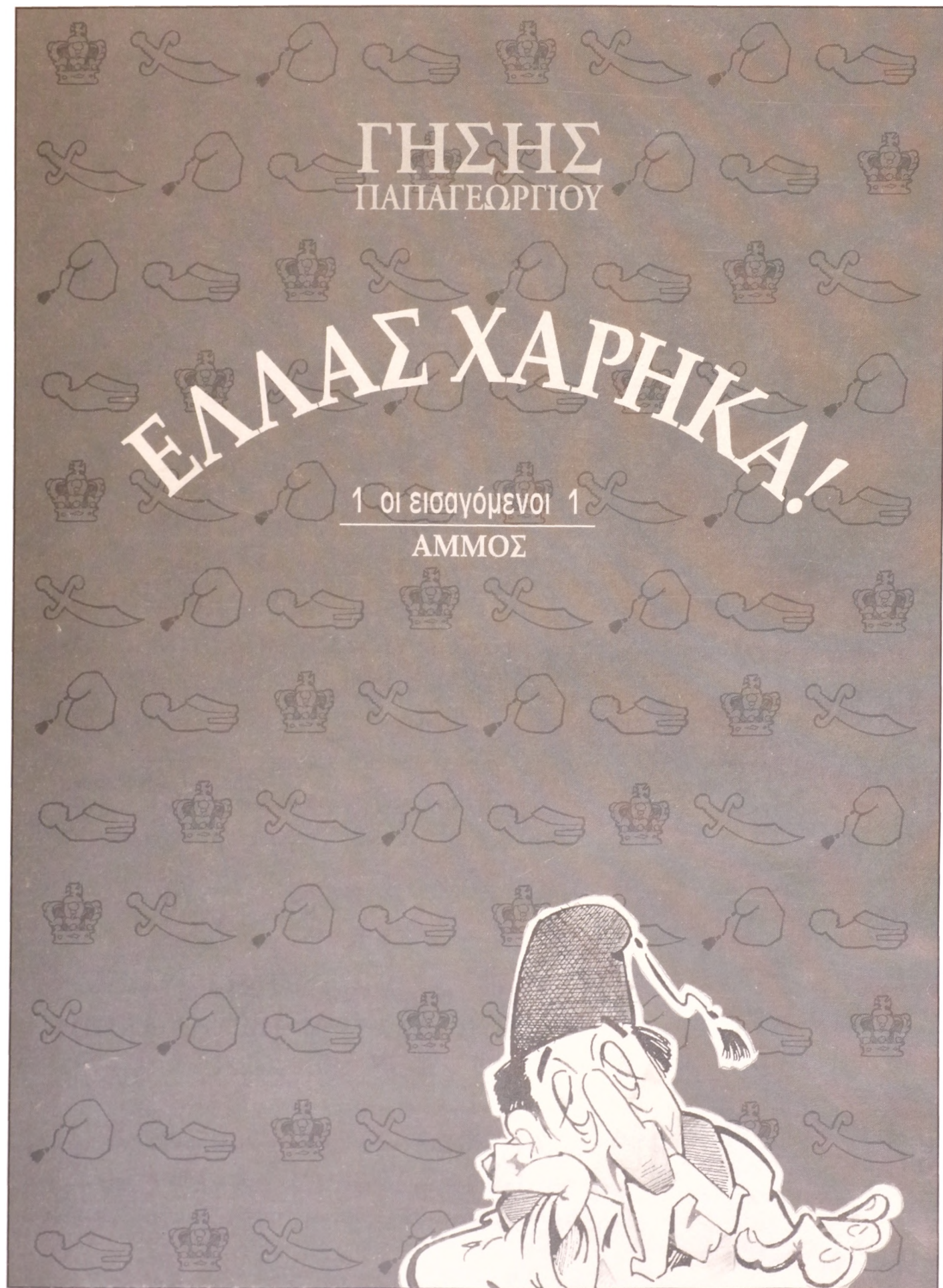
Ν. ΣΒΟΡΩΝΟΣ ΤΟ ΕΜΠΟΡΙΟ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ ΤΟΝ 18ο ΑΙΩΝΑ

Το σημαντικότερο έργο του κορυφαίου Έλληνα ιστορικού Νίκου Σβωρόνου και ένα από τα πιο βασικά έργα της σύγχρονης ιστοριογραφίας - σελ. 432, δρχ. 7.500.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΘΕΜΕΛΙΟ/ ΛΕΣΧΗ ΤΟΥ ΒΙΒΛΙΟΥ, ΣΟΛΩΝΟΣ 84, ΤΗΛ. 3608180

ΓΗΣΗΣ ΠΑΠΑΓΕΩΡΓΙΟΥ ΕΛΛΑΣ ΧΑΡΗΚΑ!

Αφού κλαίμε
που κλαίμε
τουλάχιστον
ας κλάψουμε
από τα γέλια.

Γιατί η πιο
σπαρταριστή
ιστορία είναι
**Η ΙΣΤΟΡΙΑ
ΤΗΣ ΝΕΟΤΕΡΗΣ
ΕΛΛΑΔΑΣ!**

ΚΥΚΛΟΦΟΡΕΙ
από τις εκδόσεις
ΑΜΜΟΣ
σε όλα τα
ενημερωμένα
βιβλιοπωλεία.

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΑΜΜΟΣ, ΙΠΠΟΚΡΑΤΟΥΣ 43, ΑΘΗΝΑ 106 80, ΤΗΛ.: 3633083, 3632663, FAX: 36415